

รายงานการวิจัยประเมินผลการดำเนินงาน

โรงเรียนในฝัน

๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

371.26 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ส 691ร รายงานการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน.
กรุงเทพฯ : 2550.
217 หน้า
ISBN : 978-974-559-248-3
1. การศึกษา __ โรงเรียนในฝัน.
2. การวิจัยประเมินผล __ การศึกษา.
3. ชื่อเรื่อง.

รายงานการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 18/2551
ISBN 978-974-559-248-3
พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2551
จำนวน 1,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2327
 โทรสาร 0 2243 7914
 Web site : <http://www.onec.go.th>
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล
 20/21 ถ.นนทบุรี 1 ต.บางกระสอ อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000
 โทร. 0 2968 0661-3
 โทรสาร 0 2968 0664

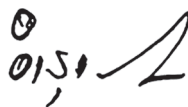
คำนำ

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นโครงการที่บูรณาการการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อขจัดช่องว่างทางสังคม โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชนบทได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนในท้องถิ่นใกล้บ้านที่ได้รับการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานให้ทัดเทียมกับโรงเรียนชั้นนำของประเทศ

โครงการนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 และได้มีการผลักดันให้องค์กรและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมสนับสนุน และร่วมรับผิดชอบเพื่อสร้างโอกาสและสถานฝันให้เด็กและเยาวชนไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และโรงเรียนในโครงการ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการ และประเมินความสอดคล้องของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแนวทางที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพียงใด ผลการดำเนินงานและผลผลิตสอดคล้องกับเป้าหมายเพียงใด รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยรองศาสตราจารย์ ดร.จรรยา เสถบุตร และคณะเป็นผู้ดำเนินการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และคณะผู้ประเมินที่ได้มุ่งมั่นทุ่มเทในการดำเนินงานวิจัยประเมินผลครั้งนี้จนประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้รายงานการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝันมีความสมบูรณ์บรรลุผลตามเป้าหมาย และหวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล องค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

(นายอรุณ จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินงานวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนในการศึกษาเชิงประเมินในครั้งนี้ ในช่วงการดำเนินงาน คณะผู้ประเมินได้รับการอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาจาก ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม วิสกุล อธิการบดีกิตติคุณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในฐานะที่ปรึกษาโครงการ

ในช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้ประเมินได้รับการช่วยเหลือและประสานงานเป็นอย่างดีจาก ดร. อรทัย มูลคำ ผู้จัดการศูนย์บริหารงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และบุคลากรของศูนย์บริหารโครงการทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่องานประเมินครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การประเมินครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยได้รับความร่วมมือ และการประสานงานจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่เป้าหมายของการประเมิน ศึกษาพิเศษ หน่วยเคลื่อนที่เร็วในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร อุตรดิตถ์ และนราธิวาส ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู อาจารย์ นักเรียน ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ และชุมชนในพื้นที่ซึ่งทำการศึกษาเชิงลึก

ในการศึกษาเชิงปริมาณก็ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งกลุ่มที่เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการนี้ในระดับโรงเรียน

ขอขอบคุณบุคลากรจากสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ช่วยเหลือในการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคุณสุรางค์ โพธิ์พฤกษาวงศ์

ขอขอบคุณ คุณประเสริฐ สลิลอำไพ ผู้จัดการส่วนมวลชนสัมพันธ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และทีมงานที่เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์เชิงลึกในฐานะหนึ่งในผู้อุปถัมภ์หลักของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในพื้นที่ปฏิบัติการของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

คณะผู้วิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อจัดช่องว่างทางสังคม และกระจายโอกาสทางการศึกษา เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 ในครั้งนี้ได้มีการผลักดันให้องค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานในเชิงบูรณาการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อสร้างโรงเรียนในฝันให้กระจายอยู่ในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพการศึกษาได้มาตรฐานเทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำและอยู่ใกล้บ้าน ซึ่งยังผลให้ผู้เรียนเป็นแรงงานที่มีคุณภาพมีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป กลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นนี้สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากวงจรความยากจนตามแนวคิดของโครงการที่ว่า "พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน"

วัตถุประสงค์ของการประเมินครั้งนี้ คือ การประเมินสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการนี้ ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผลผลิตของโครงการ ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินโครงการ และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เมื่อเทียบกับต้นแบบโรงเรียนในฝัน

สำหรับวิธีการศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ การศึกษาความเป็นไปได้ในต้นแบบโรงเรียนในฝัน 8 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจนโยบายของรัฐซึ่งส่งผลมายังแนวคิดหรือทฤษฎีโครงการ (Program Theory) วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนหลักของโครงการ กลยุทธ์หลัก วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ในการนำไปปฏิบัติตามสภาพจริง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน

สำหรับการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 คือ การศึกษาในเชิงปริมาณซึ่งใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนที่ร่วมโครงการทั้งในกลุ่มที่ผ่านการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทั้งสิ้นมาจากโรงเรียนจำนวน 471 แห่ง ซึ่งเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน 430 แห่ง และสำหรับกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินอีก 41 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 51.14 ของจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

ในส่วนการศึกษาเชิงลึกนั้นได้คัดเลือกต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดที่มีหน่วยศึกษานิเทศก์เคลื่อนที่เร็ว จังหวัดที่มีต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ครบทุกอำเภอ จังหวัดที่มีสัดส่วนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินสูง และที่มีสัดส่วนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินต่ำ จากภาคภูมิศาสตร์เหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ และกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 25 แห่ง นอกจากนี้ที่กล่าวข้างต้นมีโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบเป็นกรณีศึกษาคู่กับต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ 4 แห่ง โรงเรียนที่คณะผู้ประเมินศึกษาระบวงการคัดกรองเพื่อรับการประเมิน 1 แห่ง โรงเรียนที่ทำการศึกษาระบวงการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ 2 แห่ง และโรงเรียนที่ทำการศึกษาในช่วงการศึกษาความเป็นไปได้เพื่อพัฒนาเครื่องมือ 3 แห่ง (ไม่นับโรงเรียนในกลุ่มนี้ที่ได้ทำการศึกษาเชิงลึกในเวลาต่อมา 5 แห่ง) รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้นที่คณะผู้ประเมินดำเนินการศึกษาในเชิงลึก 32 แห่ง

เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลและปรากฏการณ์ใช้วิธีการเชิงอุปนัยเพื่อตรวจสอบความเชื่อมโยงของสาเหตุและผล การวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ขององค์กร การวิเคราะห์ข้ามพื้นที่ และการจัดหมวดประเภทเพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ร่วมกับทฤษฎีโครงการ เพื่อประเมินการดำเนินงานในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเชิงประเมินครั้งนี้

ผลการศึกษาเชิงประเมินพบว่า การดำเนินงานในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการในลักษณะการประสานงานอยู่ในระดับดี ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการให้บริการและคำปรึกษาแนะนำ การดำเนินงานของศูนย์เป็นไปในเชิงรุก มีการใช้วิธีการบริหารจัดการของภาคเอกชนเพื่อให้สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งการกำกับติดตามจากผู้บริหารระดับสูง ทั้งข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ ทำให้สามารถประเมินและรับรองต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ได้ถึง 917 แห่ง จากทั้งหมด 921 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 99.56 ฝ่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศและการสื่อสารประสบความสำเร็จอย่างสูงในการประชาสัมพันธ์ และประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่ฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่ได้คาดหวัง การดำเนินงานของแต่ละฝ่ายมีการจัดพิมพ์เอกสารและเผยแพร่ต่อสาธารณชน คุณภาพทางวิชาการและศักยภาพด้านบริหารจัดการของบุคลากรในศูนย์นี้ทำให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

ประเด็นที่ควรตระหนักในการดำเนินงานระดับมหภาคก็คือ การยอมรับในความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และการยอมรับในความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ที่แจ่มประเด็นที่อ่อนไหว เช่น การจัดสรรทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ และการจัดสรรงบประมาณในหมวดงบวิกฤต เป็นต้น

ในระดับจุลภาคนั้น กลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วทำหน้าที่ให้คำแนะนำและคัดกรองโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน ในขณะที่ศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ซึ่งส่วนใหญ่เชี่ยวชาญการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 ทำหน้าที่ให้ขวัญกำลังใจกับทางโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ทั้งสองกลุ่มนี้ทำหน้าที่ประเมินผลย่อยการดำเนินโครงการในระดับโรงเรียนสำหรับศูนย์บริหารโครงการในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะการประเมินศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสืบเปลี่ยนบุคคลที่มีความสามารถมาดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย

อย่างไรก็ดี การดำเนินงานของศึกษานิเทศก์ยังไม่ทั่วถึงในทุกพื้นที่สืบเนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอ

การดำเนินโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในระดับโรงเรียนเป็นการท้าทายศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้อำนวยการโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้อย่างยิ่ง นับตั้งแต่ความไม่ชัดเจนของภาพลักษณ์ต้นแบบโรงเรียนในฝัน การต้องระดมทุนจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์เพื่อนำมาใช้เป็นงบประมาณดำเนินการ และความไม่เพียงพอของงบประมาณดำเนินการที่ได้รับจัดสรรทำให้ต้องก่อภาระหนี้ผูกพัน เนื่องจากงบประมาณที่จัดสรรจากโครงการนั้นมีเพียง 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายตามสภาพจริงเท่านั้น

ในส่วนของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น เป็นการดำเนินงานที่ทางโรงเรียนพึงพอใจเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีการรวมพลังในการพัฒนาโดยให้นักเรียน ครู ชุมชน และภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์เข้ามามีส่วนร่วม มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนโดยบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการให้นักเรียนเป็นผู้แทนนำเสนอกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน โดยมุ่งสู่กระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม

อย่างไรก็ดี ผลงานของนักเรียนที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพุทธิปัญญาในระดับวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้นั้นยังมีน้อย และจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์

การเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จอันดับสอง การพัฒนาระบบ ICT ของต้นแบบโรงเรียนในฝันปรากฏชัดเจนในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระต่างๆ นักเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี มีทักษะความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นแหล่งข้อมูลและประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียน

การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จเป็นอันดับที่สาม สาเหตุการก่อภาระหนี้ผูกพันดังที่ได้กล่าวข้างต้นทำให้โรงเรียนมีหนี้สินซึ่งพบว่าหนี้สินโดยเฉลี่ยของโรงเรียนขนาดใหญ่ประมาณ 4,111,886.92 บาท โรงเรียนขนาดกลาง 2,377,838.32 บาท โรงเรียนขนาดเล็ก 1,261,932.23 บาท และโรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ

(จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน) 635,854.20 บาท กิจกรรมที่ทางโรงเรียนดำเนินการระดมทุน เช่น การทอดผ้าป่าการกุศลเพื่อการศึกษา องค์การท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนา คือ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.)

กิจกรรมด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากรเข้าสู่ความเป็นมืออาชีพและการได้รับการช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงถูกจัดไว้เป็นอันดับที่สี่ ครู-อาจารย์ ที่ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการประเมินจำนวน 394 โรงเรียน ได้รับการอบรมด้านการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้จำนวน 15,828 คน ด้านการประยุกต์ใช้ ICT จำนวน 17,284 คน และกลุ่มครู-อาจารย์ ที่สามารถใช้ ICT พัฒนางานได้ จำนวน 15,111 คน แต่ในด้านความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการดำเนินงานและงบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอ

ด้านผลผลิตหรือตัวผู้เรียนนั้น พบว่า มีคุณสมบัติที่พึงปรารถนา คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีมารยาทสังคม และมีวินัย สำหรับความคิดเชิงวิเคราะห์นั้น จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาต่อไป

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินโครงการนี้ในระดับโรงเรียนเทียบกับปณิธานของโครงการที่ว่า "พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน" ผู้บริหารต้นแบบโรงเรียนในฝันทุกแห่งที่คณะผู้ประเมินได้ทำการศึกษาในเชิงลึกให้ความเห็นว่าทางโรงเรียนสามารถพลิกระบบการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถหยุดวงจรความยากจนได้เนื่องจากประเด็นดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏผลเป็นรูปธรรมในช่วงระยะเวลาระยะสั้นต้องคอยเวลาเมื่อนักเรียนที่เป็นผลผลิตของต้นแบบโรงเรียนในฝันออกไปประกอบอาชีพในสังคมต่อไป

โครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" โดยภาพรวมแล้วเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้บูรณาการแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด ๔ แนวทางการจัดการศึกษา หมวด ๘ ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หมวด ๙ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนที่ห่างไกล ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน ปรากฏชัดเจนในเรื่องของความพร้อมด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน หรือเป็น E-school ซึ่งทำให้สามารถก้าวทันเคียงบ่าเคียงไหล่กับโรงเรียนที่มีคุณภาพในเมืองใหญ่ รวมทั้งความตระหนักของครูผู้สอนซึ่งมีการพัฒนาตนด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้าน ICT เพื่อมุ่งสู่การเรียนการสอนตามแนวคิดสร้างสรรค์นิยม

การพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายเป็นต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศได้พบว่า ปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำเนินงาน คือ ความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ ภาวะผู้นำ และความสามารถในการบริหารจัดการของผู้อำนวยการโรงเรียน ความเข้มแข็งของชุมชนและภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนกับศึกษานิเทศก์ สำหรับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย ศักยภาพในการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน สภาพความพร้อมของโรงเรียนซึ่งคล้ายคลึงกับแบบจำลองการจัดการศึกษาด้านแบบโรงเรียนในฝัน การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การให้คำแนะนำปรึกษา และการประเมินผลย่อยของกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน ตัวชี้วัดที่ชัดเจนคือ คุณลักษณะของนักเรียนซึ่งกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง มีความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งตัวชี้วัดนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากความสามารถในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาตนของบุคลากรในโรงเรียน และความร่วมมือร่วมใจของบุคคลในทุกภาคส่วนในการพัฒนาโรงเรียน

สำหรับปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายมาดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของภาพลักษณ์ต้นแบบโรงเรียนในฝัน การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางทำให้ผู้ดำเนินงานในระดับพื้นที่ขาดความเป็นอิสระ การนำแนวคิดของวัฒนธรรมชนกลุ่มใหญ่ไปใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ในการประสานงาน การเข้าร่วมโครงการด้วยภาวะจำยอมของทางโรงเรียน ภาวะวิกฤตของสถานการณ์ในเขตชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการประวิงเวลาในการเข้ารับการประเมินเพื่อถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของโรงเรียนที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน

ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านที่ดีคือ ภาพลักษณ์ของโรงเรียนทำให้ชุมชนมีศรัทธาส่งบุตรหลานเข้าเรียนเพิ่มขึ้น สามารถสกัดกั้นนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปเรียนต่อในต่างพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง นักเรียนมีการปรับตัว มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถเป็นผู้ร่วมทางกับโรงเรียนในตัวเมืองได้ สำหรับผลกระทบในด้านที่ไม่พึงปรารถนาที่มีต่อผู้ปฏิบัติคือการสร้างความกดดันและความเครียดในช่วงระยะก่อนการประเมิน การก่อภาระหนี้ผูกพัน ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคและค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้น และนักเรียนใช้ความสามารถด้าน ICT เข้าสู่เว็บไซต์ที่ไม่พึงปรารถนา

ในด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการพบว่ามีปัญหาเรื่องความพร้อมของห้องปฏิบัติการในกลุ่มสาระวิชาสำคัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การพัฒนาศักยภาพของครู-อาจารย์เป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากขาดงบประมาณทำให้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ครู-อาจารย์ จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน เช่น ด้านกีฬา การเข้าร่วมโครงการเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการในระยะที่สองซึ่งมีการดำเนินงานภายใต้ชื่อ “โครงการโรงเรียนดีใกล้บ้าน” หรือเป็นรู้จักในชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า โครงการ “๑ ประถม ๑ มัธยม” เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะช่วงชั้นที่ 1-2-3 หรือเฉพาะช่วงชั้น 3-4 ให้มีการจัดการศึกษาครบวงจรตั้งแต่ช่วงชั้น 1-4 นั้น มีดังนี้ คือ การวางแผนดำเนินงานโครงการควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางนโยบายตั้งแต่แรก เพื่อขจัดปัญหาความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แนวคิดในการดำเนินโครงการควรครอบคลุมด้านอื่นๆ นอกเหนือจากทางด้านวิชาการ เช่น ด้านคุณธรรม การวางแผนเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า โครงการควรนำบทเรียนจากการดำเนินงานของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” มาเป็นแนวทาง เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารโครงการในระดับมหภาคและระดับจุลภาคของศูนย์บริหารโครงการและศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจะได้ดำเนินการต่อไป การพัฒนาระบบกำกับติดตามคุณภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ควรริเริ่มจากกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาในระดับรากหญ้า และควรมีเวทีสำหรับครู-อาจารย์ และนักเรียนในโครงการ ได้นำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก-ด
บทที่ 1	บทนำ
1.1	หลักการและเหตุผล
1.2	วัตถุประสงค์ของการประเมิน
1.3	ขอบข่ายของการดำเนินงาน
บทที่ 2	สารัตถความรู้เกี่ยวกับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”
2.1	การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”
2.2	ความเป็นมาของโครงการ
2.3	การดำเนินโครงการ
2.4	การติดตามและประเมินการดำเนินงาน
2.5	การวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ
บทที่ 3	วิธีการศึกษาเชิงประเมิน
3.1	การศึกษาความเป็นไปได้
3.2	การประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของการดำเนินโครงการ
3.3	เครื่องมือในการประเมิน
3.4	โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา
3.5	การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
3.6	การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสารสนเทศ
บทที่ 4	ผลการศึกษาเชิงประเมินและการอภิปราย
4.1	สภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการในระดับมหภาค
4.2	สภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการในระดับจุลภาค
4.3	ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน และแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ	148
4.5 การพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ	151
4.6 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรค ในการดำเนินโครงการ	156
4.7 ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	165
4.8 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วม โครงการและต้นแบบโรงเรียนในฝัน	174
4.9 การอภิปรายผลจากการศึกษาเชิงประเมิน	180
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาเชิงประเมินและข้อเสนอแนะ	186
5.1 สรุปผลการศึกษาเชิงประเมิน	187
5.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ	193
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมมนาระดมความคิด	196
บรรณานุกรม	201
ภาคผนวก	207

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปยังโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาและพื้นที่ต่างๆในประเทศ	13
2	เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นโรงเรียน แบบอย่างเพื่อการขยายผลการดำเนินโครงการ ในปีงบประมาณ 2547-2549	19
3	เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นโรงเรียน แบบอย่างเพื่อการขยายผลการดำเนินโครงการจำแนกตามลำดับความสำคัญ ในการดำเนินโครงการ	19
4	ปัจจัยนำเข้าสำหรับการบริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในช่วงปีงบประมาณ 2547 - 2549	21
5	องค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายให้อุปถัมภ์โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการและ งบประมาณที่บริจาคผ่านศูนย์บริหารโครงการ	22
6	ร้อยละของการพัฒนานักวิชาการของโรงเรียนและกิจกรรมที่มีการประยุกต์ ใช้ ICT ในกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำนวน 809 โรงเรียน	23
7	จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เข้าเรียนเพิ่มขึ้นในโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในช่วงปีการศึกษา 2547 - 2549	24
8	รายชื่อโรงเรียน อำเภอ และจังหวัดที่ทำการศึกษาในช่วงระยะ การศึกษาความเป็นไปได้	33
9	กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”	36
10	รายชื่อโรงเรียนที่คณะผู้ประเมินได้ทดลองใช้ “ร่าง” แบบสอบถาม ตรวจสอบเพื่อความถูกต้องของประเด็นคำถาม	51
11	จำนวนโรงเรียนที่ได้ส่งแบบสอบถามกลับคืนจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ ประเภทของการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน	53
12	จำนวนจังหวัด ต้นแบบโรงเรียนในฝันที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา สภาพการดำเนินงานเชิงลึกและโรงเรียนคู่กรณีศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ	56
13	รายชื่อต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนกรณีศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วม โครงการที่ทำการศึกษาเชิงลึก จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ จังหวัด และอำเภอ	57
14	รายชื่อโรงเรียนที่ศึกษากระบวนการคัดกรองเพื่อเข้ารับการประเมิน และกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นต่อการติดตามงานของศูนย์บริหารโครงการในลักษณะของการประสานงาน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	65
16	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการที่ให้ความช่วยเหลือและเต็มใจในการให้บริการแก่โรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	67
17	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความตรงต่อช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในแผนหลักในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	69
18	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรผู้อุปถัมภ์และภาคีเครือข่ายจากศูนย์บริหารโครงการมาให้โรงเรียน จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	72
19	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจัดสรรผู้อุปถัมภ์และภาคีเครือข่ายจากศูนย์บริหารโครงการมาให้โรงเรียนจำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	74
20	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับบริการด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้จากศูนย์บริหารโครงการของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	75
21	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารของโรงเรียนและติดต่อกับศูนย์บริหารโครงการทางเว็บไซต์ <www.labschools.net> จำแนกตามประเภทการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์	77
22	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	78
23	ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีต่อคุณสมบัติทางด้านวิชาการของคณะผู้ประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ได้รับการประเมิน และภาคภูมิศาสตร์	87

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์	88
25	ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความเป็นระบบการทำงานของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์	89
26	ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในปัญหาบริบทของโรงเรียนและชุมชนของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์	90
27	ระดับความพึงพอใจในเกณฑ์การประเมินของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมิน และภาคภูมิศาสตร์	91
28	ระดับความพึงพอใจของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีต่อวิธีการประเมิน โดยให้นักเรียนนำชมอธิบายและตอบข้อซักถาม จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์	92
29	ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ต่อการเตรียมการของคณะศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อให้โรงเรียนเข้าสู่การประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์	99
30	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทของศึกษานิเทศก์เมื่อมีเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการ จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	100
31	งบประมาณอุดหนุนรายหัวเฉลี่ยของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2549 จำแนกตามประเภท การรับรองและภาคภูมิศาสตร์	104
32	ค่าเฉลี่ยของงบประมาณต่อโรงเรียน จากโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในพื้นที่” ที่จัดสรรโดยศูนย์บริหารโครงการไปยังโรงเรียน จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	105
33	ค่าเฉลี่ยของเงินบริจาคต่อโรงเรียนที่ทางโรงเรียนจัดหาเองจำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	106
34	ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่ทางโรงเรียนจัดหาระดมทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการ จำแนกตามลักษณะขององค์กร และภาคภูมิศาสตร์	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
35	เงินบริจาคโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนที่ทางโรงเรียนจัดหาเองจำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	109
36	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณจากโครงการที่จำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างก่อให้เกิดความล่าช้าจำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	113
37	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องก่อกำหนดขึ้นเพื่อจัดหาวस्तุอุปกรณ์จากร้านค้าเพื่อนำมาปรับปรุงห้องปฏิบัติการให้ดำเนินการไปตามแผนงาน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	114
38	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่ร้านค้าคิดดอกเบี้ยราคาวัสดุอุปกรณ์ที่โรงเรียนนำมาใช้ก่อน ทำให้ค่าใช้จ่ายแพงกว่างบประมาณที่ได้รับจริง จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	116
39	หนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของต้นแบบโรงเรียนในฝัน จำแนกตามรุ่นเข้ารับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์ และขนาดของโรงเรียน	118
40	หนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ และขนาดของโรงเรียน	120
41	จำนวนครู/อาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรมในสาระความรู้ใหม่ๆ ตั้งแต่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	123
42	ความถี่และร้อยละของกิจกรรมที่ทางโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับความร่วมมือหรือการประสานงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	127
43	ระดับความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันจำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	130
44	ระดับของความพึงพอใจของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อบรรยากาศกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการสอน จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	133

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
45	ระดับความพึงพอใจของทางโรงเรียนที่มีต่อวิธีการประเมินโดยให้นักเรียนนำชมกิจกรรมอธิบายและตอบข้อซักถาม จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์และรุ่นที่ได้รับการรับรอง	136
46	ระดับความพึงพอใจของโรงเรียนที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนตามความคาดหวังของโครงการ จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	141
47	จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในลำดับที่ 1 ต่อกรอบการดำเนินงานพัฒนาของโรงเรียนสี่ด้าน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรอง การเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและภาคภูมิศาสตร์	143
48	จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการรับรองให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันตั้งแต่ช่วงเวลา 29 ธันวาคม 2547 ถึง 30 มีนาคม 2550 จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรองและภาคภูมิศาสตร์	149
49	รายชื่อต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงลึก จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์	152
50	จำนวนโรงเรียนและร้อยละของนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนหลังจากที่ต้นแบบโรงเรียนในฝันร่วมโครงการ จำแนกตามขนาดและภาคภูมิศาสตร์	168
51	จำนวนและร้อยละของต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ให้ความคิดเห็นในเรื่องความสามารถของต้นแบบโรงเรียนในฝันในการสกัดกั้นนักเรียนที่จบบัณฑิตศึกษาตอนต้นไม่ให้ไปเรียนต่อในโรงเรียนต่างพื้นที่หรือโรงเรียนประจำจังหวัด จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์	170
52	รายชื่อโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการและต้นแบบโรงเรียนในฝันที่นำมาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา	175

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	ตัวชี้วัดของการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในลักษณะดุลยดัชนี (Balanced Scorecard)	15
2	แสดงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของศูนย์บริหาร โครงการ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน”	17
3	แสดงสัดส่วนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำแนกตามขนาดโรงเรียน	20
4	แสดงจำนวนครู และนักเรียน ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	20
5	แสดงแบบจำลองเชิงตรรก (Logical Model)	31
ของทฤษฎีโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”		
6	แสดงจังหวัดที่ทำการศึกษาความเป็นไปได้ ศึกษาเชิงลึกต้นแบบ โรงเรียนในฝันโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา กระบวนการคัดกรอง และกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์	62
7	ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ต้อนรับประธานกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน	81
8	แสดงการประชุมร่วมของคณะกรรมการประเมินจากศูนย์บริหารโครงการ และผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ วิธีดำเนินการและเกณฑ์ในการประเมินก่อนการดำเนินงาน	81
9	ผู้แทนจากศูนย์บริหารโครงการร่วมกับผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซักถามผู้แทนนักเรียนในฐานะปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์	82
10	ผู้แทนจากศูนย์บริหารโครงการซักถามนักเรียนเพื่อประเมินการดำเนินงาน ห้องปฏิบัติการภาษาโรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	82
11	นักเรียนในฐานะปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์กำลังแสดงผลงาน โครงงานวิทยาศาสตร์ให้กรรมการประเมินได้ทราบและซักถาม	83
12	แสดงพิธีการมอบป้ายรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันให้กับ โรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” หลังจากผ่านการประเมินแล้ว	83
13	ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ต้อนรับคณะผู้ประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน	84
14	ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนบาเจาะ แสดงนาฏศิลป์ในการนำเสนอพิธีการแต่งงาน ของชาวมุสลิม	84

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
15	กรรมการประเมิน ทหารนาวิกโยธินหน่วยคุ้มกันโรงเรียนบาเจาะ และผู้สื่อข่าวต่างประเทศซักถามนักเรียนในห้องปฏิบัติการภาษา ซึ่งใช้โปรแกรม Tele Me More ในภาษาอาหรับ	85
16	ตำรวจรักษาความปลอดภัยของโรงเรียนบาเจาะเข้าร่วมกิจกรรมการประเมิน เพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน	85
17	ประธานกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ประกาศผลการประเมิน	86
18	พิธีการมอบป้ายการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันให้กับโรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	86
19	นักเรียนโรงเรียนอาโอยามา 2 สาธิตการต้อนรับคณะผู้ประเมิน ซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วจากจังหวัดอุดรธานี	95
20	การนำเสนอผลงานของนักเรียนโรงเรียนอาโอยามา 2 ในฐานปฏิบัติการ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	96
21	การประชุมร่วมระหว่างศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วจังหวัดอุดรธานี ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 และคณะครู-อาจารย์โรงเรียนอาโอยามา 2	96
22	ผู้อำนวยการโรงเรียนอาโอยามา 2 อภิปรายสภาพบริบทที่เป็นจริง ของทางโรงเรียน	97
23	นักเรียนในโรงเรียนห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ได้รับบริจาคจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบการเรียน	111
24	นักเรียนในโรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ได้รับบริจาคจากองค์การบริหารส่วนตำบลแก้วแสน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบการเรียน	111
25	ผู้แทนนักเรียนนำชมการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตในห้องสมุด โรงเรียนบ้านท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม	124
26	แสดงการใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตในห้องสมุด ของนักเรียนโรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช	124

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
27	นักเรียนที่เป็นเว็บมาสเตอร์ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต	125
28	สภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย กรุงเทพมหานคร	132
29	สภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียนวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่	132
30	ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์โรงเรียนสายบุรี "แจ้งประชาคาร" จังหวัดปัตตานี	135
31	ห้องปฏิบัติการภาษาอังกฤษภาคภาษาอาหารับโรงเรียนบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	135
32	ชุดแต่งกายประจำห้องถิ่นกู๊ไทยของนักเรียนในโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	138
33	ชุดแต่งกายของนักเรียนหญิงมุสลิมในโรงเรียนภาคใต้	138
34	ชุดแต่งกายประจำห้องถิ่นของนักเรียนหญิงในโรงเรียนภาคเหนือ	139
35	ชุดแต่งกายประจำห้องถิ่นของนักเรียนชายในโรงเรียนภาคเหนือ	139
36	ทหารหน่วยนาวิกโยธิน รักษาความปลอดภัยหน้าชั้นเรียน โรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	164
37	ตำรวจรักษาความปลอดภัยบริเวณโรงเรียน “สายบุรี แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	164
38	แสดงสัญลักษณ์ การรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนสันทรายวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่	167
39	แสดงสัญลักษณ์การรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนลืออำนาจวิทยาคม จังหวัดอำนาจเจริญ	167
40	นักเรียนชายระดับประถมศึกษาซึ่งมีความสามารถด้านกีฬาฟุตบอล โรงเรียนบ้านศิลาลาด จังหวัดมหาสารคาม (กรณีศึกษาโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ)	179
41	แสดงการออกกำลังกายตอนเข้าก่อนเข้าห้องเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล โรงเรียนบ้านในฝัน จังหวัดลำปาง (กรณีศึกษาโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ)	179

1.1 หลักการและเหตุผล

ในช่วงเวลาประมาณสามทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ หรือเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ คลื่นลูกที่สาม หรือคลื่นเทคโนโลยีทางโทรคมนาคม และการสื่อสาร ซึ่งถือกำเนิดมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้โลกหลอมรวมประหนึ่งไร้พรมแดนเนื่องจากเครือข่ายที่ทำให้มนุษย์สามารถแลกเปลี่ยนข่าวสาร และกิจกรรมต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว พลังของความเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ด้านวิชาการ และวิทยาการสมัยใหม่ให้เป็นที่ไปอย่างก้าวกระโดด และหลากหลาย ทำให้โลก ก้าวเข้าสู่สังคม คลื่นลูกที่สี่ คือ สังคมฐานความรู้หรือสังคมอุดมปัญญา (Knowledge-Based Society) ซึ่งสมาชิกในสังคมใช้พลังปัญญาในการดำเนินชีวิต สิ่งที่ตามมาคือ ความซับซ้อน ของสังคม และภาวะการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดและความได้เปรียบในเวทีโลก

ในการดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข และมีศักดิ์ศรีนั้น การนิยาม "ผู้มีการเรียนรู้" มิได้จำกัดอยู่เพียง การอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นเท่านั้น แต่ได้ คำนึงถึงความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคดิจิทัลด้วย โดยมีการให้นิยามใหม่ว่า "ผู้มีการ เรียนรู้ยุคดิจิทัล" (Digital Age Literacy) ทักษะความรู้ที่จำเป็นสำหรับบุคคลในศตวรรษ ที่ 21 หรือยุคดิจิทัล คือ การเป็นผู้เรียนรู้ด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Intel® Corporation, 2006 ; North Central Regional Educational Laboratory, 2007)

ด้านความรู้พื้นฐาน เป็นความรู้ด้านภาษาและการคำนวณในระดับที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

ด้านวิทยาศาสตร์ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ และทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจำเป็นสำหรับการตัดสินใจของบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ประชาคม และวัฒนธรรม และการผลิตเชิงเศรษฐศาสตร์

ด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นความรู้ความสามารถในการชี้ประเด็นปัญหาทางด้านการ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปัญหาทางเลือกระหว่าง ต้นทุนที่แท้จริง และผลประโยชน์ทางสังคม การวิเคราะห์แรงจูงใจในการทำงานในสหภาพ

เศรษฐกิจต่างๆ การตรวจสอบผลที่ติดตามมาจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในเชิงเศรษฐกิจและนโยบายของภาครัฐ การรวบรวมและจัดกลุ่มระบบหลักฐานเชิงเศรษฐกิจ และชี้แนะให้นักได้ระหว่างต้นทุนที่แท้จริงและผลประโยชน์ทางสังคม

ด้านเทคโนโลยี เป็นความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีว่าคืออะไร ทำงานอย่างไร นำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างไร ในด้านภาพทัศน คือ ความสามารถที่จะตีความ ใช้ประโยชน์ และซาบซึ้งในการใช้สื่อตามประเพณีนิยมและสื่อในศตวรรษที่ 21

ด้านสารสนเทศ เป็นความสามารถที่จะประเมินสารสนเทศจากสื่อหลากหลายประเภท มีความตระหนักเมื่อจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ สังเคราะห์แหล่งที่มา และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านวัฒนธรรมเชิงพหุ เป็นความสามารถที่จะเข้าใจและซาบซึ้งความเหมือนและความต่างของขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อทางวัฒนธรรมของตนเองและของบุคคลกลุ่มอื่น

ด้านความตระหนักในความเป็นไปของโลก เป็นการยอมรับและเข้าใจความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องระหว่างองค์กรนานาชาติ ประเทศ และรัฐ หน่วยงานเศรษฐกิจภาคเอกชนและภาครัฐ กลุ่มสังคมวัฒนธรรม และบุคคลต่างๆ ทั่วโลก

จากที่ได้กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและทักษะความรู้ที่จำเป็นสำหรับมนุษยชาติในศตวรรษที่ 21 นั้น ประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ถูกกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงนี้ผลักดันให้ต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับประเทศอื่นๆ เพื่อพร้อมรับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ จึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการลงทุนระหว่างประเทศ กับเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (APEC) และการมีส่วนร่วมในองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy)

จุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศปรากฏชัดเจนเมื่อมีการทบทวนผล การพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2505 - 2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2534 - 2539) ซึ่งได้ข้อสรุปว่าแม้การพัฒนาทางเศรษฐกิจขยายตัวได้ดี แต่การพัฒนาคนและสังคม รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมยังดำเนินการล่าช้า ส่งผลให้การพัฒนาขาดความสมดุลและไม่ยั่งยืน ฉะนั้นจึงเริ่มมีการปรับกระบวนการทัศน์ในสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนา

ให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ก็ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ และในขณะเดียวกันก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการซึ่งมี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อเตรียมความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศให้มีศักยภาพ สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในการพัฒนา “ทรัพยากรมนุษย์” หรือ “ทุนมนุษย์” หรือ “ต้นทุนทางปัญญา” ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญที่สุดนั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพในทุกมิติ ทั้งนี้เนื่องจากคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนานั้นๆ โดยตรง เป็นที่ทราบกันดีว่า ทุนสำคัญสำหรับการพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ คือ “การศึกษา” ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการแข่งขันระดับโลกได้ขยายขอบเขตไปสู่เยาวชนใน วัยเรียน ดังเช่น การแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ดนตรี กีฬาและอื่นๆ เมื่อพิจารณาสภาพการพัฒนามนุษยชาติของประเทศไทยจากรายงานของ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP, 2006) ได้พบว่า ในปี พ.ศ. 2549 ดัชนีการพัฒนามนุษยชาติ (Human Development Index) ของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 74 จากจำนวนทั้งสิ้น 177 ประเทศ ซึ่งลดจากตำแหน่งเดิมที่เคยอยู่ในอันดับที่ 73 จากการรายงานการพัฒนามนุษยชาติ ในปี พ.ศ. 2548 เมื่อพิจารณาดัชนีการศึกษา (Education Index) ซึ่งเท่ากับค่าดัชนีในปี พ.ศ. 2548 คือ 0.86 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนแล้ว ปรากฏว่าอยู่ในอันดับที่สี่ คือ ต่ำกว่าสิงคโปร์ (0.91) ฟิลิปปินส์ (0.89) และ บรูไน ดารุสซาลาม (0.88) และในการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อการแข่งขันของประเทศนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้รายงานไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยล้าหลังกว่าประเทศมาเลเซีย และอินเดีย

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้วิเคราะห์การจัดการศึกษาของไทย และพบว่าที่ผ่านมาได้ตอบสนองต่อสังคมไทย 3 ภาคส่วน คือ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการในเมืองใหญ่ การเข้าถึงเทคโนโลยีมีปรากฏบางส่วนในกลุ่มที่มีรายได้สูง และอยู่ในเขตเมืองเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษา ซึ่งผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2548 ได้

¹ : Education Index = 2/3(Adult Literacy Index)+ 1/3(Gross Enrolment Index)

พบว่าจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของคนไทยเท่ากับ 8.5 ปี ซึ่งยังไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับของประเทศ คือ 9 ปี ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา 4 วิชาหลัก คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าร้อยละ 50 สำหรับความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน ด้านการวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ ยังต้องมีการพัฒนาต่อไป ในส่วนของ การศึกษาต่อเนื่องนั้น แม้ว่าคนไทยได้รับโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถ เชื่อมโยงความรู้สู่การใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร สำหรับการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น คนไทยมีคอมพิวเตอร์ 57 เครื่องต่อประชากร 1,000 คน การเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 116.7 คน ต่อประชากร 1,000 คน ประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ซึ่งถือว่าเป็น “ผู้มีการเรียนรู้” โดยในนิยามเดิมหมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการอ่าน เขียน และคิดคำนวณ ซึ่งเป็นความรู้และทักษะพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่การคิดเป็นทำเป็น มีเพียงร้อยละ 60 ของประชากรเท่านั้น

จากที่กล่าวไว้เกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ทักษะความรู้ที่จำเป็น ของมนุษยชาติในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพการจัดการศึกษาของ ประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนนั้น ก็เป็นที่น่าสนใจว่า ในส่วนของรัฐบาล ไทยก็ได้ตระหนักถึงการเตรียมทรัพยากรมนุษย์เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การสร้างอนาคต การปูทางให้เยาวชนไทยได้ใช้ศักยภาพในการเรียนรู้ โดยเฉพาะนโยบายการสร้างโอกาสให้เด็ก และเยาวชนในวัยเรียนที่อยู่ในชนบทได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในโรงเรียนท้องถิ่นใกล้บ้าน มี คุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนพลังปัญญา พลังประสบการณ์ และพลังทรัพยากร เพื่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งจะเติบโตใหญ่เป็นพลเมืองของประเทศให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพ ไม่ด้อยกว่าประเทศอื่นๆ

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อขจัดช่องว่าง ทางสังคม โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษา เริ่มดำเนินมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 ได้มี การผลักดันให้องค์กรที่เกี่ยวข้องของดำเนินงานในเชิงบูรณาการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แล้วนำมาจัดการศึกษาเชิง ปฏิบัติเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี คุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงโรงเรียนชั้นนำในระดับอำเภอทุกอำเภอ จัดการศึกษาที่เน้น ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ ของผู้เรียน พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีให้ทันสมัยและมีจำนวนพอเพียงที่จะเป็นระบบเครือข่าย โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตและเพื่อให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก สามารถก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันได้ในระดับสากล ในด้านการบริหารจัดการนั้นก็มีเป้าหมายให้มีการบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง และการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติจากองค์กรภายนอก

การดำเนินโครงการโรงเรียนในฝันนับตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2546 ถึงวันที่ 30 มีนาคม 2550 ได้มีการประเมินโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นระยะๆ โดยคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันไปแล้ว 3 รุ่น จำนวนทั้งสิ้น 917 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน 4 โรงเรียน จากที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 921 โรงเรียน

สำหรับการประเมินการดำเนินงานโครงการนี้ทั้งระบบเท่าที่ผ่านมานั้นได้มีการดำเนินงานในลักษณะรายงานความก้าวหน้าของโครงการโดยศูนย์บริหารโครงการโรงเรียนในฝัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้หัวข้อ “จะไปไหน? เมื่อมีโรงเรียนดีอยู่ใกล้บ้าน” เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2550 ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ในส่วนของการประเมินจากองค์กรภายนอกนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้คณะผู้ประเมินจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2549) ดำเนินการสำหรับการประเมินจากองค์กรภายนอกที่ดำเนินการในครั้งนี้อย่างเป็นต้นแบบผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยนโยบายและแผนอุดมศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ทำการศึกษาเชิงประเมินผลการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ว่าเป็นไปตามพันธกิจและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนหลักเพียงใด โดยเน้นหนักในเรื่องกระบวนการดำเนินโครงการทั้งในระดับมหภาค และจุลภาค ดังรายละเอียดของวัตถุประสงค์การประเมินโครงการต่อไปนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.2.1 เพื่อประเมินสภาพการดำเนินการและการบริหารจัดการโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และโรงเรียนในโครงการ รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการโครงการ

1.2.2 เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของโรงเรียนในฝันกับแนวการดำเนินงานที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.2.3 เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

1.2.4 เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบข่ายของการดำเนินงาน

การประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา และประเด็นสำหรับการศึกษาเชิงประเมิน ดังนี้

1.3.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย

1.3.1.1 กลุ่มองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการโครงการ คือ ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” กรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษที่หน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Roving Team) ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ เช่น ภาคเอกชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร กรรมการสถานศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3.1.2 กลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” คือ นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา และชุมชนในเขตบริการของต้นแบบโรงเรียนในฝัน

1.3.2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

โรงเรียนที่ทำการศึกษากำหนดเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ โรงเรียนที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งรวมทั้งโรงเรียนที่ผ่านการประเมินรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนที่ยังไม่เข้ารับการประเมิน จำนวนทั้งหมด 921 โรงเรียน คณะผู้ประเมินดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโดยใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้กับทางโรงเรียน

สำหรับกลุ่มที่สอง คือ โรงเรียนที่ทำการศึกษาในเชิงคุณภาพเป็นการคัดเลือกต้นแบบโรงเรียนในฝันจากเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร จากอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น เลือกรายชื่อจากจังหวัดที่มีกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว จังหวัดที่มีการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันครบทุกอำเภอ และจังหวัดที่สัดส่วนต้นแบบโรงเรียนในฝันผ่านการประเมินสูง และจังหวัดที่มีสัดส่วนผ่านการประเมินต่ำในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ยังคัดเลือกโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมาทำการศึกษาเปรียบเทียบเป็นกรณีศึกษากับต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ในแง่ของประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ (รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ 3 วิธีการศึกษาเชิงประเมิน)

1.3.3 ประเด็นการประเมิน

การประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1.3.3.1 สภาพการบริหารจัดการในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนหลัก รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.3.3.2 สภาพการบริหารจัดการโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในระดับจุลภาค ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและของโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.3.3.3 ความสอดคล้องระหว่างการดำเนินงานของต้นแบบโรงเรียนในฝันในด้านการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.3.3.4 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิต และเป้าหมายของโครงการ

1.3.3.5 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างก้าวกระโดดให้บรรลุเป้าหมายเป็น “ต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ” (Best Practice) รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

1.3.3.6 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ที่มีต่อนักเรียน โรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชน ทั้งในแง่บวกและลบ

1.3.3.7 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

ผลจากการศึกษาเชิงประเมินในประเด็นที่กล่าวข้างต้นนี้ นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้ผ่านการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในกรณีที่จะมีการดำเนินโครงการนี้ต่อไป แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ต้นแบบโรงเรียนในฝันมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นี้จะมีต่อไปภายหน้าให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

บทที่ 2

สารัตถความรู้เกี่ยวกับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

สารัตถความรู้เกี่ยวกับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ที่นำเสนอในบทนี้ ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ความเป็นมาของโครงการ การดำเนินงานโครงการ การติดตามและการประเมินการดำเนินงานโครงการ และการวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกับวิธีดำเนินการประเมิน ผลจากการศึกษาเชิงประเมิน รวมทั้งสรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะ สำหรับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

2.1 การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนหลักโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งถือว่าเป็นธรรมนูญการศึกษาแห่งชาตินั้น ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาติดตามมาในหลายๆ ด้านเพื่อมุ่งให้การจัดการศึกษาของไทยมีคุณภาพ และยังประโยชน์แก่เยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพในสังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ในปัจจุบัน การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่ติดตามมานั้นได้มีการดำเนินงานโดยองค์กรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2546 นโยบายสำคัญด้านการศึกษาของรัฐบาลไทยก็คือ การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้สู่การปฏิบัติจริงและเห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างโรงเรียนดี มีมาตรฐานใกล้เคียงกับโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่ให้กระจายอยู่ทุกอำเภอทั่วประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กไทย โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จึงนับว่าเป็นการสนองตอบนโยบายเชิงรุกของรัฐบาลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ถือเป็นโครงการของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะใน หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒, ๒๓ และ ๒๔ ดังนี้ :

มาตรา ๒๒ ใจความสำคัญ คือ การจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนได้ และสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๒๓ ใจความสำคัญคือ การจัดการศึกษาที่เน้นหนักทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการในเรื่องต่อไปนี้

- ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม
- ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
- ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาไทย
- ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔ ใจความสำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่อไปนี้

- คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน
- ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา
- เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้
- ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้สมดุล ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการต่างๆ
- จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และองค์กรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ในการดำเนินงานของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น แผนหลักของโครงการมีกลยุทธ์หลัก 3 ประการ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ , ๒๓ และ ๒๔ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- กลยุทธ์ที่ 1 สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม

- กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิตได้ตามศักยภาพ
- กลยุทธ์ที่ 3 สร้างเสริมศักยภาพบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ ในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการยังได้มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ เรียนเป็น มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม มั่นใจในตนเอง และกล้าแสดงออก มีความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน มุ่งหวังให้เป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีบรรยากาศและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร ผนึกพลังสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาสร้างโอกาสและดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้บริการทางการศึกษาครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริมนักเรียนตามศักยภาพอย่างทั่วถึง บูรณาการกระบวนการเรียนรู้โดยพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเน้นบูรณาการการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา เน้นความเป็นมืออาชีพโดยที่ ครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง มีความรู้ความสามารถ และจิตวิญญาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการตามที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ , ๒๓ และ ๒๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการเรียนรู้อันและการดำรงชีวิต

สำหรับในหมวด ๘ ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา ๕๘ ใจความสำคัญคือ การระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

ทั้งนี้ในแผนหลักของโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ได้ระบุแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด ๘ ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาไว้ในกลยุทธ์หลัก ข้อที่ 5 ได้แก่ การระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้มแข็งอันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ประชาสังคมในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์และผู้ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา

สำหรับวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการด้านงบประมาณและทรัพยากรนั้น ได้มุ่งเน้นให้ภาคีเครือข่ายโรงเรียนมีระบบเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำหรับ หมวด ๘ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา ๖๕ ใจความสำคัญคือ การพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา ๖๖ ใจความสำคัญคือ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในแผนหลักของโครงการนี้ได้ระบุแนวทางการดำเนินงานสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด ๘ ได้แก่ การเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ในส่วนของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการ ได้ระบุถึง E-School ซึ่งมุ่งหวังให้โรงเรียนเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการวิเคราะห์เอกสารข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนพัฒนาโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" โดยอาศัยแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในการดำเนินงาน

2.2 ความเป็นมาของโครงการ

โครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ซึ่งดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการจัดช่องว่างทางสังคมและกระจายโอกาสทางการศึกษานั้น ได้มีการผลักดันให้องค์กรที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างโรงเรียนในฝัน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพให้กระจายอยู่ในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ และเพื่อให้นักเรียนได้มี

โอกาสเรียนในโรงเรียนที่คุณภาพการศึกษาได้มาตรฐานเทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำและอยู่ใกล้บ้าน ซึ่งจะยังผลให้ผู้เรียนมีโอกาสประกอบอาชีพที่ดี มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี กลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นนี้สามารถช่วยให้หลุดพ้นจากวงจรความยากจนตามแนวคิดของโครงการที่ว่า “พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน”

ในการนำนโยบายดังกล่าวมาดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมนั้น คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการ โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (The Lab Schools Project) เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2546 และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดำเนินโครงการ สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และคณะกรรมการนโยบายโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 2.1 ว่า โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้บูรณาการแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในด้านการจัดการการศึกษาที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแล้วนำมาจัดการศึกษาในเชิงปฏิบัติ ในส่วนของแผนหลักของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้เสนอทิศทางและภาพความสำเร็จไว้ในกรอบการดำเนินงานตามแนวคิด “พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน” โดยมีวิสัยทัศน์และพันธกิจของโครงการ ดังนี้

วิสัยทัศน์ : “สร้างโอกาสให้เด็กไทย”

พันธกิจ : “สร้างโรงเรียนชั้นดี ให้เด็กไทยได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต
คิดวิเคราะห์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยี มีคุณธรรม
รักษวัฒนธรรมไทยและมั่นใจในตนเอง”

สาระสำคัญโดยสรุปของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้เพื่อที่จะช่วยให้มีความฝันของคนในระดับพื้นที่เป็นจริงได้ คือ

การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในแต่ละอำเภอให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรในการจัดการศึกษา และมีการแสวงหาความร่วมมือด้านวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ในการจัดการเรียนการสอน และเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติจริงแก่นิสิตนักศึกษาเสมือนเป็นโรงเรียนสาธิตของสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ

สำหรับการกระจายโอกาสทางการศึกษาของโครงการนี้ เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา และพื้นที่ต่างๆ แล้วปรากฏว่า มีโรงเรียนที่เคยอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 261 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.34 ซึ่งในจำนวนนี้อยู่ใน กิ่งอำเภอทั้งหมดของประเทศ 81 กิ่งอำเภอ นอกจากนี้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัด กรมสามัญศึกษา จำนวน 660 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 71.66 รายละเอียดแสดงไว้ใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปยังโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาและพื้นที่ต่างๆในประเทศ

พื้นที่	ระดับการศึกษา/จำนวนโรงเรียน				โรงเรียน	
	ร.ร.สปช.เดิม		ร.ร.กรมสามัญฯ เดิม			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอ	160	20.13	635	79.87	795	86
กิ่งอำเภอ	81	100.00	-	-	81	9
เขต/กทม.	20	44.44	25	55.56	45	5
รวม	261	28.34	660	71.66	921	100

ที่มา : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549)

วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้เปิดโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” หลังจากนั้นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แต่งตั้งคณะทำงาน ดำเนินการจัดทำแผนหลักของโครงการ (Master Plan of the Lab Schools Project) เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติ

วันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบงบประมาณ ตามแผนหลักของโครงการในวงเงิน 1,975,110,600 บาท (หนึ่งพันเก้าร้อยเจ็ดสิบล้าน ห้าแสนหนึ่งหมื่นหกร้อยบาทถ้วน)

วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับอนุมัติเงินประจำงวด จำนวน 1,763,510,600 บาท (หนึ่งพันเจ็ดร้อยหกสิบล้านสามแสน ห้าหมื่นหกร้อยบาทถ้วน) แยกเป็น 3 หมวด ดังนี้

- งบประมาณ 72,576,600 บาท
- งบดำเนินการ 1,037,084,000 บาท
- งบลงทุน 653,850,000 บาท

เป้าหมายของโครงการในระยะแรกช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2549 คือการพัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอ กิ่งอำเภอของจังหวัดต่างๆ และในเขตกรุงเทพมหานครให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน

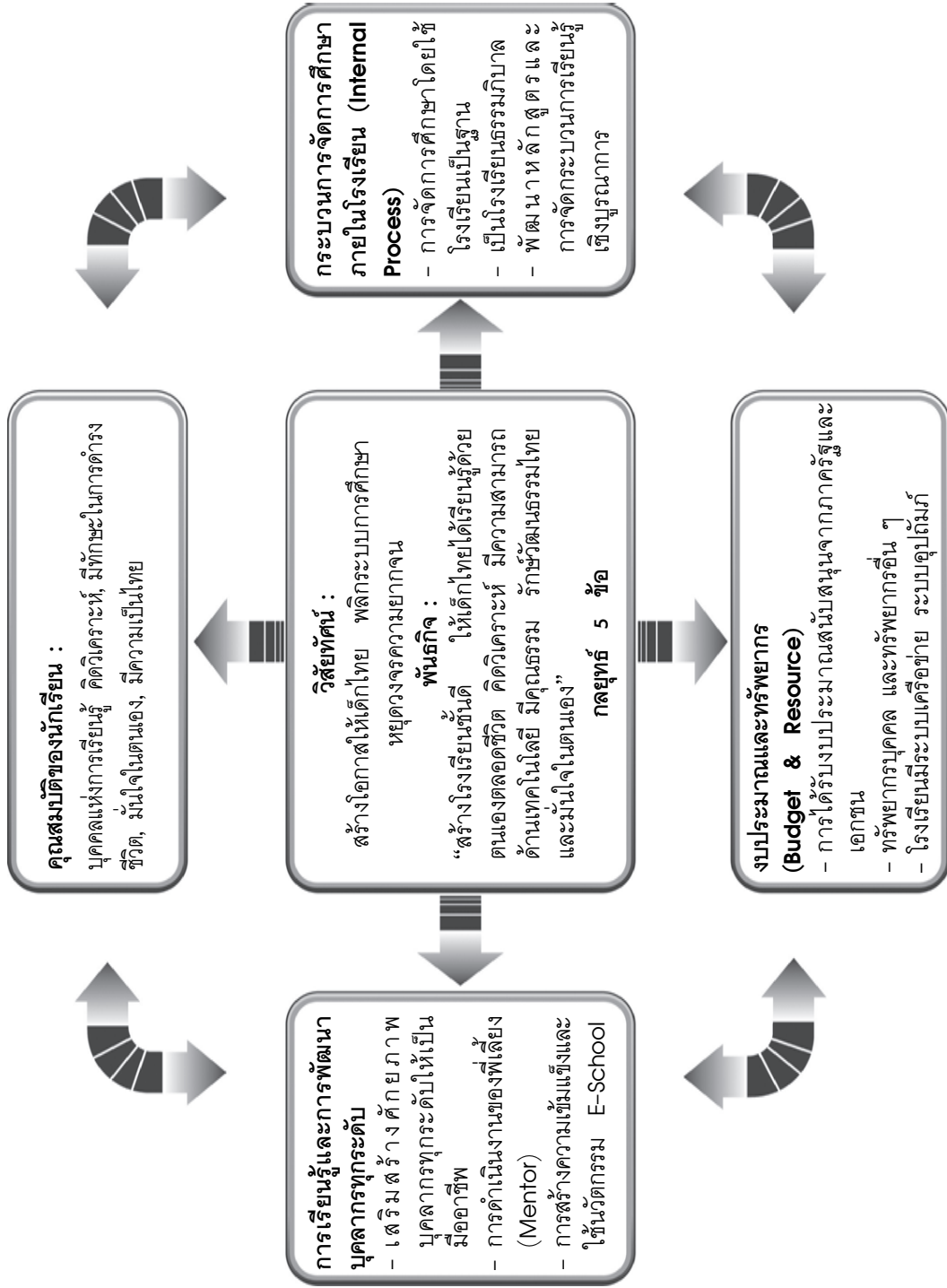
การดำเนินงานโครงการนี้ในลักษณะเชิงรุกที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้ลงมือปฏิบัติงานในสถานที่จริง สถานการณ์จริงและส่งผลต่อผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ได้มีการกำหนดกลยุทธ์หลักไว้ 5 ประการ คือ

- สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม
- พัฒนาหลักสูตรและจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการดำรงชีวิตได้ตามศักยภาพ
- สร้างเสริมศักยภาพบุคลากรทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
- เพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
- ระดมสรรพกำลัง สร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้มแข็ง อันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ประชาสังคมในรูปแบบของผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมกันพัฒนา

การกำหนดภาพความสำเร็จของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้ใช้ดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการและระบบการประเมินการดำเนินงานขององค์กรที่พิจารณาค่าความสมดุลในมุมมอง 4 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านกระบวนการดำเนินงานภายในองค์กร ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโตขององค์กร และด้านลูกค้า หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิดเรื่องการใช้ดุลยดัชนีเป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์สู่การปฏิบัติเพื่อการสื่อสารความเข้าใจระหว่างบุคลากรในองค์กรนี้ พัฒนาโดย Robert S. Kaplan และ David P. Norton ในปี ค.ศ. 1992 และได้รับความนิยมจากองค์กรทั้งองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน (Kaplan and Norton, 1996) สำหรับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ก็ได้มีการปรับมุมมองทั้ง 4 ด้านของดุลยดัชนีให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของโครงการ 4 ด้าน ดังนี้

- มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากรที่ช่วยส่งเสริมในการดำเนินงาน
- มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียน
- มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรทุกระดับในโรงเรียน
- มุมมองด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ดังรายละเอียดแสดงไว้ในภาพที่ 1 หน้า 15

ภาพที่ 1 : ตวัชีวิตของการดำเนินโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในลักษณะ ดุลยภาพ (Balanced Scorecard) ที่มาก : เอกสารแผนหลักโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" (2546)

2.3 การดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นไปใน 3 ระดับ ดังนี้ :

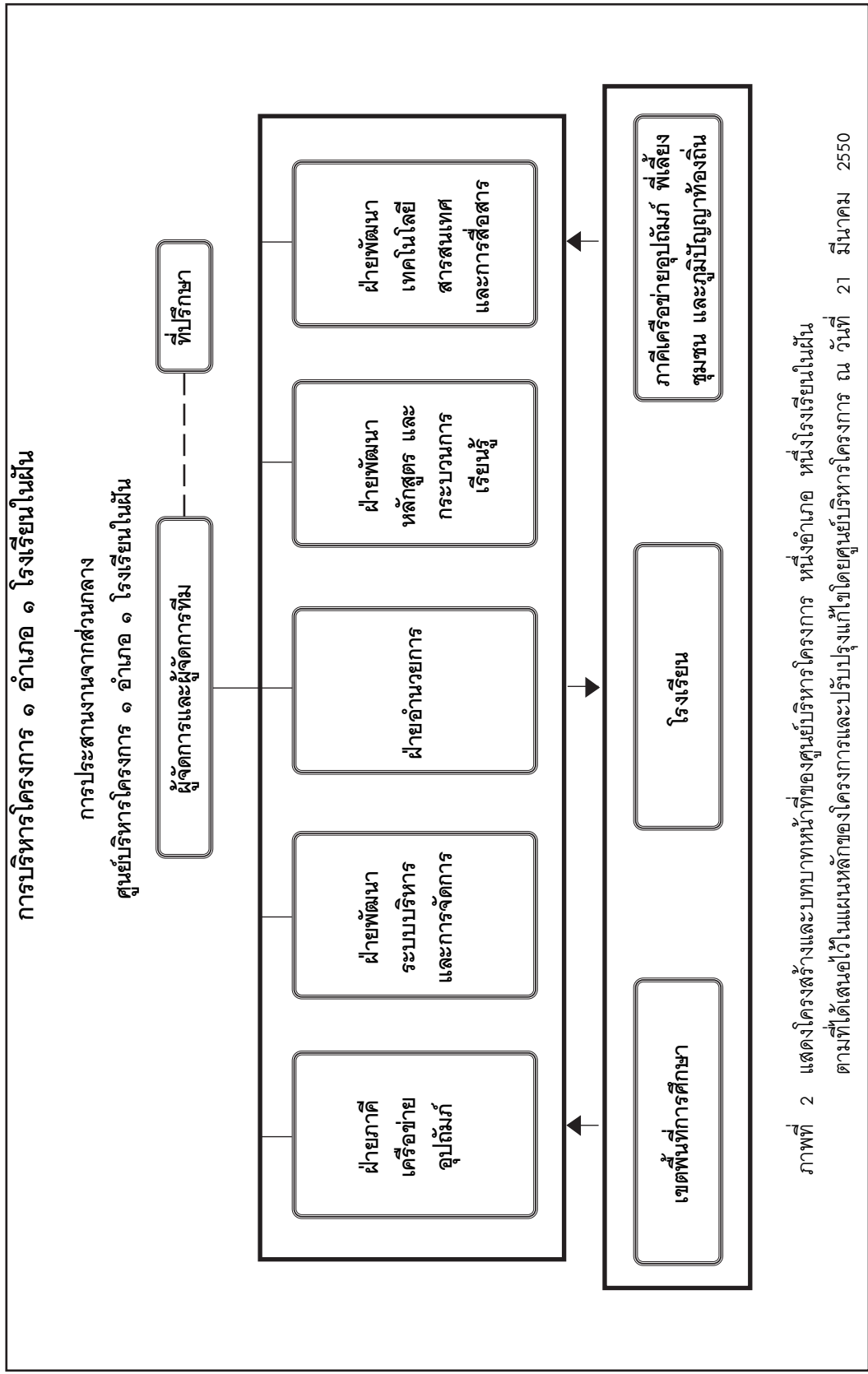
ระดับแรก คือ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่สำคัญ คือ กำหนดนโยบายและจัดทำแผนหลักของการดำเนินโครงการ จัดตั้งศูนย์บริหารโครงการและกำหนดผู้รับผิดชอบในการประสานงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงาน รวมทั้งการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ

โครงสร้างของศูนย์บริหารโครงการได้ถูกกำหนดไว้เป็นระบบการบริหารและการประสานงาน จากรายละเอียดของแผนภูมิโครงการซึ่งแสดงไว้ในภาพที่ 2 หน้า 17 จะเห็นว่า บุคลากรระดับผู้บริหารประกอบด้วย ผู้จัดการและผู้จัดการร่วม และมีคณะบุคคล หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำ สนับสนุนงานบริหารจัดการและงานด้านวิชาการแก่ผู้จัดการศูนย์บริหารโครงการ หน่วยงานในศูนย์นี้แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ฝ่ายพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

สำหรับการดำเนินงานของศูนย์นี้ ในเอกสารแผนหลักโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้ตั้งความคาดหวังไว้ว่า ผลสำเร็จที่สำคัญของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ขึ้นอยู่กับการที่ศูนย์บริหารโครงการจะทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จและสนองนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ระดับที่สอง คือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งภาระหน้าที่สำคัญ คือ จัดตั้งศูนย์ประสานงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดผู้รับผิดชอบในการประสานงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน และประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนในฝัน ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นอกจากนี้ก็ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการนี้

ระดับที่สาม คือ ระดับโรงเรียน ซึ่งภาระหน้าที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจให้สอดคล้องตามแผนหลัก แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของโครงการ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายอุปถัมภ์ และชุมชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของศูนย์บริหารโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ตามที่ได้เสนอไว้ในแผนหลักของโครงการและปรับปรุงแก้ไขโดยศูนย์บริหารโครงการ ณ วันที่ 21 มีนาคม 2550

หลักในการบริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในระดับโรงเรียนนั้น มี 3 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. มุ่งเน้นให้โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพบนพื้นฐานศักยภาพของโรงเรียนและชุมชน เน้นการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการพัฒนา
2. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์กร ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีอุปการคุณ ตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานของการประสานงานที่มีเอกภาพ
3. มุ่งเน้นให้ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกส่วน มีส่วนสำคัญในการริเริ่ม ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานโครงการนี้ ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน ตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโครงการเป็นแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียน

โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำนวน 921 แห่งนั้น แต่ละแห่งมีภาระที่ต้องดูแลโรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่จำนวน 5 โรงเรียน ฉะนั้นจึงมีจำนวนโรงเรียนที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องรับทราบการดำเนินงานของโครงการนี้อีกเป็นจำนวน 4,605 โรงเรียน

เป้าหมายในการดำเนินโครงการนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในช่วงปีงบประมาณ 2547-2549 ดังที่นำเสนอในตารางที่ 2 และตารางที่ 3 หน้า 19 สำหรับในภาพที่ 3 หน้า 20 แสดงสัดส่วนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการซึ่งจำแนกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 164 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 555 แห่ง และโรงเรียนขนาดเล็ก 202 แห่ง ภาพที่ 4 แสดงจำนวนครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการซึ่งจำแนกเป็นจำนวนครู 37,900 คน และนักเรียน 895,215 คน ตามลำดับ ซึ่งได้มีการคาดหมายไว้ว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ให้แล้วเสร็จทั้ง 921 แห่งภายในปีงบประมาณ 2549

จากที่กล่าวข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่า แนวคิดในการดำเนินงานโครงการนี้ เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Partnership in Development) ซึ่งต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการในทุกระดับ รวมทั้งองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตารางที่ 2 เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นโรงเรียนแบบอย่าง
เพื่อการขยายผลการดำเนินโครงการ ในปีงบประมาณ 2547 - 2549

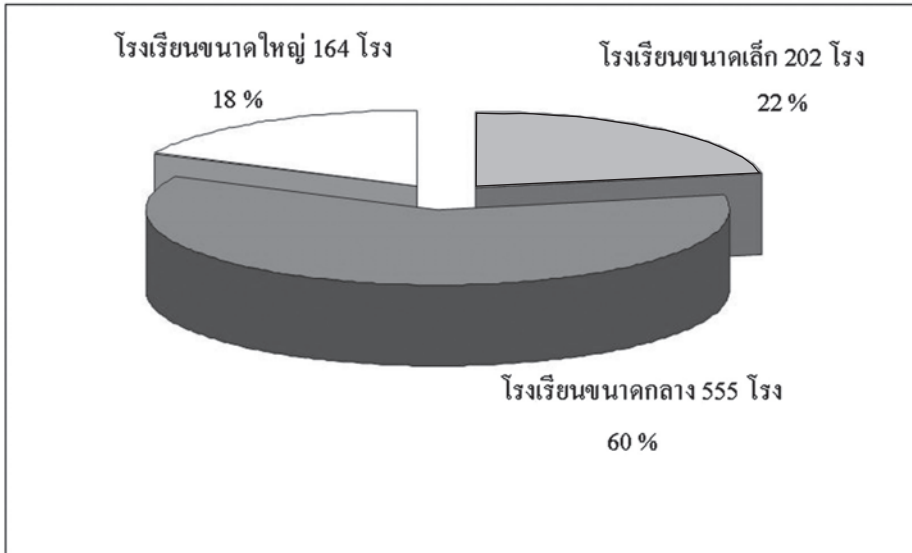
ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	
	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ
2547	253	27
2548	466	51
2549	202	22
รวม	921	100

ที่มา : เอกสารแผนหลักโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" (2546) หน้า 42

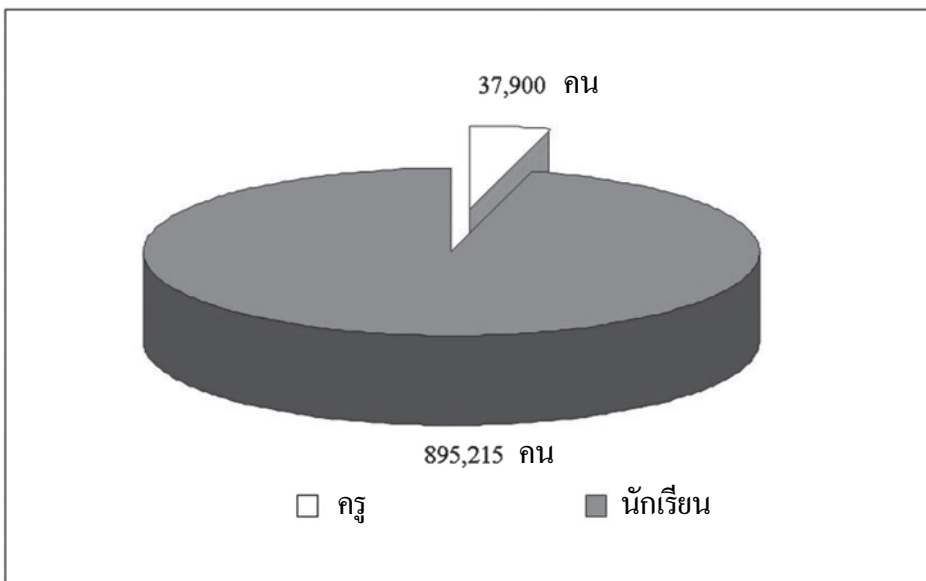
ตารางที่ 3 เป้าหมายการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นโรงเรียนแบบอย่าง
เพื่อการขยายผลการดำเนินโครงการจำแนกตามลำดับความสำคัญในการดำเนิน
โครงการ

ลำดับ	รายการเป้าหมาย	จำนวน โรงเรียน	หมายเหตุ
1	เป้าหมายทั่วไป โรงเรียนในโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน"	921	
2	เป้าหมายคุณภาพที่จะเป็นต้นแบบแยก เป็น 3 กลุ่ม 2.1 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2.2 ระดับจังหวัด 2.3 ระดับประเทศ (เขตตรวจราชการ)	253 78 (กทม.เขตละ 1 โรงเรียน) 13	เขตละ 1 โรงเรียน (ยกเว้นเขตพื้นที่ 1) และ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตละ 2 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายเดียวกับ 2.1

ที่มา : เอกสารแผนหลักโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" (2546) หน้า 42

ภาพ 3 แสดงสัดส่วนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำแนกตามขนาดโรงเรียน
ที่มา : Power Point โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (www.labschools.net)

ภาพ 4 แสดงจำนวนครู และนักเรียน ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
ที่มา : Power Point โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (www.labschools.net)

2.4 การติดตาม และประเมินการดำเนินงาน

หลักการในการติดตามและประเมินการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น มุ่งที่จะนำผลที่ได้จากกิจกรรมมาสื่อสารทำความเข้าใจ เพื่อเป็นบทเรียนและเพื่อพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการประเมินเป็นการพิจารณาความก้าวหน้าและความสำเร็จอย่างรอบด้านในเชิงคุณลักษณะโดยมีคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นกลุ่มคณะ

การติดตามและประเมินการดำเนินงานโครงการนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ได้รายงานความก้าวหน้าการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ระหว่างปีงบประมาณ 2547 - 2549 เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าในการบริหารโครงการด้านงบประมาณเป็นเงินทั้งสิ้น 2,369.35 ล้านบาท แบ่งเป็นงบจัดสรรสำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 1,294.20 ล้านบาท งบจัดซื้อคอมพิวเตอร์ เป็นเงิน 653.85 ล้านบาท และอื่นๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยนำเข้าสำหรับการบริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในช่วงปีงบประมาณ 2547 - 2549

ปีงบประมาณ	จัดสรร 921 โรงเรียน	จัดสรร 175 สพท.	คอมพิวเตอร์ 36,733 ชุด	ครูอัตราจ้าง 1,100 คน	งบพัฒนา บุคคล	รวม (ล้านบาท)
2547	930.59	42.22	653.85	72.58	64.30	1,763.54
2548	243.52	8.75	0	71.50	21.03	344.80
2549	120.09	5.03	0	114.52	21.37	261.01
รวม	1,294.20	56.00	653.85	258.60	106.70	2,369.35
เฉลี่ย	1.405	0.32	40	-	0.12	

ที่มา : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549)

ในการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนนั้น ทางโครงการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ เช่น ชุมชน สมาคมผู้ประกอบการ สมาคมศิษย์เก่า บมจ.ธนาคารกรุงไทย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และอื่นๆ รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,104,008,548 ล้านบาท (หนึ่งพันหนึ่งร้อยสี่ล้านแปดพันห้าร้อยสี่สิบล้านบาทถ้วน) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 องค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายให้อุปถัมภ์โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการและงบประมาณที่บริจาคผ่านศูนย์บริหารโครงการ

กลุ่มองค์กรที่เป็นภาคีเครือข่ายให้อุปถัมภ์	จำนวนราย	มูลค่าการสนับสนุน (บาท)
1. ครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน	512	295,955,795
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	427	267,710,819
3. รัฐวิสาหกิจ	78	131,489,757
4. บริษัท ห้างร้าน เอกชน	215	130,059,352
5. ธนาคาร	77	113,387,580
6. บุคคล	312	82,296,302
7. มูลนิธิ กองทุน สโมสร	61	29,539,538
8. พระสงฆ์ สถาบันศาสนา	59	25,803,626
9. ผู้ว่าราชการจังหวัด	21	11,123,953
10. หน่วยงานรัฐ	29	6,687,700
11. สถาบันอุดมศึกษา	13	6,346,988
12. สหกรณ์/กิจการสร้างรายได้ของโรงเรียน	19	2,222,688
13. หน่วยงานทหาร	10	1,385,150
รวม	1,833	1,104,008,548

ที่มา : สำนักพัฒนาวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549)

ในการดำเนินงานด้าน ICT ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการซึ่งสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาทำการศึกษารายงานโรงเรียนจำนวน 809 แห่ง พบว่า โรงเรียนมีการพัฒนาความสามารถและทักษะด้าน ICT ให้บุคลากรของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.30 และครูได้บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เช่น ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 67.60-97.60 ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ร้อยละของการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และกิจกรรมที่มีการประยุกต์ใช้ ICT ในกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำนวน 809 โรงเรียน

กิจกรรม	ร้อยละ
- โรงเรียนมีการพัฒนาครูด้าน ICT	97.30
- โรงเรียนมีกระบวนการการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบ ICT	90.60
- โรงเรียนมีการใช้ระบบ e-learning	92.70
- ครูจัดทำ Courseware ได้	70.70
- กลุ่มสาระต่างๆ ใช้ ICT ในการเรียนการสอน	
- ภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ)	97.80
- คณิตศาสตร์	97.60
- วิทยาศาสตร์ (เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา)	67.60
- วิทยาศาสตร์ทั่วไป (ประถม-มัธยมต้น)	97.70
- ภาษาไทย	78.20

ที่มา : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549)

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นจากการศึกษา 2546 จนถึง ปีการศึกษา 2549 ถึง 134,581 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.60 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เข้าเรียนเพิ่มขึ้นในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในช่วงปีการศึกษา 2547 - 2549

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน (คน)	เพิ่มขึ้นร้อยละ
2546	810,642	-
2547	860,970	6.21
2548	910,675	12.34
2549	945,223	16.60

ที่มา : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549)

สำหรับการประเมินโครงการจากองค์กรภายนอกนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2549) เป็นผู้ดำเนินการ เพื่อติดตามผลระหว่างการทำดำเนินงานของโครงการ ศึกษาเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” โดยการศึกษาเชิงประเมินนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน และโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส ในแต่ละภูมิภาคได้ศึกษาโรงเรียนที่อยู่ในรุ่นเร่งฝันแห่งละ 1 โรงเรียน รวมโรงเรียนที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 16 แห่ง เทคนิคในการรวบรวมข้อมูล คือ การจัดกลุ่มสนทนา และสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการศึกษาของคณะผู้ประเมินจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า เส้นทางที่โรงเรียนได้รับคัดเลือกเข้าสู่โครงการไม่เหมือนกัน ในกลุ่มเร่งฝันเป็นโรงเรียนที่มี “ความพร้อม” คือ มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการต่างๆ มีผลงานเป็นที่ยอมรับ และมีผู้บริหารที่มีลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีความสามารถในการประสานงานในการเข้ารับการประเมินเพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น ทางโรงเรียนได้เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน 3 ด้าน คือ

1. การพัฒนาระบบ ICT ของโรงเรียนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและบริหารจัดการ
2. การพัฒนาห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทดลอง และฝึกปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์
3. การพัฒนาห้องปฏิบัติการทางด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องมีโปรแกรมสำเร็จรูป เช่น Tell Me More

ในการพัฒนาระบบ ICT เพื่อการเรียนการสอนนั้น พบว่านักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ผ่านระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ และได้พัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ แต่ผลงานที่นักเรียนจัดทำนั้น เป็นเพียงการสะท้อนความสามารถในการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมารวบรวม เรียบเรียงและจัดทำเป็นรายงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งครู ยังไม่สามารถปฏิรูปวิถีคิดในการสอนนักเรียนให้รู้เท่าทันความรู้ และเลือกสรรความรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชุมชนของตนเองได้

สำหรับประเด็นปัญหาของการดำเนินงาน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ คืองบประมาณไม่พอเพียงในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดปัญหา ก่อภาระหนี้ผูกพัน ในด้านกระบวนการการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน คณะผู้ประเมินโครงการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้ให้ความเห็นว่าการประเมินดังกล่าวสร้างความกดดันให้คณะครู และนักเรียนในช่วงที่เตรียมตัวรับการประเมิน และได้ให้ข้อเสนอว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงระบบการประเมินเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบริบทยิ่งขึ้น

ในส่วนของการทำงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ที่ส่งผลกระทบต่อในด้านพึงปรารถนา หรือที่เรียกว่า “ฝันที่เป็นจริง” คือ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า ผู้นำทางศาสนา หน่วยงานราชการและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้คำปรึกษา แสดงความคิดเห็น และให้ความร่วมมือในการแสวงหาทรัพยากรทั้งที่เป็นเงิน และสิ่งของ ตลอดจนความรู้ในเรื่องต่างๆ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนมีความทันสมัยในมุมมองของชุมชน สามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่นๆ ได้ จึงให้ความไว้วางใจส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน ทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมที่อยู่ในเขตชุมชนมีจำนวนมากขึ้น

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในระดับบัณฑิตศึกษา และในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่ ที่มีการดำเนินงานซึ่งนับย้อนจากปีการศึกษา 2549 ไปถึงปีการศึกษา 2548 ตัวอย่าง เช่น งานวิจัยของ สถาพร หยองเอ่น (2549) ได้วิเคราะห์การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำนวน 5 โรงเรียน และศึกษาต้นแบบ

โรงเรียนในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา คือ โรงเรียนบ้านคู กิ่งอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยพิจารณาจากกรอบการดำเนินงาน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ผลจากการศึกษาพบว่า ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศนั้น ได้พัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานโดยการกระจายอำนาจสู่ฝ่ายต่างๆ มีการบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า มุ่งเน้นผลงาน และโปร่งใส ในส่วนของการเรียนการสอนได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน มีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ มีการส่งเสริม ครู - อาจารย์และนักเรียนให้ใช้ ICT ประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีการพัฒนาระบบกำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ

สำหรับโรงเรียนบ้านคู ที่ผู้วิจัยได้นำแนวทางมาปฏิบัติในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่นั้น พบว่าผลการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ “มาก” ในส่วนของปัญหาที่พบ คือ นโยบายของหน่วยงานระดับสูงทำให้โรงเรียนขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ การได้รับจัดสรรงบประมาณล่าช้า ทำให้การบริหารจัดการงบประมาณไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด การสนับสนุนด้านทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ในระดับพื้นที่มีจำกัด รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองของโรงเรียนยังขาดการดำเนินงานในเชิงรุก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานบริหารจัดการยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน

นภสร ต้นปัทมดิลก (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานภาพความสำเร็จ รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาแบบข้ามกรณี จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนไทรบุรีวิทยา 75 และโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต ในเขตกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาได้พบว่าการดำเนินงานของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ทั้ง 3 แห่งนั้น มีการจัดหลักสูตร มีการบูรณาการข้ามสาระวิชา และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน บุคลากรในโรงเรียนได้รับการอบรม และพัฒนาตนเองเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการเรียนการสอน มีระบบการติดตามการดำเนินงาน มีการระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ความสามารถในการบริหารจัดการ และควมมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของต้นแบบโรงเรียนในฝัน คือ ความไม่เพียงพอของบุคลากร และงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน ทักษะในการประยุกต์ใช้ ICT ของครูยังไม่อยู่ในขั้นที่น่าพึงพอใจ

สำหรับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ วงศ์ภักดี (2548) และนิวัตร นาคะเวช (2548) ได้รายงานข้อค้นพบที่ตรงกันหลายประเด็น เช่น การดำเนินงานในการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้ดำเนินการในระดับ "มาก" ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ งบประมาณไม่เพียงพอ การระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย และการให้ความสำคัญสนับสนุนจากชุมชนยังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง

จากรายงานที่ได้เสนอไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับหนึ่ง สำหรับการดำเนินงานโครงการนั้น การศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโครงการทั้งในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการ และระดับจุลภาคของสำนักงานเขตพื้นที่ และของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงาน ปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่างๆ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเผชิญในการดำเนินโครงการ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินโครงการนี้ที่มีต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังมีไม่มากนัก ฉะนั้นการศึกษาเชิงประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะเสนอรายงานในประเด็นเหล่านี้ จากการวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ เป็นกรอบในการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ

ในการดำเนินงานประเมินโครงการใดๆ ก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีในแวดวงของผู้ที่อยู่ในสาขาวิชาชีพการประเมินว่า หน้าที่สำคัญของผู้ประเมิน คือ การทำความเข้าใจกับโครงการที่ต้องประเมินอย่างถ่องแท้แล้ววิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ (Program Theory) ออกมาให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อ ค่านิยม ตรรกของแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังโครงการ ความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยนำเข้า กิจกรรมโครงการ และผลที่คาดหวังของโครงการ (Green, 2006 ; Weiss, 1998 ; Chen, 1990) การวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาแบบจำลองเชิงตรรก (Logical Model) เพื่อการวิเคราะห์กรอบการดำเนินงานในเชิงตรรก (Logical Framework Analyses) และเพื่อนำไปสู่การตั้งประเด็นคำถามสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ วิธีการรวบรวมสารสนเทศ การอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ในภาคสนาม และเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่มีเหตุผลและเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงการ (The W.K. Kellogg Foundation, 2007 ; Wilder Research, 2007 ; Israel, 2007)

จากที่ได้รายงานเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาที่สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งก่อให้เกิดโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" นั้น ทำให้ประจักษ์ว่า ค่านิยมทางการศึกษา และความเชื่อของกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการพัฒนาโครงการนี้คือ

**การศึกษาสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ
สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคม
และส่งผลให้ประชาชนไทยสามารถหลุดพ้นความยากจน**

ความเชื่อดังกล่าวนี้เป็นที่มาของแนวคิดของโครงการที่ปรากฏในเอกสารโครงการทุกฉบับว่า

"พลีระบบการศึกษา ยุติวงจรความยากจน"

ในส่วนของภารกิจกระจายโอกาสทางการศึกษา และการยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยไปยังชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศก็ปรากฏในวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโครงการนี้ดังได้เสนอไว้แล้ว

จากการวิเคราะห์แผนหลักโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ได้พบตรรกของแนวคิดที่อยู่เบื้องหลัง หรือฐานมติของโครงการว่า การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาผ่านการดำเนินงานโครงการนี้ เน้นการกระจายอำนาจ และบริหารจัดการการศึกษาที่มีคุณภาพให้ลงสู่ระดับอำเภอ และกิ่งอำเภอ โครงการนี้ร่วมพลังทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ พลังปัญญาและประสบการณ์จากผู้ที่มีศักยภาพ นับตั้งแต่ นักเรียน ครู - อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน บุคลากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จนกระทั่งถึง ศูนย์บริหารโครงการ เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาในลักษณะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม แทนที่จะปล่อยให้โรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ดังที่เคยเป็นมาในอดีต

นอกจากนี้ปัจจัยนำเข้าของโครงการซึ่งรวมถึงงบประมาณเพื่อการพัฒนา และเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้เป็น E - School ก็สะท้อนถึงความมุ่งหวังที่จะให้สถานศึกษาในระดับท้องถิ่น จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเยาวชนในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้เป็น "ผู้มีการเรียนรู้ยุคดิจิทัล" อีกด้วย

ในส่วนของงานดำเนินปฏิรูปการศึกษาย่างเป็นรูปธรรมโดยการปฏิบัติจริง และให้เห็นผลอย่างรวดเร็วนั้นได้สะท้อนออกมาในส่วนของโครงการคัดกรอง ติดตาม กำกับ และประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งรุ่งเรืองสู่ฝัน (Super Fast Track) นั้น นักการเมือง เช่น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเด่นชัด

จากที่ได้วิเคราะห์โครงการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นทฤษฎีโครงการได้ว่า : -

“ การเตรียมเยาวชนไทยอย่างทันการณ์เพื่อเข้าสู่สังคม เศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ หลังยุคโลกาภิวัตน์ โดยการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่ระดับพื้นที่ และปฏิรูปการศึกษาด้วยการรวมพลังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมพัฒนาโรงเรียนที่มีคุณภาพโดยเน้นการเป็น E-School ให้กระจายอยู่ในระดับอำเภอ และกิ่งอำเภอทั่วประเทศ จะช่วยลดช่องว่างทางสังคม และยุติวงจรความยากจน ”

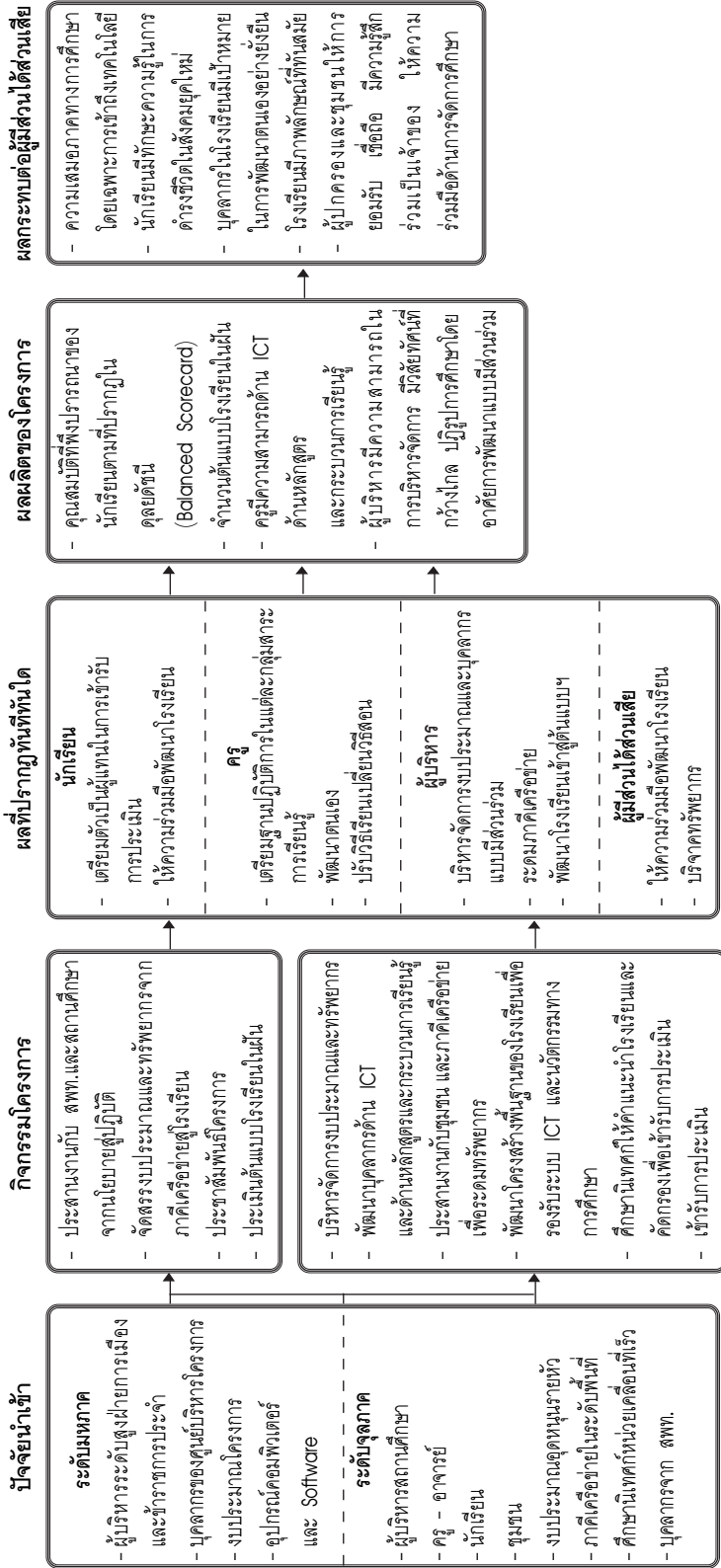
ในการพัฒนาแบบจำลองเชิงตรรก สำหรับทฤษฎีโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น ได้อาศัยสารสนเทศทั้งจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการในช่วงที่คณะผู้ประเมินโครงการนี้ศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน และความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ รายงานความก้าวหน้าการดำเนินโครงการ รายงานการวิจัยและประเมินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.4 เพื่อแสวงหาจุดเน้นของทฤษฎีโครงการ และแสดงความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบของโครงการ และผลผลิตของโครงการ รายละเอียดของแบบจำลองเชิงตรรก ในภาพที่ 5 หน้า 31 แสดงให้เห็นถึงฐานมติในการดำเนินงานโครงการนี้ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปฏิรูปการศึกษาโดยการปฏิบัติจริงเชิงรุก ซึ่งเป็นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการเป็น E - School

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของฝ่ายการเมือง ซึ่งได้ใช้วิธีการบริหารจัดการของภาคเอกชน เช่น การมีศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และการระดมสรรพกำลังเพื่อกระตุ้นการดำเนินการ รวมทั้งการเข้าเป็นประธานกรรมการพิจารณารับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ และเมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงจากปัจจัยนำเข้าในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ไปสู่กิจกรรมโครงการ ผลที่ปรากฏทันทีทันใด ผลผลิตของโครงการ และผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว ก็จะสามารถเห็นชัดเจนถึงการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาซึ่งรวมพลังผู้เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาต้นทุนทางปัญญาของเยาวชน เพื่อลดช่องว่างทางสังคมอย่างชัดเจน

ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการ การพัฒนาแบบจำลองเชิงตรรกของทฤษฎีโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นี้ คณะผู้ประเมินได้ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กรอบการดำเนินงานในเชิงตรรก (Logical Framework Analyses) เพื่อเป็นกรอบการประเมินการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3 ของรายงานนี้

ฐานมิติในการดำเนินโครงการ

- การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาสู่พื้นที่ระดับอำเภอ และกิ่งอำเภอและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Partnership in Development)
- ปฏิรูปการศึกษาโดยการบริหารจัดการโดยแท้จริงในเชิงรุก เน้นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการเป็น E - School
- การมีส่วนร่วมของฝ่ายการเมือง โดยอาศัยวิธีการบริหารภาคเอกชน ในการกระตุ้น กำกับ การดำเนินโครงการเพื่อเห็นผลอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 5 แสดงแบบจำลองเชิงตรรก (Logical Model) ของทฤษฎีโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน"

ที่มา : ดัดแปลงจาก The W.K. Kellogg Foundation, 2007 ; Weiss, 1998 ; Wilder Research, 2007

บทที่ 3

วิธีการศึกษาเชิงประจักษ์

การศึกษาเชิงประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การศึกษาความเป็นไปได้ (The Feasibility Study) และการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และผลกระทบของโครงการที่มีต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การศึกษาความเป็นไปได้

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมาของโครงการซึ่งย้อนไปถึงนโยบายของรัฐที่ส่งผลมายังวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนหลักของโครงการ กลยุทธ์หลัก และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และวิเคราะห์ทฤษฎีโครงการดังกล่าวไว้ในหัวข้อ 2.5 ของบทที่ 2 และเพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงของการดำเนินโครงการ (Wholey, 1994) แล้วนำไปวิเคราะห์กรอบการดำเนินงานในเชิงตรรกซึ่งนำไปสู่กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการนี้

ในส่วนของวิธีการดำเนินการศึกษานั้นได้วิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร และเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” คือ www.labschools.net หลังจากนั้นกำหนดบุคคลสำคัญที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการนี้ (Massey, 1996) และพบว่าจากการสัมภาษณ์ ผู้จัดการศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ทำให้ได้รับทราบเครือข่ายการประสานงานระหว่างบุคลากรในศูนย์และศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละภูมิภาค ความรู้ที่ได้จากส่วนนี้เป็นแนวทางในการทำความรู้จักกับบุคคลที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานระดับพื้นที่ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการลงนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนี้

กิจกรรมสำคัญในส่วนการศึกษาความเป็นไปได้อีกคือการใช้แนวคิดจากแบบจำลองเชิงตรรกของทฤษฎีโครงการที่ได้พัฒนาไว้เป็นกรอบการศึกษาข้อมูลจากบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, ขอนแก่น เขต 1, และกรุงเทพมหานคร เขต 1 รวมทั้งโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายในภูมิภาคเหนือ กลาง และตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 8 โรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาเป็นกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในเชิงลึก การสังเกต

การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม และคำถามสำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ในการนี้ได้ทดลองใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาเป็น “ร่าง” ในกรอบแรกกับโรงเรียนที่ทำการศึกษาในช่วงระยะนี้โดยมีรายชื่อโรงเรียนแสดงไว้ในตารางที่ 8 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 8 รายชื่อโรงเรียน อำเภอ และจังหวัด ที่ทำการศึกษาในช่วงระยะการศึกษาความเป็นไปได้

ภาค	ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด
เหนือ	แมริมวิทยา	แมริม	เชียงใหม่
	เสด็จวนชยางค์กุลวิทยา	เมือง	ลำปาง
	ไทรงามพิทยาคม	ไทรงาม	กำแพงเพชร
กลาง	บรรหารแจ่มใสวิทยา	ดอนเจดีย์	สุพรรณบุรี
	คูทองศึกษาลัย	คูทอง	สุพรรณบุรี
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ฝางวิทยายน	บ้านฝาง	ขอนแก่น
	ประชารัฐวิทยาเสริม	พระยืน	ขอนแก่น
	ท่าพระวิทยายน	เมือง	ขอนแก่น

3.2 การประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของการดำเนินโครงการ

3.2.1 การประเมินกระบวนการบริหารจัดการในระดับมหภาคเป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ตามภาระหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ให้รับผิดชอบในการประสานงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนในโครงการโดยอาศัยโครงสร้างของศูนย์เป็นแนวทาง

การประเมินกระบวนการบริหารจัดการโครงการในระดับจุลภาคมุ่งศึกษาการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียนนั้นได้ใช้กลยุทธ์ที่ปรากฏในแผนหลักเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล อาทิ งบประมาณที่ได้รับจากรัฐและภาคีเครือข่ายเพียงพอในการดำเนินงานหรือไม่ การสนับสนุนด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ เช่นคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เป็น E - School เป็นอย่างไร อัตรากำลังของครูมีเพียงพอหรือไม่ ครูมีความรู้ความสามารถในระดับมีอาชีพหรือไม่

การให้ความช่วยเหลือของพี่เลี้ยง (Mentors) จากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอย่างไร การบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งกระบวนการจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวดำเนินงานที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาหรือไม่

องค์ประกอบทั้งหมดที่เป็นปัจจัยนำเข้าที่กล่าวมาข้างต้นนี้ส่งผลไปยังคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้เรียน และการได้รับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งเป็นผลผลิตของการดำเนินโครงการ ซึ่งผ่านการประเมินของคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งเป็นการประเมินการปฏิบัติตามสภาพจริงในแต่ละโรงเรียนที่ได้รับการรับรองไปแล้ว

ในส่วนของการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมกับนักเรียน ในกรอบคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์เรียนที่บูรณาการเทคโนโลยีกับกิจกรรมการเรียน การสอน กิจกรรมทางสังคม และเป้าหมายในชีวิต เป็นต้น

ในส่วนของคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ได้ศึกษาในเชิงประเมินเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้รับการประเมินที่มีต่อคณะกรรมการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน รวมทั้งผลการดำเนินงานประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันเชิงปริมาณเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนหลักของโครงการนี้

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการต้นแบบโรงเรียนในฝัน รวมทั้งปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคที่ผู้ดำเนินโครงการเผชิญในกระบวนการดำเนินงานอีกด้วย

วิธีการศึกษาเชิงประเมินในระดับโรงเรียนใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วนของวิธีการเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดโดยส่งทางไปรษณีย์

3.2.2 การศึกษาความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่ศึกษาในโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และต้นแบบโรงเรียนในฝันที่อยู่ในบริบทด้านภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันในลักษณะกรณีศึกษา การวิเคราะห์ ได้ดำเนินการโดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้ามพื้นที่ (Cross - Site Analyses) ในประเด็นเฉพาะ การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา และการพัฒนาครูเพื่อเข้าสู่การเป็นมืออาชีพ ในที่นี้ได้ทำการศึกษาในภาคเหนือที่จังหวัดลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดมหาสารคาม ภาคกลางที่จังหวัดสุพรรณบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.3 การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ได้พิจารณาในลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียน ครู และชุมชน การยอมรับของชุมชน และโรงเรียนใกล้เคียง

ความสามารถของต้นแบบโรงเรียนในฝันที่สกัดกั้นไม่ให้นักเรียนเข้าไปเรียนในอำเภอขนาดใหญ่ หรือในตัวจังหวัด นอกจากนี้ได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการดำรงชีวิตของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในแง่บวกและลบอีกด้วย

กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งได้พัฒนาจากการวิเคราะห์กรอบการดำเนินงานในเชิงตรรกได้นำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นได้มีการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 9 หน้า 36-50

3.3 เครื่องมือในการประเมิน

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศสำหรับการศึกษาเชิงประเมินได้ดำเนินการหลังจากที่แก้ไขกรอบการประเมินให้ชัดเจน ในการนี้ได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 แบบสอบถาม ประเด็นคำถามในแบบสอบถามได้นำมาจากกรอบแนวคิดในการประเมิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานโครงการของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งกลุ่มที่ได้รับการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการประเมิน กลุ่มบุคคลที่ร่วมตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารและอาจารย์ที่สอนในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ แบบสอบถามมี 2 ฉบับ เป็นแบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน 1 ฉบับ อีก 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน แบบสอบถามแต่ละฉบับแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 : การส่งเสริมสนับสนุนและการประสานงานที่ได้รับจาก
ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”
- ตอนที่ 2 : สภาพความเป็นจริงในการดำเนินงาน
- ตอนที่ 3 : ผลการดำเนินงานและผลกระทบของการดำเนินโครงการ
“๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”
- ตอนที่ 4 : ผลการประเมินและข้อเสนอแนะในภาพรวม

ความแตกต่างระหว่างคำถามของ 2 ฉบับนี้อยู่ในตอนที่ 2 ซึ่งต้นแบบโรงเรียนในฝันจะตอบคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน สำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินจะตอบคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานร่วมกับศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว เมื่อคณะผู้ประเมินได้พัฒนา “ร่าง” แบบสอบถามแล้วได้นำไปใช้กับโรงเรียนที่ทำการศึกษาในช่วงระยะศึกษาความเป็นไปได้และกับโรงเรียนที่ลงนามศึกษาในเชิงลึกจำนวน 5 แห่ง ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นคำถามและความเข้าใจประเด็นตรงกันระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ ดังรายชื่อแสดงไว้ในตารางที่ 10 หน้า 51

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
1. เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงาน และการจัดการบริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และโรงเรียนในโครงการรวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการโครงการ 1.1 การบริหารโครงการในระดับมหภาค	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการองค์ของศูนย์บริการโครงการและการประสานงานจากส่วนกลางไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนเมื่อเทียบกับแผนหลัก (Master Plan) - การจัดการองค์ของศูนย์บริการโครงการตามแผนหลักมี - บุคลากรรับผิดชอบฝ่ายต่างๆ มีการกำหนดขอบข่ายงานจากส่วนกลางไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนเมื่อเทียบกับแผนหลัก (Master Plan) 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรในศูนย์บริการโครงการ เช่น <ul style="list-style-type: none"> • ดร.อรทัย มุลคำ • อ.บุญญลักษณ์ พิมพ์ • อ.วิไลลักษณ์ ภูักัติ • ดร.อัญชลี เกษสุริยงค์ • อ.อภิชาติ พุทธิเจริญ • ดร.ไพจิตร สดวกการ - เว็บไซต์ของศูนย์บริการโครงการ <www.labschools.net> - เอกสารเผยแพร่และรายงานความก้าวหน้าของฝ่ายต่างๆ - ศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์ - ระบุบุคคล - การขอเยี่ยมชมศูนย์บริการโครงการ - การสัมภาษณ์กลุ่ม - การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม (Focused Group Discussion) - แบบสอบถามสำหรับผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบความเป็นจริงของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโครงการเมื่อเทียบกับแผนหลัก (Master Plan) - วิเคราะห์การดำเนินงานของฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงว่าปฏิบัติตามที่กำหนดไว้หรือไม่ - การวิเคราะห์การติดต่อประสานงานระหว่างศูนย์บริการโครงการฯ เขตพื้นที่ และโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการองค์ของศูนย์บริการโครงการฯ เป็นไปตามรูปแบบที่วางไว้ในแผนหลักมีผู้จัดการโครงการ/หัวหน้าฝ่ายต่างๆ - มีการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดไว้ และมีรายงานความก้าวหน้า ความพึงพอใจของผู้รับบริการ การดำเนินงาน และการประสานงานของศูนย์บริการโครงการฯ อยู่ในโครงการฯ ระดับมา

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของฝ่ายภาคีเครือข่ายอำนวยการ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาจัดระบบองค์กรที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร - มีการประสานงานภาคีเครือข่าย และส่งต่อให้ทางโรงเรียน - ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้กับโรงเรียนในโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน - website ของศูนย์บริหารโครงการ <www.labschools.net> - เอกสารเผยแพร่ของฝ่ายภาคีเครือข่ายอำนวยการ - บุคลากรในศูนย์บริหารโครงการ - ผู้อำนวยการโรงเรียน - ฝ่ายอำนวยการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์รายบุคคล - การสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการ - แบบสอบถามสำหรับผู้อำนวยการและผู้ดำเนินงานที่เข้าผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์สภาพความเป็นจริงที่ฝ่ายภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณเทียบกับความคาดหวังของทางโรงเรียน - วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังในการได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากศูนย์บริหารโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีรายชื่อองค์กรที่ให้การอุปถัมภ์ โรงเรียนในโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" และจำนวนเงินที่บริจาค - ความยุติธรรมในการกระจายงบประมาณและทรัพยากรจากมุมมองของทางโรงเรียน - อยู่ในระดับมาก และเป็นไปตามที่คาดหวัง - ค่าตอบแทนที่ได้จากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเกินร้อยละ 50

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน ” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของฝ่ายพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและแหล่งการเรียนรู้ - เอกสารเผยแพร่ของ ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ - ข้อมูลในเว็บไซต์ <www.labschools.net> 	<ul style="list-style-type: none"> - ดร.ไพจิตร สดวกการ - เว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการฯ <www.labschools.net> - เอกสารที่เผยแพร่ - ผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์บุคลากรในศูนย์บริหารโครงการฯ - แบบสอบถาม - การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ผลที่ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในด้านประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาที่น่าจะสอดคล้องพันธกิจของฝ่ายที่กำหนดไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประสานงานร่วมกับศึกษาในเทศก์ และอาจารย์จากโรงเรียนในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม - มีเอกสารเผยแพร่ - มีผู้เข้าชมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - แพร่ใน www.labschools.net - มีการ download ข้อมูลที่เผยแพร่

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบสารสนเทศ webpage ที่พัฒนาแล้ว เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและติดต่อกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ดร.ไพจิตร สดวกการ - ดร.อรทัย มูลคำ - อ.วิไลลักษณ์ ภูภักดี - ผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ - ศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา - ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสอบถาม - การสัมภาษณ์ - บุคลากรในศูนย์บริหารโครงการ - ศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา - ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ความทันสมัยของเหตุการณ์ใน webpage ของศูนย์บริหารโครงการ - การติดต่อสื่อสารให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง - การเผยแพร่ความรู้และนวัตกรรมทางการศึกษา - การถาม-ตอบ ปัญหาต่างๆ ของผู้เข้าชม 	<ul style="list-style-type: none"> - สารสนเทศในเว็บไซต์ มีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ไม่ล้าสมัย - มีการทำสถิติจำนวนหน้าผู้เข้าชมและช่วงเวลาเข้าชม - มีสารสนเทศทางวิชาการและความเคลื่อนไหวต่างๆ เสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อทราบ
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของศูนย์บริการโครงการประเมินรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินที่ไปอย่างคล่องตัว และเป็นไปตามแผนที่กำหนด - มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการประเมินที่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ดร.อรทัย มูลคำ - อ.วิไลลักษณ์ ภูภักดี - ดร.อัญชลี เกษสุริยงค์ - ศึกษานิเทศก์ - ผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์ - การสังเกต - การประเมิน - การสังเกต - การดำเนินงาน - แบบสอบถามสำหรับผู้อำนวยการและผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์การดำเนินงานตามสภาพจริงที่ผู้ประเมินโครงการนี้ได้ติดตาม คณะผู้ประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน และกลุ่มศึกษานิเทศก์ หน่วยงานที่เร็วปฏิบัติงานในภาคใต้ จังหวัดปัตตานี , 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการประเมินสามารถดำเนินงานไปตามที่กำหนด - กำหนดตามแผนหลัก - กระบวนการประเมินมีการประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
- การดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการประเมินรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน (ต่อ) - การดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการประเมินรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน (ต่อ)	- คุณภาพของนักเรียนและการจัดการศึกษาตรงตามคุณสมบัติขั้นต้นที่กำหนดไว้ - ความเป็นกัลยาณมิตรของคณะผู้บริหาร	- กรรมการสถานศึกษา	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	- นรฉีวาส และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนองคาย - วิเคราะห์เอกสาร - เพื่อนร่วมทางสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน - วิเคราะห์แบบสอบถาม	- มีการทำความเข้าใจร่วมกัน เรื่องการเปรียบเทียบสภาพจาก ก่อน - หลัง การพัฒนา - ความพึงพอใจของโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินงานของคณะผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก
1.2 การดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ระดับจุลภาค - การดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	- การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”	- ศึกษาในเขตพื้นที่รอยเค็ดอนที่เร็วในจังหวัดอุดรธานี เชียงใหม่ นราธิวาส และบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการ	- แบบสอบถาม - การสัมภาษณ์รายบุคคล การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม	- วิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการดำเนินงานของศึกษาในเทศก์ที่รับผิดชอบในการประสานงาน	- ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของทางโรงเรียนที่มีต่อบทบาทของศึกษานิเทศก์อยู่ในระดับตั้งแต่ปานกลางขึ้นไป

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (๒๑)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การช่วยเหลือให้คำแนะนำของศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในการเตรียมและคัดกรองโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงานในศูนย์บริหารจัดการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษา - ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ 	การรวบรวมข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์การดำเนินงานตามผลภาพจริงและความคาดหวังของทางโรงเรียนที่มีต่อศึกษานิเทศก์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของศึกษานิเทศก์เป็นไปตามความคาดหวังของทั้งทางโรงเรียนและของศูนย์บริหารโครงการ
<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานในระดับโรงเรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือดัชนี (Balanced Scorecard) • งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณที่ได้รับจากโครงการ - บัญชีรายรับรายจ่าย - เงินผลประโยชน์ - เงินบริจาคจากผู้อุปถัมภ์ภาคีเครือข่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสาร SAR ของโรงเรียน - ผู้บริหารโรงเรียน - คณะครูในโรงเรียนที่รับผิดชอบโครงการ - องค์กรที่อุปถัมภ์โรงเรียนทั้งทางด้านการเงินและทรัพยากรอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสอบถามโรงเรียนต้นแบบ - การสัมภาษณ์รายบุคคล - การสัมภาษณ์กลุ่มโดยมีจุดสนใจร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์งบประมาณและทรัพยากรที่รับการสนับสนุนในการดำเนินงานว่าเป็นไปตามที่ได้วางแผนและตามที่ได้คาดการณ์หรือไม่ - ปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการบริหารจัดการเพื่อระดมงบประมาณและทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์อย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงาน (ต่อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทรัพยากรที่ได้รับจากการบริจาค ทาง การบริจาค ทาง โรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย คุุณย์บริหารโครงการจัดทำให้และที่ทางโรงเรียนจัดทำในระดับพื้นที่ เช่น จาก เครือข่ายศิษย์เก่า อบต. อบจ. - โรงเรียนได้รับการช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย คุุณย์บริหารโครงการ และกลุ่มที่ชุมชนจัดหาเอง เช่น จากเครือข่ายศิษย์เก่า, อบต., อบจ. 				<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดทำระบบสารสนเทศเรื่องงบประมาณ รายรับรายจ่าย หนี้สิน และแผนการในการชำระหนี้สินรวมทั้งรายชื่อภาคีเครือข่ายคุุณย์บริหาร - คณะครู - อาจารย์ และผู้บริหารสามารถอธิบายวิธีการระดมพลังความช่วยเหลือ จากภาคีเครือข่าย คุุณย์บริหารเพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียน

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> • การเป็นโรงเรียนรรวมภาค 	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบบริหารจัดการที่ดีโดยใช้เรียนเป็นฐาน - การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานและการตัดสินใจ - บรรยากาศที่กลมกลืน สบายใจ - สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน - กิจกรรมการกีฬา ดนตรี และสุนทนาการ สำหรับผู้เรียน - นักเรียนมีความปลอดภัยในด้านการพัฒน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหาร - คณะครู - นักเรียน - เอกสาร - ร่องรอยการดำเนินงาน - สภาพโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน - คำสั่งแต่งตั้งต่างๆ - ประกาศของทางโรงเรียน - ชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกต - การสัมภาษณ์ - ระบุบุคคล - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน - และสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน - การสัมภาษณ์ - กลุ่มนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบสภาพชั้นเรียน การผลิตและ การใช้สื่อ รวมถึง นวัตกรรมต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน - การบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารจัดการการศึกษา - ในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้องเรียนมีคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 2 เครื่อง สำหรับการเรียนการสอน - มีการใช้โปรแกรมประยุกต์ - ประกอบการสอนและห้องปฏิบัติการ - มีวิธีให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้านสุนทนาการ - คณะครู - อาจารย์สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับ การดำเนินงานพัฒนาได้ครบวงจร - ความพึงพอใจของโรงเรียนที่ตอบคำถามในประเด็นนี้ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> • การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล (ต่อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นเป็น นวัตกรรม การเรียนรู้ และภาคีร่วมคิด - การพัฒนาห้องสมุด - การพัฒนา - ห้องปฏิบัติการ - การใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมในการส่งเสริม เครือข่ายการเรียนรู้ - การดำเนินการของ ผู้เชี่ยวชาญและพี่เลี้ยง เป็นไปตามบทบาทที่ คาดหวังไว้ในแผนหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้องสมุด - ห้องปฏิบัติการ - คอมพิวเตอร์ - วิทยาศาสตร์ และภาษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกต 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกต - การสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม 	<ul style="list-style-type: none"> - ห้องสมุดมีเครื่อง คอมพิวเตอร์สำหรับให้ นักเรียนสืบค้นข้อมูล และมีภาคนวัตกรรม เทคโนโลยีในการ บริหารจัดการ - ห้องปฏิบัติการวิทยาคาศาสตร์ และภาษา - ห้องปฏิบัติการวิทยาคาสตร์ และภาษา มีโปรแกรมประยุกต์ สำหรับผู้เรียน
<ul style="list-style-type: none"> • การเรียนรู้และการพัฒนาของ บุคลากรในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เชี่ยวชาญ - พี่เลี้ยง - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ผู้อำนวยการและผู้บริหาร และคณะครูในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เชี่ยวชาญ 3 ตัวช่วย 1 ตัวเชื่อมตามแผนหลัก - ว่าเป็นไปตามที่ได้ วางแผนหรือไม่ - มีปัจจัยเสริมใดบ้างที่ ทำให้ดำเนินการ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ความเข้มแข็ง ของเครือข่าย 3 ตัวช่วย 1 ตัวเชื่อมตามแผนหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการให้ความ ช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาในด้าน ผู้เชี่ยวชาญ 	

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (๒๒)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> • การเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน (๒๒) 	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ Technology เป็นตัวเชื่อมในการเรียนการสอนและการสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - การอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถของครู 			<p>(๒๒) ได้ตามที่คาดหวัง และมีอุปสรรคหรือไม่? อย่างไร?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการบูรณาการเทคโนโลยีกับการสอน อย่างน้อย 1 กลุ่มสาระวิชา - ครูในโรงเรียนเกินร้อยละ 50 ได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง
<ul style="list-style-type: none"> - คุณสมบัติของนักเรียน • ทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการเรียนรู้ - ทักษะการจัดการจัดการตนเอง - มั่นใจในตนเอง - ทักษะทางสังคม - การจัดการ/สร้างงานอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - การแสดงออก การเสนอผลงานของนักเรียนในช่วงก่อนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน - กิจกรรมของแต่ละชุมชนของนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกตพฤติกรรม - การสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการ ผู้บริหาร โรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์พฤติกรรมจาก การต้อนรับแขก ผู้มาเยือนของนักเรียน - วิเคราะห์คำตอบ จากการสนทนากลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีมารยาทสังคมใน การต้อนรับแขก - ผู้บริหารโรงเรียน มีความพึงพอใจในการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - คุณสมบัตินักเรียน • ทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตัวเอง (ต่อ) • มีความเป็นไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการบริโภค - กล้าแสดงออก - มีคุณธรรม - การใช้ภาษาไทย - มารยาท - การอ้างคำไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมของนักเรียน - ชิ้นงานของนักเรียนที่ส่งครูผู้สอน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน - การสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ชิ้นงานที่ผู้เรียนส่งอาจารย์ว่าแสดงถึงการพัฒนากระบวนการทางการพุทธิปัญญาขั้นสูง หรือไม่ - วิเคราะห์การดำเนินกิจกรรมของชุมชน เช่น ธนาคารของโรงเรียน , สหกรณ์ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การมอดหมายการศึกษาและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมีความภาคภูมิใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองนักเรียน - ชื่นงานที่ส่งครู-อาจารย์มีการบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้ หรือมีลักษณะเป็นโครงการวิจัย - นักเรียนมีความตระหนัก เข้าใจ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน - พฤติกรรมการเรียนรู้ นอกชั้นเรียนมีมากขึ้น

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
2. เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของโรงเรียนในฝันกับแนวทางการดำเนินงานที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับวิธีเรียนแบบสืบวิธีสอนของอาจารย์โดยให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการแสวงหาความรู้มากขึ้น มีการทำงานเป็นกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสาร - ผู้บริหาร - ครู - นักเรียน - ชิ้นงานของนักเรียน - โครงงานของนักเรียน - ห้องสมุด - ศูนย์คอมพิวเตอร์ของโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์เอกสาร - สังเกต - สัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียน - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน - แบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลจากการสัมภาษณ์ - ผลจากการตอบแบบสอบถาม - ผลงานของนักเรียนที่แสดงถึงการค้นคว้าและสร้างความรู้ - ความเพียงพอของคอมพิวเตอร์ - เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้นักเรียนมีคอมพิวเตอร์เพื่อประกอบการเรียนการสอน - มีการใช้โปรแกรมประยุกต์ประกอบการสอน - นักเรียนได้ทำโครงงานและทำงานเป็นกลุ่ม - ผลงานของนักเรียนที่ส่งอาจารย์สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการปฏิบัติปัญหาในระดับสูง - ความพึงพอใจของอาจารย์เกี่ยวกับพัฒนาการในการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน
หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีการบูรณาการเทคโนโลยีกับกิจกรรมการเรียนการสอน - การมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าทำโครงงาน - หลักฐานการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต - การให้ห้องสมุด 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีการบูรณาการเทคโนโลยีกับกิจกรรมการเรียนการสอน - การมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าทำโครงงาน 			
- มาตรา 22					
- มาตรา 23					
- มาตรา 24					
- มาตรา 26					
ได้จริงหรือไม่					

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ,(1) และ (2)	<ul style="list-style-type: none"> - มีการระดมทุนจากภาคีเครือข่าย เช่น อบต. อบจ. ชุมชน ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า และองค์กรเอกชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการและผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน - กรรมการสถานศึกษา - ผู้แทนจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์รายบุคคล - การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม - ระหว่างผู้ให้การอุปถัมภ์โรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นผู้บริหารจัดการของผู้อำนวยความสะดวกและผู้อำนวยการประสานงานกับภาคีเครือข่ายเพื่อรับการสนับสนุนและการจัดการเรื่องการเงินให้เป็นที่ยอมรับ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีรายชื่อองค์กรที่ให้ความร่วมมือในการบริจาคเงินทรัพยากรและการร่วมมือด้านแรงงานในการดำเนินการ
หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา - มาตรา 65 - มาตรา 66	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการดำเนินการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการใช้เทคโนโลยี - มีศูนย์คอมพิวเตอร์หรือศูนย์วิทยบริการ - มีห้องสมุดที่มีเอกสารทันสมัย e-library - มีการจัดการเรียนการสอนวิชาทักษะคอมพิวเตอร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้แทนจากชุมชน - ห้องเรียน - ศูนย์คอมพิวเตอร์ - ศูนย์วิทยบริการ - ห้องสมุด - สำนักทะเบียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกต - การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์ผู้สอนในแต่ ละกลุ่มสาระวิชา - หัวหน้าศูนย์วิทยบริการ หัวหน้าศูนย์คอมพิวเตอร์ - บรรณารักษ์ และอาจารย์ฝ่ายทะเบียน - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน - การใช้ระบบ e-learning - การใช้โปรแกรมประยุกต์ ที่จำเป็นในการบริหารจัดการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการทำบัญชีงบประมาณรับ - จ่าย - มีการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชา - คอมพิวเตอร์ - มีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต - มีการใช้ อินเทอร์เน็ต - มีการบูรณาการเทคโนโลยี กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการการศึกษา

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิคการรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
<p>3. เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน</p>	<p>เชิงปริมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ผ่านการรับรองใน ปีงบประมาณ 2547-2548 และ 2549 เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ - จำนวนโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนเมื่อเทียบกับแผนหลัก (Master Plan) <p>เชิงคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับคุณภาพของต้นแบบโรงเรียนในฝันจากประสบการณ์จริง 	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารแผนหลักของโครงการ - เว็บไซต์ของศูนย์บริการโครงการ - บุคลากรในศูนย์บริการโครงการ - คณะกรรมการประเมินโรงเรียนในฝัน - ผู้อำนวยการสำนักงานเขต - ผู้อำนวยการศึกษา - ครู และ นักเรียน ในโรงเรียนต้นแบบ - ผู้ปกครองนักเรียน - ชุมชนในเขตที่โรงเรียนให้บริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสัมภาษณ์ - การสังเกต - ตรวจสอบวีดิทัศน์ เอกสาร - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน - แบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ข้อมูลจากเว็บไซต์ของศูนย์บริการโครงการ - วิเคราะห์มุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - ในแง่ความพึงพอใจในการดำเนินงาน - ปัญหาที่ท้าทายในการดำเนินงาน 	<p>จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นไปตามแผนหลักที่วางไว้คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ร้อยละ 27 ของจำนวนโรงเรียนที่ผ่าน การประเมินใน ปีการศึกษา 2547 • ร้อยละ 51 ของจำนวนโรงเรียนที่ผ่านการประเมินใน ปีการศึกษา 2548 • ร้อยละ 22 ของจำนวนโรงเรียนที่ผ่านการประเมินใน ปีการศึกษา 2549

ตารางที่ 9 กรอบการประเมินการดำเนินงานโครงการ “ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน ” (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ / เทคนิค การรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์
4. เพื่อประเมินผลกระทบของ โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง โรงเรียนในฝันที่เกิดขึ้นต่อ โรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ความยั่งยืนของการพัฒนาตนเองของนักเรียน - การพัฒนาตนเองของครู - ระดับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในโรงเรียน - การย้ายหรือโอนบุคลากรในโรงเรียน - จำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น - การยอมรับของชุมชน - โรงเรียนในฝันได้เพียง 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียน - ครู - ผู้บริหารโรงเรียน - ชุมชน - ผู้ปกครอง - โรงเรียนใกล้เคียง 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์เอกสาร - การสัมภาษณ์ - การสังเกต - การอภิปรายกลุ่มที่มีจุดสนใจรวม - แบบสอบถามสำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝัน - แบบสอบถามสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์เอกสาร - วิเคราะห์จำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนเมื่อเทียบกับปีการศึกษาที่ผ่านมา - วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของครูและนักเรียน - วิเคราะห์มุมมองของชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียง หรือโรงเรียนเครือข่ายที่มีต่อโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับความสามารถของครูที่เพิ่มขึ้นในเรื่อง ICT - ความพึงพอใจในการดำเนินงานของโรงเรียนในฝันของนักเรียน, ครูและผู้บริหารอยู่ในระดับมาก - ไม่มีการโยกย้ายของครูจากสถานศึกษา - จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น - โรงเรียนที่ได้ได้เพียงหรือโรงเรียนเครือข่ายมีความพึงพอใจและอยากเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 10 รายชื่อโรงเรียนที่คณะผู้ประเมินได้ทดลองใช้ "ร่าง" แบบสอบถามตรวจสอบ เพื่อความถูกต้องของประเด็นคำถาม

ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด	ภาค
เสด็จวนชยางค์กุลวิทยา	เมือง	ลำปาง	เหนือ
บรรหารแจ่มใสวิทยา	ดอนเจดีย์	สุพรรณบุรี	กลาง
อาโอยามา 2	กิ่งอำเภอโพธิ์หัก	หนองคาย	ตะวันออกเฉียงเหนือ
ร่มเกล้า	โคกศรีสุพรรณ	สกลนคร	ตะวันออกเฉียงเหนือ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต	เมือง	ภูเก็ต	ใต้

หลังจากได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทางโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแล้ว คณะผู้ประเมินได้แก้ไขคำถามให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการดำเนินงาน รวมทั้งปรับปรุงมาตรวัด (Scaling) ให้สอดคล้องกับประเด็นคำถามแล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ

3.3.2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้กำหนดกรอบคำถามเพื่อประกอบการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับบุคคลสำคัญในแต่ละกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ ในที่นี้การสัมภาษณ์ดำเนินการใน 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค และระดับจุลภาค

ระดับมหภาคได้ทำการศึกษากับบุคลากรศูนย์บริหารโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" โดยกรอบคำถามได้นำมาจากกรอบการประเมินเกี่ยวกับงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงาน ระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ การรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน และการประเมินการดำเนินงานโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" โดยภาพรวม

ระดับจุลภาคได้ทำการศึกษากับกลุ่มศึกษานิเทศก์ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับโรงเรียนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ใช้กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ในเรื่อง ภาระหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนหลักทั้งกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร อุตรธานี และนราธิวาสและศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายสังกัด

สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับโรงเรียน คำถามสำหรับการสัมภาษณ์นำมาจากกรอบการประเมินที่ได้พัฒนาไว้และสอดคล้องกับชุดดัชนีสำหรับการบริหารจัดการและประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน บุคคลที่ทำการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย นักเรียน ครู-อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน และกรรมการสถานศึกษา

3.3.2.2 แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับตรวจสอบสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงโดยศึกษาจากร่องรอยและหลักฐานที่ปรากฏในโรงเรียน เช่น สภาพห้องเรียน ห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ห้องสมุด ลานอเนกประสงค์

3.3.2.3 ผู้ประเมิน ในการศึกษาเชิงประเมินที่ต้องอาศัยเทคนิคเชิงคุณภาพในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศนั้น ตัวผู้ประเมินนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสังเกตสัมภาษณ์ สันทนาและอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม โดยการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ทำการศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา และทำความเข้าใจกับบริบทของการดำเนินงานโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในกรณีนี้ได้มีการอบรมเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานและจรรยาบรรณของผู้ประเมินก่อนที่จะออกปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม

3.4 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

สำหรับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ หลังจากที่ได้ศึกษาความเป็นไปได้แล้วมีอยู่ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ศึกษาในเชิงปริมาณ และกลุ่มที่ศึกษาในเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.4.1 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้ใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ทั้งหมด 921 แห่ง โรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมามีจำนวน 471 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 51.14 จำแนกเป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินต้นแบบรุ่นที่ 1 จำนวน 13 แห่ง รุ่นที่ 2 จำนวน 45 แห่ง และรุ่นที่ 3 จำนวน 372 แห่ง รวม 430 แห่ง สำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินจำนวน 41 แห่ง ช่วงเวลาที่เริ่มส่งแบบสอบถามคือช่วงเดือนพฤศจิกายน 2549 และกำหนดวันสุดท้ายสำหรับการรับแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วันที่ 15 มกราคม 2550 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 11 หน้า 53

ตารางที่ 11 จำนวนโรงเรียนที่ได้ส่งแบบสอบถามกลับคืน จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์
ประเภทของการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ประเภทของการรับรอง	ภาคภูมิศาสตร์					ภาคภูมิศาสตร์		คิดเป็นร้อยละ
	เหนือ	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กรุงเทพมหานคร	ตอบแบบสอบถาม	เข้าร่วมโครงการ	
*ผ่านการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน								
- รุ่นที่ 1	3	6	2	1	1	13	31	41.94
- รุ่นที่ 2	8	11	17	7	2	45	69	65.22
- รุ่นที่ 3	78	97	110	68	19	372	713	52.17
รวม	89	114	129	76	22	430	813	52.89
*ยังไม่ได้รับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน	3	6	27	5		41	108	37.96
รวมทั้งสิ้น	92	120	156	81	22	471	921	51.14

*ข้อมูลผลการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2549

3.4.2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้คัดเลือกจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

3.4.2.1 คัดเลือกจังหวัดที่มีกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วประจำอยู่ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ ดังนี้

ภาค	จังหวัด
เหนือ	เชียงใหม่
กลาง	กรุงเทพมหานคร
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อุดรธานี
ใต้	นราธิวาส

3.4.2.2 คัดเลือกจังหวัดที่มีต้นแบบโรงเรียนในฝันครบเบ็ดเสร็จทุกอำเภอในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2549 มีอยู่ 8 จังหวัด ใน 3 ภาคภูมิศาสตร์ คือ

<u>ภาค</u>	<u>จังหวัด</u>
กลาง	ตราด, นครนายก
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อำนาจเจริญ
ใต้	กระบี่, ภูเก็ต, สตูล, พัทลุง, ระนอง

3.4.2.3 คัดเลือกจังหวัดจากแต่ละภาคภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ โดยการคำนวณสัดส่วนจำนวนต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่เปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียนทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละจังหวัด ซึ่งจำแนกเป็นสัดส่วนสูงและต่ำ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มีนาคม 2549) ฉะนั้นในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ได้คัดเลือกมา 2 จังหวัด

เมื่อทำการคัดเลือกจังหวัดแล้ว คณะผู้ประเมินได้ดำเนินการขั้นตอนต่อไปในการคัดเลือกโรงเรียน ในการนี้ได้ติดต่อบุคลากรของศูนย์บริหารโครงการที่รับผิดชอบแต่ละจังหวัดเพื่อขอรายชื่อกลุ่มศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เพื่อขอความร่วมมือในการคัดเลือกโรงเรียน และการศึกษาภาคสนาม หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ กลุ่มโรงเรียนที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาต้องประกอบด้วย โรงเรียนที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

- โรงเรียนที่เคยอยู่ในสังกัดเดิมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือโรงเรียนขยายโอกาส
- โรงเรียนที่เคยอยู่ในสังกัดเดิมของกรมสามัญศึกษาและถ้าหากอยู่ในอำเภอเมืองโรงเรียนนั้นๆ ควรจะอยู่ในรัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตร จากตัวอำเภอเมือง
- โรงเรียนที่อยู่ในรุ่นเร่งสู่ฝัน

สำหรับในภาคใต้ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าจะศึกษาโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดยะลานั้นในช่วงที่ลงสนามเพื่อปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 22-24 พฤศจิกายน 2549 นั้น ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549 ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่จังหวัดยะลาได้ เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของจังหวัดในเขตชายแดนภาคใต้ จึงทำให้ต้องละเว้นโรงเรียนในจังหวัดยะลา

3.4.3 โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับต้นแบบโรงเรียนในฝัน ได้คัดเลือกโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและสภาพบริบททางการศึกษาใกล้เคียงกับต้นแบบโรงเรียนในฝันในช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ได้คัดเลือกโรงเรียนจากจังหวัดลำปาง เพชรบุรี มหาสารคาม และนครศรีธรรมราช

สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกอันดับแรกคือ ระดับของการจัดการศึกษาซึ่งต้องเป็นโรงเรียนที่จัดสอนในระดับเดียวกัน ตัวอย่างเช่น กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านศิลาลาด จังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนขยายโอกาส ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1-3 เช่นเดียวกับโรงเรียนบ้านทาสองคอน ซึ่งเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเกณฑ์ลำดับที่สองคือสภาพบริบททางภูมิศาสตร์อยู่ใกล้เคียงกันโดยที่ระยะห่างไม่เกิน 20 กิโลเมตร และเกณฑ์ลำดับที่สามคือ จำนวนครูและนักเรียนใกล้เคียงกัน รายละเอียดของโรงเรียนที่เป็นคู่กรณีศึกษาและของต้นแบบโรงเรียนในฝัน

รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนจังหวัด ต้นแบบโรงเรียนในฝันที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาสภาพการดำเนินงานเชิงลึก และโรงเรียนคู่กรณีศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ ตามที่กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 3.4.2 และ 3.4.3 แสดงในตารางที่ 12 หน้า 56 ซึ่งเป็นจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับรายชื่อต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนกรณีศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แสดงไว้ในตารางที่ 13 หน้า 57-58

ในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดที่ทำการศึกษาความเป็นไปได้ ศึกษาเชิงลึก ต้นแบบโรงเรียนในฝันโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา กระบวนการคัดกรองและกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน จำแนกตามสภาพภูมิศาสตร์ แสดงไว้ในภาพที่ 6 หน้า 62

3.4.4 การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อศึกษากระบวนการคัดกรองและกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน คณะผู้ประเมินได้ประสานงานกับศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วที่ประจำในจังหวัดต่างๆ และบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการเพื่อขอทราบตารางเวลาในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะได้ติดตามสังเกตการดำเนินงานของบุคคลเหล่านั้นในโรงเรียนต่างๆ ในส่วนของการศึกษากระบวนการคัดกรองโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้นได้ติดตามศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วของจังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้ให้คำแนะนำโรงเรียนอาโอยามา 2 จังหวัดหนองคาย

สำหรับการศึกษากระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น ได้ติดตามคณะประเมินจากศูนย์บริหารโครงการไปที่โรงเรียนสายบุรี "แจ้งประชาคาร" จังหวัดปัตตานี และโรงเรียนบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

รายละเอียดเกี่ยวกับรายชื่อของโรงเรียนที่คัดเลือกเพื่อศึกษากระบวนการคัดกรองเพื่อเข้ารับการประเมินและกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน แสดงไว้ในตารางที่ 14 หน้า 59

ตารางที่ 12 จำนวนจังหวัด ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาสภาพการดำเนินงานจริงและโรงเรียนคู่กรณีศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ (อาศัยข้อมูลผลการประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ ณ วันที่ 30 มีนาคม 2549)

ภาค	เกณฑ์ในการคัดเลือก							รวม
	หน่วยศึกษานิเทศก์ เคลื่อนที่เร็ว	ต้นแบบโรงเรียน ในพื้นที่ครบทุกอำเภอ	สัดส่วนโรงเรียน ผ่านการประเมินสูง	สัดส่วนโรงเรียน ผ่านการประเมินต่ำ	กรณีศึกษาที่ไม่ได้ อยู่ในโครงการ			
เหนือ	เชียงใหม่ 3	-	ลำปาง 2	กำแพงเพชร 2	ลำปาง 1	8		
กลาง	กรุงเทพมหานคร 1	นครนายก 1	สุพรรณบุรี 1	เพชรบุรี 1	สุพรรณบุรี 1	5		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อุดรธานี 1	อำนาจเจริญ 1	สกลนคร 1	มหาสารคาม 1	มหาสารคาม 1	5		
	นครราชสีมา 1	ภูเก็ต 1	นครศรีธรรมราช 1	-	นครศรีธรรมราช 1	4		
กรุงเทพมหานคร และนนทบุรี	3	-	-	-	-	3		
รวม	9	3	5	4	4	25		

ตารางที่ 13 รายชื่อต้นแบบโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนนครพนมศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัด
และอำเภอ

ภาค	จังหวัด	อำเภอ/เขต	รายชื่อโรงเรียน
เหนือ	เชียงใหม่	แมริม	แมริมวิทยา
		สันทราย	สันทรายวิทยาคม
	ลำปาง	กิ่งอำเภอแม่ตอน	วัดห้วยทราย*
		เมือง	เสด็จนชนกศึกษาศึกษา
กลาง	กำแพงเพชร	ห้างฉัตร	ห้างฉัตรวิทยา
		เมือง	บ้านโนน*
		โกสัมพี	บ้านเกาะรากเสียด
		ไทรงาม	ไทรงามพิทยาคม
		ปากพลี	ปากพลีวิทยาคาร
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	ดอนเจดีย์	บรรหารแจ่มใสวิทยา
		เมือง	จันทราวาส
		สองพี่น้อง	จตุรมิตร*

* นามสมมติ ของกรณีศึกษา

ตารางที่ 13 รายชื่อต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัด
และอำเภอ (ต่อ)

ภาค	จังหวัด	อำเภอ/เขต	รายชื่อโรงเรียน		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	สกลนคร	โคกศรีสุพรรณ	ร่มเกล้า		
		อำเภอเจริญ	สีอำนาจวิทยาคม		
		อุดรธานี	หนองบัวชอพิทยาคม		
		มหาสารคาม	บ้านท่าสองคอน ศิลาลาด*		
	ได้	นครศรีธรรมราช	นาบอน	นาบอน	
			กิ่งอำเภอช้างกลาง	บุญชรอุปถัมภ์*	
		นราธิวาส	เมือง	นราสิกขาลัย	
			เมือง	เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ พระศรีนครินทร์ ภูเก็ต	
		กรุงเทพมหานคร และนนทบุรี	กรุงเทพมหานคร	ราชเทวี	มักระสันพิทยาศาสตร์
				บางแค	ราชวินิตบางแคปานขำ
นนทบุรี	เมือง		นนทบุรีพิทยาคม		
	คลองสามวา		นวมินทรราชินีพิเศษเบญจราษฎร์		

* นามสมมติ ของกรณีศึกษา

จากที่ได้รายงานเกี่ยวกับการคัดเลือกโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาดังแต่
หัวข้อ 3.4.2 - 3.4.4 รวมจำนวนโรงเรียนที่ทำการศึกษาความเป็นไปได้และศึกษาเชิงลึก
ทั้งสิ้นจำนวน 28 โรงเรียน

ตารางที่ 14 รายชื่อโรงเรียนที่ศึกษากระบวนการคัดกรองเพื่อเข้ารับการประเมินและ
กระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ภาคภูมิศาสตร์	กิจกรรม	จังหวัด	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	รายชื่อโรงเรียน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	กระบวนการ เพื่อคัดกรอง การประเมิน	หนองคาย	กิ่งอำเภอ โพธิ์ตาก	อาโอยามา 2
ใต้	กระบวนการ ประเมินต้นแบบ โรงเรียนในฝัน	ปัตตานี นราธิวาส	สายบุรี บาเจาะ	สายบุรี “แจ่งประชาคาร” บาเจาะ

3.5 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าการศึกษารั้งนี้ได้อาศัยทั้งวิธีการเชิงปริมาณและ
เชิงคุณภาพเพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในที่นี้
จะกล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละวิธีการ

ในการดำเนินงานเชิงปริมาณนั้น คณะผู้ประเมินได้จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์
ให้แก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งในกลุ่มที่ผ่านการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและโรงเรียน
ที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำนวนทั้งสิ้น 921 โรงเรียน เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนก็ได้
วิเคราะห์ข้อมูลของข้อคำถามที่มีโครงสร้างของคำตอบตามที่กำหนด (Structured Response)
โดยใช้สถิติเชิงบรรยายเช่น ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของมาตรวัดความคิดเห็นหรือระดับของ
ความพึงพอใจเพื่ออธิบายสภาพกิจกรรมและการดำเนินงานของโรงเรียน ความคิดเห็นและ
ความพึงพอใจของผู้บริหารในการบริหารจัดการโครงการ

สำหรับการดำเนินงานเชิงคุณภาพนั้นได้รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ราย
บุคคล สัมภาษณ์กลุ่ม การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม (Focused Group Discussion)

และการรวบรวมเอกสารที่มีข้อมูลที่สำคัญ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการเชิงอุปนัยในการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงเทียบกับกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทั้งในด้านการส่งเสริมและด้านที่เป็นปัญหา วิเคราะห์เปรียบเทียบข้ามพื้นที่ สำหรับกรณีศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์เนื้อหาของแผนหลักโครงการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เอกสารข้อความในเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการเพื่อสร้างทฤษฎีโครงการและแบบจำลองเชิงตรรก วิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามที่ให้ตอบอย่างเสรี (Free Response) โดยที่คณะผู้ประเมินได้จัดหมวดประเภท (Evaluator - Generated Typologies) คำตอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันและแก่นของเรื่องที่เป็นเรื่องเดียวกัน (Berg, 2001 ; Patton, 1987)

สารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้นำมาใช้ร่วมกันในการเปรียบเทียบกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงกับที่ได้วางแผนไว้ร่วมกับทฤษฎีโครงการเพื่อประเมินการดำเนินงานในแต่ละประเด็น และตอบวัตถุประสงค์ของการประเมิน

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสารสนเทศ

3.6.1 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คณะผู้ประเมินได้ตรวจสอบโดยใช้วิธีการสามเเล้า (สุภางค์, 2537 ; Sullivan, 2001) โดยการตรวจสอบการดำเนินงานของบุคคลที่รับผิดชอบโครงการในระดับต่าง ๆ ดังนี้

3.6.1.1 การตรวจสอบสามเเล้าด้านข้อมูล สำหรับการดำเนินงานในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการ ได้สัมภาษณ์ทั้งบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการ กลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และจากศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และผู้บริหารในระดับโรงเรียนในประเด็นการประสานงานโครงการ

การดำเนินงานในระดับจุลภาคของศึกษานิเทศก์ ได้สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วและผู้รับผิดชอบจากศูนย์ประสานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในสำนักงานเขตพื้นที่ และผู้บริหาร ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตบริการ

ในส่วนของการทำงานระดับโรงเรียนนั้น ได้สัมภาษณ์ ทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์ กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน

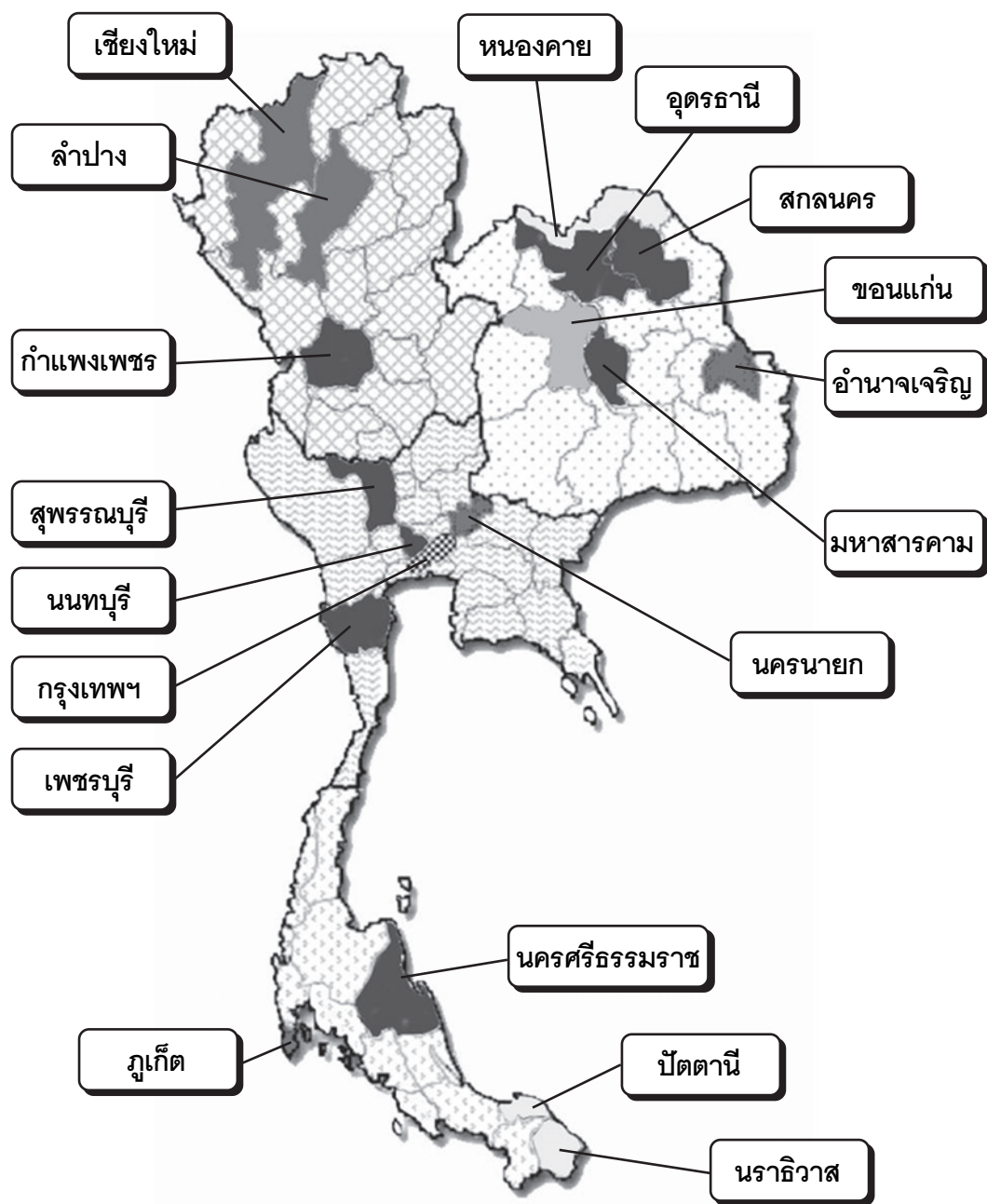
3.6.1.2 การตรวจสอบสามเเล้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้ได้มีการใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้ทางผู้บริหารและครู อาจารย์ ตอบคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนิน

งานโครงการ การลงนามศึกษาในเชิงลึกในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม

3.6.2 การตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศของรายงานการศึกษาเชิงประเมิน ในการนี้คณะผู้ประเมินได้ใช้วิธีการทฤษฎีสถานราก (The Methodology of the Grounded Theory) ในการถอดรหัสความคิดของกลุ่มบุคคลที่ทำการศึกษา (Roman, 1992 ; Wood, 1992) เพื่อต้องการทราบว่า สารสนเทศที่ได้รายงานไปนั้น ถูกต้องตามแนวคิด วิธีการดำเนินงาน และสภาพเป็นจริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่ทั้งในการประเมินระดับมหภาคและระดับจุลภาค ดังนี้

การตรวจสอบความถูกต้องในระดับมหภาค ได้ดำเนินการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมกับคณะทำงานของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ณ ห้องประชุมของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2550

การตรวจสอบความถูกต้องในระดับจุลภาคนั้น ได้ดำเนินการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมกับคณะศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำพองศึกษา อำเภอน้ำพอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 รองผู้อำนวยการและอาจารย์ จากโรงเรียนชุมชนบ้านหนองเรือ อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 5 ณ ห้องประชุมศึกษาศึกษาภัณฑ์ จังหวัดขอนแก่น วันที่ 11 เมษายน 2550 ซึ่งก็ได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประชุมมาแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6 แสดงจังหวัดที่ทำการศึกษาความเป็นไปได้ ศึกษาเชิงลึกต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา กระบวนการคัดกรองและกระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์

ผลการศึกษาเชิงประเมินและการอภิปราย

การศึกษาเชิงประเมินสภาพการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้รวบรวมข้อมูลทั้งการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และการศึกษาเชิงคุณภาพในโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย ตามที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 สำหรับประเด็นที่รายงานในบทนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินในเรื่องสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและแนวทางการดำเนินงานที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” การพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายเป็นต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ และปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการและต้นแบบโรงเรียนในฝัน ดังรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1 สภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการในระดับมหภาค

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ที่นับว่าได้รับความสนใจและดำเนินการโดยคณะบุคคลตั้งแต่ ข้าราชการการเมืองระดับประเทศ เช่น ขพลฯ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ ข้าราชการประจำระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรในระดับโรงเรียน รวมไปถึงชุมชนในพื้นที่ซึ่งเป็นระดับรากหญ้าของสังคม เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษา การดำเนินงานในระดับมหภาคนั้น ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” รับหน้าที่ดำเนินการผลการศึกษาเชิงประเมินปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 การประสานงานของศูนย์บริหารโครงการ

ศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นในลักษณะโครงการพิเศษอยู่ภายใต้สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์แห่งนี้ได้คัดเลือกจากศึกษานิเทศก์ที่มีผลงานเป็นที่เชื่อถือ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และจากต่างจังหวัด กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีบทบาทในการพัฒนา แผนหลักของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์และการดำเนินงานโครงการนี้ในระดับหนึ่งก่อนที่จะเริ่มปฏิบัติงานจริง สำหรับ ผู้จัดการศูนย์บริหารโครงการ เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในด้านบริหารจัดการโครงการของ ธนาคารโลกมาแล้ว จึงมีการถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่าง บุคลากรในศูนย์ อีกประการหนึ่งการที่บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเหล่านี้มาทำงานร่วมกันใน โครงการพิเศษซึ่งมีช่วงวาระการทำงานกำหนดไว้ชัดเจน ทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญ ของการร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งนับได้ว่า ศักยภาพของคณะทำงานชุดนี้เป็นจุดเด่นด้านบุคลากรของศูนย์นี้

ตามแผนภูมิโครงสร้างศูนย์บริหารจัดการโครงการซึ่งถูกกำหนดขึ้นให้เป็นระบบการ บริหารและประสานงานตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในภาพที่ 2 หน้า 17 ของบทที่ 2 นั้น ผลจาก การสอบถามความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนที่เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและ โรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินที่ได้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 471 แห่ง ในประเด็น การติดตามงานระหว่างศูนย์บริหารโครงการและโรงเรียนว่าเป็นไปในลักษณะการประสานงาน หรือการสั่งการ กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในเขตกรุงเทพมหานครที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน ทั้งหมด 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 และโรงเรียนในภาคภูมิศาสตร์อื่นๆ เกินร้อยละ 81 ก็มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการดำเนินงานติดต่อเป็นไปในลักษณะประสานงาน

ในส่วนของกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในภาคภูมิศาสตร์ต่างๆ จำนวน 30 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.17 ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่า การดำเนินงานของศูนย์บริหาร โครงการเป็นไปในลักษณะการประสานงาน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 15 หน้า 65

ผลจากการศึกษาเชิงลึกในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกภาคภูมิศาสตร์ก็ได้ให้คำตอบไปใน ทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกลยุทธ์การจัดการของภาคเอกชนมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก และตัดขั้นตอนของระบบราชการเพื่อความรวดเร็วในการประสานงานที่เห็นชัดเจน คือการใช้เว็บไซต์ (www.labschools.net) ของศูนย์ในการติดต่อกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการประสานงานกับศึกษานิเทศก์ในพื้นที่และกับผู้บริหาร ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สำหรับหลักฐานที่คณะผู้ประเมินประจักษ์ในการศึกษาครั้งนี้ ก็คือ การที่บุคลากรในศูนย์สามารถจัดหาหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ของเพื่อนร่วมงานที่รับผิดชอบใน แต่ละภาคภูมิศาสตร์ บุคคลสำคัญและศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และเมื่อทำการติดต่อกลุ่มบุคคลเหล่านี้แล้วก็สามารถดำเนินงานได้ทันที

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นต่อการติดตามงานของ
ศูนย์บริหารโครงการในลักษณะของการประสานงาน จำแนกตามประเภทของ
การรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	72 (82.02)	16 (17.98)	-	89 (100.00)
- กลาง	94 (82.46)	19 (16.67)	1 (0.88)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	105 (81.40)	23 (18.60)	-	129 (100.00)
- ใต้	65 (86.84)	8 (11.84)	1 (1.32)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	22 (100.00)	-	-	22 (100.00)
รวม	359 (83.72)	67 (15.81)	2 (0.47)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	2 (66.67)	1 (33.33)	-	3 (100.00)
- กลาง	6 (100.00)	-	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	19 (70.37)	6 (22.22)	2 (7.41)	27 (100.00)
- ใต้	3 (60.00)	2 (40.00)	-	5 (100.00)
รวม	30 (73.17)	9 (21.95)	2 (4.88)	41 (100.00)

จุดเด่นสำคัญประการหนึ่งของการบริหารและจัดการโครงการนี้ คือ การจัดตั้งศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Roving Team) เพื่อตระเวนให้คำปรึกษาแนะนำแก่ทางโรงเรียน เพื่อพัฒนาต้นเข้รับการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน การจัดตั้งกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วนี้ เป็นไปตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในรุ่นแรกๆ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) ซึ่งกระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ในภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดอุดรธานี และภาคใต้ คือ จังหวัดนราธิวาส ต่อมาทางศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้ขยายขอบข่ายการทำงานของศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วออกไปเป็น 19 เขตตรวจราชการในส่วนภูมิภาค และเขตตรวจราชการในกรุงเทพมหานคร บุคลากรประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) และที่เคยสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) รวมทั้งหมดแล้วศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วทำงานอยู่ใน 20 เขตพื้นที่ตรวจราชการด้วยกัน จำนวนศึกษานิเทศก์ในแต่ละเขตตรวจราชการมีตั้งแต่ 10-20 คน ในการดำเนินงานนั้นหัวหน้าคณะนิเทศก์ประจำเขตตรวจราชการพร้อมด้วยคณะจะนิเทศก์ช่วยเหลือโรงเรียนแต่ละแห่งอย่างน้อย 3-5 ครั้ง ร่วมกับการนิเทศก์ด้วยระบบทางไกล เช่น โทรสาร โทรศัพท์ และการส่งเอกสาร เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของการดำเนินงานเชิงระบบแล้วกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็ได้ทำหน้าที่ประเมินผลย่อย หรือประเมินการดำเนินงานให้เข้ารูปเข้ารอย (Formative Evaluation) ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สำหรับความพึงพอใจในการประสานงานและการให้บริการแก่ทางโรงเรียน ทางศูนย์บริหารโครงการได้รับการตอบรับในทางที่ดีจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ นั่นคือ โรงเรียนได้พบว่าบุคลากรจากศูนย์ให้ความช่วยเหลือและเต็มใจในการให้บริการคำปรึกษาแนะนำ เมื่อมีการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน หลักฐาน ก็คือ คำตอบจากต้นแบบโรงเรียนในฝันในภูมิภาคเหนือ กลาง ใต้ และกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ร้อยละ 79.78 ขึ้นไป ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 102 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 79.07 มีความพึงพอใจว่าการให้บริการเป็นไปตามความคาดหวัง เมื่อพิจารณารายละเอียดต่อไปเกี่ยวกับการให้บริการปรากฏว่า กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในภูมิภาคนี้ จำนวน 26 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 20.16 มีความเห็นว่าการให้บริการของบุคลากรจากศูนย์ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

สำหรับกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้รับการประเมินนั้น โรงเรียนจำนวน 26 แห่ง จากทั้งหมด 41 แห่ง ในทุกภาคภูมิศาสตร์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 63.41 มีความพึงพอใจในการให้บริการ ในขณะที่โรงเรียนจำนวน 12 แห่งหรือร้อยละ 29.27 ได้ให้คำตอบว่าการประสานงานและการให้บริการไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 16 หน้า 67

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการที่ให้ความช่วยเหลือและเต็มใจในการให้บริการแก่โรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	เป็นไปตาม ที่คาดหวัง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็นไปตาม ที่คาดหวัง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	71 (79.78)	13 (15.73)	3 (4.49)	89 (100.00)
- กลาง	97 (85.09)	16 (14.04)	1 (0.88)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	102 (79.07)	26 (20.16)	1 (0.78)	129 (100.00)
- ใต้	65 (85.53)	8 (11.84)	1 (2.63)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	18 (81.82)	3 (13.64)	1 (4.55)	22 (100.00)
รวม	352 (82.09)	67 (15.81)	8 (2.09)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	1 (33.33)	2 (66.67)	-	3 (100.00)
- กลาง	6 (100.00)	-	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	16 (59.26)	8 (29.63)	3 (11.11)	27 (100.00)
- ใต้	3 (60.00)	2 (40.00)	-	5 (100.00)
รวม	26 (63.41)	12 (29.27)	3 (7.32)	41 (100.00)

ผลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ อุดรธานี กรุงเทพมหานครและนราธิวาส และศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงาน โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงลึกก็ได้ประจักษ์ว่า กลุ่มบุคคลในศูนย์บริหารโครงการ ศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างก็เคยเป็นเพื่อนร่วมงานใน สังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน จึงทำให้การสื่อสารและการประสานงานเป็นที่เข้าใจตรงกัน

4.1.2 การดำเนินงานตามโครงสร้างของศูนย์บริหารโครงการ

สำหรับการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ ในศูนย์บริหารโครงการนั้น การศึกษาเชิง ประเมินครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะภารกิจสำคัญของฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานและ ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และ ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ฝ่ายอำนวยการ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อจัดส่งให้กับทางโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์โครงการ ปรากฏดังนี้

- การบริหารจัดการงบประมาณ ภารกิจของศูนย์บริหารโครงการ ในการจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อดำเนินงานพัฒนาเข้าสู่ ต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น ผลจากการสอบถามความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามกับทั้งโรงเรียน ที่เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินจำนวนเกินร้อยละ 60 ล้วน ตอบตรงกันว่า ช่วงเวลาที่ทางโรงเรียนได้รับงบประมาณล่าช้า ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ไว้ในแผนหลักของโครงการ ส่วนกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น จากที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 430 โรงเรียน มีจำนวนโรงเรียน 294 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 68.37 ได้รับการ จัดสรรงบประมาณล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนด ในขณะที่โรงเรียนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ตรงตามเวลามีจำนวน 130 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 30.23

ในกลุ่มของโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 41 แห่ง นั้น มีโรงเรียนจำนวน 25 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 60.98 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนด สำหรับโรงเรียนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตรงตามเวลามีจำนวน 15 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 36.59 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 17 หน้า 69

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความตรงต่อช่วงเวลา
ที่กำหนดไว้ในแผนหลักในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ตรงเวลา จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตรงเวลา จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
<u>ได้รับรองเป็นต้นแบบ</u>				
- เหนือ	22 (24.72)	65 (73.03)	2 (2.25)	89 (100.00)
- กลาง	42 (36.84)	69 (60.53)	3 (2.63)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	30 (23.26)	99 (76.74)	-	129 (100.00)
- ใต้	28 (36.84)	47 (61.84)	1 (1.32)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	8 (36.36)	14 (63.64)	-	22 (100.00)
รวม	130 (30.23)	294 (68.37)	6 (1.40)	430 (100.00)
<u>ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน</u>				
- เหนือ	1 (33.33)	2 (66.67)	-	3 (100.00)
- กลาง	2 (33.33)	4 (66.67)	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	12 (44.44)	14 (51.85)	1 (3.70)	27 (100.00)
- ใต้	-	5 (100.00)	-	5 (100.00)
รวม	15 (36.59)	25 (60.98)	1 (2.44)	41 (100.00)

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะอาจารย์ผู้เป็นกลุ่มคณะทำงานของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาระดับเล็ก ได้พบว่างบประมาณที่จัดสรรมาให้นั้นต้องผ่านสำนักงานเขตพื้นที่ และทางโรงเรียนที่ได้งบประมาณล่าช้านั้นก็จะได้งบประมาณงวดแรกประมาณเดือนมกราคม 2548 ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในผลการประเมินระดับจุลภาค

ในประเด็นของการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้กับทางโรงเรียนซึ่งส่วนใหญ่ประสบปัญหาความล่าช้าไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ทางโรงเรียนในภูมิภาคที่ห่างไกล เช่น ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และได้ ได้ยกประเด็นเรื่อง “งบวิกฤต” มาร่วมสนทนากับคณะผู้ประเมินในช่วงของการสัมภาษณ์ โดยให้ข้อคิดว่า “งบวิกฤต” ไม่เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าทางโรงเรียนสามารถขอของบประมาณส่วนนี้มาใช้ได้ กลุ่มที่ทราบกันดีก็คือ กลุ่มโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร

เสียงสะท้อนจากภาคสนามนี้คณะผู้ประเมินได้นำเสนอกับบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการ และได้รับคำชี้แจงว่า “งบวิกฤต” มีจริงแต่เป็นจำนวนน้อย และจัดสรรให้เฉพาะโรงเรียนที่วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเสียหายและต้องใช้เร่งด่วนเท่านั้น

- งานประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการด้านงานประชาสัมพันธ์ มีการประสานงานกับสื่อสาธารณะเพื่อเผยแพร่การดำเนินงาน เช่น :

เสนอการนำบทความเรื่อง “จะไปไหน? เมื่อมีโรงเรียนดีอยู่ใกล้บ้าน” ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันอังคารที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2550

การจัดทำ CD โรงเรียนในฝัน “บทเพลงพันธสัญญา : การศึกษาคือพลังชุบชีวิต” ดังรายละเอียดของเนื้อเพลง “การศึกษาคือพลังชุบชีวิต” ผู้แต่งเนื้อร้องโดย สันติ จิตรระจินดา และผู้แต่งทำนองโดย สุนทร ยอดศรีทอง

นอกจากที่กล่าวข้างต้นทางศูนย์บริหารโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านเว็บไซต์ <www.labschools.net> ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

ในส่วนของการผลิตเอกสารเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการและเผยแพร่แก่สาธารณชนนั้น ได้มีการจัดพิมพ์เอกสารในชุด LSP ออกมาหลายเล่มด้วยกัน ตัวอย่างเช่น

LSP ๐๐๐๒	การวัดและประเมิน...ภาพความสำเร็จสถานศึกษา
LSP ๐๐๐๔	บูรณาการอย่างไร...ให้ถึงฝัน
LSP ๐๐๐๘	ปฏิรูปครู...สู่ฝัน
LSP ๐๐๑๙	๑ ปี ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน : นโยบายสู่การปฏิบัติ

นอกเหนือจากกิจกรรมที่กล่าวข้างต้นแล้ว การที่โรงเรียนแต่ละแห่งมีเครือข่ายโรงเรียนในฝันในพื้นที่จำนวน 5 โรงเรียน ทำให้มีจำนวนโรงเรียนที่รับรู้กิจกรรมของโครงการนี้เพิ่มขึ้นอีก

4.1.2.2 ฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ บุคลากรในฝ่ายนี้ได้จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของบุคลากร และหน่วยงาน องค์กรที่ให้การสนับสนุนโรงเรียน นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2548 มีโรงเรียนที่ได้รับการอุปถัมภ์อย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบจำนวนทั้งสิ้น 284 โรงเรียน โดยมีจำนวนผู้อุปถัมภ์ทั้งสิ้น 304 ราย ซึ่งแบ่งเป็นผู้อุปถัมภ์รายกลุ่ม ผู้อุปถัมภ์รายโรงเรียน ผู้อุปถัมภ์เฉพาะเรื่อง และผู้อุปถัมภ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมแบบเครือข่าย รายชื่อผู้อุปถัมภ์ เช่น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิต่างๆ ภาคเอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น รายละเอียดเหล่านี้มีนำเสนอในเอกสารหมายเลข LSP 0019 ซึ่งถือว่าการดำเนินงานในเชิงระบบและมีเอกสารรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานชัดเจน

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่ได้รับจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ไปยังโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ปรากฏว่ากลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในทุกภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร จำนวน 359 แห่ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 83.49 และกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำนวน 33 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 80.49 ล้วนให้คำตอบตรงกันว่าทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรไม่เป็นไปตามที่ได้คาดหวังไว้ว่าจะมีงบประมาณหรือทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรจากผู้อุปถัมภ์อย่างเพียงพอในการจัดการศึกษา รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 18 หน้า 72 โรงเรียนบางแห่งก็ไม่ได้รับการจัดสรรเลย ข้อคิดเห็นสะท้อนกลับจากทางโรงเรียนก็คือโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และในอำเภอใหญ่ของจังหวัดได้รับการจัดสรรมากกว่าโรงเรียนที่อยู่อำเภอห่างไกลและเขตชายแดน

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับจัดสรร
 ผู้อุปถัมภ์และภาคีเครือข่ายจากศูนย์บริหารโครงการมาให้โรงเรียน จำแนกตาม
 ประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	เป็นไปตาม ที่คาดหวัง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็นไปตาม ที่คาดหวัง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ได้รับรองเป็นต้นแบบ				
- เหนือ	13 (15.73)	74 (83.15)	1 (1.12)	89 (100.00)
- กลาง	15 (13.16)	94 (83.33)	4 (3.51)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	15 (11.63)	113 (88.37)	-	129 (100.00)
- ใต้	8 (11.84)	63 (84.21)	3 (3.95)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	9 (40.91)	12 (54.55)	1 (4.55)	22 (100.00)
รวม	62 (14.42)	359 (83.49)	8 (2.09)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	-	3 (100.00)	-	3 (100.00)
- กลาง	-	6 (100.00)	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	3 (11.11)	22 (81.48)	2 (7.41)	27 (100.00)
- ใต้	3 (60.00)	2 (40.00)	-	5 (100.00)
รวม	6 (14.63)	33 (80.49)	2 (4.88)	41 (100.00)

เมื่อสอบถามต่อไปเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ไปทางโรงเรียน ผลจากการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน จำนวน 273 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 63.49 และกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำนวน 28 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68.29 ตอบว่าการจัดสรรทรัพยากรจากศูนย์บริหารโครงการไม่มีความเป็นธรรม รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 19 หน้า 74 ในประเด็นนี้คณะผู้ประเมินได้นำเสนอเสียงสะท้อนจากทางโรงเรียนเสนอให้กับบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการได้รับทราบ และก็ได้รับคำชี้แจงว่า เป็นความจริงที่ทางศูนย์ไม่สามารถจัดหา ผู้อุปถัมภ์ให้กับทุก ๆ โรงเรียนได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบในการแสวงหาความร่วมมือกับผู้อุปถัมภ์ ภาคีเครือข่ายมีจำนวนจำกัด นอกจากนี้องค์กรที่ให้การอุปถัมภ์บางแห่งก็บ่งชี้คุณลักษณะของโรงเรียนที่ต้องการสนับสนุนและช่วยเหลือ

4.1.2.3 ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ สำหรับการดำเนินงานของฝ่ายนี้ได้พบว่ามีการพัฒนาองค์ความรู้แล้วนำเผยแพร่แก่ผู้สนใจผ่านทางเว็บไซต์ของศูนย์ คือ <www.labschools.net> นอกจากนี้มีการเผยแพร่ในลักษณะของเอกสารในชุด LSP ทั้งหมดจำนวน 8 เล่ม ตัวอย่างนอกเหนือจากที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.1.2.1 เช่น

LSP 00010 สานฝัน...ด้วยการคิด

LSP 00012 ทักษะการดำรงชีวิต เสริมสร้างคุณภาพเด็กไทย

สำหรับเอกสารที่เผยแพร่ที่เกี่ยวกับผลงานของครูทุกกลุ่มสาระวิชาสามารถ Download ได้ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการดำเนินงานของฝ่ายพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ในส่วนของการประสานงานเชิงรุกเพื่อให้บริการด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้กับทางโรงเรียนนั้น ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่าโรงเรียนจำนวน 296 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 68.84 ของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันและโรงเรียนจำนวน 27 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 65.85 ของกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินเคยได้รับบริการด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้จากศูนย์บริหารโครงการ และเมื่อพิจารณาในแง่ของจำนวนโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับบริการแล้วพบว่ากลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันมีจำนวนถึง 128 แห่ง ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินมีจำนวน 12 แห่ง ซึ่งก็นับว่าการให้บริการในเชิงรุกยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงนัก รายละเอียดของข้อมูลแสดงไว้ในตารางที่ 20 หน้า 75

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจัดสรรผู้อุปถัมภ์และภาคีเครือข่ายจากศูนย์บริหารโครงการมาให้โรงเรียน จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	มีความเป็น ธรรม จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีความ เป็นธรรม จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ได้รับรองเป็นต้นแบบ				
- เหนือ	19 (22.47)	60 (67.42)	8 (10.11)	89 (100.00)
- กลาง	33 (28.95)	68 (59.65)	12 (11.40)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	28 (21.71)	88 (68.22)	13 (10.08)	129 (100.00)
- ใต้	15 (21.05)	51 (67.11)	8 (11.08)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	11 (50.00)	5 (27.27)	5 (22.73)	22 (100.00)
รวม	108 (25.12)	273 (63.49)	49 (11.40)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	-	3 (100.00)	-	3 (100.00)
- กลาง	-	3 (50.00)	3 (50.00)	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	4 (14.81)	19 (70.37)	4 (14.81)	27 (100.00)
- ใต้	2 (40.00)	3 (60.00)	-	5 (100.00)
รวม	6 (14.63)	28 (68.29)	7 (17.07)	41 (100.00)

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการบริการด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้จากศูนย์บริหารโครงการของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำแนกตามประเภทการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	เคยรับบริการ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เคยได้ รับบริการ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
<u>ได้รับรองเป็นต้นแบบ</u>				
- เหนือ	56 (62.92)	32 (35.96)	1 (1.12)	89 (100.00)
- กลาง	80 (70.18)	33 (28.95)	1 (0.88)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	88 (68.22)	39 (30.23)	2 (1.55)	129 (100.00)
- ใต้	55 (72.37)	19 (25.00)	2 (2.63)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	17 (77.27)	5 (22.73)	-	22 (100.00)
รวม	296 (68.84)	128 (29.77)	6 (1.40)	430 (100.00)
<u>ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน</u>				
- เหนือ	2 (66.67)	1 (33.33)	-	3 (100.00)
- กลาง	4 (66.67)	2 (33.33)	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	17 (62.96)	8 (29.63)	2 (7.41)	27 (100.00)
- ใต้	4 (80.00)	1 (20.00)	-	5 (100.00)
รวม	27 (65.85)	12 (29.27)	2 (4.88)	41 (100.00)

4.1.2.4 ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับการดำเนินงานของฝ่ายนี้การพัฒนาเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการ คือ <www.labschools.net> เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูง กลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 แห่ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 92.09 ได้ให้คำตอบว่าเคยเข้าชมติดตามข่าวสาร และติดต่อศูนย์บริหารโครงการผ่านเว็บไซต์นี้ เป็นที่น่าสนใจว่าสำหรับกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินนั้นจำนวนโรงเรียน 31 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 75.61 ที่ได้เคยเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ดังกล่าว รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 21 หน้า 77 และเมื่อสอบถามความคิดเห็นต่อไปว่าเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” หรือไม่? คำตอบจากต้นแบบโรงเรียนในฝันที่เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์กลับลดจำนวนลงเหลือ 384 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 89.30

สำหรับกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินนั้นก็ให้คำตอบที่น่าสนใจนั่นคือแม้ว่าโรงเรียนในภาคกลางและใต้จำนวน 2 โรงเรียนที่ไม่เคยเข้าเยี่ยมชมและที่ไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับการเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ล้วนให้ความคิดเห็นว่าเว็บไซต์ของศูนย์เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานโครงการนี้ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 22 หน้า 78

ผลจากการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประสานงานกับทางโรงเรียน ปรากฏว่าเป็นที่พึงพอใจอย่างมากของผู้รับบริการโดยเฉพาะกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอห่างไกล เช่น อำเภอไทรงาม และกิ่งอำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร, อำเภอหนองบัวซอ จังหวัดอุดรธานี, อำเภอสิ้ออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ, อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ล้วนได้ให้ข้อคิดว่า ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเว็บไซต์เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ณ วันที่ 29 สิงหาคม 2550 ได้มีผู้เข้าชมแล้วถึง 3,741,323 หน้าผู้เข้าชม เมื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้เข้าชมในช่วงเวลาต่างๆ ปรากฏว่าช่วงเวลา 14:00 - 14:59 นาฬิกา มีผู้เข้าชมสูงสุดถึง 150,020 คน ในขณะที่ช่วงเวลา 3:00 - 3:59 นาฬิกา มีผู้เข้าชมน้อยที่สุด คือจำนวน 64,791 คน

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารของโรงเรียนและติดต่อกับศูนย์บริหารโครงการทางเว็บไซต์ <www.labschools.net> จำแนกตามประเภทการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	เคย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เคย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	86 (96.63)	2 (2.25)	1 (1.12)	89 (100.00)
- กลาง	101 (88.60)	12 (10.53)	1 (0.88)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	119 (92.25)	9 (6.98)	1 (0.78)	129 (100.00)
- ใต้	69 (90.79)	6 (7.89)	1 (1.32)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	1 (95.45)	- (4.55)	22 -	- (100.00)
รวม	396 (92.09)	30 (6.98)	4 (0.93)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	3 (100.00)	-	-	3 (100.00)
- กลาง	5 (83.33)	1 (16.67)	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	19 (70.37)	5 (18.52)	3 (11.11)	27 (100.00)
- ใต้	4 (80.00)	1 (20.00)	-	5 (100.00)
รวม	31 (75.61)	7 (17.07)	3 (7.32)	41 (100.00)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเว็บไซต์ของ
ศูนย์บริหารโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานโครงการ
“๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	82 (92.13)	6 (6.74)	1 (1.12)	89 (100.00)
- กลาง	98 (85.96)	15 (13.16)	1 (0.88)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	116 (89.92)	13 (10.08)	-	129 (100.00)
- ใต้	69 (90.79)	4 (5.26)	3 (3.95)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	19 (86.36)	3 (13.64)	-	22 (100.00)
รวม	384 (89.30)	41 (9.53)	5 (1.16)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	3 (100.00)	-	-	3 (100.00)
- กลาง	6 (100.00)	-	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	18 (66.67)	7 (25.93)	2 (7.41)	27 (100.00)
- ใต้	5 (100.00)	-	-	5 (100.00)
รวม	32 (78.05)	7 (17.07)	2 (4.88)	41 (100.00)

จากการวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารปรากฏว่า เป็นการสื่อสารแบบสองทางที่ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารได้ทันทีโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เว็บไซต์นี้ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมของการสื่อสารของผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการนี้ตั้งแต่ระดับนโยบาย คือ อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโครงการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปจนถึงบุคลากรในระดับพื้นที่และนักเรียน พฤติกรรมการใช้สื่อเว็บไซต์นี้เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participation Communication) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและครูในพื้นที่ห่างไกลสามารถติดต่อสื่อสารกับอดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการซึ่งยังติดตามความคืบหน้าของโครงการและตอบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ให้กับครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับเนื้อหาของการสื่อสารเกี่ยวข้องกับความเป็นไปของโครงการ พัฒนาการของนักเรียน ครู หลังจากที่ทางโรงเรียนได้รับการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ตัวอย่างเช่น ความสำเร็จของนักเรียนที่สามารถสอบเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ความสำเร็จในวิชาชีพของครู และการพัฒนาตนอย่างต่อเนื่องของโรงเรียน

ผลของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์ถือได้ว่าเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในโครงการได้อย่างต่อเนื่องและร่วมรับรู้ถึงการพัฒนาและความสำเร็จของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอย่างดียิ่ง

4.1.3 การดำเนินงานประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน นอกเหนือจากภาระงานทั้ง 4 ฝ่ายดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วเป็นที่น่าสังเกตว่า ภาระงานประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันซึ่งแต่เดิมได้มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการซึ่งมอบหมายโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น เมื่อมีการดำเนินงานพัฒนาต้นแบบโรงเรียนในฝันโรงเรียนแรกที่อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษแล้ว มีการประเมินเพื่อรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันคือ โรงเรียนกันทรารมย์ เริ่มต้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547 โดยมี ดร.อดิศักดิ์ โพธารามิก (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในเวลานั้น) เป็นประธาน หลังจากนั้นภาระงานการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันก็กลายเป็นงานหลักที่สำคัญของศูนย์บริหารโครงการไม่ยิ่งหย่อนกว่าภาระงานด้านอื่นๆ ที่ได้มีกำหนดไว้ในแผนหลักของโครงการ นอกจากนี้ปรากฏว่าได้มีการพัฒนาเอกสาร “เพื่อนร่วมทางสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน” เป็นระยะๆ เพื่อเป็นคู่มือในการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันอีกด้วย

กิจกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันได้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และการพัฒนากระบวนการดำเนินงานอันสืบเนื่องมาจากการวางแผนจากส่วนกลางไปยังระดับพื้นที่ในช่วงเริ่มแรกของการประเมินรุ่นที่ 1 หรือ รุ่นเร่งสู่ฝัน จำนวน 31 โรงเรียนนั้น เมื่อประธานในการประเมินคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำ

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งก็เป็นที่แน่ชัดว่าการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบจะต้องดำเนินการอย่างเต็มสรรพกำลัง เกณฑ์ในการประเมินก็เป็นไปอย่างเข้มงวดและมีมาตรฐานสูง วิธีการดำเนินงานจากโรงเรียนต้นแบบนี้ก็เป็นแบบจำลองให้กับรุ่นต่อไป

เป็นที่น่าประจักษ์ว่า เมื่อการดำเนินงานประเมินขยายไปในวงกว้าง การได้ค้นพบสภาพบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์รวมทั้งสภาพของโรงเรียนขยายโอกาสที่เข้าร่วมโครงการนี้ที่มีความพร้อมแตกต่างกันไปทำให้มีการปรับปรุงประเด็นหลักในการพัฒนาสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน เช่น ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ในแบบบันทึกการประเมินมีรายการที่คณะผู้ประเมินต้องจดบันทึกสภาพที่ปรากฏ เมื่อเทียบกับรายการที่ต้องพิจารณาตามแนวทางของดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) ดังตัวอย่างหัวข้อสำคัญในการประเมินคุณภาพนักเรียนมีดังต่อไปนี้

- เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ เช่น อ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษและการค้นคว้า ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างและนำเสนอผลงานที่แสดงการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์
- มีทักษะในการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง เช่น มีความสามารถเชิงบูรณาการในการนำหลักการแนวคิด ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม เชื่อมประสานกับการดำรงชีวิตอย่างมั่นใจในตนเอง
- มีความเป็นไทย เช่น นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับผลที่คาดหวังนั้น จากประสบการณ์ของคณะผู้ประเมินโครงการนี้ที่เข้าร่วมสังเกตการประเมินที่ดำเนินการโดยผู้จัดการศูนย์บริหารโครงการ พบว่าได้มีการประชุมคณะกรรมการก่อนที่จะเริ่มการประเมิน เพื่อชี้แจงความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นการประเมิน และแบ่งหน้าที่ของกรรมการแต่ละท่านในการดำเนินงาน รวมทั้งได้มีการย้ำว่า ควรพิจารณาเปรียบเทียบการพัฒนาในสภาพก่อนการเข้าร่วมโครงการและหลังจากที่เข้าร่วมโครงการเป็นหลัก หลังจากการเสร็จภารกิจตรวจเยี่ยมประเมินแล้วก็มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อตัดสินผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่ทางโรงเรียนเพื่อการพัฒนาต่อไปอีกครึ่งหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและตระหนักถึงหลักการในการประเมินเป็นอย่างดีจะต้องเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการพัฒนามีใช้การเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นที่มีบริบทต่างกัน ภาพที่ 7-18 ในหน้า 81-86 แสดงกิจกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ภาพที่ 7 ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนสายบุรี "แจ้งประชาคาร" อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
ต้อนรับประธานกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ภาพที่ 8 แสดงการประชุมร่วมของคณะกรรมการประเมินจากศูนย์บริหารโครงการและ
ผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการ
และเกณฑ์ในการประเมินก่อนการดำเนินงาน

ภาพที่ 9 ผู้แทนจากศูนย์บริหารโครงการร่วมกับผู้แทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ชักถามผู้แทนนักเรียนในฐานะปฏิบัติกรกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์

ภาพที่ 10 ผู้แทนจากศูนย์บริหารโครงการชักถามนักเรียนเพื่อประเมินการดำเนินงาน
 ห้องปฏิบัติการภาษาโรงเรียนสายบุรี "แจ้ประชาคาร" อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 11 นักเรียนในฐานะปฏิบัติการกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์กำลังแสดงผลงานโครงการวิทยาศาสตร์ให้กรรมการประเมินได้ทราบและซักถาม

ภาพที่ 12 แสดงพิธีการมอบป้ายรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันให้กับโรงเรียนสายบุรี "แจ้งประชาคาร" หลังจากผ่านการประเมินแล้ว

ภาพที่ 13 ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ต้อนรับ คณะผู้ประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่

ภาพที่ 14 ผู้แทนนักเรียนโรงเรียนบาเจาะ แสดงนาฏศิลป์ในการนำเสนอพิธีการแต่งงาน ของชาวมุสลิม

ภาพที่ 15 กรรมการประเมิน ทหารนาวิกโยธินหน่วยคุ้มกันโรงเรียนบาเจาะ และผู้สื่อข่าวต่างประเทศซักถามนักเรียนในห้องปฏิบัติการภาษา ซึ่งใช้โปรแกรม Tell Me More ในภาษาอาหรับ

ภาพที่ 16 ตำรวจรักษาความปลอดภัยของโรงเรียนบาเจาะเข้าร่วมกิจกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ภาพที่ 17 ประชานกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ภาค
ผลการประเมิน

ภาพที่ 18 พิธีการมอบป้ายการรับรองต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ให้กับโรงเรียนบาเจาะ
อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ในส่วนของคุณพึงพอใจของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีต่อคุณสมบัติของคณะผู้ประเมิน กระบวนการดำเนินงาน และเกณฑ์ในการประเมินนั้น ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับประเด็นของคุณสมบัติด้านวิชาการของคณะผู้ประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่นั้น เมื่อจำแนกตามรุ่นของโรงเรียนที่ได้รับการประเมิน เป็นรุ่นที่ 1, 2, และ 3 แล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยของทั้ง 3 รุ่น นั้นอยู่ในระดับมากคือเท่ากับ 4.23, 4.42 และ 4.29 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารุ่นที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่าระดับของความพึงพอใจเริ่มจากระดับ 3 หรือปานกลางขึ้นไปในส่วนของคุณสมบัติ 3 ปรากฏมี 3 โรงเรียนที่ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงน้อย เมื่อจำแนกภาคภูมิศาสตร์ก็ได้พบว่าโรงเรียนในภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ และกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของคุณสมบัติทางวิชาการของคณะผู้ประเมินเริ่มตั้งแต่ 4.14 จนถึง 4.41 ในภาคเหนือมีโรงเรียนจำนวน 3 แห่ง ที่ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงน้อย รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีต่อคุณสมบัติทางด้านวิชาการของคณะผู้ประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมิน และภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	-	-	2	6	4	13	4.23
รุ่นที่ 2	-	-	2	22	21	45	4.42
รุ่นที่ 3	1	2	20	211	134	368	4.29
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	1	2	3	45	36	87	4.30
กลาง	-	-	8	66	39	113	4.27
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	9	72	47	128	4.30
ใต้	-	-	2	41	33	76	4.41
กรุงเทพมหานคร	-	-	2	15	5	22	4.14

ในด้านความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินนั้นได้พบว่าโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินในรุ่นแรกหรือรุ่นเร่งสู่ฝันนั้น ความพึงพอใจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ เท่ากับ 4.00 ในขณะที่รุ่นที่ 2 และ 3 ก็เช่นเดียวกัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และ 4.10 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีโรงเรียนจำนวน 6 แห่ง ในรุ่นที่ 3 พึงพอใจต่อความเป็นกัลยาณมิตรของคณะผู้ประเมินน้อยที่สุดและเมื่อพิจารณาตามภาคภูมิศาสตร์แล้วพบว่าความพึงพอใจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเริ่มตั้งแต่ 4.02 ไปจนถึง 4.36 และเมื่อตรวจสอบเป็นรายภาคแล้วได้พบว่ามีโรงเรียนในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ จำนวน 3, 2 และ 1 แห่ง ตามลำดับที่มีความพึงพอใจต่อความเป็นกัลยาณมิตรของคณะผู้ประเมินน้อยที่สุด รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมิน และภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	-	1	2	6	4	13	4.00
รุ่นที่ 2	-	1	3	24	17	45	4.27
รุ่นที่ 3	6	9	45	192	119	371	4.10
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	3	3	13	38	31	88	4.03
กลาง	-	3	16	60	35	114	4.11
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2	4	18	70	35	129	4.02
ใต้	1	1	2	38	34	76	4.36
กรุงเทพมหานคร	-	-	1	16	5	22	4.18

สำหรับความเป็นระบบของการดำเนินงานของคณะผู้ประเมินนั้นผลจากคำตอบของโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินเมื่อจำแนกตามรุ่นแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจขอโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินเป็นรุ่นแรกเท่ากับ 3.92 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่รุ่นที่ 2 และ 3 เท่ากับ 4.20 และ 4.04 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และ

เมื่อพิจารณาตามรายภาคภูมิศาสตร์แล้วก็พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ 3.92 ซึ่งจัดว่าเป็นระดับปานกลางในขณะที่โรงเรียนในภูมิภาคอื่นๆ และ กรุงเทพมหานครเริ่มตั้งแต่ 4.04 ไปจนถึง 4.24 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับมาก รายละเอียดแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความเป็นระบบการทำงานของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	–	1	2	6	4	13	4.00
รุ่นที่ 2	–	1	3	24	17	45	4.27
รุ่นที่ 3	6	9	45	192	119	371	4.10
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	3	3	13	38	31	88	4.03
กลาง	–	3	16	60	35	114	4.11
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2	4	18	70	35	129	4.02
ใต้	1	1	2	38	34	76	4.36
กรุงเทพมหานคร	–	–	1	16	5	22	4.18

เมื่อสอบถามโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินเกี่ยวกับความตระหนักของคณะผู้ประเมินเกี่ยวกับปัญหาสภาพบริบทของโรงเรียนและชุมชนปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อประเด็นนี้ของโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินตั้งแต่รุ่นแรกถึงรุ่นที่ 3 เท่ากับ 3.69, 3.84 และ 3.82 ตามลำดับ ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามภาคภูมิศาสตร์แล้วก็พบว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของโรงเรียนในภาคเหนือ กลาง และ ตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 3.90, 3.72 และ 3.71 ตามลำดับ ซึ่งก็จัดอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ในส่วนของภาคใต้และกรุงเทพมหานครนั้นเท่ากับ 4.00 จัดอยู่ในระดับมาก รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 26 หน้า 90

สำหรับประเด็นนี้เมื่อได้ทำการศึกษาในเชิงลึกก็ได้ทราบว่าในช่วงแรกๆ นั้นคณะผู้ประเมินมีความเข้มงวดและต้องการเห็นความสมบูรณ์แบบของห้องปฏิบัติการต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มากกว่าความตระหนักถึงสภาพปัญหาและความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ แต่ในระยะเวลาต่อมาก็มมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

ตารางที่ 26 ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในปัญหาบริบทของโรงเรียนและชุมชนของคณะผู้ประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	-	2	3	5	3	13	3.69
รุ่นที่ 2	1	2	9	24	9	45	3.84
รุ่นที่ 3	8	21	73	185	78	371	3.82
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	2	5	18	38	25	88	3.90
กลาง	1	10	27	58	18	114	3.72
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4	8	33	60	24	129	3.71
ใต้	2	1	10	45	18	76	4.00
กรุงเทพมหานคร	-	1	3	13	5	22	4.00

ในส่วนของความพึงพอใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินในรุ่นที่ 2 ซึ่งค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.09 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 27 หน้า 91 แต่เมื่อได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานของคณะผู้ประเมินแล้วก็ได้รับทราบว่ามีการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของทางโรงเรียนเป็นระยะๆ ตามหลักฐาน “แบบบันทึกการประเมินต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่เพื่อการรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่” ในเอกสารชุด LSP 0020-2548

ตารางที่ 27 ระดับความพึงพอใจในเกณฑ์การประเมินของต้นแบบโรงเรียนในฝัน
จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมิน และภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	-	-	6	2	5	13	3.92
รุ่นที่ 2	-	-	5	29	9	43	4.09
รุ่นที่ 3	7	10	78	210	57	362	3.83
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	2	2	16	50	13	83	3.84
กลาง	-	1	27	66	18	12	3.90
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4	4	29	67	23	127	3.80
ใต้	1	2	12	45	14	74	3.93
กรุงเทพมหานคร	-	1	5	13	3	22	3.82

กระบวนการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ การมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้นำชมกิจกรรม รวมทั้งอธิบายและตอบข้อซักถามจากคณะผู้ประเมิน ในลักษณะการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การดำเนินงานเช่นนี้ได้ทำให้เกิดความตระหนักและความร่วมมือจากทุกระดับ สำหรับทางโรงเรียนมีความพึงพอใจกับวิธีดำเนินการประเมินเช่นนี้มาก ผลจากการสำรวจระดับความพึงพอใจของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันโดยวิธีการเชิงปริมาณ ได้พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจเมื่อจำแนกตามรุ่นที่เข้ารับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์ ล้วนอยู่ในระดับมาก คือ สูงกว่า 4.00 ทั้งสิ้น สำหรับต้นแบบโรงเรียนในฝันที่เข้ารับการประเมินเป็นรุ่นแรกหรือรุ่นเร่งสู่ฝัน ที่ต้องเผชิญกับวิธีการนี้เป็นกลุ่มแรกค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.31 ซึ่งน้อยกว่ารุ่นที่ 2 และ 3 ซึ่งเท่ากับ 4.64 และ 4.53 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามภาคภูมิศาสตร์ปรากฏว่ากลุ่มโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.63 ซึ่งสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีคำตอบจากโรงเรียนเพียง 1 แห่ง ในรุ่นที่ 3 และอยู่ในภาคเหนือเท่านั้น มีความพึงพอใจในวิธีการดำเนินการในลักษณะนี้น้อยสุด รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 28 หน้า 92

ตารางที่ 28 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีต่อวิธีการประเมินโดยให้นักเรียนนำชมอธิบายและตอบข้อซักถาม จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	-	-	2	5	6	13	4.31
รุ่นที่ 2	-	-	-	16	28	44	4.64
รุ่นที่ 3	1	-	14	142	214	371	4.53
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	1	-	2	32	53	88	4.55
กลาง	-	-	7	52	55	114	4.42
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	3	42	84	129	4.63
ใต้	-	-	4	25	46	75	4.56
กรุงเทพมหานคร	-	-	-	12	10	22	4.45

จากการศึกษาในเชิงลึกได้ทราบว่า ในช่วงแรกๆ ที่ดำเนินโครงการได้มีการเสาะแสวงหาผู้เรียนที่เป็นตัวแทนเพื่อเป็นกลุ่มต้อนรับคณะผู้ประเมินและนำเสนอการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้เรียนที่เรียนเก่ง มีความสามารถในการนำเสนอ กล้าแสดงออก และเป็นที่ยอมรับ จะถูกจับจ้องตัวให้รับผิดชอบงานในแต่ละหมวดวิชา ปรัชญาการณเช่นนี้ทำให้คณะครูต้องค้นหาศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเป็นตัวแทนในฐานะปฏิบัติการต่าง ๆ ให้ครบถ้วน และผลจากการดำเนินงานเช่นนี้ทำให้ครูได้ทราบศักยภาพที่หลากหลาย และที่ซ่อนเร้นของนักเรียนที่เป็นผู้นำเสนอในแต่ละฐานปฏิบัติการ ในส่วนของตัวผู้เรียนนั้นการค้นพบเชาวน์ปัญญาเชิงพหุ (Multiple Intelligence) และการยอมรับเชาวน์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ของคณะครู อาจารย์ ให้เกิดความภาคภูมิใจและถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่

เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการในภาพรวมแล้วถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ศักยภาพของบุคลากรที่เข้าใจบทบาทของตนเองทำให้การ

ประสานงานและการให้บริการแก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจัดอยู่ในระดับที่ดีเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการของภาคเอกชนลดขั้นตอนของระบบราชการเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินโครงการ และความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดจากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง ก็มีมีส่วนช่วยผลักดันในการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 2 ท่าน คือ นายอดิศักดิ์ โพธิารามิก ได้เป็นประธานคณะกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันแห่งแรก คือ โรงเรียนก้นถرارมณีน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ในรุ่นที่ 1 และนายจาตุรนต์ ฉายแสง ได้เป็นประธานคณะกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน 2 แห่ง คือ โรงเรียนพุทธรังสีพิบูล อำเภอบ้านโพธิ์ และโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 2 อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้ง อธิบดี ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ (นายปิยะบุตร ชลวิจารณ์) ก็ได้เป็นประธานคณะกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันในรุ่นที่ 1, 2 และ 3 รวมทั้งสิ้น 72 แห่งด้วยกัน

สำหรับการดำเนินงานของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นอยู่ในระดับที่ดีมาก เนื่องจากมีการตอบรับจากผู้รับบริการทั้งกลุ่มโรงเรียนในโครงการ โรงเรียนอื่นๆ รวมทั้งบุคคลที่สนใจกิจกรรมของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในส่วนของฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์นั้นแม้ว่าการดำเนินงานจะยังไม่ถึงเป้าหมายทั้งที่ศูนย์บริหารโครงการและทางโรงเรียนได้คาดหวังก็ตาม แต่การที่ได้สร้างระบบจัดทำรายชื่อผู้อุปถัมภ์และการจัดการกระจายทรัพยากรให้กับทางโรงเรียนก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่เป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจากการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์โดยเฉพาะองค์กรเอกชนและชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดรัฐบาลนั้นเป็นวิถึปฏิบัติใหม่ที่สังคมไทยยังไม่เคยชิน ในส่วนของประเด็นความอ่อนไหวเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ไปยังโรงเรียน ความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งเสียงสะท้อนเกี่ยวกับการจัดสรรงบวิฤกตนั้น หากมีการชี้แจงอย่างชัดเจนและทั่วถึงเพื่อแสดงความโปร่งใสจะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการยิ่งขึ้น

4.2 สภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการในระดับจุลภาค

ผลการศึกษาเชิงประเมินในหัวข้อนี้กล่าวถึงสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในประเด็นภาระงานของศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วและศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบในการให้คำแนะนำและคัดกรองโรงเรียนเข้ารับการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการ

ในระดับโรงเรียน ซึ่งสภาพการดำเนินงานขององค์กรในระดับพื้นที่ทั้ง 2 แห่งนี้ก็นับว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

4.2.1 การดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตามเอกสารแผนหลักโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ได้กำหนดให้มีกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และศูนย์ประสานงานโครงการระดับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประสานงาน นิเทศ กำกับติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการและรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน โดยให้ทางศูนย์ประสานงานกำหนดบทบาท หน้าที่ และภารกิจหลัก ตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่นั้น ในสภาพความเป็นจริงจากการศึกษาในเชิงลึกได้พบว่า ในเขตพื้นที่ศึกษามีศูนย์ประสานงานโครงการอยู่จริง และบุคลากรที่เข้ามาเกี่ยวข้องคือ กลุ่มศึกษานิเทศก์ ซึ่งแยกเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น

- กลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา
- กลุ่มงานนิเทศติดตามและประเมินผลระบบบริหารและจัดการศึกษา
- กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้

การมอบหมายงานของศูนย์ประสานงานโครงการนั้นแตกต่างกันไป เช่น ในสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต ๑ ได้มอบหมายให้กลุ่มงานวัดและประเมินผล การศึกษารับผิดชอบ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดที่มีศึกษานิเทศก์กลุ่มเคลื่อนที่เร็วสังกัดอยู่ก็ตกเป็นภาระของกลุ่มศึกษานิเทศก์เหล่านั้นในการประสานงาน เช่น จังหวัดอุดรธานี เชียงใหม่ นราธิวาส อุบลราชธานี และกรุงเทพมหานคร

ผลจากการศึกษาเชิงลึกในระดับพื้นที่เป็นที่ประจักษ์ว่า ภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กลุ่มนี้ก็คือ การให้คำแนะนำทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาตนและฝึกซ้อมเพื่อเข้ารับการประเมิน ทำการคัดกรองโรงเรียนที่มีความพร้อมนำเสนอต่อศูนย์บริหารโครงการและประสานงานเพื่อดำเนินการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ปรากฏการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศึกษานิเทศก์และทางโรงเรียนที่น่าสนใจก็คือ เมื่อมีการหลอมรวมกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเข้าด้วยกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ศึกษานิเทศก์ที่มาจากทั้งสองหน่วยงานต่างก็มีความรู้สึกถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กรที่แต่ละกลุ่มเคยสังกัดอยู่ กลุ่มศึกษานิเทศก์จากกรมสามัญศึกษามีความรู้เชี่ยวชาญในเฉพาะกลุ่มสาระวิชา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกับแบบจำลองของต้นแบบโรงเรียนในฝัน ทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เป็นกลุ่มเคลื่อนที่เร็วในช่วงเริ่มแรกของโครงการ

ในขณะที่กลุ่มที่มาจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ชำนาญ ในด้านการจัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1 - 2 และการขยายโอกาสทางการศึกษา จึงทำให้บทบาท ของศึกษานิเทศก์ที่เคยสังกัด สพช. เน้นหนักไปด้านการให้ขวัญกำลังใจแก่โรงเรียนมากกว่า ด้านวิชาการในช่วงก่อนที่จะเข้ารับการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน ในบางพื้นที่ เช่น โรงเรียน อาโอยามา 2 กิ่งอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ก็ได้มีการขอความร่วมมือศึกษานิเทศก์ หน่วยงานที่เร็วจากจังหวัดอุดรธานี ให้ไปช่วยเหลือในการให้คำแนะนำด้านวิชาการและ ฝึกซ้อมเพื่อรับการประเมิน

จากการติดตามการดำเนินงานของคณะศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในโรงเรียน อาโอยามา 2 พบว่ามีการจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์เช่นเดียวกับการประเมินจริงทุกขั้นตอน โดยศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินแล้วแจ้งให้นักเรียนและครูผู้รับผิดชอบในแต่ละฐาน ปฏิบัติการได้ทราบถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา หลังจากนั้นก็เป็นการประชุมร่วมระหว่างศึกษา นิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 และคณะครู-อาจารย์ ของโรงเรียนเพื่อรับทราบผลของการคัดกรองและอภิปรายร่วมกันใน ประเด็นที่เป็นปัญหาเพื่อการพัฒนาเข้าสู่ระดับที่จะเข้ารับการประเมิน ดังตัวอย่างภาพกิจกรรม ที่ 19 - 22 ในหน้า 95 - 97

ภาพที่ 19 นักเรียนโรงเรียนอาโอยามา 2 สถิติการต้อนรับคณะผู้ประเมินซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ หน่วยเคลื่อนที่เร็วจากจังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 20 การนำเสนอผลงานของนักเรียนโรงเรียนอาโอยามา 2 ในฐานปฏิบัติการกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

ภาพที่ 21 การประชุมร่วมระหว่างศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วจังหวัดอุดรธานี ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 และคณะครู-อาจารย์โรงเรียนอาโอยามา 2

ภาพที่ 22 ผู้อำนวยการโรงเรียนอาโอยามา 2 อภิปรายสภาพบริบทที่เป็นจริงของทางโรงเรียน

อย่างไรก็ดีในเขตพื้นที่การศึกษาที่ห่างไกล เช่น ในจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดอำนาจเจริญ ศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วไม่สามารถไปช่วยทางโรงเรียนได้สม่ำเสมอ จึงเป็นภาระของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ต้องจัดโครงการดูงานต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วนำมาพัฒนาด้วยตนเอง หลังจากนั้นก็ติดต่อ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มาดูงานและรายงานความก้าวหน้าให้แก่ผู้รับผิดชอบในศูนย์บริหารโครงการทราบเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งเป็นที่พอใจแล้วจึงจัดดำเนินการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน เมื่อศึกษาในประเด็นนี้ต่อไปได้ทราบว่างบประมาณในการเดินทางของกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วมีจำกัด และกลุ่มศึกษานิเทศก์ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนก็มีความเชี่ยวชาญในการนิเทศการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1-2 มากกว่าช่วงชั้นที่ 3-4 เมื่อคณะผู้ประเมินนำประเด็นเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณในการเดินทางของศึกษานิเทศก์มาทำการอภิปรายกลุ่มกับบุคลากรของศูนย์บริหารโครงการ บุคลากรจากทางศูนย์ได้ชี้แจงว่างบประมาณในหมวดนี้ได้จัดสรรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละแห่งเพื่อการประสานงานโครงการ แต่การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละหมวดขึ้นอยู่กับภารกิจลำดับความสำคัญในการใช้จ่ายในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่ในแต่ละแห่ง

ในการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อทราบความพึงพอใจเกี่ยวกับการเตรียมการของศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อให้โรงเรียนเข้าสู่การประเมิน เมื่อจำแนกตามรุ่นที่เข้ารับการประเมินแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของรุ่นที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 3.38, 3.89 และ

3.59 ตามลำดับ ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาคภูมิศาสตร์ ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ เท่ากับ 3.26, 3.75, 3.67 และ 3.60 ตามลำดับ ซึ่งก็ถือว่าอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่ในส่วนของกรุงเทพมหานครนั้น เท่ากับ 4.14 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์คำตอบของจำนวนต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ได้จัดระดับมีความพึงพอใจในการเตรียมงานของคณะศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดมีจำนวนถึง 57 โรงเรียนนั้น ในเชิงการบริหารและการจัดการเป็นประเด็นที่ผู้ดำเนินงานในระดับมหภาคควรตระหนักถึงความขาดแคลนของจำนวนบุคลากรและงบประมาณที่ไม่เพียงพอซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานในช่วงเวลาที่จำกัด รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 29 หน้า 99

เมื่อให้ทางโรงเรียนพิจารณาว่าผลกระทบจากการที่มีช่องทางสื่อสารระหว่างโรงเรียนและศูนย์บริหารโครงการโดยตรงผ่านเว็บไซต์ <www.labschools.net> ทำให้บทบาทของศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาในส่วนของศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ลดน้อยลงหรือไม่ ผลปรากฏว่าจำนวนกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ และกรุงเทพมหานคร เกินร้อยละ 50 ของแต่ละภาค และพื้นที่ล้นวนให้ความคิดเห็นว่าบทบาทของศึกษานิเทศก์ในการประสานงานลดลง ทั้งนี้เนื่องจากทางโรงเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับทางศูนย์บริหารโครงการได้โดยตรง

อย่างไรก็ดีผลการศึกษาเชิงลึกก็ได้ทราบว่าทางศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการก็ได้เข้าเยี่ยมโรงเรียนเพื่อให้คำแนะนำในช่วงการฝึกซ้อม เพื่อเข้ารับการประเมินหรือได้รับคำเชิญจากทางโรงเรียน และร่วมประสานงานในช่วงเวลาที่ทำการประเมินเพื่อรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ตารางที่ 29 ระดับความพึงพอใจของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการเตรียมการของ คณะศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อให้โรงเรียนเข้าสู่การประเมิน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินและภาคภูมิศาสตร์

รุ่นที่ได้รับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด		
รุ่นที่ได้รับการประเมิน							
รุ่นที่ 1	1	1	4	6	1	13	3.38
รุ่นที่ 2	1	2	10	20	12	45	3.89
รุ่นที่ 3	17	35	111	124	82	369	3.59
ภาคภูมิศาสตร์							
เหนือ	7	10	35	25	11	88	3.26
กลาง	5	10	23	45	30	114	3.75
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3	11	41	45	29	129	3.67
ใต้	4	6	24	23	18	76	3.60
กรุงเทพมหานคร	-	1	2	12	7	22	4.14

สำหรับกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินนั้น คำตอบในประเด็นนี้เป็นที่น่าสนใจ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่จะเข้ารับการประเมินได้นั้นทางศึกษานิเทศก์จะเป็นผู้ช่วยคัดกรองเบื้องต้น ก่อนที่จะส่งผ่านเรื่องนี้ให้คณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน และ คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามปรากฏว่า โดยภาพรวมของทั้งกลุ่มในทุกภาคภูมิศาสตร์ โรงเรียน จำนวน 22 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 53.66 มีความเห็นว่าบทบาทของศึกษานิเทศก์ไม่ได้ ลดน้อยลง แม้จะมีช่องทางประสานงานกับศูนย์บริหารโครงการโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 30 หน้า 100

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทของศึกษานิเทศก์
เมื่อมีเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการ จำแนกตามประเภทการรับรอง
และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	บทบาทน้อยลง จำนวน (ร้อยละ)	บทบาทไม่ลดลง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ตอบ จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	52 (58.43)	36 (40.45)	1 (1.12)	89 (100.00)
- กลาง	55 (48.25)	56 (49.12)	3 (2.63)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	84 (65.12)	44 (34.11)	1 (0.78)	129 (100.00)
- ใต้	48 (63.16)	26 (34.21)	2 (2.63)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	15 (68.18)	7 (31.82)	-	22 (100.00)
รวม	254 (59.07)	169 (39.30)	7 (1.63)	430 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	2 (66.67)	1 (33.33)	-	3 (100.00)
- กลาง	2 (33.33)	4 (66.67)	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	9 (33.33)	16 (59.26)	2 (7.41)	27 (100.00)
- ใต้	4 (80.00)	1 (20.00)	-	5 (100.00)
รวม	17 (41.46)	22 (53.66)	2 (4.88)	41 (100.00)

อย่างไรก็ดี บทบาทสำคัญที่ประจักษ์เด่นชัดของกลุ่มศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ก็คือ การวิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากการศึกษาระเบียงลึกในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายของคณะผู้ประเมินโครงการนี้ได้รับทราบว่ามีกรณีโอนย้ายผู้บริหารที่มีศักยภาพเข้ามาดำเนินงานแทนผู้บริหารคนเดิมในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เช่น ในภาคเหนือ 2 แห่ง ภาคกลาง 1 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 แห่ง และภาคใต้ 1 แห่ง เพื่อผลักดันให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ภาระงานสำคัญที่มีได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนในแผนหลัก แต่บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เข้าร่วมปฏิบัติงานกับศูนย์บริหารโครงการก็คือ การเป็นกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน จากการวิเคราะห์สารสนเทศที่นำเสนอในเว็บไซต์ของศูนย์บริหารโครงการพบว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เริ่มเข้ามามีบทบาทเป็นกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันในรุ่นที่ 3 ซึ่งนับว่าเป็นการร่วมกันปรับบทบาทระหว่างศูนย์บริหารโครงการซึ่งดำเนินงานในระดับมหภาคและหน่วยประสานงานในระดับพื้นที่ซึ่งดำเนินงานในระดับจุลภาคได้อย่างเหมาะสม

4.2.2 สภาพการดำเนินงานบริหารโครงการในระดับโรงเรียน

โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” จำนวนทั้งสิ้น 921 โรงเรียน ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ารับฟังคำชี้แจงจากผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ ที่มาจากข้าราชการฝ่ายการเมือง ณ ศูนย์ประชุม BITEC บางนา ซึ่งก็ได้ทราบเกี่ยวกับการจัดระบบประเมินที่ทางรัฐบาลยินดีช่วยเหลือเมื่อขาดแคลน ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการประชุมเพื่อชี้แจงแนวทางดำเนินงานโดยบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการ ซึ่งก็ได้เน้นในประเด็นที่ให้ทางโรงเรียนบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ และงบประมาณที่ได้รับจากโครงการ ในการจัดการศึกษาให้คุ้มค่า นอกจากนี้จุดพลิกผันของการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเริ่มดำเนินการมาในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการเริ่มโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ก็มีการโยกย้ายผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่เคยเข้ารับฟังคำชี้แจงไปปฏิบัติงานในโรงเรียนอื่นๆ มีส่วนที่ทำให้หมิ่นในทัศนคติเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนในฝันคลาดเคลื่อน รวมทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานก็แตกต่างกันไป จากการสัมภาษณ์โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในภาคสนาม คณะครูที่ร่วมดำเนินโครงการได้ตั้งข้อสังเกตว่า การทำงานในระยะแรก เป็นในลักษณะ “ต่างคน ต่างฝัน” ซึ่งก็เป็นฝันของโรงเรียน ฝันของศึกษานิเทศก์ ฝันของคณะผู้ประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน และฝันของผู้บริหารระดับสูงซึ่งเป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็น “โรงเรียน

นายฝัน” จนกระทั่งกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วและศูนย์บริหารโครงการเริ่มทำงานในเชิงรุกเพื่อเตรียมโรงเรียนเข้าสู่การประเมินเพื่อรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันและมีการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันแห่งแรก ณ โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งมีการดูงานตามโรงเรียนที่ผ่านการประเมินรุ่นเร่งฝันก็ทำให้การดำเนินงานเข้ารูปเข้ารอยและเป็นรูปธรรมตามนโยบายที่วางไว้มากขึ้น

ในการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ระดับโรงเรียนครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้ใช้กรอบการประเมินดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) ในประเด็นงบประมาณและทรัพยากร การจัดกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน การเรียนรู้และพัฒนาของบุคลากร และคุณสมบัติของนักเรียนเป็นแนวทางในการรายงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.1 การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากร ในการดำเนินโครงการโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น ทางโรงเรียนได้ใช้งบประมาณร่วมกันกับงบประมาณอุดหนุนรายหัว จากการสำรวจในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษานั้น คณะผู้ประเมินพบว่า คำถามเกี่ยวกับเรื่องเงินงบประมาณที่ได้รับในแต่ละประเภทและในแต่ละปีการศึกษาเป็นประเด็นที่อ่อนไหวและได้คำตอบไม่สมบูรณ์ในบางแห่งที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ก็เนื่องจากผู้อำนวยการโรงเรียนมีการจัดการเรื่องการเงินที่เป็นระบบ หรือครูผู้รับผิดชอบในเรื่องการเงินได้มีการทำบัญชีไว้อย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ดีผลจากการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลางนั้น งบประมาณอุดหนุนรายหัวโดยเฉลี่ยของแต่ละโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 - 2549 อยู่ระหว่าง 1,596,278.28 บาท ถึง 1,927,157.80 บาท ในส่วนกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมินอยู่ระหว่าง 822,945.90 บาท ถึง 1,037,826.21 บาท

จากรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ 31 หน้า 104 จะเห็นได้ว่าจำนวนโรงเรียนที่ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับงบประมาณอุดหนุนรายหัวในแต่ละปีการศึกษาไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และความเป็นระบบในการจัดการสารสนเทศของแต่ละแห่ง เมื่อพิจารณาจำนวนโรงเรียนที่ตอบคำถามข้อนี้เกี่ยวกับงบประมาณปีการศึกษา 2546 จะเห็นได้ว่ามีจำนวนน้อยกว่าในปีการศึกษาถัดมา คือ 2547-2549 จะเห็นได้ว่ากลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้ได้รับการประเมินในภาคเหนือ กลาง และใต้ ได้ให้คำตอบครบทุกปีการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2549

สำหรับเงินที่ได้รับการอุดหนุนจากศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น ได้พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันได้รับงบประมาณจากปีการศึกษา

2546 - 2549 เป็นช่วงๆ ดังนี้ 107,900.96 บาท 368,776.47 บาท 925,781.16 บาท และ 166,869.51 บาท ตามลำดับ ในกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินงบประมาณโดยเฉลี่ยเป็น ดังนี้ 171,400.00 บาท 383,113.76 บาท 669,129.83 บาท และ 143,959.71 บาท ตามลำดับ จะสังเกตเห็นได้ว่างบประมาณที่จัดสรรโดยศูนย์บริหารโครงการนี้ จะมีจำนวนสูงในช่วงระยะ กลางๆ ของการดำเนินงาน คือปีการศึกษา 2547 - 2548 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 32 หน้า 105

ความคาดหวังประการหนึ่งของคณะผู้ร่วมดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียน ในฝัน” ทั้งในส่วนของศูนย์บริหารโครงการและทางโรงเรียนก็คือ การมีภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ เพื่อสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ ผลจากการประเมินการดำเนินงานในระดับมหภาคก็ได้ ทราบว่า ในสภาพความเป็นจริงการดำเนินงานในเรื่องนี้ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ และใน ระดับจุลภาคหรือระดับโรงเรียนนั้นก็ได้อาสาช่วยจัดหาผู้อุปถัมภ์และภาคีเครือข่าย

จากการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่าในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถระดมทุนจากผู้อุปถัมภ์ได้เป็นเงินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนเท่ากับ 2,099,510.57 บาท โดยที่ จำนวนเงินที่ได้รับจากผู้อุปถัมภ์นี้ไม่ต่ำกว่า 1.5 ล้านบาท ต่อโรงเรียนได้รับอย่างต่อเนื่องจนกระทั่ง ถึงปีการศึกษา 2549 เมื่อเทียบระหว่างภาคภูมิศาสตร์ต่างๆ ในแต่ละปีการศึกษาแล้วพบว่า โรงเรียนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการอุดหนุนจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ น้อยกว่า ภูมิภาคอื่นๆ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 33 หน้า 106

ตารางที่ 31 งบประมาณอุดหนุนรายหัวเฉลี่ยของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2549 จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน								
เหนือ	58	1,530,552.92	68	1,747,304.19	72	1,773,994.38	72	1,819,275.54
กลาง	72	1,393,509.85	85	1,705,244.87	90	1,725,746.24	88	1,834,496.51
ตะวันออกเฉียงเหนือ	93	1,757,195.57	107	2,007,198.55	109	2,096,824.20	107	2,203,608.66
ใต้	60	1,411,870.03	65	1,549,318.16	67	1,604,632.48	70	1,620,941.47
กรุงเทพมหานคร	12	2,805,493.79	14	3,387,936.34	15	2,798,761.55	15	2,445,598.81
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	295	1,596,278.28	339	1,848,582.69	353	1,872,777.32	352	1,927,157.80
ยังไม่ได้รับการประเมิน								
เหนือ	1	424,296.00	2	1,713,144.00	2	1,787,085.00	2	1,765,365.00
กลาง	1	300,000.00	2	232,218.5	2	582,956.00	2	303,125.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	18	981,394.03	20	1,064,970.47	22	1,032,269.06	20	1,140,105.19
ใต้	4	340,328.25	4	542,074.00	4	583,692.50	4	530,012.50
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	24	822,945.90	28	977,086.80	30	992,825.71	28	1,037,826.21

ตารางที่ 32 ค่าเฉลี่ยของงบประมาณต่อโรงเรียนจากโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ที่จัดสรรโดยศูนย์บริหารโครงการไปยังโรงเรียน
 จำนวนตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549		
	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน	เหนือ	15	121,733.33	67	348,447.52	79	883,022.92	72	171,870.72
	กลาง	16	90,875.00	80	388,869.43	101	963,961.68	87	148,617.17
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	34	99,846.09	95	388,901.47	117	938,657.14	93	197,391.08
	ใต้	16	136,938.31	57	347,002.16	64	902,305.02	64	136,319.41
	กรุงเทพมหานคร	2	45,000.00	13	298,304.46	17	897,407.65	12	195,583.33
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	83	107,900.96	312	368,776.47	378	925,781.16	328	166,869.51	
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน	เหนือ	1	66,000.00	3	430,446.67	3	1,054,115.67	3	162,425.80
	กลาง	1	114,000.00	4	509,500.00	5	631,000.00	5	100,000.00
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	7	179,714.29	22	381,433.09	27	659,623.93	24	156,384.67
	ใต้	1	276,000.00	5	261,000.00	5	527,600.00	5	117,200.00
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	10	171,400.00	34	383,113.76	40	669,129.83	37	143,959.71	

ตารางที่ 33 ค่าเฉลี่ยของเงินบริจาคต่อโรงเรียนที่ทางโรงเรียนจัดหาเองจำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน								
เหนือ	19	488,422.16	34	562,359.06	49	644,281.56	44	715,235.11
กลาง	26	625,204.47	51	907,823.72	81	1,164,702.67	62	1,141,795.38
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34	310,773.38	60	376,295.55	79	563,843.42	69	567,001.90
ใต้	22	702,319.59	36	436,337.14	50	665,994.58	48	634,074.52
กรุงเทพมหานคร	7	2,099,510.57	7	2,153,331.86	12	1,651,717.85	9	1,574,941.64
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	108	613,418.86	188	631,800.06	271	824,998.84	232	801,701.90
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน								
เหนือ	-	-	1	50,000.00	1	421,205.00	1	451,671.00
กลาง	2	175,000.00	2	511,475.00	3	166,666.67	1	27,370.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6	229,674.00	13	104,163.46	21	237,963.60	14	211,438.14
ใต้	1	100,000.00	1	100,000.00	1	50,000.00	3	762,396.67
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	9	203,116.60	17	148,651.47	26	229,555.40	19	301,387.63

ในการระดมสรรพกำลังจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ในระดับโรงเรียนนั้น จากการสัมภาษณ์โรงเรียนที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาเชิงลึกพบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการหลายช่องทาง เช่น การขอรับเงินบริจาคจากองค์กรต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุน และการระดมทรัพยากรและแรงงานจากชุมชน

ในส่วนขององค์กรที่ได้มามีส่วนช่วยเหลือโรงเรียน ประกอบด้วย คณะบุคคลจาก สถานศึกษา หน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สถาบันการเงิน องค์กรทางศาสนา กองทุนมูลนิธิ และบริษัทเอกชน ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 34 หน้า 108

ในส่วนภาคเอกชน เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ร่วมเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 แห่ง โดยเน้นโรงเรียนในพื้นที่ซึ่ง ปตท. มีหน่วยงานตั้งอยู่ ได้แก่ โรงเรียนเสด็จจวนชยางกุลวิทยา จังหวัดลำปาง โรงเรียนบ่อไร่วิทยาคม จังหวัดตราด และโรงเรียนชุมชนบ้านบางโหนด จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของการสนับสนุนเป็นไปในรูปแบบโครงการ บริษัทเข้าไปร่วมมือตั้งแต่การสร้างเวทีประชาคม และกำหนดกรอบของการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ อาทิ การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่ครูในกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ โดยเน้นผลการดำเนินงานที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาตามบริบทของโรงเรียน

การจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนในแต่ละภูมิภาคและกรุงเทพมหานครก็มีการดำเนินงานแตกต่างกันไป โรงเรียนในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ และกรุงเทพมหานคร มีการจัดทอดผ้าป่าการศึกษา เพื่อระดมทุนจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์และนางบประมาณที่ได้มาใช้จ่ายในการเตรียมพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน นอกจากนี้มีการจัดงานกุศลเพื่อระดมทุน เช่น ในกลุ่มชุมชนมุสลิมของโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส ได้มีการจัดเลี้ยงน้ำชาเพื่อระดมทุน สำหรับโรงเรียนที่มีศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียงทางด้านดนตรี เช่น โรงเรียนหนองบัวชอพิทยาคม จังหวัดอุดรธานี ก็ได้จัดดนตรีการกุศลของนักร้องลูกทุ่ง ฝน ธนสุนทร เพื่อระดมทุนให้โรงเรียน ในภาคเหนือเน้นทางองค์กรศาสนาได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือโดยการจัด “พิธีเข้ากัม” เพื่อให้ชุมชนบริจาคเงินร่วมทำบุญแล้วนำไปสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่าเงินบริจาคที่ทางโรงเรียนจัดหาเองโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนแปรผันไปตามสภาพเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น โรงเรียนในกรุงเทพมหานครได้รับเงินบริจาคโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนสูงกว่าโรงเรียนในภูมิภาคอื่นๆ ในขณะที่โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับน้อยที่สุด รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่

ตารางที่ 34 ภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่ทางโรงเรียนจัดหาระดมทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการ จำแนกตามลักษณะขององค์กร และภาคภูมิศาสตร์

ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	กรุงเทพมหานคร
<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรจากสถานศึกษา เช่น คณะครู คณะผู้บริหาร และ กรรมการสถานศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรจากสถานศึกษา เช่น คณะครู คณะผู้บริหาร และ กรรมการสถานศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรจากสถานศึกษา เช่น คณะครู คณะผู้บริหาร และ กรรมการสถานศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรจากสถานศึกษา เช่น คณะครู คณะผู้บริหาร และกรรมการสถานศึกษา โรงเรียน สาคิตนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรจากสถานศึกษา เช่น คณะครู คณะผู้บริหาร และ กรรมการสถานศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครอง ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครอง ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาคมผู้ปกครอง ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาคมผู้ปกครอง ผู้ปกครองชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครอง ชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - ศิษย์เก่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ศิษย์เก่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ศิษย์เก่า 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา
<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การทางศาสนา
<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อบต., อบจ. 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อบต., อบจ. 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล, อบต., อบจ. 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อบต., อบจ. 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
<ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ร้านค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ร้านค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ร้านค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ร้านค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - บริษัท ร้านค้า

ตารางที่ 35 เงินบริจาคโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนที่ทางโรงเรียนจัดหาเอง จำแนกตามประเภทการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน								
เหนือ	19	488,422.16	34	562,359.06	49	644,281.56	44	715,235.11
กลาง	26	625,204.47	51	907,823.72	81	1,164,702.67	62	1,141,795.38
ตะวันออกเฉียงเหนือ	34	310,773.38	60	376,295.55	79	563,843.42	69	567,001.90
ใต้	22	702,319.59	36	436,337.14	50	665,994.58	48	634,074.52
กรุงเทพมหานคร	7	2,099,510.57	7	2,153,331.86	12	1,651,717.85	9	1,574,941.64
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	108	613,418.86	188	631,800.06	271	824,998.84	232	801,701.90
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน								
เหนือ	-	-	1	50,000.00	1	421,205.00	1	451,671.00
กลาง	2	175,000.00	2	511,475.00	3	166,666.67	1	27,370.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6	229,674.00	13	104,163.46	21	237,963.60	14	211,438.14
ใต้	1	100,000.00	1	100,000.00	1	50,000.00	3	762,396.67
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	9	203,116.60	17	148,651.47	26	229,555.40	19	301,387.63

เป็นที่น่าสังเกตว่ารายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียนที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเงินบริจาคที่ได้รับในแต่ละปีนั้นไม่เท่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากแต่ละโรงเรียนไม่ครบถ้วนทุกปีการศึกษา และการจัดระบบข้อมูลทางการเงินก็ยากที่จะจำแนกได้ชัดเจน เนื่องจากขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่มีผู้อุปถัมภ์จัดส่งเงินบริจาคให้กับทางโรงเรียน

ผลจากการสอบถามเกี่ยวกับงบประมาณอุดหนุนอื่นๆ ของโรงเรียนนอกเหนือจากทั้ง 2 ประเภท ก็ปรากฏว่า โรงเรียนหลายแห่งก็มีงบประมาณอุดหนุนอื่นๆ สนับสนุน เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในภาคเหนือและภาคใต้ไม่ได้ตอบคำถามในข้อนี้ (ตารางที่ 53 ภาคผนวก)

นอกเหนือจากการระดมทรัพยากรที่เป็นเงินแล้ว ผลการศึกษาเชิงลึกปรากฏว่าโรงเรียนก็ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ วัสดุก่อสร้างและแรงงาน ตัวอย่างเช่น ในภาคเหนือ โรงเรียนวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์จากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ฮอน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมการประเมิน ในภาคใต้โรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลแก้วแสน อำเภอนาบอน ให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมด้าน ICT สำหรับบุคคลที่สนใจในตำบลซึ่งโรงเรียนก็ได้รับอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์มาไว้ในอาคารดูแลและใช้ในการจัดการศึกษาเพิ่มเติมจากศูนย์บริหารโครงการ ดังตัวอย่างภาพที่ 23-24 แสดงไว้ในหน้า 111

สำหรับในภาคกลางนั้น โรงเรียนปากพลี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ก็ได้รับการบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์จากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพลี นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับบริจาคแรงงานจากชุมชนรวมทั้งวัสดุก่อสร้างเพื่อปรับปรุงห้องเรียน ปลูกต้นไม้ และบริเวณรั้วของโรงเรียน เช่น โรงเรียนร่มเกล้า กิ่งอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ก็ได้รับความร่วมมือจากทหารในสังกัดค่ายภูพาน และโรงเรียนลืออำนาจวิทยาคม อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ก็ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในด้านแรงงานเพื่อปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ผลการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นของโรงเรียนที่มีต่อการช่วยเหลือด้านแรงงานของชุมชนและผู้ปกครองในการพัฒนาโรงเรียน ปรากฏว่าทั้งกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการประเมินเกินร้อยละ 60 ขึ้นไป ให้ความคิดเห็นว่าได้รับความช่วยเหลือด้านแรงงานตั้งแต่ระดับปานกลางไปจนถึงมากที่สุด (ตารางที่ 54 ภาคผนวก)

ภาพที่ 23 นักเรียนในโรงเรียนห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ใช้คอมพิวเตอร์ที่ได้รับบริจาค
จากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
ประกอบการเรียน

ภาพที่ 24 นักเรียนในโรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้คอมพิวเตอร์ที่ได้รับบริจาค
จากองค์การบริหารส่วนตำบลแก้วแสน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประกอบการเรียน

“ต่างคน ต่างฝัน” ก่อให้เกิดภาระหนี้ผูกพันในช่วงระยะแรกของการดำเนินโครงการนั้น คณะผู้บริหารและครูในโรงเรียนต่างก็ยอมรับว่าภาพของโรงเรียนในฝันยังไม่ชัดเจนแต่หลังจากได้รับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ รวมทั้งการไปดูงานจากโรงเรียนต้นแบบ โดยเฉพาะโรงเรียนกัมพรารมณณ์ ซึ่งเป็นต้นแบบโรงเรียนแรกที่ทำให้โรงเรียนต้องชวนขยายพัฒนาสถานศึกษาของตนเองจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้เข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน สำหรับขอบข่ายของการพัฒนานั้นก็ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการที่รับผิดชอบและบุคลากรของโรงเรียน ประจวบกับการจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการจากศูนย์บริหารโครงการซึ่งล่าช้ากว่ากำหนด และการที่ต้องดำเนินการตามระเบียบจัดซื้อจัดจ้างทำให้โรงเรียนต้องนำเงินในธนาคารมาใช้ เพื่อให้ทันการณ์ในการเร่งพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่การรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร สูงกว่าร้อยละ 60 ให้ความคิดเห็นว่าการดำเนินงานตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างก่อให้เกิดความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณดำเนินโครงการ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ สูงกว่าร้อยละ 60 ก็ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกัน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 36 หน้า 113

การจัดการเรื่องงบประมาณดำเนินงานในสภาวะเร่งด่วนเช่นนี้ ทำให้คณะผู้บริหารและครูในโรงเรียนต้องนำเงินงบประมาณอุดหนุนรายหัวบางส่วน และงบประมาณที่ได้จากการระดมทุนจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์มาใช้ และจากการศึกษาเชิงลึกโรงเรียนทุกแห่งที่ตอบคำถามนี้ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าได้มีการก่อภาระหนี้ผูกพันกับร้านค้าวัสดุ โดยใช้เครดิตเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์และวัสดุก่อสร้างจากร้านค้าและใช้ระบบผ่อนชำระกับทางร้านค้าเป็นงวดๆ ผลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณในประเด็นนี้ปรากฏว่าโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามในภูมิภาคต่างๆ ตั้งแต่ร้อยละ 88 ขึ้นไป ยกเว้นกรุงเทพมหานครได้ให้ความคิดเห็นตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุดว่า โรงเรียนจำเป็นต้องก่อภาระหนี้ผูกพันเพื่อจัดหาวัสดุก่อสร้างและอุปกรณ์ต่างๆ จากร้านค้า เพื่อนำมาปรับปรุงห้องปฏิบัติการ กลุ่มสาระวิชาต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนงานกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกินร้อยละ 60 ให้ความคิดเห็นในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุดว่าโรงเรียนจำเป็นต้องก่อภาระหนี้ผูกพันเพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนและกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในภาคเหนือจำนวน 3 แห่ง ซึ่งได้ตอบแบบสอบถามล้วนให้ความคิดเห็นในระดับมากที่สุดเช่นกัน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 37 หน้า 114

ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณ จากโครงการที่จำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างก่อให้เกิดความล่าช้า จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง	ระดับความคิดเห็น						
	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ภาคภูมิศาสตร์							
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	1 (1.14)	-	3 (3.41)	16 (18.18)	33 (37.50)	35 (39.77)	87 (100.00)
- กลาง	2 (1.75)	3 (2.63)	12 (10.53)	25 (21.93)	46 (40.35)	26 (22.81)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	1 (0.78)	2 (1.55)	2 (1.55)	33 (25.58)	50 (38.76)	41 (31.78)	129 (100.00)
- ใต้	3 (4.05)	2 (2.70)	9 (12.16)	21 (28.38)	28 (37.84)	11 (14.86)	74 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	1 (4.55)	-	2 (9.09)	5 (22.73)	9 (40.91)	5 (22.73)	22 (100.00)
รวมเฉลี่ย	8 (1.88)	7 (1.64)	28 (6.57)	100 (23.47)	166 (38.97)	118 (27.70)	426 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	-	-	-	-	2 (66.67)	1 (33.33)	3 (100.00)
- กลาง	-	-	1 (16.67)	3 (50.00)	1 (16.67)	1 (16.67)	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	1 (4.00)	6 (24.00)	9 (36.00)	9 (36.00)	25 (100.00)
- ใต้	-	-	-	1 (20.00)	2 (40.00)	2 (40.00)	5 (100.00)
รวมเฉลี่ย	-	-	2 (5.13)	10 (25.64)	14 (35.90)	13 (33.33)	39 (100.00)

ตารางที่ 37 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้อง
 ก่อภาระหนี้สิน เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์จากร้านค้าเพื่อนำมาปรับปรุงห้องปฏิบัติการ
 ให้ดำเนินการไปตามแผนงาน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง	ระดับความคิดเห็น						
	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ภาคภูมิศาสตร์							
ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่							
- เหนือ	5 (5.68)	5 (5.68)	5 (5.68)	8 (9.09)	32 (36.36)	33 (37.50)	88 (100.00)
- กลาง	10 (8.77)	6 (5.26)	9 (7.89)	25 (21.93)	45 (39.47)	19 (16.67)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	4 (3.10)	1 (0.78)	3 (2.33)	13 (10.08)	44 (34.11)	64 (49.61)	129 (100.00)
- ใต้	9 (11.84)	6 (7.89)	7 (9.21)	17 (22.37)	25 (32.89)	12 (15.79)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	7 (31.82)	3 (13.64)	1 (4.55)	3 (13.64)	7 (31.82)	1 (4.55)	22 (100.00)
รวมเฉลี่ย	35 (8.16)	16 (3.73)	25 (5.83)	66 (15.38)	153 (35.66)	129 (30.07)	429 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	-	-	-	-	1 (33.33)	2 (66.67)	3 (100.00)
- กลาง	1 (16.67)	-	1 (16.67)	1 (16.67)	1 (16.67)	2 (33.33)	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	2 (7.69)	1 (3.85)	9 (34.62)	14 (53.85)	26 (100.00)
- ใต้	-	1 (20.00)	1 (20.00)	1 (20.00)	1 (20.00)	1 (20.00)	5 (100.00)
รวมเฉลี่ย	1 (2.50)	1 (2.50)	4 (10.00)	3 (7.50)	12 (30.00)	19 (47.50)	40 (100.00)

ปัญหาสำคัญที่โรงเรียนเผชิญเมื่อได้รับงบประมาณในงวดแรกคือ จำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอที่จะนำมาจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์ตามสภาพเป็นจริงได้ บางโรงเรียนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงใช้วิธีเช่าเครื่องคอมพิวเตอร์ในระยะยาวมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

โรงเรียนบางแห่งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ขอยืมอุปกรณ์จากร้านค้า โรงเรียนในภาคกลางและภาคใต้ได้ขอยืมอุปกรณ์จากหน่วยงานอื่นมาใช้ในการเตรียมตัวนักเรียนก่อนที่จะได้รับงบประมาณ โรงเรียนบางแห่งในกรุงเทพมหานครและในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ขอผ่อนผันค่างชำระค่าสาธารณูปโภคไว้ก่อนเพื่อนำงบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน เมื่อได้รับงบประมาณแล้วจึงผ่อนส่งชำระเป็นงวดๆ

เมื่อถามคำถามต่อไปว่าการที่ร้านค้าคิดดอกเบี้ยราคาวัสดุ อุปกรณ์ที่โรงเรียนนำมาใช้ก่อน ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงกว่างบประมาณที่ได้รับจริงใช่หรือไม่ คำตอบที่ได้รับจาก กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน ยกเว้นกรุงเทพมหานคร และกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน ยกเว้นภาคกลางเกินร้อยละ 60 ล้วนให้ความคิดเห็นตั้งแต่ระดับปานกลางไปจนถึงมากที่สุดว่าการก่อภาระหนี้ผูกพันทำให้ค่าใช้จ่ายสูงกว่างบประมาณที่ได้รับจริง รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 38 หน้า 116 ซึ่งประเด็นนี้ก็จะสะท้อนความเป็นจริงของสภาพเศรษฐกิจชุมชนในภาคภูมิศาสตร์นั้นอย่างเด่นชัด

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความรู้และมีศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ เช่น โรงเรียนเสด็จวนชยางกุลวิทยา จังหวัดลำปาง โรงเรียนลืออำนาจวิทยาคม จังหวัดอำนาจเจริญ โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต และโรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งห้าท่านได้ให้ข้อมูลว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากทางศูนย์บริหารโครงการนั้น เมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงแล้ว เป็นจำนวนเงินประมาณ 1/3 ของค่าใช้จ่ายจริงเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากได้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าติดตามมาจากการดำเนินงาน นั่นก็คือ ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือ นอกจากนี้ในบางโรงเรียนเช่น โรงเรียนบ้านท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม ต้องจัดงบประมาณเพิ่มพิเศษต่างหากเพื่อจ้างยามรักษาการณ์ เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์เคยถูกโจรกรรม สำหรับหนี้สินในส่วนที่ต้องชำระต่อไปนั้นทางกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ข้อคิดว่า จำนวนเงินที่เป็นหนี้เหล่านี้ทางโรงเรียนสามารถที่จะจัดการเรื่องการเงินชำระหนี้เป็นงวดๆ ได้ เพราะได้เรียนรู้วิธีการดมทรัพยากรจากกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษามาแล้ว ประการที่สำคัญก็คือ ชุมชน ซึ่งส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ในโรงเรียนเมื่อประจักษ์ในความก้าวหน้า และพัฒนาการของผู้เรียนก็ย่อมให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ในส่วนของผู้เรียนก็มีบทบาทใน

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่ร้านค้า คิดดอกเบียราคาวัสดุ อุปกรณ์ที่โรงเรียนนำมาใช้ก่อน ทำให้ค่าใช้จ่ายแพงกว่างบประมาณที่ได้รับจริง จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง	ระดับความคิดเห็น						
	ไม่ใช่ จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ภาคภูมิศาสตร์							
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	11 (12.50)	5 (5.68)	11 (12.50)	20 (22.73)	20 (22.73)	21 (23.86)	88 (100.00)
- กลาง	21 (18.42)	8 (7.02)	27 (23.68)	27 (23.68)	21 (18.42)	10 (8.77)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	8 (6.20)	1 (0.78)	9 (6.98)	31 (24.03)	39 (30.23)	41 (31.78)	129 (100.00)
- ใต้	20 (26.32)	7 (9.21)	12 (15.79)	19 (25.00)	12 (15.79)	6 (7.89)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	12 (54.55)	1 (4.55)	3 (13.64)	3 (9.09)	4 (18.18)	-	22 (100.00)
รวมเฉลี่ย	72 (16.78)	22 (5.13)	62 (14.45)	100 (23.31)	96 (22.38)	78 (18.18)	429 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	1 (33.33)	-	-	1 (33.33)	-	1 (33.33)	3 (100.00)
- กลาง	2 (33.33)	-	3 (50.00)	1 (16.67)	-	-	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	3 (12.00)	-	1 (4.00)	1 (4.00)	11 (44.00)	9 (36.00)	25 (100.00)
- ใต้	-	-	2 (40.00)	2 (40.00)	-	1 (20.00)	5 (100.00)
รวมเฉลี่ย	6 (15.38)	-	6 (15.38)	5 (12.82)	11 (28.21)	11 (28.21)	39 (100.00)

การช่วยเหลือโรงเรียน โดยการจ่ายค่าใช้บริการคอมพิวเตอร์ เมื่อต้องทำรายงานหรือใช้ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต นักเรียนจ่ายค่าบริการครั้งละ 7 บาท และโรงเรียนหนองว้าวชอพิทยาคม จังหวัดอุดรธานี จ่ายเงินเป็นค่าบำรุงการศึกษา ภาคเรียนละ 300 บาท เป็นต้น

ผลจากการศึกษาในเชิงลึกทุกภาคภูมิศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการมีภาระหนี้ผูกพันในหลายประการ เช่น ประการแรก ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเมื่อไปรับฟังนโยบายที่ศูนย์ประชุม BITEC บางนา ซึ่งได้รับการชี้แจงว่าทางรัฐบาลยินดีช่วยเหลือเมืองประมาณไม่เพียงพอ ประการที่สองเกิดจากการดูงานในโรงเรียนต้นแบบรุ่นเร่งสุ่ม ซึ่งมีการระดมการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับสภาพบริบทจริงของโรงเรียนแต่ละแห่งแล้วความแตกต่างมีมากแต่ก็พยายามที่จะมุ่งเน้นฝันตามต้นแบบที่ได้ประสบพบเห็น และประการที่สามคือ การให้คำแนะนำของศึกษานิเทศก์ในช่วงการพัฒนาฐานปฏิบัติการต่างๆ เพื่อคัดกรองก่อนที่จะเข้ารับการประเมิน ซึ่งก็ได้ตั้งมาตรฐานไว้ในระดับที่โรงเรียนสามารถผ่านได้อย่างไม่มีปัญหาและเมื่อได้ทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มครูผู้สอนที่รับผิดชอบในฐานปฏิบัติการต่างๆ ที่ได้รับการประเมินก็ได้รับทราบว่าเป็นเนื่องจากภาพลักษณ์ของต้นแบบโรงเรียนในฝัน ตามภาพมโนทัศน์ของแต่ละฝ่าย ไม่ค่อยตรงกันนัก ฉะนั้นเมื่อได้มีโอกาสไปดูงานหรือที่ปรึกษาให้คำแนะนำประเด็นที่เป็นประโยชน์ก็จะทำตามทุกอย่าง ดังตัวอย่างคำพูดของครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ว่า “ใครบอกให้ทำอะไรก็ทำไป เพราะเป็นความฝันของทุกๆ คน”

ผลการสำรวจหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน เมื่อจำแนกตามรุ่นที่เข้ารับการประเมิน ขนาดของโรงเรียนและภาคภูมิศาสตร์ พบว่า ต้นแบบโรงเรียนในฝันรุ่นที่ 2 ซึ่งตอบคำถามจำนวน 21 แห่ง และมีโรงเรียนขนาดใหญ่ 9 แห่ง มีหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนมากกว่าทุกรุ่นคือเท่ากับ 3,624,200.95 บาท เป็นที่น่าสังเกตว่ารุ่นที่ 3 ซึ่งมีโรงเรียนตอบคำถามจำนวน 212 แห่ง จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ถึง 33 แห่ง มีหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนเท่ากับ 1,790,044.98 บาท ซึ่งน้อยกว่ารุ่นที่ 2 นั้น จากการสนทนารูปแบบไม่เป็นทางการกับผู้บริหารต้นแบบโรงเรียนในฝันรุ่นที่ 3 เช่นโรงเรียนนาบอน และโรงเรียนลืออำนาจพิทยาคม ได้รับทราบว่าได้เรียนรู้จากประสบการณ์ดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนใกล้เคียง รวมทั้งคำแนะนำของบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการและศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีประสบการณ์มากขึ้นทำให้สามารถกำหนดขอบเขตการดำเนินงานในสภาพที่เมื่อโรงเรียนก่อภาระหนี้ผูกพันแล้วก็สามารถจัดการด้านการเงินและชำระหนี้ได้ สำหรับรุ่นที่ 1 มีโรงเรียนตอบคำถามจำนวน 3 แห่ง มีหนี้สินเฉลี่ยต่อโรงเรียนเท่ากับ 583,333.33 บาท ซึ่งน้อยกว่ารุ่นอื่น ๆ นั้น อาจเป็นไปได้ว่ามีการخذใ้หนี้สินที่เกิดขึ้นไปบ้างแล้วบางส่วน ในส่วนของกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนเท่ากับ 779,953.16 บาท รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 39-40 หน้า 118-120

ตารางที่ 39 หนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของต้นแบบโรงเรียนในฝัน จำแนกตามรุ่นเข้ารับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์ และขนาดของโรงเรียน

รุ่น	ภาคภูมิศาสตร์	ขนาดใหญ่****		ขนาดกลาง***		ขนาดเล็ก**		ขนาดเล็กพิเศษ*		เฉลี่ยต่อโรงเรียน		
		จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	
1	เหนือ	1	700,000.00	1	600,000.00	-	-	-	-	2	650,000.00	
	กลาง	-	-	-	-	1	450,000.00	-	-	1	450,000.00	
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	ใต้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	กรุงเทพมหานคร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	หนี้สินเฉลี่ยต่อโรงเรียน	-	700,000.00	1	600,000.00	1	450,000.00	-	-	3	583,333.33	
2	เหนือ	1	2,000,000.00	2	3,500,000.00	-	-	-	-	3	3,000,000.00	
	กลาง	-	-	4	3,121,239.35	-	-	-	1	800,000.00	5	2,656,991.48
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	5	4,464,652.50	3	4,266,666.67	2	1,450,000.00	-	-	10	3,802,326.25	
	ใต้	3	5,266,666.70	-	-	-	-	-	-	3	5,266,666.67	
	กรุงเทพมหานคร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	หนี้สินเฉลี่ยต่อโรงเรียน	9	4,458,140.30	9	3,587,217.50	2	1,450,000.00	1	800,000.00	21	3,624,200.95	
3	เหนือ	4	2,675,000.00	11	2,269,675.36	16	1,649,654.19	16	596,063.81	47	1,523,359.94	
	กลาง	5	193,714.40	10	1,987,121.20	14	679,178.07	17	719,376.35	46	1,114,482.07	
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	16	4,398,119.31	25	2,569,562.16	27	1,693,218.89	9	711,576.67	77	2,425,065.75	
	ใต้	5	7,922,178.80	7	1,237,142.86	13	601,008.83	11	536,488.36	36	1,721,816.13	
	กรุงเทพมหานคร	3	1,883,333.33	1	1,560,000.00	1	600,000.00	1	100,000.00	6	1,318,333.33	
	หนี้สินเฉลี่ยต่อโรงเรียน	33	4,120,844.70	54	2,209,198.06	71	1,268,070.21	54	632,814.46	212	1,790,044.98	

ตารางที่ 39 (ต่อ) หนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ จำนวนตามรุ่นเข้ารับการประเมิน ภาคภูมิศาสตร์ และขนาดของโรงเรียน

รุ่น	ภาคภูมิศาสตร์	ขนาดใหญ่****		ขนาดกลาง***		ขนาดเล็ก**		ขนาดเล็กพิเศษ*		เฉลี่ยต่อโรงเรียน	
		จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท
รวม	เหนือ	6	2,233,333.33	14	2,326,173.50	16	1,649,654.19	16	596,063.81	52	1,574,959.94
3 รุ่น	กลาง	5	1,93,714.40	14	2,311,154.96	15	663,899.53	18	723,855.44	52	1,250,021.78
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	21	4,413,960.55	28	2,751,394.79	29	1,676,445.17	9	711,576.67	87	2,583,371.56
	ใต้	8	6,926,361.75	7	1,237,142.86	13	601,008.83	11	536,488.36	39	1,994,496.94
	กรุงเทพมหานคร	3	1,883,333.33	1	1,560,000.00	1	600,000.00	1	100,000.00	6	1,318,333.33
	หนี้สินเฉลี่ยต่อโรงเรียน	43	4,111,886.92	64	2,377,838.32	74	1,261,932.23	55	635,854.20	236	1,937,914.22

หมายเหตุ : ข้อมูลจากแบบสอบถามของโรงเรียน จำนวน 236 แห่ง จากทั้งหมด 430 แห่ง

**** หมายถึง โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 1,501 คนขึ้นไป

*** หมายถึง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 1,001 - 1,500 คน

** หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 500 - 1,000 คน

* หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ จำนวนนักเรียน น้อยกว่า 500 คน

ตารางที่ 40 หนี้สินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนของโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ และขนาดของโรงเรียน

ภาคภูมิศาสตร์	ขนาดใหญ่****		ขนาดกลาง***		ขนาดเล็ก**		ขนาดเล็กพิเศษ*		เฉลี่ยต่อโรงเรียน	
	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท
เหนือ	-	-	1	3,000,000.00	1	1,556,570.00	-	-	2	2,278,285.00
กลาง	-	-	-	-	1	250,000.00	1	300,000.00	2	275,000.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	2	850,000.00	3	1,364,906.67	11	648,412.64	16	807,953.69
ใต้	-	-	-	-	1	500,000.00	4	241,250.00	5	293,000.00
รวมหนี้สินเฉลี่ยต่อแห่ง	-	-	3	1,566,666.67	6	1,066,881.67	16	524,846.19	25	779,953.16

หมายเหตุ : ข้อมูลจากแบบสอบถามของโรงเรียน จำนวน 25 แห่ง จากทั้งหมด 41 แห่ง

**** หมายถึง โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 1,501 คนขึ้นไป

*** หมายถึง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 1,001 - 1,500 คน

** หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 500 - 1,000 คน

* หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ จำนวนนักเรียน น้อยกว่า 500 คน

คณะผู้ประเมินศึกษาต่อไปเกี่ยวกับวิธีการชำระหนี้สิน ผลจากการใช้คำถามปลายเปิด ในแบบสอบถามก็ได้รับคำตอบที่คล้ายคลึงกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึก นั่นคือ โรงเรียนในแต่ละภูมิภาคและในกรุงเทพมหานคร ได้ทำสัญญาผ่อนผันชำระหนี้กับร้านค้าโดยกำหนดจ่ายเป็นงวด ๆ ซึ่งเป็นทั้งรายเดือน รายภาคการศึกษา หรือตามงวดที่ได้รับเงินงบประมาณ โรงเรียนในกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่งได้เขียนตอบมาว่า "ผ่อนชำระอย่างทรมาน 6 งวด เป็นเงินงวดละ 260,000 บาท"

นอกเหนือจากวิธีการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ แล้ว โรงเรียนบางแห่งในแต่ละพื้นที่ก็มีวิธีการที่น่าสนใจ ดังตัวอย่าง เช่น

ภาคเหนือ :	ทางโรงเรียนจ่ายค่าดอกเบี้ยไปก่อนเพื่อยืดระยะเวลาในการหาเงินมาชดใช้หนี้สิน
ภาคกลาง :	ทำความเข้าใจกับร้านค้าให้หรือเงินงบประมาณหรือเงินที่จะได้จากการทอดผ้าป่าการศึกษา ทำสัญญากับบริษัทขายน้ำในโรงเรียนโดยหักเปอร์เซ็นต์จากยอดขายมาผ่อนชำระหนี้สิน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :	ใช้รายได้จากการขายสินค้าของโรงเรียนมาผ่อนชำระ
กรุงเทพมหานคร :	ต่อรองการชำระหนี้ด้านค่าสาธารณูปโภคแล้วนำเงินนั้นมาทยอยใช้หนี้ให้ร้านค้า

วิธีการชำระหนี้สินที่ได้รับทราบจากผู้ปฏิบัติงานในภาคสนามเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการเงินของผู้บริหารโรงเรียนในสภาวะที่มีทรัพยากรจำกัดและจำเป็นต้องดำเนินงานให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด นับได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่แปลกใหม่ของบุคลากรของรัฐที่เคยชินกับการบริหารจัดการทรัพยากรภายในขอบเขตที่รับผิดชอบจากรัฐบาลโดยที่ไม่ต้องระดมหรือก่อภาระหนี้ผูกพันในวงเงินจำนวนที่สูง

4.2.2.2 การเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรทุกระดับเข้าสู่การเป็นมืออาชีพ

กรอบการประเมินตามดุลยดัดชั้นส่วนนี้จะกล่าวถึงการดำเนินงานเสริมสร้าง ครู - อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน และกรรมการสถานศึกษาให้มีทักษะความรู้ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานของพี่เลี้ยง (mentor) จากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงและการสร้างความเข้มแข็งโดยใช้นวัตกรรม E-school ตามลำดับ

การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น เริ่มจากคณะผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ได้รับฟังการชี้แจงเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการจากคณะผู้ดำเนินโครงการในระดับมหภาคดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.1 ของบทนี้ นอกจากนี้การศึกษาดูงานโรงเรียนอื่นที่ได้รับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันทำให้คณะผู้บริหาร

และคณะครูในโรงเรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการ ผลจากการศึกษาเชิงลึกเป็นที่ประจักษ์ว่าคณะผู้บริหารต้นแบบโรงเรียนในฝันทุกแห่งได้ผ่านประสบการณ์ดูงานโรงเรียนอื่นๆ มาแล้ว การดำเนินงานบริหารจัดการโรงเรียนทำให้บทบาทของผู้บริหารในการประสานงานขยายขอบเขตไปยังภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ซึ่งรวมถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงและกลุ่มธุรกิจการค้ากว้างขึ้นจากที่เคยเป็นอยู่และเป็นบทบาทในเชิงรุก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานโครงการคล่องตัวและเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.2.1 ของบทนี้

การพัฒนาทักษะความรู้สำหรับคณะครู - อาจารย์ในโรงเรียนเพื่อเป็นมืออาชีพนั้น ได้พบว่าคณะครู - อาจารย์ได้รับการอบรมในสาระความรู้ใหม่ ๆ เช่น ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ด้านการประยุกต์ใช้ ICT ในการเรียนการสอน เช่น การใช้โปรแกรมคณิตศาสตร์ GSP การประยุกต์ใช้ ICT ในการบริหารจัดการห้องสมุดฝ่ายทะเบียนและประมวลผล และทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระวิชาพัฒนาอาชีพ ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณปรากฏว่าจำนวนครู - อาจารย์ ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในสาระความรู้ใหม่ๆ ตั้งแต่เข้าร่วมโครงการเมื่อจำแนกตามกลุ่มที่ผ่านการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน จำนวนบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 15,828 คน ด้านการประยุกต์ใช้ ICT จำนวน 17,284 คน ในส่วนของครู - อาจารย์ที่มีความสามารถในการใช้ ICT และพัฒนางานได้รวมทั้งสิ้นจำนวน 15,111 คน รายละเอียดของข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 41 หน้า 123

เป็นที่ประจักษ์ว่าการเข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้เปิดโอกาสให้ครู - อาจารย์ พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้ก้าวทันความเป็นไปของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งบุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้เรียนรู้ด้าน ICT เมื่อพิจารณาว่าจากจำนวนโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51 จากทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวนครูที่สามารถใช้ ICT เพื่อพัฒนางานและกระบวนการเรียนการสอนได้ตามที่ทางโรงเรียนได้ตอบกลับมานั้น นับว่าเป็นจำนวนที่น่าพึงพอใจและถ้าหากวิเคราะห์ต่อไปว่าครู 1 คน ที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนรู้ หรือครูที่ถ่ายทอดความรู้ด้าน ICT ให้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ได้เสนอไปแล้วจำนวน 15,111 คนนั้นก็คาดได้ว่าการแพร่กระจายความรู้ด้าน ICT ไปยังนักเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ตอบคำถามข้อนี้จำนวน 362 แห่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียนในระดับนี้ทั้งสิ้น 356,376 คน และกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ผ่านการประเมินที่ตอบคำถามนี้ จำนวน 32 แห่ง ซึ่งมีนักเรียนในระดับนี้จำนวนทั้งสิ้น 16,891 คน ซึ่งเมื่อรวมแล้วเป็น 394 โรงเรียนจะเป็นจำนวนนักเรียน 373,267 คน ในแต่ละปีการศึกษาก็นับว่าเป็นตัวเลขที่น่าพึงพอใจ

ตารางที่ 41 จำนวนครู/อาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรมในสาระความรู้ใหม่ ๆ ตั้งแต่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ด้านการพัฒนา หลักสูตรและ กระบวนการ เรียนรู้	ด้านการใช้ ICT	ด้านอื่นๆ	ความสามารถ ในการใช้ ICT พัฒนางานได้	รวม
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน					
รวมทุกขนาด					
- เหนือ	2,805	2,908	873	2,469	9,055
- กลาง	4,054	4,492	1,446	3,933	13,925
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	4,935	5,079	1,440	4,711	16,165
- ใต้	2,182	2,614	892	2,297	7,985
- รวม	1,158	1,332	370	995	3,855
รวม	15,134	16,425	5,021	14,405	50,985
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน					
รวมทุกขนาด					
- เหนือ	105	105	55	15	280
- กลาง	79	91	41	65	276
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	407	593	164	585	1,749
- ใต้	103	70	15	41	229
- รวม	694	859	275	706	2,534
รวมทั้งหมด	15,828	17,284	5,296	15,111	53,519

ในด้านการพัฒนาระบบ ICT เพื่อให้เป็นตัวเชื่อมโยงในการจัดการศึกษานั้น เมื่อทางโรงเรียนได้เตรียมการเพื่อเข้าสู่การรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับระบบพร้อมทั้งมีการจัดห้องซึ่งเป็นศูนย์คอมพิวเตอร์เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชาในหมวดการงานพื้นฐานอาชีพ วิชาคอมพิวเตอร์ บางแห่งจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหรือศูนย์วิทยบริการ รวมทั้งมีการพัฒนาห้องสมุดเพื่อให้เป็น E-library ในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ทำการศึกษาระดับเล็ก โรงเรียนที่ทำการศึกษาระยะการศึกษาคือความเป็นไปได้ จำนวน 28 แห่ง นั้นมีการจัดห้องให้ผู้เรียนได้สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เช่น โรงเรียนบ้านท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และโรงเรียนนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 25-26 หน้า 124 ในส่วนของการยืมหนังสือโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่แพร่หลายนัก เนื่องจากซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการนี้ยังมีราคาแพงสำหรับโรงเรียนเหล่านี้

ภาพที่ 25 ผู้แทนนักเรียนนำชมการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตในห้องสมุด
โรงเรียนบ้านท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 26 แสดงการใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตในห้องสมุด
ของนักเรียนโรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

เมื่อศึกษาถึงการนำ ICT ในการลงทะเบียนและประมวลผลการเรียนแล้วพบว่า มีโรงเรียนที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2 แห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือโรงเรียนร่มเกล้า อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร และโรงเรียนฝางวิทยายน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้ทำการศึกษาในระยะเวลาการศึกษาความเป็นไปได้

นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ล้วนมีเว็บไซต์ของตนเอง เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและรายงานความก้าวหน้าและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในครั้งนี้ได้พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในระดับเว็บมาสเตอร์ได้ช่วยครู-อาจารย์ ในการพัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนและเป็นผู้ช่วยสอนวิชาคอมพิวเตอร์ในหลายแห่ง เช่น โรงเรียนไทรงามพิทยาคม อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนฝางวิทยายน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนมัธยมสันพิทยา กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น สำหรับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นั้น จะกล่าวในรายละเอียดภายใต้หัวข้อ กระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนต่อไป

ภาพที่ 27 นักเรียนที่เป็นเว็บมาสเตอร์ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต

เมื่อพิจารณาการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเข้าสู่การเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันของกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งที่ทำการศึกษาระดับประถมศึกษาและเชิงลึกโดยเทียบกับแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนหลักของโครงการแล้วพบว่าทางโรงเรียนทุกแห่งมีระบบเครือข่าย อุปกรณ์ สำหรับดำเนินงาน มีการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่สารสนเทศสู่สาธารณชน มีซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ประกอบการเรียนการสอนและมีเครือข่ายในการดูแลบำรุงรักษา มีการพัฒนา E-library แม้ว่าการนำไปใช้ยังมีประสิทธิผลยังไม่ครบถ้วนทุกแห่งก็จัดอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ในด้านการใช้ระบบพี่เลี้ยง (mentor) ให้คำปรึกษาแนะนำ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียง ศึกษานิเทศก์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ครู-อาจารย์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์วิชาชีพในรูปแบบต่างๆ นั้น ปรากฏว่าความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนซึ่งในแผนหลักของโครงการได้คาดหวังไว้ว่าจะให้โรงเรียนเปรียบประหนึ่งโรงเรียนสาธิตนั้น ไม่เป็นไปตามความคาดหวังนัก กิจกรรมที่มีการติดต่อระหว่างกันเมื่อเรียงลำดับตามความถี่ปรากฏว่าในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น การได้รับเชิญให้ไปรับการอบรมที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นอันดับที่หนึ่งคิดเป็นร้อยละ 27.71 ของกิจกรรมที่เกิดขึ้น อันดับรองลงมาคือ มีการประชุมร่วมกันแต่ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 25.21 และมีการส่งบุคลากรมาช่วยเหลือ คิดเป็นร้อยละ 16.86 สำหรับคำตอบที่ว่ายังไม่มีการติดต่อประสานงาน มีจำนวนถึง 145 โรงเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.21

สำหรับกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินนั้น คำตอบที่จัดว่าเป็นอันดับแรกคือ มีการประชุมร่วมกันแต่ไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 33.33 อันดับรองลงมาคือ การได้รับเชิญให้ไปรับการอบรมที่สถาบันอุดมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 25.76 ยังไม่มีการติดต่อประสานงานคิดเป็นร้อยละ 19.70 และมีการส่งบุคลากรมาช่วยเหลือคิดเป็นร้อยละ 18.18 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 42 หน้า 127

จากการศึกษาประเด็นเหล่านี้ในเชิงลึกได้ทราบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนติดต่อกับสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงที่ดำเนินมาเป็นเวลานานก่อนที่จะมีโครงการนี้ ก็คือ ความร่วมมือให้นักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มาฝึกสอนที่โรงเรียน กิจกรรมความร่วมมือนี้ก็จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาฝึกสอนในประเด็นการให้คำแนะนำและประเมินคุณภาพนักศึกษาฝึกสอนเท่านั้น ในส่วนของการร่วมมือให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการเพื่อพัฒนาครู - อาจารย์ ในโรงเรียนเข้าสู่ระดับมืออาชีพตามเป้าหมายของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

ตารางที่ 42 ความถี่และร้อยละของกิจกรรมที่ทางโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับความร่วมมือหรือการประสานงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	รูปแบบความร่วมมือและการประสานงาน				
	ยังไม่มีการ ติดต่อประสานงาน จำนวน (ร้อยละ)	ได้รับเชิญเข้า รับการอบรม จำนวน (ร้อยละ)	มีการประชุม ร่วมกันแต่ไม่มี ความก้าวหน้า จำนวน (ร้อยละ)	มีการส่งบุคลากร มาช่วยเหลือ จำนวน (ร้อยละ)	อื่นๆ จำนวน (ร้อยละ)
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน					
- เหนือ	22 (18.18)	42 (34.71)	28 (23.14)	22 (18.18)	7 (5.79)
- กลาง	42 (26.42)	43 (27.04)	42 (26.42)	26 (16.35)	6 (3.77)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	49 (26.78)	42 (22.95)	51 (27.87)	29 (15.85)	12 (6.55)
- ใต้	25 (23.36)	29 (27.10)	24 (22.43)	19 (17.76)	10 (9.35)
- กรุงเทพมหานคร	7 (24.14)	10 (34.48)	6 (20.69)	5 (17.24)	1 (3.45)
รวม	145 (24.21)	166 (27.71)	151 (25.21)	101 (16.86)	36 (6.01)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน					
- เหนือ	1 (33.33)	-	1 (33.33)	1 (33.33)	-
- กลาง	2 (20.00)	3 (30.00)	3 (30.00)	2 (25.00)	-
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	9 (20.00)	12 (26.67)	15 (33.33)	7 (15.56)	2 (4.44)
- ใต้	1 (12.50)	2 (25.00)	3 (37.50)	2 (25.00)	-
รวม	3 (19.70)	17 (25.76)	22 (33.33)	12 (18.18)	-

การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีโครงการรองรับกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ขาดแรงจูงใจในการประสานงาน รวมทั้งการขาดแคลนงบประมาณดำเนินการด้านยานพาหนะ และค่าตอบแทนก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การประสานงานไม่คืบหน้าเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีผลจากการศึกษาเชิงลึกในภาคสนามพบว่า กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทอย่างโดดเด่นในการเป็นที่เลี้ยงให้โรงเรียนก็คือกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในภูมิภาคต่างๆ และกลุ่มบุคลากรจากศูนย์บริหารโครงการ ซึ่งก็เป็นความจริงที่ว่าบุคคลเหล่านี้มีทักษะความรู้ และมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเป็นอย่างดี อีกประการหนึ่ง กระบวนการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นกิจกรรมที่ต้องคลุกคลีกับนักเรียนและต้องดำเนินการร่วมกันในบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งในลักษณะเฉพาะกรณีด้วย นอกเหนือจากนี้บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้หลายๆ แห่งก็ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลากรที่เป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและภาคเอกชน เช่น โครงการ Intel® Teach to the Future ของบริษัท Intel® Microelectronics (Thailand) Ltd. ซึ่งมุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ทำให้บุคลากรหลายๆ ท่านได้รับการอบรมการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอนและเป็นเว็บมาสเตอร์ของโรงเรียน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นอย่างดี นอกเหนือจากการเข้ารับการอบรมและการรับคำแนะนำจากกลุ่มบุคลากรที่มีทักษะความรู้ในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแล้ว คณะครู - อาจารย์ ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ก็ได้อาศัยความรู้ที่ตนมีเพื่อศึกษาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแห่ง และในขณะเดียวกันต้นแบบโรงเรียนในฝันก็ได้เรียนรู้ที่จะเป็นเจ้าภาพในการต้อนรับการดูงานจากโรงเรียนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ด้วย จากการศึกษาระดับปริมาณปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้วมีโรงเรียนอื่นๆ มาศึกษาดูงานประมาณ 4 ครั้งต่อภาคการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดใหญ่ในภาคกลางประมาณ 12 ครั้งต่อภาคการศึกษา ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินก็ได้เป็นเจ้าภาพต้อนรับโรงเรียนอื่นๆ ที่มาศึกษาดูงานเช่นกันโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา (ตารางที่ 55 ภาคผนวก)

ในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาบุคลากรและช่วยเหลือในการจัดการศึกษานั้นพบว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยความร่วมมือของกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของครู-อาจารย์ในกลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพ ศิลปดนตรี และนาฏศิลป์ เพื่อจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย ผลการจัดกลุ่มประเภทกิจกรรมซึ่งได้มาจากการใช้คำถามปลายเปิดในการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่ามี 7 ประเภทด้วยกัน คือ ด้านเกษตรกรรม หัตถกรรมและสิ่งทอ แหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศน์ ศิลปะ วัฒนธรรม และนาฏศิลป์ คุณธรรมจริยธรรม การส่งเสริมอาชีพและงานอดิเรก และวิชาการและองค์ความรู้ใหม่

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของการดำเนินงานเพื่อเข้าสู่การเป็นมืออาชีพของบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแล้วจัดว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ แม้ว่าการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงมิได้เป็นตามที่คาดหวังก็ตาม แต่การพัฒนาตนเองในประเด็นนี้ก็แสดงให้เห็นให้ประจักษ์ว่าผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และกรรมการสถานศึกษาล้วนได้ร่วมมือกันใช้ทรัพยากรบุคคลที่สามารถยังประโยชน์ให้แก่ตนเองได้อย่างคุ้มค่า โดยที่ครู-อาจารย์มีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง ด้าน ICT และด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัล ในศตวรรษที่ 21 และในขณะเดียวกันก็ยังให้ความสำคัญและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเข้ามาช่วยในกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมการพัฒนาตนที่น่าสนใจซึ่งทางโรงเรียนได้ดำเนินการไปแล้วคือ การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการเรียนรู้ที่จะเป็น "ผู้ให้" แก่โรงเรียนในเครือข่ายและโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่นอกโครงการนี้ ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มพัฒนาเข้าสู่การเป็นมืออาชีพในระดับหนึ่ง

4.2.2.3 กระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ตามกรอบการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนในเรื่องการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยผืนักพลังสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตรและการพัฒนาหลักสูตร และจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ กรอบการดำเนินงานในส่วนนี้เมื่อพิจารณาจากดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) และกระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นประเด็นที่กรรมการประเมินให้ความสำคัญมากเท่าๆ กับด้านคุณสมบัติของผู้เรียนโดยที่มีตัวชี้วัดอย่างชัดเจน

สำหรับการประเมินสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนี้โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะครู-อาจารย์ กรรมการสถานศึกษาและนักเรียนในเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยผืนักพลังในการดำเนินงานโครงการ นับตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการร่วมกัน การกระจายอำนาจและงานที่รับผิดชอบให้แก่ครู-อาจารย์และนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระวิชาเพื่อพัฒนาตนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันไปจนถึงการระดมทุนจากภาคีเครือข่ายและชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน หลักฐานที่ประจักษ์ก็คือการขอข้ายผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.2.1 ของบทนี้

ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนนี้ จากการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่าทั้งกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินล้วนแสดงความพึงพอใจที่บุคลากรในโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน จะเห็นได้ว่าระดับความพึงพอใจของกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในภูมิภาคต่างๆ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.04 ถึง 4.31 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับมาก - มากที่สุด ในส่วนของกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และได้ก็จัดอยู่ในระดับมาก-มากที่สุดเช่นกัน ยกเว้นกลุ่มโรงเรียนในภาคกลางที่มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 43

ตารางที่ 43 ระดับความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันจำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5		
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	-	-	6	51	31	88	4.28
- กลาง	-	4	15	67	28	114	4.04
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	4	81	44	129	4.31
- ใต้	-	1	5	47	22	76	4.20
- กรุงเทพมหานคร	-	-	2	14	6	22	4.18
รวม	-	5	32	260	131	428	4.21
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	-	-	-	3	-	3	4.00
- กลาง	-	1	1	3	1	6	3.67
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	5	17	5	27	4.00
- ใต้	-	-	1	1	3	5	4.40
รวม	-	1	7	24	9	41	4.02

สำหรับการปรับปรุงทัศนโรงเรียนนั้น จากการลงนามของคณะผู้ประเมินพบว่า ต้นแบบโรงเรียนในฝันทุกแห่งมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น มีการถางพื้นที่รกร้างและกันรั้วเพื่อความปลอดภัยสำหรับนักเรียน มีการปรับถนนให้เรียบเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการสัญจรในฤดูฝน สำหรับที่ว่างหน้าบริเวณโรงเรียนก็ได้รับการปรับปรุงให้เป็นสนามกีฬา ดังภาพที่ 28-29 หน้า 132 ในการดำเนินงานเรื่องนี้ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ได้ให้ข้อคิดว่า

"โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั้งด้านภูมิทัศน์ และห้องเรียนให้สะอาด น่าอยู่ จะเป็นแบบอย่างให้นักเรียนนำไปใช้ ในการดูแลรักษาบ้านช่องของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น"

สำหรับอาจารย์ใหญ่โรงเรียนนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชก็ได้ให้ข้อคิดในแง่ของความสัมพันธ์กับชุมชนดังนี้

"สภาพภูมิทัศน์ที่ดีของโรงเรียนที่มีทั้งสระน้ำ และสนามกีฬาทำให้ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงเข้ามาพักผ่อน และเล่นกีฬา ทำให้มีความผูกพันกันเพิ่มขึ้น"

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณในเรื่องนี้ปรากฏว่าทั้งกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินล้วนมีความพึงพอใจในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยที่ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดตั้งแต่ 4.00 ขึ้นไป จนถึง 4.58 (ตารางที่ 56 ภาคผนวก)

ในด้านบรรยากาศกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการเรียนการสอนนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนและภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เริ่มตั้งแต่การบริจาคเงิน ทรัพยากร และแรงงานไปจนถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการที่บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่การเป็นมืออาชีพทำให้ ครู - อาจารย์ในโรงเรียนได้ตระหนักว่า ตนเองมิได้เป็นผู้รู้มากกว่าบุคคลอื่นๆ ดังที่เคยเป็นมาในอดีต การตระหนักถึงความสามารถในการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศของนักเรียนและของเพื่อนร่วมงาน และของบุคคลในชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในประเด็นดังกล่าวนี้

ผลการศึกษาเชิงปริมาณได้พบว่า กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันในทุกภาคภูมิศาสตร์ มีระดับความพึงพอใจโดยเฉลี่ยระดับมากที่สุดตั้งแต่ 4.08 ถึง 4.24 สำหรับกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน ในภาคเหนือและใต้อยู่ในระดับมาก เช่นกัน คือ ตั้งแต่ 4.00 ถึง 4.20 ในขณะที่โรงเรียนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือ ตั้งแต่ 3.67 ถึง 3.81 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 44 หน้า 133

ภาพที่ 28 สภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 29 สภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียนวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 44 ระดับของความพึงพอใจของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อบรรยากาศกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการสอน จำแนกตามประเภทของการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5		
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	-	1	10	57	20	88	4.09
- กลาง	-	1	12	78	23	144	4.08
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	7	84	38	129	4.24
- ใต้	-	-	4	54	18	76	4.18
- กรุงเทพมหานคร	-	-	2	16	4	22	4.09
รวม	-	2	35	289	103	429	4.15
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	-	-	-	3	-	3	4.00
- กลาง	-	-	2	4	-	6	3.64
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	8	16	3	27	3.81
- ใต้	-	-	1	2	2	5	4.20
รวม	-	-	11	25	5	41	3.85

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น แต่ละโรงเรียนก็ได้พัฒนาห้องปฏิบัติการในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ห้องสมุด และกลุ่มสาระการงานอาชีพ จากประสบการณ์ของผู้ประเมินที่เข้าร่วมสังเกตกระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน พบว่าคณะกรรมการประเมินได้พิจารณาการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เน้นการบูรณาการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต โดยพิจารณาโครงการที่นักเรียนจัดทำในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ธนาคารโรงเรียน บริษัทจำลอง ร้านค้าหรือสหกรณ์ กิจกรรมการประชาสัมพันธ์โรงเรียนและการประกวดแข่งขันผลการเรียนรู้ เช่น การสร้างหุ่นยนต์เพื่อเก็บกวาดวัสดุที่เกิดขวางการเดินรถในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในส่วนการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนนั้นจากการสังเกตชั้นเรียนในโรงเรียนที่ทำการศึกษาในเชิงลึกพบว่า ในชั้นเรียนแต่ละชั้นมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ช่วยสอนอย่างน้อยห้องละ 2 เครื่อง

ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษก็จะใช้ห้องปฏิบัติการในแต่ละกลุ่มสาระวิชาดำเนินการสอน สำหรับโปรแกรมประยุกต์ที่ใช้ในการสอนประกอบด้วย โปรแกรม GSP สำหรับคณิตศาสตร์ โปรแกรม Crocodile สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ และโปรแกรม Tell Me More สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนเขตชายแดนภาคใต้ที่มีนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น โรงเรียนบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ใช้โปรแกรม Tell Me More ภาคภาษาอาหรับในการเรียนการสอนด้วย ดังตัวอย่างภาพที่ 30 - 31 หน้า 135

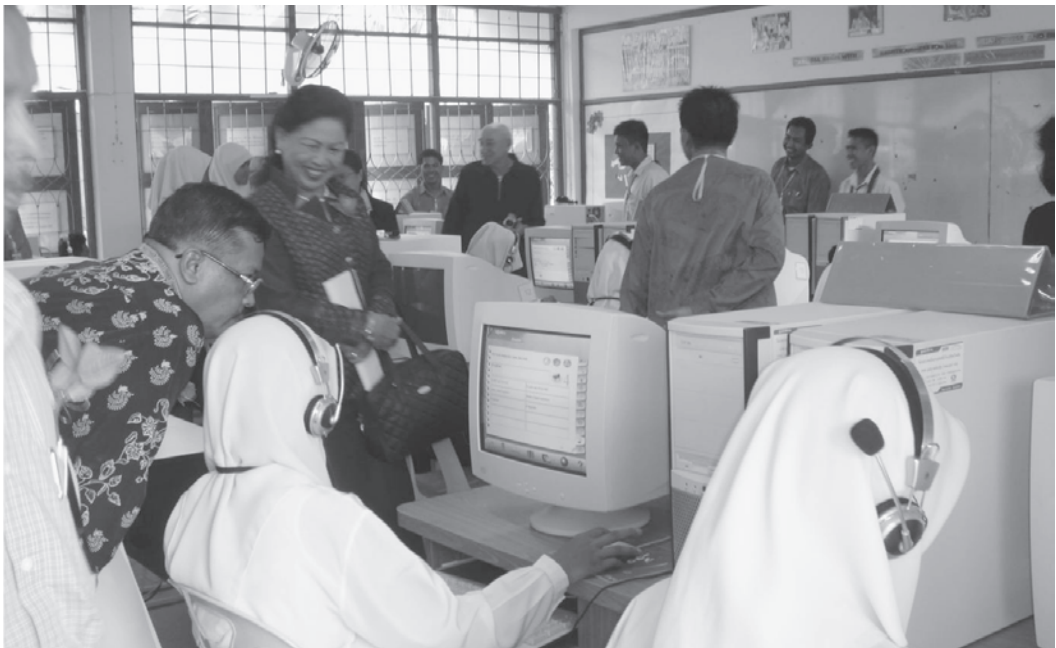
เมื่อพิจารณาในส่วนของการบูรณาการข้ามสาระวิชา หลักฐานที่พบคือ โครงการของนักเรียนที่เสนอต่อผู้สอนตัวอย่างเช่น ในหมวดวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ศึกษาป่าพรุในบริเวณรอบๆ โรงเรียนและทำการวัดขนาดพื้นที่ของป่าและบริเวณต่างๆ รวมทั้งได้มีการใช้โปรแกรม GSP ในการทำงานด้วย กิจกรรมนี้ได้พบที่โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต

ตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” คือ การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาและนำเสนอโครงการ นำชมกิจกรรมและอธิบายตอบข้อซักถามคณะผู้ประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันรวมทั้งการให้นักเรียนทำโครงการเป็นกลุ่ม มีการสืบค้นข้อมูลและนำเสนอผลงานโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณในต้นแบบโรงเรียนในฝันจำนวน 428 แห่ง จากทุกภาคภูมิศาสตร์ที่ตอบแบบสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอกิจกรรมและอธิบายตอบข้อคำถามต่างๆ ของคณะประเมินปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจจัดอยู่ในระดับมาก คือ ตั้งแต่ 4.42 ไปจนถึง 4.63 เมื่อจำแนกตามรุ่นที่ได้รับการประเมินพบว่าไปในทิศทางเดียวกัน คือ ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากคือ ตั้งแต่ 4.31 ไปจนถึง 4.64 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 45 หน้า 136

สำหรับโรงเรียนในภูมิภาคอื่น เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้นั้น ก็ได้รับทราบจากการสัมภาษณ์ว่าได้มีการเริ่มดำเนินงานในส่วนของกลุ่มสาระวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันบ้างแล้ว สาเหตุที่ดำเนินการไม่ได้เต็มที่ คือการที่มีครูผู้สอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระวิชา ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับการขาดแคลนครูในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน จำนวน 427 แห่ง ที่ตอบคำถามนี้จำนวน 257 โรงเรียนหรือคิดเป็นร้อยละ 60 และในส่วนของกลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 41 โรงเรียนนั้น จำนวน 33 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 75 ได้พบว่ามีครูผู้สอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระวิชา และเมื่อศึกษาต่อไปว่ากลุ่มสาระวิชาใดบ้างที่ขาดแคลนครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนเหล่านี้ตอบตรงกันว่ากลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) การอาชีพและเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์) พลศึกษา และศิลปศึกษา

ภาพที่ 30 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์โรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 31 ห้องปฏิบัติการภาษาอังกฤษภาคภาษาอาหรับโรงเรียนบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ตารางที่ 45 ระดับความพึงพอใจของโรงเรียนที่มีต่อวิธีการประเมินโดยให้นักเรียนนำชมกิจกรรมอธิบายและตอบข้อซักถาม จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์และรุ่นที่ได้รับการรับรอง

ประเภทของการรับรอง	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
ภาคภูมิศาสตร์	1	2	3	4	5		
- เหนือ	1	-	2	32	53	88	4.55
- กลาง	-	-	7	52	55	114	4.42
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	3	42	84	129	4.63
- ใต้	-	-	4	25	46	75	4.56
- กรุงเทพมหานคร	-	-	-	12	10	22	4.45
รวม	1	-	16	163	248	428	4.54
รุ่นที่ 1	-	-	2	5	6	13	4.31
รุ่นที่ 2	-	-	-	16	28	44	4.64
รุ่นที่ 3	1	-	14	142	214	371	4.53
รวม	1	-	16	163	248	428	4.54

เมื่อพิจารณาการดำเนินงานโดยภาพรวมของทางโรงเรียนในด้านการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนแล้วสามารถกล่าวได้ว่าต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการให้เป็นโรงเรียนธรรมชาติ มีการกระจายอำนาจ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการศึกษา สำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนนั้น แม้ว่าการเข้าสู่แนวคิดสร้างสรรค์นิยามจะยังไม่เต็มรูปแบบนักแต่ก็เริ่มปรากฏมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่บ่งชี้ถึงการเริ่มดำเนินงาน เช่น การให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้อินเตอร์เน็ต การรวมกลุ่มทำโครงการ การนำแนวคิดวิธีการประเมินโดยการปฏิบัติจริงมาใช้ มีการกล่าวถึงมาตรา (Rubric) ในการประเมินผลงานผู้เรียน เป็นต้น

4.2.2.4 คุณสมบัติของนักเรียน ในด้านคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้เรียนตามความคาดหวังของโครงการที่ได้กำหนดไว้ว่า

- ให้เด็กไทยมีความสามารถด้านเทคโนโลยี คิดวิเคราะห์
- รักวัฒนธรรมไทย มั่นใจในตนเอง มีคุณธรรม
- สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

ผลจากการศึกษาเชิงลึกโดยอาศัยวิธีการสังเกตการจัดอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมกับกลุ่มนักเรียน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการปรากฏผลดังนี้

ทักษะความรู้ของนักเรียนที่จัดว่าอยู่ในระดับที่ดี คือ ความสามารถด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โรงเรียนที่เป็นต้นแบบทุกแห่งมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาการทำงานอาชีพและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 ขึ้นไป

ต้นแบบโรงเรียนในฝันหลาย ๆ แห่ง นักเรียนมีความสามารถในระดับเว็บมาสเตอร์ซึ่งทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโรงเรียนและช่วยพัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้ทันต่อเหตุการณ์ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ การดูแลการใช้คอมพิวเตอร์นอกเวลาราชการของนักเรียนและประชาชนในชุมชนซึ่งทางโรงเรียนให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบซึ่งปรากฏในโรงเรียนฝางวิทยายน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น สำหรับทักษะความรู้ของนักเรียนในระดับช่วงชั้น 3-4 นั้นสามารถใช้ e-mail ติดต่อเพื่อการสื่อสารและส่งงานให้ครูผู้สอนและสร้างโปรแกรมง่าย ๆ นอกจากนี้ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือ ศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในจังหวัดสกลนครได้มีคำสั่งแต่งตั้งนักเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นวิทยากรอบรมโปรแกรม Pro-desk Top ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอีกด้วย ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทักษะความรู้ของการเป็นผู้มีการเรียนรู้ ICT ซึ่งเป็นทักษะความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ในส่วนของการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนเท่าที่ได้ตรวจสอบจากโครงงาน ชิ้นงานที่ส่งอาจารย์ พบว่ายังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาต่อไป แม้ว่านักเรียนจะได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูล ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น ผลงานที่น่าเสนาหามีปรากฏในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ที่นักเรียนสามารถสาธิตกระบวนการทางพุทธิปัญญาไปถึงขั้นการวิเคราะห์ได้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาความรู้เชิงนิรนัยในหมวดวิชาที่นำทางให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่การวิเคราะห์ได้ แต่ในหมวดวิชาอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการแสวงหาความรู้ในเชิงอุปนัย เข้ามาร่วมด้วยนั้นผลงานที่ปรากฏยังอยู่ในระดับการรวบรวมสารสนเทศมาเรียบเรียงและรวมสรุปเป็นรายงานเท่านั้น

สำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น เท่าที่ได้พบในภาคสนามคือการที่นักเรียนแต่งกายด้วยชุดประจำท้องถิ่นแต่ละแห่งทั้งของชุมชนไทยในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชุมชนไทยมุสลิมในภาคใต้ ดังตัวอย่างในภาพที่ 32 - 35 หน้า 138-139

นอกเหนือจากการแต่งกายซึ่งทางโรงเรียนกำหนดเป็นวันพิเศษในแต่ละอาทิตย์แล้ว การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยสำหรับโรงเรียนในภูมิภาคใต้ เช่น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ก็มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นนำผ้าบาติกมาทำเป็นเสื้อประจำห้องเรียน

ภาพที่ 32 ชุดแต่งกายประจำท้องถิ่นภูไทของนักเรียนในโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 33 ชุดแต่งกายของนักเรียนหญิงชุมชนไทยมุสลิมในโรงเรียนภาคใต้

ภาพที่ 34 ชุดแต่งกายประจำท้องถิ่นของนักเรียนหญิงในโรงเรียนภาคเหนือ

ภาพที่ 35 ชุดแต่งกายประจำท้องถิ่นของนักเรียนชายในโรงเรียนภาคเหนือ

เพื่อใช้ในงานกีฬา งานปีใหม่ และงานวิชาการ เป็นต้น ในส่วนของการสืบสานวัฒนธรรมไทยนั้นต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ล้วนมีการบรรพชาสามเณรหมู่ งานหล่อเทียนพรรษา และการประกวดมารยาทไทย ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี

ในด้านชาวนี้อารมณ์ของผู้เรียนเท่าที่ปรากฏเห็นเด่นชัดคือการมีมารยาททางสังคม เช่น การรู้จักไหว้ ทักทายผู้มาเยือน การมีระเบียบวินัย ซึ่งสังเกตได้จากการแต่งตัวที่เป็นระเบียบเรียบร้อย การใช้ห้องน้ำ การใช้ห้องสมุด และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและนำชมโรงเรียนเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของบ้าน ซึ่งเห็นได้ชัดแจ้งว่ากรณีที่โครงการนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและเป็นบุคคลสำคัญในการนำเสนอผลงานในการประเมินเพื่อรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝัน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเอง สามารถแสดงศักยภาพและชาวนี้อัจฉริยะเชิงพหุที่หลากหลายนอกเหนือจากเชิงวิชาการ อาทิ เช่น ความสามารถด้านดนตรี กีฬา และการสื่อสาร เป็นต้น

สำหรับความสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตนั้น จากการสนทนากลุ่มและการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมพบว่านักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและบอกเล่าพฤติกรรมของตนเองในหลายๆ ด้าน ที่น่าสนใจ เช่น นักเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคใต้จะเข้าห้องสมุดภาพและเสียงประกอบด้วยสื่อวีดิทัศน์ เพื่อสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำโครงการและศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำผลงาน ส่งเข้าประกวดการแข่งขันหุ่นยนต์เล็ก ในส่วนของการค้นคว้านอกห้องเรียนและกิจกรรมกับชุมชนนั้น นักเรียนบางคนสามารถที่จะเป็นนักจัดรายการของวิทยุชุมชนโดยสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ จากการทำวิทยุชุมชนมาใช้ร่วมกับวิทยุโรงเรียนด้วย โรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น โรงเรียนหนองบัวชอพิทยาคม มีความโดดเด่นในการจัดการห้องสมุดซึ่งเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเข้ามาใช้บริการ เช่น ห้องสมุดในสวน และบรรณารักษ์ก็ได้จัดหาเอกสารและนิตยสารที่เป็นประโยชน์และเป็นที่น่าสนใจสำหรับวัยรุ่นมาให้นักเรียนได้เปิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลสำหรับการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการอ่านให้แก่นักเรียนก็มีการทำหนังสือเล่มเล็ก และ E-book เป็นต้น

ในส่วนของการทักษะการดำเนินชีวิต และการจัดการกับตนเองนั้น ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนก็ได้ค้นพบศักยภาพที่ซ่อนเร้นของตนเองนอกเหนือจากทางด้านวิชาการ เช่น นักเรียนที่มีทักษะในการสื่อสารในโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาสก็สามารถหารายได้จุนเจือครอบครัวได้จากการเป็นนักจัดรายการ นักเรียนในโรงเรียนบ้านท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม สามารถหารายได้พิเศษจากการใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์รับตัดต่อวีดิทัศน์ นอกจากนี้ความใกล้ชิดระหว่างอาจารย์และนักเรียนในช่วงที่ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของนักเรียน ดังเช่นโรงเรียนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้จัดตารางเวลาที่อำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถไปรับจ้างทำงานในภาคเกษตรกรรมเพื่อหารายได้มาจุนเจือในการศึกษาของตนเอง

อย่างไรก็ดี การเข้าถึงสื่อต่างๆ ในปัจจุบัน อย่างอิสระ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ก็ทำให้สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อนักเรียนด้วย เช่น พฤติกรรมการบริโภคที่ไม่พึงปรารถนา ในส่วนของทางโรงเรียนนั้น เว็บบอร์ดสามารถป้องกันเว็บไซต์ที่ไม่เป็นประโยชน์ได้ แต่ในชีวิตประจำวัน นักเรียนสามารถเข้าไปใช้บริการจากร้านค้าขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นของคุณธรรม ที่ยากจะประเมินด้วยการสอบถามเพียงอย่างเดียวจำเป็นต้องใช้การสังเกตและติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย

ในประเด็นของความพึงพอใจของทางโรงเรียนที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนตามความคาดหวังของโครงการดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น จากการใช้แบบสอบถามกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งกลุ่มที่เป็นต้นแบบและกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจจัดอยู่ในระดับปานกลาง - มาก คือตั้งแต่ 3.74 - 4.01 และ ระดับปานกลาง คือ 3.17 - 3.80 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคแล้วพบว่ากลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพมหานคร รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 46

ตารางที่ 46 ระดับความพึงพอใจของโรงเรียนที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนตามความคาดหวังของโครงการ จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5		
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	-	-	22	55	11	88	3.87
- กลาง	1	1	36	65	11	114	3.74
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	1	1	20	81	26	129	4.01
- ใต้	-	1	20	49	5	75	3.77
- กรุงเทพมหานคร	-	-	3	16	3	22	4.00
รวม	2	3	101	266	56	428	3.87
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	-	-	2	1	-	3	3.33
- กลาง	-	-	5	1	-	6	3.17
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	1	12	11	3	27	3.59
- ใต้	-	-	2	2	1	5	3.80
รวม	-	1	21	15	4	41	3.54

ในการศึกษาการดำเนินงานระดับโรงเรียนครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้ขอให้กลุ่มผู้บริหารเรียงลำดับงานที่ได้ดำเนินการไปแล้วประสบความสำเร็จสูงสุดจากกรอบการประเมินดุลยดัดชนี (Balanced Scorecard) 4 ด้าน ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณเฉพาะกลุ่มที่ผ่านการประเมินได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ปรากฏว่า กิจกรรมด้านต่างๆ ที่โรงเรียนจำนวน 422 แห่ง จัดอันดับเป็น อันดับที่ 1 เรียงลำดับความถี่ เป็นดังนี้

- กิจกรรมด้านกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการให้เป็นโรงเรียนธรรมชาติ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ การสร้างโอกาสและช่วยเหลือนักเรียน มีโรงเรียนจำนวน 175 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 42 ตอบว่าประสบความสำเร็จเป็นอันดับที่ 1

- กิจกรรมด้านการเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา มีโรงเรียนจำนวน 165 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 39 ตอบว่า ความสำเร็จเป็นอันดับที่ 1

- กิจกรรมด้านการได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรจากภาครัฐบาลและเอกชน และได้รับความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ มีโรงเรียนจำนวน 52 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ตอบว่าประสบความสำเร็จเป็นอันดับที่ 1

- กิจกรรมด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ความเป็นมืออาชีพ การได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงมีโรงเรียนจำนวน 30 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 7 ตอบว่าประสบความสำเร็จเป็นอันดับที่ 1

เมื่อพิจารณารายละเอียดตามภาคภูมิศาสตร์แล้วพบว่าการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นโรงเรียนธรรมชาตินั้น จำนวนโรงเรียนในกรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 57.14 จัดให้เป็นอันดับที่ 1 ในขณะที่จำนวนโรงเรียนในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ มีจำนวนโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 32.18, 42.34, 40.63 และ 48.00 ตามลำดับ

สำหรับรายละเอียดของผลการเรียงอันดับกิจกรรมด้านอื่นที่โรงเรียนเห็นว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอันดับที่ 1 ในแง่ของรุ่นที่ได้รับการประเมินเพื่อเป็นต้นแบบแล้วจะเห็นได้ว่ารุ่นที่ 1 หรือรุ่นเร่งสุ่มและรุ่นที่ 2 มีจำนวนโรงเรียนร้อยละ 53.85 และ 52.27 ตามลำดับประสบความสำเร็จในการพัฒนาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา และเมื่อพิจารณาตามรายภาคภูมิศาสตร์ก็พบว่าโรงเรียนในภาคเหนือร้อยละ 50.57 ประสบความสำเร็จในด้านนี้เช่นกัน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 47 หน้า 143

ตารางที่ 47 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในลำดับที่ 1 ต่อกรอบการดำเนินงานพัฒนาของโรงเรียนสี่ด้าน จำแนกตามรุ่นที่ได้รับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและภาคภูมิศาสตร์

รุ่น <hr/> ภาคภูมิศาสตร์	กรอบการดำเนินงานพัฒนาที่แต่ละโรงเรียนประเมินว่า ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอันดับที่ 1				รวม
	โรงเรียน ธรรมดาภิบาล	การพัฒนา เทคโนโลยี เป็นตัวเชื่อม	งบประมาณและ การอุปถัมภ์จาก ภาคีเครือข่าย	การพัฒนา บุคลากรเข้าสู่ ความเป็น มืออาชีพ	
รุ่นที่ 1	5 (38.46)	7 (53.85)	-	1 (7.69)	13 (100)
รุ่นที่ 2	13 (29.54)	23 (52.27)	6 (13.64)	2 (4.55)	44 (100)
รุ่นที่ 3	157 (43.01)	135 (36.99)	46 (12.60)	27 (7.40)	365 (100)
รวม	175 (41.47)	165 (39.10)	52 (12.32)	30 (7.11)	422 (100)
ภาคเหนือ	28 (32.18)	44 (50.57)	10 (11.49)	5 (5.76)	87 (100)
ภาคกลาง	47 (42.34)	41 (36.94)	15 (13.51)	8 (7.21)	111 (100)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	52 (40.63)	54 (42.19)	12 (9.37)	10 (7.81)	128 (100)
ภาคใต้	36 (48.00)	22 (29.33)	12 (16.00)	5 (6.67)	75 (100)
กรุงเทพมหานคร	12 (57.14)	4 (19.05)	3 (14.29)	2 (9.52)	21 (100)
รวม	175 (41.47)	165 (39.10)	52 (12.32)	30 (7.11)	422 (100)

ผลจากการศึกษาเชิงลึกในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน นั่นคือ การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การเป็นโรงเรียนธรรมชาติ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ การสร้างโอกาสและช่วยเหลือนักเรียนได้รับการจัดอันดับว่าเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนประสบความสำเร็จสูงสุดเมื่อเทียบกับกิจกรรมด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากการเริ่มกระบวนการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรของโรงเรียน นักเรียน และชุมชนเป็นสำคัญ การทำงานที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้เป้าหมายของการพัฒนาตั้งแต่แรกมีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ทำให้ทุกคนมีความสามัคคี ร่วมพลังกันขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่จุดหมาย หลักฐานก็คือจากการร่วมสนทนาอย่างไม่เป็นทางการในช่วงเวลารับประทานอาหารกลางวันร่วมกันกับคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียนที่ทำการศึกษา ทั้งภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ คณะผู้ประเมินสังเกตได้ว่าครู-อาจารย์ กล่าวถึงความคลี่คลายของปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ

ในส่วนของจัดการเรียนการสอนนั้นก็ก็เป็นความจริงที่ว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จึงจะได้รับรองให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ฉะนั้นการที่ต้นแบบโรงเรียนในฝันส่วนใหญ่จัดอันดับความสำคัญกิจกรรมนี้เป็นอันดับแรกนับว่าเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผล

เมื่อมีการให้ผู้บริหารประเมินความสำเร็จของการดำเนินโครงการโดยเทียบกับปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ของโครงการตามลำดับข้อความต่อไปนี้

ปณิธาน : “พลีระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน”

วิสัยทัศน์ : “สร้างโอกาสให้เด็กไทย”

พันธกิจ : “สร้างโรงเรียนชั้นดีให้เด็กไทยได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต คิดวิเคราะห์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยี มีคุณธรรม รักษ์วัฒนธรรมไทย และ มั่นใจในตนเอง”

ผลจากคำตอบของผู้บริหารจากทุกโรงเรียนที่ทำการศึกษาในเชิงลึกตอบตรงกันว่า ในส่วนของปณิธานของโครงการนั้น ทางโรงเรียนสามารถดำเนินการ “พลีระบบการศึกษา” เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง แต่ประเด็นของการ “หยุดวงจรความยากจน” นั้นยังไม่ปรากฏผลเป็นรูปธรรมในช่วงเวลาอันสั้นนี้จำเป็นต้องคอยเวลาเมื่อนักเรียนที่ผลิตจากต้นแบบโรงเรียนในฝันออกไปประกอบอาชีพในสังคมต่อไป

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณ ได้ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการดำเนินงานโครงการเมื่อเทียบกับปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ของโครงการโดยคิดสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมเป็นร้อยละปรากฏว่าในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ตอบคำถามนี้จำนวน 375 แห่ง มีความคิดเห็นว่าตนเองได้ดำเนินการตามปณิธาน “พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน” ในระดับมากคือสัดส่วนของกิจกรรมตามปณิธาน มากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไปจำนวน 35 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 9.33 (ตารางที่ 57 ภาคผนวก)

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ของโครงการที่ว่า “สร้างโอกาสให้เด็กไทย” นั้น จากโรงเรียน 386 แห่งที่ตอบคำถามนี้ ปรากฏกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีความคิดเห็นว่าตนเองดำเนินกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ของโครงการได้มากกว่าร้อยละ 80 มีจำนวน 98 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 25.38 (ตารางที่ 58 ภาคผนวก)

ผลจากการสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจของโครงการที่ว่า “สร้างโรงเรียนชั้นดีให้เด็กไทยได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต คิดวิเคราะห์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยี มีคุณธรรม รักชีวิตคนไทย และมั่นใจในตนเอง” จากโรงเรียน 396 แห่งที่ตอบคำถามนี้ พบว่า กลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่มีความคิดเห็นว่าตนเองดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจของโครงการได้มากกว่าร้อยละ 80 มีจำนวน 88 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนโรงเรียนลดลงเมื่อเทียบกับคำตอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ของโครงการ (ตารางที่ 59 ภาคผนวก)

4.3 ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่และแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ตามที่คณะผู้ประเมินได้รายงานไว้ในหัวข้อ 2.1 ของบทที่ 2 ในรายงานนี้ เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแผนหลักของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการนำแนวทางการปฏิรูปการศึกษามาเป็นกรอบในการวางแผนหลักและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการนี้ นอกจากนี้การประเมินสภาพการดำเนินงานโครงการในระดับมหภาคและระดับจุลภาคที่ได้รายงานไปแล้วในหัวข้อ 4.1 และ 4.2 ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับตามกรอบการดำเนินงานในแผนหลักของโครงการ

สำหรับในหัวข้อนี้คณะผู้ประเมินจะนำเสนอโดยสรุปถึงความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามมาตราต่างๆ ดังต่อไปนี้

หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ ๒๓ และ ๒๔ ใจความสำคัญคือ การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนได้ การศึกษาหาความรู้ในหมวดสาระความรู้ที่จำเป็นเน้นหนักกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการคุณธรรม และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ปฏิบัติตามนิยาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์หลักของโครงการได้ เน้นการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ และการสร้างศักยภาพครู-อาจารย์ ให้เป็นมืออาชีพ

ผลจากการประเมินการดำเนินงานในระดับโรงเรียนปรากฏในหัวข้อ 4.2.2.2 การเรียนรู้และพัฒนาบุคลากร หัวข้อ 4.2.2.3 การจัดการศึกษาภายในโรงเรียน และหัวข้อ 4.2.3.4 คุณสมบัติของนักเรียน ในด้านคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้เรียนตามความคาดหวังของโครงการ เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในมาตราต่างๆ แล้วปรากฏดังนี้

มาตรา ๒๒ : การยึดหลักว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและพัฒนาตนได้ ปรากฏว่ามีการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนมีโอกาสได้ทำโครงงาน นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้แทนโรงเรียนในการนำชมและอธิบาย ตอบข้อซักถามคณะกรรมการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน นักเรียนมีโอกาสได้ดำเนินโครงการ ธนาคาร โครงการบริษัทจำลอง และมีโอกาสได้สืบค้นข้อมูลแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจาก แหล่งความรู้อื่น เช่น อินเทอร์เน็ตและแหล่งเรียนรู้จากชุมชนนอกเหนือจากครูผู้สอนและจาก ห้องสมุด ปรากฏการณ์การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสร้างสรรค์นี้แม้ว่าจะอยู่ในระดับ ที่เริ่มต้นแต่ก็จัดว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

มาตรา ๒๓ : ความรู้เกี่ยวกับตนเอง กับสังคม ความรู้ด้านทักษะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ภาษา ความรู้ต่าง ๆ มาตรา นี้ปรากฏชัดเจนในฐานปฏิบัติการเรียนรู้ 7 ฐาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในการประเมินต้นแบบโรงเรียน ในฝัน ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้นำชม และอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ให้คณะผู้ประเมินรับทราบ สำหรับ ทักษะในการประกอบอาชีพนั้น มีปรากฏชัดเจนในโรงเรียนสายบุรี "แจ่งประชาคาร" จังหวัด บัตตานี ซึ่งมีบริษัท "สายบุรีบูดูแท่ง จำกัด" ผลิตบูดูแท่งสำเร็จรูป ทูเวย์ สำหรับขายให้ ชาวไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ และการเพาะเลี้ยงปลาตู้ในสระพลาสติกของโรงเรียนร่วมเกล้า จังหวัดสกลนคร

มาตรา ๒๔ : กิจกรรมที่ปรากฏชัดเจน คือ การพัฒนาห้องสมุดให้เป็น E - library นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลอย่างสะดวกรวดเร็ว การจัดทำห้องสมุดในสวน การผลิตหนังสือ อ่านเล่มเล็กเพื่อให้นักเรียนอ่าน การจัดสภาพห้องสมุดคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนใน วัยรุ่นทำให้นักเรียนเข้ามาค้นคว้าในห้องสมุดมากขึ้น

ในด้านการปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น คุณสมบัติของนักเรียนในต้นแบบโรงเรียนในฝันตามที่ได้ประเมินไว้ในหัวข้อ 4.2.2.4 ก็สามารถกล่าวได้ว่านักเรียนมีมารยาทสังคม รู้จักต้อนรับและทักทายผู้มาเยือน ทั้งนี้เนื่องจากต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้นมีผู้มาเยี่ยมชมน้อยเสมอ

ในด้านการคิดวิเคราะห์นั้นก็ได้ประจักษ์จากผลงานของนักเรียนในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต ในภาคใต้ เช่น โครงการที่มีการบูรณาการข้ามสาระวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จากการตอบข้อซักถามของคณะผู้ประเมินในช่วงเวลาที่มีการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน และจากการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมกับนักเรียนในประเด็นที่ให้เล่าเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง แต่ถ้าหากจะถามว่า การคิดวิเคราะห์นี้เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระวิชาหรือไม่เท่าที่ปรากฏก็คือ กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งวิธีการแสวงหาความรู้ในเชิงนิรนัยสามารถนำทางให้กระบวนการทางพุทธิปัญญาของผู้เรียนไปถึงขั้นนี้ได้ สำหรับกลุ่มสาระวิชาที่ต้องอาศัยวิธีการแสวงหาความรู้ในเชิงอุปนัย เช่น สังคมศาสตร์ และภาษาไทย ยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก ในส่วนของการปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตนั้น การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมารยาทและการเข้าถึงเว็บไซต์ต่างๆ ที่ไม่พึงปรารถนาเป็นเรื่องที่ต้องรอคอยการพัฒนาและการชี้แนะอย่างรู้เท่าทันเทคโนโลยีของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต่อไป

หมวด ๘ : ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา ๕๘ วรรค (๑) และ (๒) ตามวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้มุ่งเน้นมีการระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ จากการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ประชาคมในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์ ผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผลจากการประเมินสภาพการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในประเด็นงบประมาณและการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ประจักษ์ว่าการดำเนินงานทั้งในส่วนของศูนย์บริหารโครงการและในระดับโรงเรียนก็ได้เป็นไปในเชิงรุก ได้รับความร่วมมือจากรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ชุมชนและผู้ปกครองของนักเรียนในการบริจาคงบประมาณ ทรัพยากรและแรงงาน แม้ว่าระดับของความช่วยเหลือที่ได้รับจะไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็ตาม นอกจากนี้ยังมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย

หมวด ๙ : เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา ๕๕ และ มาตรา ๕๖ ใจความสำคัญคือ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการผลิตและใช้เทคโนโลยี และให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโครงการได้ระบุถึง E - School ซึ่งมุ่งหวังให้โรงเรียนเพิ่มศักยภาพด้าน ICT เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลจากการประเมินสภาพการประสานงานของศูนย์บริหารโครงการในฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในหัวข้อ 4.1.2.4 จัดอยู่ในระดับที่ดีและการดำเนินงานในระดับโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของครู - อาจารย์ด้าน ICT ในหัวข้อ 4.2.2.2 และของนักเรียนในหมวดสาระวิชาคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในหัวข้อ 4.2.2.4 จัดอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ การกระจายโอกาสทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการดำเนินงานนับว่าเป็นจุดเด่นที่ประสบความสำเร็จของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

4.4 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

จากการวิเคราะห์เอกสารแผนหลักโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในส่วนที่ 5 ของเอกสารซึ่งเป็นหัวข้อเรื่องการนำแผนหลักสู่การปฏิบัตินั้น ได้มีการกำหนดไว้ว่า เป้าหมายในการดำเนินงานในช่วงปีงบประมาณ 2547, 2548 และ 2549 จะดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นจำนวน 253, 466 และ 202 โรงเรียนตามลำดับ ผลจากการศึกษาการดำเนินงานเชิงปฏิบัติ ปรากฏว่า การประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันตั้งแต่รุ่นแรกซึ่งเริ่มต้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547 จนถึงวันที่ 30 มีนาคม 2550 มีโรงเรียนที่ผ่านการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันไปแล้วจำนวน 917 แห่ง จากทั้งหมด 921 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 99.56 โรงเรียนที่ได้รับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 3 อันดับที่ 917 คือโรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สำหรับโรงเรียนที่เหลือ 4 แห่งนั้น จากการสัมภาษณ์บุคลากรของศูนย์บริหารโครงการทราบว่าได้ดำเนินการประเมินแล้วแต่ผลการประเมินอยู่ในระดับ “รอ” ซึ่งเมื่อโรงเรียนปรับปรุงห้องปฏิบัติการให้เข้าสู่ระดับมาตรฐานของโรงเรียนในฝันแล้วก็จะได้รับป้ายประกาศการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน การดำเนินงานทั้งในด้านการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันและการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่ได้วางไว้ตามที่เสนอไว้ในบทที่ 2 แล้ว แม้ว่าจะใช้เวลาเกินกว่าที่กำหนดไว้ 3 เดือน ก็นับว่าการดำเนินงานเป็นไปในระดับดี ตารางที่ 48 หน้า 149 แสดงรายละเอียดของผลการดำเนินงานประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ตารางที่ 48 จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการรับรองให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันตั้งแต่ช่วงเวลา 29 ธันวาคม 2547 ถึง 30 มีนาคม 2550 จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ภาคภูมิศาสตร์	ต้นแบบโรงเรียนในฝัน			รวม
	รุ่นที่ 1 (29 ธ.ค.47-26 ก.ค.48)	รุ่นที่ 2 (30 ส.ค.48-10 มี.ค.49)	รุ่นที่ 3 (20 ก.ย.48-30 มี.ค.50)	
ภาคเหนือ	7	12	169	188
ภาคกลาง	11	20	186	217
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	22	289	316
ภาคใต้	6	12	132	150
กรุงเทพมหานคร	2	3	41	45
รวม	31	69	817	917

สำหรับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพตามลำดับความสำคัญตามที่ได้วางแผนไว้ นอกเหนือจากการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในโครงการให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน 921 แห่งแล้ว ยังมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็น 3 กลุ่ม คือ ต้นแบบโรงเรียนในฝันระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับประเทศหรือเขตตรวจราชการอีกด้วย (รายละเอียดเรื่องนี้แสดงไว้ในตารางที่ 3 หน้า 19 บทที่ 2 ของรายงานนี้) ผลจากการศึกษาภาคสนามและจากการสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้รับทราบว่า ยังไม่มีการดำเนินงานในประเด็นดังกล่าว

ในส่วนผลผลิตของโครงการซึ่งในที่นี่ก็คือ คุณสมบัตินักเรียนที่พึงปรารถนาหรือคุณสมบัตินักเรียนที่คาดหวังของผู้เรียนนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ เช่น กรรมการสถานศึกษาในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และ ใต้ ล้วนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน จากเดิมซึ่งนักเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอที่ห่างไกล เมื่อมีแขกมาเยี่ยมเยียนและซักถามมักจะนิ่งและยิ้มแต่ไม่สนทนาด้วย บางครั้งก็หลบหน้า แต่ในปัจจุบันนักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก การมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ก็ทำให้นักเรียนไม่ล่าหลังและทันต่อเหตุการณ์ แต่ข้อที่ควรระวังก็คือการมีทักษะในการเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ในสถานที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต นอกโรงเรียนอาจเป็นดาบสองคมก็ได้

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของทางโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ค่าเฉลี่ยก็จัดอยู่ในระดับปานกลาง - มาก ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินจัดอยู่ในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.2.2.4

สำหรับบุคคลสำคัญที่สุดที่ตอบคำถามในเรื่องนี้ คือ ตัวผู้เรียน ซึ่งในที่นี้คณะผู้ประเมินได้ใช้วิธีอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วมและการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ให้นักเรียนประเมินตนเองถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งก็ได้รับคำตอบเกี่ยวกับคุณสมบัติที่คาดหวังดังต่อไปนี้

- นักเรียนสังเกตเห็นว่า ครู - อาจารย์ ใจกว้างขึ้น เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถที่หลากหลายและยอมรับความสามารถเหล่านั้น เช่น ด้านกีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ การเสริมสวย การพูดในที่สาธารณะ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ของโรงเรียน ทำให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงออก

- การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออก รวมทั้งการจัดสถานที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ เช่น เวทีสำหรับการแสดง และการร้องเพลง ร้านเสริมสวย บริษัทจำลอง รวมทั้งการปรับภูมิทัศน์และจัดพื้นที่เพื่อให้นักเรียนได้เล่นกีฬาและทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้นักเรียนและมีความภาคภูมิใจในโรงเรียน

- การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในการพัฒนาระบบ ICT เป็นจุดสำคัญที่ทำให้อยากมาโรงเรียนเนื่องจากสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตติดตามข่าวสารต่างๆ ได้ และเมื่อครูผู้สอนประยุกต์ ICT เข้ากับการเรียนการสอนทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ มีความสนุกในการได้สืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง โดยเฉพาะโปรแกรมประยุกต์ในวิชาฟิสิกส์ทำให้เข้าใจบทเรียนที่ยากๆ ได้ การมอบหมายงานของครูที่ให้ทำงานเป็นกลุ่มทำให้ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นและการที่มีป้ายประกาศติดไว้หน้าโรงเรียนรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ทำให้มีความภาคภูมิใจว่าตนเองสามารถช่วยให้โรงเรียนยกระดับมาตรฐานการศึกษาเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่

จากคำตอบของนักเรียนดังกล่าวข้างต้น เมื่อวิเคราะห์อย่างถ่วงถ่วงแล้วแม้ว่าจะไม่มีประเด็นที่สะท้อนให้เห็นเรื่องคุณธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจนก็ตาม แต่ประเด็นที่ปรากฏเห็นนอกเหนือจากที่โครงการนี้ได้กำหนดไว้ก็คือ การรู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะความรู้ที่พึงปรารถนาสำหรับผู้มีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งหมดที่ได้ประมวลมานี้ก็สามารถกล่าวได้ว่า คุณสมบัติของผู้เรียนนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการในระดับที่น่าพึงพอใจ

4.5 การพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ

ในการศึกษากระบวนการพัฒนาตนเองอย่างก้าวกระโดดของต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น คณะผู้ประเมินได้คัดเลือกจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจากภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และ ใต้ อย่างละ 1 โรงเรียน ดังรายละเอียดในตารางที่ 49 หน้า 152 เพื่อศึกษาการดำเนินงานพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรและช่วงเวลาที่ใช้ในการพัฒนา จากจุดเริ่มต้นจนกระทั่งได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ได้พบปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.5.1 ความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

ต้นแบบโรงเรียนในฝันทั้ง 4 แห่ง คือ โรงเรียนวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม จังหวัดนนทบุรี และ โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา และกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วซึ่งทำหน้าที่แนะนำให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษาและคัดกรองโรงเรียนเพื่อรับการประเมินสำหรับโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว คือ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนก็คล้ายกับแบบจำลองของต้นแบบโรงเรียนในฝัน

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการคัดเลือกโรงเรียนแล้วเห็นได้ชัดเจนว่าทั้งชุมชนและโรงเรียนต่างก็เห็นจุดเด่นของแต่ละฝ่ายที่จะร่วมประสานงานเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายของการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ตัวอย่างของความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนและด้านบุคลากร ดังเช่นโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม จังหวัดนนทบุรี และ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต

ในส่วนของชุมชนนั้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเกื้อหนุนการดำเนินงานของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศนี้ คณะผู้ประเมินได้รับทราบว่ามีกรย้ายผู้อำนวยการในโรงเรียนกรณีศึกษา 2 แห่ง ออกจากพื้นที่เพื่อให้บุคคลใหม่เข้ามาทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชน ทั้งในส่วนของประชาคมและองค์กรทางศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเป็นภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ของโรงเรียน

ตารางที่ 49 ต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเชิงลึก จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์

ภาคภูมิศาสตร์	รายชื่อโรงเรียน	รุ่นที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	วันที่ได้รับรอง
เหนือ	วัดห้วยทราย	แม่ทา	แม่ออน	แม่ออน	เชียงใหม่	16 ก.พ. 2549
กลาง	นนทบุรีพิทยาคม	บางกระสอบ	เมืองนนทบุรี	เมืองนนทบุรี	นนทบุรี	20 มิ.ย. 2548
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ร่มเกล้า	ตองโขบ	โคกศรีสุพรรณ	โคกศรีสุพรรณ	สุพรรณบุรี	7 ก.พ. 2549
ใต้	เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์	วิจิตร	เมืองภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	ภูเก็ต	4 ก.พ. 2548

4.5.2 ความสามารถในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ตามที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นเป็นที่ประจักษ์แล้วว่ามีเครือข่ายผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อให้อำเภอที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและการประสานงานเข้ามาดำเนินการ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยตรง เช่น กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และครู-อาจารย์ในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบข้อมูลในประเด็นนี้ ในโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่ง ก็ได้รับทราบว่าการวางแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมของครู-อาจารย์และนักเรียน โดยมีบุคคลที่เป็นหลักในการดำเนินงานรองจากผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1-2 คน ซึ่งเป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และอาจารย์อาวุโสซึ่งเป็นที่ยอมรับ มีความสามารถที่จะประสานงานกับอาจารย์ในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ ได้ดี ตัวอย่างเช่น โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร มีรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการซึ่งมีความรู้ความสามารถทางคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี และอาจารย์หญิงอาวุโสเป็นบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการประสานงานในโรงเรียน ในส่วนของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต นั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นบุคคลในพื้นที่ เคยเป็นศิษย์เก่าและปฏิบัติราชการในโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดภูเก็ตมาก่อนจึงมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับคณะครู-อาจารย์ และชุมชนใกล้เคียง

สำหรับโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคมนั้น เมื่อแรกเริ่มโครงการ คณะครู อาจารย์ในโรงเรียนยังไม่เข้าใจแจ่มชัดเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนในฝันทำให้ครูบางส่วนมีความรู้สึกต่อต้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนได้แสดงภาวะการเป็นผู้นำในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงโดยการเข้ารับการอบรมด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีและสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ในโรงเรียนเข้ารับการอบรมเช่นเดียวกัน จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้บุคลากรเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้วยดี

ในส่วนของกรณีโรงเรียนวัดห้วยทรายนั้น ผู้บริหารที่เริ่มดำเนินโครงการนี้อย่างจริงจังเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและประสานงานกับชุมชนเพื่อระดมความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง โครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการอยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่าทรุดโทรม บัจฉัยเหล่านี้ทำให้มีปัญหาในการระดมภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ด้วยความสามารถในการประสานงานของผู้อำนวยการกับชุมชนซึ่งมีกำนันที่เป็นผู้นำที่เข้มแข็งอยู่แล้วทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาคมในชุมชนในการจัดหางบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียน

4.5.3 ความเข้มแข็งของชุมชน และภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ในการพัฒนาโรงเรียน จากการศึกษาในเชิงลึกได้ประจักษ์ว่า โรงเรียนในทั้ง 4 ภาคภูมิศาสตร์นั้นตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความเข้มแข็งหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ตัวอย่างเช่นในภาคเหนือ โรงเรียนวัดห้วยทรายตั้งอยู่บนที่ราบในหุบเขาสูงห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 75 กิโลเมตร แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง แต่ก็มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือ กำนัน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการรวมตัวประชาชนจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อจัดหางบประมาณ และจัดหาทรัพยากร มาช่วยในการพัฒนาภูมิทัศน์โรงเรียน ในส่วนของโรงเรียนร่มเกล้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ชุมชนก็จัดว่ามีความเข้มแข็งเช่นเดียวกัน ผู้นำที่โดดเด่นและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน คือ ผู้นำทางศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่นำเงินบริจาคที่ได้รับจากผู้ที่มีจิตศรัทธามาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน นอกเหนือจากความช่วยเหลือจากชุมชนแล้ว โรงเรียนแห่งนี้ก็อยู่ในโครงการพระราชดำริ และได้รับการอุปถัมภ์จากมูลนิธิดิณสุลานนท์ ซึ่งเป็นความอนุเคราะห์ของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ในลักษณะทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ซึ่งมีการติดตามงานเป็นระยะๆ ทุกปีจากผู้แทนของมูลนิธิ เครือข่ายของความสัมพันธ์นี้ทำให้โรงเรียนได้รับความสนับสนุนและช่วยเหลือทางด้านแรงงานจากกองทัพภาคที่ 2 ส่วนหน้า ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียนอีกด้วย

สำหรับโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ภูเก็ตนั้น ตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่สภาพสถานะทางเศรษฐกิจจัดอยู่ในระดับดี ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และทรัพยากรแก่โรงเรียนในการพัฒนาเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันเป็นอย่างดี

ในส่วนของโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคมนั้นก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชน จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และงบประมาณจากผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ภาคเอกชน และงบประมาณที่รับผิดชอบโดยผู้ปกครองของนักเรียน

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนรวมทั้งภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องก็ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาของโรงเรียนเป็นไปอย่างก้าวกระโดด

4.5.4 ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ เป็นที่ทราบกันดีว่าบทบาทของศึกษานิเทศก์ในโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” คือการทำงานเป็นตัวเชื่อมระหว่างศูนย์บริหารโครงการและโรงเรียน ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีบุคลิกที่อ่อนน้อมถ่อมตน และมีสายสัมพันธ์ส่วนตัวที่แน่นแฟ้นกับกลุ่มศึกษานิเทศก์ ก็ได้รับประโยชน์ในการให้ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งอยู่ในรุ่นเร่งผู้ฝึนนั้ได้รับคำแนะนำจากบุคลากร ศูนย์บริหารโครงการและศึกษานิเทศก์ เมื่อนับช่วงเวลาในการดำเนินโครงการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 ตามที่กำหนดไว้ในแผนหลักของโครงการจนกระทั่งถึงวันที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบ โรงเรียนในฝันในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 แล้ว นับเป็นเวลา 1 ปี 4 เดือน คณะผู้ประเมินได้รับทราบว่าจะทางโรงเรียนใช้เวลาในการเตรียมการฝึกซ้อมและจัดการศึกษาเพื่อให้เข้ารูปเข้ารอย ตามแบบจำลองของต้นแบบโรงเรียนในฝัน 18 วัน

ตัวอย่างที่ชัดเจนอีกกรณีหนึ่งคือ โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้อำนวยการ คนปัจจุบันเคยเป็นครูสอนที่โรงเรียนนี้มาก่อน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและกับกลุ่ม ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยเฉพาะหัวหน้ากลุ่มศึกษานิเทศก์ ซึ่งรู้จักกับครอบครัวของผู้ผู้อำนวยการเป็นอย่างดี เมื่อได้รับการสนับสนุนให้มาดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้าในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 ก็ได้มีการร่วมงานกับคณะกรรมการ สถานศึกษา ชุมชน ครู-อาจารย์ในโรงเรียนและนักเรียนพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียน ในฝัน โดยผ่านการรับรองการเป็นต้นแบบเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 ช่วงเวลาที่พัฒนาอย่าง จริงจังคือ 4 เดือน และผลของการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบอยู่ในระดับ A

ในส่วนของโรงเรียนนนทบุรีพิทยาคมซึ่งอยู่ในรุ่นเร่งผู้ฝึนนั้ เช่นเดียวกันนั้น ทาง ผู้อำนวยการซึ่งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน ชุมชนและศึกษานิเทศก์ก็สามารถนำโรงเรียน ผ่านการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในรุ่นที่ 1 ได้ภายในวันที่ 20 มิถุนายน 2548 รวมช่วงเวลาดำเนินการ 1 ปี 8 เดือน

โรงเรียนวัดห้วยทรายซึ่งสภาพการจัดการศึกษาที่ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับที่ ชุมชนไม่พึงพอใจและส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่ใกล้เคียงนั้น ผู้อำนวยการที่ได้รับการ สนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ให้มาดำรงตำแหน่งในวันที่ 10 มกราคม 2546 ก็ได้เริ่มโครงการร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ชุมชน ภาคี เครือข่ายอุปถัมภ์ และกลุ่มศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 1 ได้รับการประเมิน เพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2549 รวมเวลาดำเนินการ พัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน 2 ปี 4 เดือน

จากการวิเคราะห์ความคลี่คลายของการดำเนินโครงการในระดับโรงเรียนเห็นได้ชัดเจน ว่าความพร้อมของโรงเรียนและการได้รับการยอมรับจากชุมชนโดยการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการนี้เป็นปัจจัยแรกเริ่มที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียน สำหรับการบริหารจัดการโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานนั้น ภาวะการเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและศักยภาพในการบริหารจัดการ ทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนก็เป็นปัจจัยหนุนในการดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจาก ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจของผู้ร่วมงานตามคำบอกเล่าของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า จังหวัด

สกลนคร ว่าเป็นไปในลักษณะ “เพื่อนพ้อง น้องพี่” นอกจากนี้การกระจายอำนาจให้บุคลากรในแต่ละภาคส่วนมีส่วนร่วม ทำให้ผู้ที่ร่วมพัฒนาโรงเรียนตั้งแต่ระดับนักเรียนไปจนถึงผู้อำนวยการ ตระหนักว่าตนเองเป็นพลังสำคัญส่วนหนึ่งโดยการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน การได้รับความร่วมมือจากชุมชนและการได้รับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์อย่างต่อเนื่องก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้โรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่งนี้จัดอยู่ในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศตามที่คณะผู้ประเมินได้ค้นพบในภาคสนาม

4.6 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

4.6.1 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ผลการศึกษาในเชิงประเมินตามที่ได้รายงานไว้แล้วข้างต้น คณะผู้ประเมินจะกล่าวถึงทั้งในระดับมหภาคและในระดับจุลภาค ดังนี้

4.6.1.1 ศักยภาพในการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ตามที่ได้รายงานผลการศึกษาเชิงประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ซึ่งเป็นไปในลักษณะการประสานงานมากกว่าการสั่งการทำให้เกิดความพึงพอใจในกลุ่มโรงเรียนผู้รับบริการ ในส่วนของคุณภาพของบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการซึ่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มศึกษานิเทศก์และโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนั้น แม้ว่าจะมีเสียงสะท้อนเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคลากรบางท่านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่จากการที่ผู้ประเมินได้ร่วมติดตามสังเกตการปฏิบัติงานภาคสนามแล้ว ได้พบว่า มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ดังตัวอย่าง การจัดหาภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้แก่โรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมิน เช่น โรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส และโรงเรียนบ้านนิคมสร้างตนเองธารโต อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

นอกจากนี้การดำเนินงานประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในโรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โรงเรียนบ้านนิคมสร้างตนเองธารโต อำเภอธารโต จังหวัดยะลา และโรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ในช่วงวันที่ 22-24 พฤศจิกายน 2549 ได้เกิดเหตุวิกฤตที่อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549 คณะทำงานก็ไม่ได้ล้มเลิกกิจกรรมแต่ได้ดำเนินงานต่อไปในพื้นที่ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2549 โดยไปทำการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันที่โรงเรียนบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานในเชิงรุกของคณะทำงานจากศูนย์บริหารโครงการ ในส่วนของความสามารถในการประชาสัมพันธ์ก็มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว และ

มีการประชาสัมพันธ์รายงานความก้าวหน้าของโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านเอกสารชุด LSP และหนังสือพิมพ์รายวัน

นอกเหนือจากศักยภาพของบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระดับมหภาคก็คือ การที่โครงการได้รับความสนใจจากผู้บริหารระดับสูงมีส่วนช่วยให้ระบบการติดตามการดำเนินโครงการเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของข้าราชการการเมือง เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ อาศัยวิธีการบริหารจัดการของภาคเอกชนมากระตุ้นและติดตามการดำเนินโครงการเพื่อให้เห็นผลอย่างรวดเร็วดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วข้างต้น

ประเด็นที่น่าสังเกตในกระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น “พิธีการ” และ “พิธีกรรม” เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและมีส่วนที่ทำให้ผู้ผ่านการประเมินมีความภาคภูมิใจ ในส่วนของพิธีการตรวจเยี่ยม นั้น ทางโรงเรียนจะมีเอกสารชี้แจงรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมในสถานที่แต่ละจุด รวมทั้งผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม ตัวอย่าง กำหนดการเยี่ยมและประเมินโรงเรียนสายบุรี “แจ้งประชาคาร” อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี วันที่ 22 พฤศจิกายน 2549 นักเรียนมอบดอกไม้ให้แก่คณะกรรมการประเมิน มีการกล่าวต้อนรับคณะกรรมการประเมินด้วยภาษาไทย อังกฤษ มลายูและอาหรับ และมีการแสดงลิเกฮูลู ประธานนักเรียนแนะนำผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

ในส่วนของ “พิธีกรรม” นั้นในช่วงของการประกาศผลการประเมินและการมอบป้าย “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ให้โรงเรียนนั้นมีการร้องเพลง “การศึกษาคือพลังชุบชีวิต” ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู-อาจารย์ และคณะผู้ประเมิน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลา ที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการทุกแห่งต้องการที่จะให้เกิดกับโรงเรียนของตนเพื่อแสดงความสำเร็จและความภาคภูมิใจในการดำเนินงาน

4.6.1.2 การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียนที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศนั้น เป็นที่น่าสนใจว่า ผู้บริหารโรงเรียนนับตั้งแต่ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ และหัวหน้ากลุ่มสาระวิชาต่างๆ นั้น มีแนวคิดในเชิงก้าวหน้าแลเห็นความจำเป็นที่ต้องลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือผู้เรียน ให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานและการสร้างความสามัคคีในกลุ่มครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อร่วมมือในการร่วมทางไปสู่ฝันของโรงเรียน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเกื้อหนุนในการดำเนินงาน

พัฒนาของโรงเรียน การมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความสามารถในการระดมทุนจากภาคีเครือข่าย รวมทั้งการขอความร่วมมือในการลงแรงของชุมชน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่ปรากฏในต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ และโรงเรียนปากพลีวิทยาการ จังหวัดนครนายก โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเบญจมราชาลัย กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนลืออำนาจพิทยาคม จังหวัดอำนาจเจริญ ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเป็นประเด็นสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าความสามารถด้านอื่นๆ เป็นที่ทราบกันดีจากรายงานผลการประเมินของคณะผู้ประเมินโครงการนี้แล้วว่างบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนไม่พอเพียง ผู้บริหารที่มีศักยภาพสามารถกำหนดจำนวนเงินที่ก่อหนี้ภาระผูกพันในขอบข่ายที่ทางโรงเรียนสามารถชำระหนี้ได้ และมีความสามารถในการจัดสรรเงินจากหมวดต่างๆ ที่จะใช้ในขนาดตามดำเนินการให้ทันการณ์ เช่น การขอชำระหนี้ค่าสาธารณูปโภคเป็นงวดๆ การใช้ระบบเงินผ่อนในการจัดซื้อวัสดุ การใช้วิธีการเช่าเครื่องคอมพิวเตอร์ในระยะยาวแทนการจัดซื้อ เป็นต้น ศักยภาพในการบริหารจัดการเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ

4.6.1.3 สภาพความพร้อมของโรงเรียนก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ คณะผู้ประเมินการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ได้วิเคราะห์แบบจำลองของต้นแบบโรงเรียนในฝันจากเอกสารแผนหลักของโครงการ กรอบการดำเนินงานในลักษณะดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) และจากเอกสาร “เพื่อนร่วมทางสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน” แล้วพบว่า สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน ฉะนั้นโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กล่าวและมีจำนวนครูผู้สอนพร้อมในกลุ่มสาระวิชาที่สำคัญๆ เช่น กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และกลุ่มงานอาชีพ จะได้เปรียบในการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากได้รับคำแนะนำจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่คัดกรองก่อนที่จะเข้าสู่การประเมินก็จะเข้าใจกระบวนการดำเนินงานในแต่ละฐานปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ต้นแบบโรงเรียนในฝันที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศในภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ ที่ได้รายงานไว้ในหัวข้อ 4.5 และกรณีของโรงเรียนลืออำนาจพิทยาคม จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งสามารถดำเนินการเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันได้โดยการศึกษาดูงานและฟังพาศึกษานิเทศก์ทางอ้อม

4.6.1.4 การดำเนินงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Partnership in Development) การดำเนินงานโครงการนี้มีลักษณะเด่นคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญที่สุดคือ นักเรียน มีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาและทำหน้าที่ต้อนรับคณะผู้ประเมิน ซึ่งก็หมายความว่า โรงเรียนจะผ่านการประเมินหรือไม่ ขึ้นอยู่กับนักเรียนในการนำเสนอ

กิจกรรมของโรงเรียน ฉะนั้นจุดพลิกผันในการดำเนินงานเช่นนี้ก่อให้เกิดพลังในการพัฒนาและความร่วมมือจากคณะครู ซึ่งร่วมพัฒนากับผู้เรียนก็จะส่งพลังนี้ต่อเนื่องไปยังผู้ปกครองและครอบครัวของนักเรียนหลังจากนั้นก็ขยายไปยังชุมชน เมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือโอกาสที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็มีสูง เมื่อได้รับความร่วมมือในการระดมทุน ทรัพยากร ความช่วยเหลือด้านแรงงานและการร่วมเป็นขวัญกำลังใจในการเตรียมงานก็ทำให้การดำเนินงานลุล่วงไปอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมตัวของผู้ปกครองและชุมชนในวันที่โรงเรียนเข้ารับการประเมินก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจและอาจจะส่งผลกระทบต่อผลการประเมินของคณะผู้ประเมินอีกทอดหนึ่งด้วย

4.6.1.5 การให้คำแนะนำปรึกษาจากกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และกลุ่มศึกษานิเทศก์ของศูนย์ประสานงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วนั้นมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ในส่วนของศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็มีส่วนให้คำแนะนำพร้อมทั้งเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน นอกจากนี้ในกระบวนการคัดกรองโรงเรียนทางกลุ่มศึกษานิเทศก์เหล่านี้ก็ได้ประเมินศักยภาพของผู้อำนวยการโรงเรียนพร้อมกันไปด้วย การขอย้ายผู้อำนวยการที่มีศักยภาพมาพัฒนางานในโรงเรียนก็ประกอบกันรวมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นำไปสู่ผลสำเร็จในการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน”

4.6.2 ปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

สำหรับปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น จากการศึกษาคณะผู้ประเมินโครงการได้พบว่ามี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ ปัญหาที่มีสาเหตุมาจากส่วนกลางและปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.6.2.1 ความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายมาดำเนินงานในเชิงปฏิบัติทำให้ต้องก่อภาระหนี้ผูกพัน จากที่ได้กล่าวในส่วนของการประเมินสภาพการดำเนินงานในระดับจุลภาคเกี่ยวกับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ และความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ ในหัวข้อ 4.2.2.1 ทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานในระดับปฏิบัติการต้องตัดสินใจดำเนินงานโดยก่อภาระหนี้ผูกพัน รวมทั้งนำหมวดเงินงบประมาณในอนาคตมาใช้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกำหนด โรงเรียนในบางพื้นที่ ผู้อำนวยการ

เกิดความเครียดและท้อถอยในการหมุนเงินเพื่อนำมาชำระหนี้ ประสบการณ์ของพ่อค้าแม่ค้าชำระหนี้ เช่น การค้างชำระค่าสาธารณูปโภค และการถูกทวงหนี้จากร้านวัสดุ เป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียนในโครงการนี้ เสี่ยงสะท้อนจากผู้ตอบในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการก่อหนี้ผูกพันและการชำระหนี้ คือ

“พ่อค้าแม่ค้าอย่างน้อย 6 งวด งวดละ 260,000 บาท”

“ต้องจ่ายดอกเบี้ยไปก่อน แล้วหาทางชดใช้หนี้”

การระดมทุนจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ในระดับพื้นที่นับเป็นปัญหาที่ทำนายสำหรับผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากเป็นวิถีปฏิบัติที่ไม่เคยมีการดำเนินงานมาก่อนที่ให้องค์กรทั้งชุมชนและภาคเอกชนสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดของรัฐบาล จึงต้องใช้เวลา และการปรับตัวเพื่อดำเนินงานนี้ให้สำเร็จ

นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิดมาก่อน เช่น ค่าสาธารณูปโภค ค่าซ่อมบำรุงรักษา อุปกรณ์ ICT ค่าใช้จ่ายในการจัดเลี้ยงรับรองคณะผู้มาเยี่ยมโรงเรียนก็ทำให้เพิ่มภาระเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายของโรงเรียนอีกด้วย

4.6.2.2 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของต้นแบบโรงเรียน

ในฝัน ในการถ่ายทอดแนวคิดของภาพลักษณ์ต้นแบบโรงเรียนในฝันเพื่อลงสู่การปฏิบัตินั้น ต้องผ่านองค์การต่างๆ ถึง 4 ระดับด้วยกัน คือ ผู้ดำเนินนโยบายระดับสูง หรือข้าราชการการเมือง ศูนย์บริหารโครงการ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน คณะศึกษานิเทศก์ หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และศูนย์ประสานงานในสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครูปฏิบัติงาน จากที่ได้กล่าวไว้แล้วในส่วนของโครงการประเมินระดับจุลภาคว่า “ต่างคน ต่างฝัน” หรือ “โรงเรียนนายฝัน” ความสอดคล้องหรือการมองภาพลักษณ์ของโรงเรียนก็คลี่คลายไปตามการรับรู้ของบุคคลแต่ละกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการไปแล้ว หน่วยศึกษานิเทศก์มาให้คำแนะนำและต้องแก้ไขบ่อยครั้ง ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกแห่งที่ทำการศึกษาในเชิงลึกได้แก้ปัญหาเหล่านี้โดยการนำบุคลากรดูงานในโรงเรียนที่ผ่านการประเมินประเด็นนี้โรงเรียน คศึกษานิเทศก์ และกลุ่มคณะ ผู้ประเมินต้องใช้เวลาในการรับรู้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนในฝันที่ตรงกัน

4.6.2.3 การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลาง การดำเนินงาน

โครงการโรงเรียนในฝันเป็นวิถีปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และทักษะการเรียนรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ผู้ที่ร่วมดำเนินโครงการต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษา และสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นสำหรับเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในทำนองเดียวกันการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในระดับมหภาคไปจนถึงระดับจุลภาคควร จะตระหนักถึงความเท่าเทียมของผู้ร่วมพัฒนาทั้งในแง่ความสามารถด้านวิชาการ ประสบการณ์

ด้านโรงเรียน และความตระหนักถึงความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ในพื้นที่แต่ละแห่งของประเทศไทยด้วย ปัจจุบันการกระจายอำนาจทางการศึกษา ได้ลงสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา บุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งผู้อำนวยการ ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครูอาจารย์ ต่างก็มีประสบการณ์ด้านการศึกษาในระดับที่เท่าเทียมกับบุคลากร ในส่วนกลาง นอกจากนี้ประสบการณ์วิชาชีพที่ได้จากการดำเนินงานและการอบรมต่างๆ รวมทั้งความก้าวหน้าด้าน ICT ก็ทำให้คุณภาพและศักยภาพไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางที่ในอดีตมีทัศนคติว่า คนจากส่วนกลางมีความรู้ ความสามารถเสมอ นั้น อาจจะไม่จริงเสมอไปในยุคปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากเสียงสะท้อนจาก ภาคสนามที่คณะผู้ประเมินโครงการนี้ได้รับทราบจากผู้บริหารโรงเรียนในเขตภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ก็คือ

“เหลือช่องว่างไว้ให้กลุ่มพวกเราได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นบ้าง”

“โรงเรียนของเราเข้าร่วมโครงการพัฒนาหลายโครงการ จุดเด่นๆ ที่เกิดจากโครงการ อื่นๆ ก็มี น่าจะพิจารณาร่วมด้วย”

ในประเด็นของการทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการยอมรับความแตกต่าง ของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นปัญหาท้าทายในการดำเนินงานโครงการเช่นกัน จากการอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม ณ ศูนย์บริหารโครงการ ระหว่างบุคลากรของศูนย์นี้และ คณะผู้ประเมินโครงการนี้ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้มีการตั้งข้อสังเกต จากบุคลากรของศูนย์ซึ่งออกปฏิบัติงานภาคสนามในการให้คำแนะนำโรงเรียนในภูมิภาคต่างๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ว่า

“เหตุใดหนอคณะครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงยินดีและร่วมทำตามคำแนะนำที่ คณะในภาคเหนือยังริรอที่จะดำเนินการ ส่วนครูภาคใต้ก็มีความเป็นตัวของตัวเองสูงและเชื่อมั่นใน ความคิดของตน”

จากการสังเกตการนำผลงานของนักเรียนไทยมุสลิมเข้าร่วมแสดงในการประเมินเพื่อ รับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันและได้มีคำแนะนำจากกรรมการประเมินให้นักเรียน จัดจำหน่ายผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งหลายครั้งก็จะได้รับคำตอบจากนักเรียนว่า “ไม่ขายหรอกค่ะ” หรือ “ไม่ขายหรอกครับ” คำตอบของนักเรียนเหล่านี้รวมทั้งคำกล่าวของบุคลากรในศูนย์บริหาร โครงการเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูแต่ละภาคภูมิศาสตร์ บ่งบอกให้ทราบว่าทักษะความรู้ที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 ในประเด็น วัฒนธรรมเชิงพหุ เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และตระหนักให้มากขึ้นใน การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมในการดำเนินโครงการนี้

4.6.2.4 การเข้าร่วมโครงการด้วยภาวะจำยอม ในการคัดเลือกโรงเรียน เพื่อเข้าร่วมโครงการนี้ ตามหลักการแล้วจะต้องเป็นการร่วมมือระหว่างชุมชน

และโรงเรียนที่ยินยอมพร้อมใจเข้าสู่โครงการด้วยกัน แต่ในทางปฏิบัติในช่วงเริ่มแรกนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงมหาดไทย โดยผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ช่วยดำเนินการในการคัดเลือกโรงเรียน สิ่งที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่หลายแห่งก็คือ ทางท้องถิ่นคัดเลือกโรงเรียนโดยที่โรงเรียนไม่ทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องจ่ายอมเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากถอนตัวจะอยู่ในท้องถิ่นนั้นไม่ได้ในบางแห่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาช่วยเลือกโรงเรียน ซึ่งเมื่อดำเนินการเลือกโดยที่ทางโรงเรียน และชุมชนไม่มีความพร้อม การดำเนินงานในช่วงเริ่มแรกที่ต้องทำความเข้าใจเมื่อจำเป็นต้องมีการระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายและผู้อุปถัมภ์ในด้านงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนก็ไม่ได้ได้รับความสะดวกมากนัก

4.6.2.5 สภาพบริบทที่ไม่พร้อมของโรงเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการ ในการเข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น แม้ว่าทางโรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและโรงเรียนก็ยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการนี้ก็ตาม แต่ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการตั้งแต่แรกเริ่มก็คือ สภาพบริบทของโรงเรียนที่ไม่มีความพร้อมทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากรที่ทำหน้าที่การสอนไม่ครบทุกสาระวิชา ในสภาพความเป็นจริงนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เคยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมาก่อนจะมีปัญหาในประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวจังหวัด จากประสบการณ์ของคณะผู้ประเมินที่ทำการศึกษาลึกลงได้ประจักษ์ถึงความไม่พร้อมด้านกายภาพของอาคารโรงเรียน และห้องเรียนเพื่อทำเป็นห้องปฏิบัติการ รวมทั้งความสะดวกในการติดตั้งกระแสไฟฟ้า ความคงที่ของการให้บริการกระแสไฟฟ้าในพื้นที่ ตัวอย่าง เช่น โรงเรียนวัดห้วยทราย กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนอาโอยามา 2 กิ่งอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เป็นต้น

ในด้านการขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ นั้น ก็เป็นที่ประจักษ์จากการนำเสนอในหัวข้อ 4.2.2.3 ที่ได้กล่าวถึงการมีครูสอนไม่ครบกลุ่มสาระวิชาจากการศึกษาเชิงลึกพบว่า กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และงานอาชีพในวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะขาดแคลนครูผู้สอนที่จบการศึกษาด้านนี้มาโดยตรง ตัวอย่างเช่น โรงเรียนบ้านท่าสองคอน จังหวัดมหาสารคาม ที่ต้องอาศัยครูผู้สอนวิชาฟิสิกส์ จัดทำห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ด้วย

จากปัญหาที่ได้รายงานในหัวข้อนี้จะเห็นได้ว่า สถานปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นล้วนเป็นหัวใจสำคัญในการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของต้นแบบ

โรงเรียนในฝัน การขาดแคลนครูผู้สอนในกลุ่มสาระวิชาใดวิชาหนึ่งแล้วก็จะยังผลให้กระบวนการพัฒนาในฐานปฏิบัติการนั้นล่าช้า ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนในกลุ่มสาระวิชาที่โรงเรียนขาดแคลน โดยที่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาวิชาเหล่านั้นโดยตรงต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับเนื้อหา และทักษะกระบวนการเรียนของผู้เรียนควบคู่ไปกับการรับฟังคำแนะนำจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ หน่วยเคลื่อนที่เร็วและจากศูนย์ประสานงานโครงการ "๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน" ในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนและฐานปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาเพื่อเข้าสู่การประเมิน

4.6.2.6 ภาวะวิกฤตของสถานการณ์ในเขตชายแดนภาคใต้ เหตุการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา นราธิวาส และปัตตานี เป็นปัญหาที่ทำทลายที่เป็นอุปสรรคในการประเมินโครงการนี้ในระดับหนึ่ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่ของทั้ง 3 จังหวัด ความไม่ปลอดภัยของครูและนักเรียน การก่อความไม่สงบในอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ทำให้ต้องเลื่อนการประเมินโรงเรียนบ้านนิคมสร้างตนเองธารโต ที่กำหนดไว้เดิมวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549 ไปเป็นวันที่ 15 ธันวาคม 2549

ประสบการณ์ที่ได้ประจักษ์ในภาคสนามก็คือ การมีตำรวจและทหารเพื่อคุ้มกันความปลอดภัยของนักเรียนในบริเวณโรงเรียนในชั้นเรียน และหน้าชั้นเรียน ดังตัวอย่างภาพที่ 36 - 37 หน้า 164 นอกจากนี้ก็มีการขอย้ายออกนอกพื้นที่ของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อความปลอดภัยดังที่ได้รับทราบจากผู้อำนวยการโรงเรียนท่านหนึ่งซึ่งได้ขอย้ายจากโรงเรียนที่ได้รับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้วเพื่อไปอยู่ในภาคเหนือ เป็นต้น

นอกเหนือจากผลกระทบในกลุ่มบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างก็ประสบปัญหาแรงงานย้ายออกจากพื้นที่ ผู้ดำเนินธุรกิจไม่สามารถลงทุนซื้อวัสดุก่อสร้างเพื่อรองรับกิจการได้ ทำให้โครงการก่อสร้างและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนต้องหยุดชะงัก เช่น การสร้างหอสมุดของโรงเรียนนราสิกขาลัย ในจังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

ภาพที่ 36 ทหารหน่วยนาวิกโยธิน รักษาความปลอดภัยหน้าชั้นเรียน โรงเรียนบาเจาะ

ภาพที่ 37 ตำรวจรักษาความปลอดภัยบริเวณโรงเรียน "สายบุรี แจ้ประชาคาร"
อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

4.6.2.7 การประวิงเวลาเพื่อถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
ในประเด็นนี้ คณะผู้ประเมินโครงการนี้ได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นจากเว็บไซต์ ผู้จัดการออนไลน์ (www.manager.co.th, 18 สิงหาคม 2549) ภายใต้หัวข้อ “โรงเรียนในฝันหรือจะแค่ว่าเพื่อฝัน?” ซึ่งได้สะท้อนความเป็นจริงในระดับโรงเรียนให้ทราบ เช่น

“หลักการของโรงเรียนในฝันถือเป็นโครงการที่ดี ...แต่ปัญหาที่พบ คือ รัฐบาลไม่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนในฝันมากพอ ในขณะที่ตั้งมาตรฐานการพัฒนาโรงเรียนไว้สูง”

“หนี้สินที่เกิดขึ้นทำให้โรงเรียนในฝันจำนวนไม่น้อยตัดสินใจขอย้ายไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

“ขณะนี้ (18 ส.ค. 2549) มีโรงเรียนในฝันจำนวน 37 โรงเรียนที่จะขอถ่ายโอนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยสถานศึกษาเหล่านี้มีหนี้สินตั้งแต่ 8-12 ล้านบาท”

จากข้อมูลเหล่านี้ คณะผู้ประเมินได้ติดต่อขอสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มโรงเรียนที่ต้องการถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผลจากการสัมภาษณ์ก็ได้รับทราบสาเหตุหลายประการ เช่น การหลอมรวมองค์กรระหว่าง สปช. และ กรมสามัญศึกษา เข้าเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนขาดความคล่องตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องงบประมาณซึ่งต้องเฉลี่ยกันไประหว่างโรงเรียนที่มาจากต่างสังกัด ในความเป็นจริงนั้นจำนวนโรงเรียนที่มาจากสังกัด สปช. มีจำนวนมากกว่าโรงเรียนที่มาจากสังกัดกรมสามัญศึกษา นอกจากนี้ในส่วนของตำแหน่งกรรมการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้ง เมื่อมีการลงคะแนนเสียงตกไปเป็นของกลุ่มบุคลากรจาก สปช. ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งกลุ่มเครือข่ายนี้มีความคิดเห็นว่าหากถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำให้การบริหารจัดการสะดวกขึ้น การประวิงเวลาการประเมินต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้นก็เนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้มีระเบียบห้ามโรงเรียนที่ได้รับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามที่สที่สุดกลุ่มโรงเรียนเหล่านี้ก็ได้เข้าร่วมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในรุ่นที่ 3 แล้ว

4.7 ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการศึกษาเชิงประเมินครั้งนี้มีคำถามเกี่ยวกับผลกระทบที่พึงปรารถนาและที่ไม่พึงปรารถนาอันสืบเนื่องมาจากการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงลึกในภาคสนามปรากฏตามลำดับดังนี้

4.7.1 ผลกระทบที่พึงปรารถนา

จากมุมมองของนักเรียน ผู้บริหาร บุคลากรของโรงเรียน และกรรมการสถานศึกษา ได้สังเกตว่าหลังจากที่ได้มีการเริ่มดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน จนกระทั่งได้รับการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว ภาพลักษณ์ของโรงเรียนและพฤติกรรมของบุคคลได้เปลี่ยนไปดังนี้

4.7.1.1 ภาพลักษณ์ที่สะท้อนคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียน
 ป้ายประกาศสัญลักษณ์รับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันที่แต่ละโรงเรียนติดไว้ที่ประตูทางเข้าต้นแบบโรงเรียนในฝันแต่ละแห่ง (แสดงไว้ในภาพที่ 38 และ 39 หน้า 167) เป็นการประกาศศักยภาพของการจัดการศึกษาทำให้นักเรียนมีความภูมิใจในความทันสมัยของโรงเรียนด้าน ICT และมีความรู้สึกที่ตนเองมีความแตกต่างจากนักเรียนในโรงเรียนเครือข่ายหรือโรงเรียนใกล้เคียง จากข้อมูลของศูนย์บริหารโครงการที่ได้นำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานที่นำเสนอไว้ในตารางที่ 7 หน้า 24 ของบทที่ 2 ของรายงานนี้ก็ได้พบว่ามีจำนวนนักเรียนเข้าเรียนเพิ่มขึ้นในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้จากปีการศึกษา 2547, 2548 และ 2549 คิดเป็นร้อยละ 6.21 , 12.34 และ 16.60 ตามลำดับ

ผลจากการศึกษาเชิงปริมาณของคณะผู้ประเมินโครงการนี้ได้พบว่าต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคเหนือให้คำตอบว่าจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น 43 แห่ง จากทั้งหมด 78 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55.13 ในภาคกลาง เพิ่มขึ้น 47 แห่ง จากทั้งหมด 89 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.81

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพิ่มขึ้น 66 แห่ง จากทั้งหมด 105 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 62.86 ภาคใต้ เพิ่มขึ้น 40 แห่ง จากทั้งหมด 59 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.80 และกรุงเทพมหานคร เพิ่มขึ้น 7 แห่ง จากทั้งหมด 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 50 หน้า 168-169 และจากการสอบถามคณะครูอาจารย์ก็ได้รับทราบว่าจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นจริงส่วนมากจะเป็นนักเรียนของโรงเรียนที่ตัดสินใจเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและจากโรงเรียนเครือข่าย ตัวอย่างเช่น โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดสกลนคร ได้เพิ่มห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 ห้องเรียน เป็นต้น ในส่วนของกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะดีก็ยังไม่แสวงหาโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนในตัวเอง เช่นที่เคยปฏิบัติ

ภาพที่ 38 แสดงสัญลักษณ์ การรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน
ของโรงเรียนสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 39 แสดงสัญลักษณ์การรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันของ
โรงเรียนลืออำนาจวิทยา จังหวัดอำนาจเจริญ

ตารางที่ 50 จำนวนโรงเรียนและร้อยละของนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนหลังจากที่ต้นแบบโรงเรียน
ในฝันร่วมโครงการ จำแนกตามขนาดและภาคภูมิศาสตร์

ภาคภูมิศาสตร์	จำนวนของนักเรียน ที่สมัครเข้าเรียน	ขนาด					ร้อยละ
		ใหญ่	กลาง	เล็ก	เล็กพิเศษ	รวม	
เหนือ	เพิ่มขึ้น	6	11	15	11	43	55.13
	- ไม่เกินร้อยละ 5	1	6	4	6	17	39.53
	- ร้อยละ 5 - 10	2	2	3	-	7	16.28
	- ร้อยละ 11 - 15	-	-	4	3	7	16.28
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	3	3	4	2	12	27.91
	ไม่เพิ่มขึ้น	2	10	12	11	35	44.87
	รวม	8	21	27	22	78	100.00
กลาง	เพิ่มขึ้น	11	19	8	9	47	52.81
	- ไม่เกินร้อยละ 5	3	8	2	5	18	38.30
	- ร้อยละ 5 - 10	1	1	1	-	3	6.38
	- ร้อยละ 11 - 15	2	8	2	2	14	29.79
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	5	2	3	2	12	25.53
	ไม่เพิ่มขึ้น	5	9	18	10	42	47.19
	รวม	16	28	26	19	89	100.00
ตะวันออก เฉียงเหนือ	เพิ่มขึ้น	25	17	21	3	66	62.86
	- ไม่เกินร้อยละ 5	9	6	7	1	23	34.85
	- ร้อยละ 5 - 10	1	3	3	-	7	10.61
	- ร้อยละ 11 - 15	6	2	8	-	16	24.24
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	9	6	3	2	20	30.30
	ไม่เพิ่มขึ้น	3	11	16	9	39	37.14
	รวม	28	28	37	12	105	100.00

ตารางที่ 50 จำนวนโรงเรียนและร้อยละของนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนหลังจากที่ต้นแบบโรงเรียน
ในพื้นที่ร่วมโครงการ จำแนกตามขนาดและภาคภูมิศาสตร์ (ต่อ)

ภาคภูมิศาสตร์	จำนวนของนักเรียน ที่สมัครเข้าเรียน	ขนาด					
		ใหญ่	กลาง	เล็ก	เล็กพิเศษ	รวม	ร้อยละ
ใต้	เพิ่มขึ้น	9	6	12	13	40	67.80
	- ไม่เกินร้อยละ 5	-	3	3	2	8	20.00
	- ร้อยละ 5 - 10	3	-	3	1	7	17.50
	- ร้อยละ 11 - 15	2	2	1	2	7	17.50
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	4	1	5	8	18	45.00
	ไม่เพิ่มขึ้น	4	4	4	7	19	32.20
	รวม	13	10	16	20	59	100.00
กรุงเทพมหานคร	เพิ่มขึ้น	6	-	-	1	7	33.33
	- ไม่เกินร้อยละ 5	-	-	-	-	-	0.00
	- ร้อยละ 5 - 10	-	-	-	-	-	0.00
	- ร้อยละ 11 - 15	2	-	-	1	3	42.86
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	4	-	-	-	4	57.14
	ไม่เพิ่มขึ้น	4	3	4	3	14	66.67
	รวม	10	3	4	4	21	100.00
รวม	เพิ่มขึ้น	57	53	56	37	203	57.67
	- ไม่เกินร้อยละ 5	13	23	16	14	66	32.51
	- ร้อยละ 5 - 10	7	6	10	1	24	11.82
	- ร้อยละ 11 - 15	12	12	15	8	47	23.15
	- ตั้งแต่ร้อยละ 15 ขึ้นไป	25	12	15	14	66	32.51
	ไม่เพิ่มขึ้น	18	37	54	40	149	42.33
	รวม	75	90	110	77	352	100.00

เมื่อมีคำถามต่อไปว่าการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่สังกัดกันนักเรียนที่จบการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นไม่ให้เรียนต่อในโรงเรียนต่างพื้นที่หรือโรงเรียนประจำจังหวัดได้หรือไม่
คำตอบที่ได้รับจากต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และได้
เกินร้อยละ 50 ตอบว่าสามารถทำได้ ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 51 หน้า 170

ตารางที่ 51 จำนวนและร้อยละของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ให้ความคิดเห็นในเรื่องความสามารถของต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ในการสกัดกั้นนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ให้ไปเรียนต่อในโรงเรียนต่างพื้นที่หรือโรงเรียนประจำจังหวัด จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์

ภาคภูมิศาสตร์	ได้ (ร้อยละ)	ไม่ได้ (ร้อยละ)	ไม่ตอบ (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
-เหนือ	54 (60.67)	32 (35.96)	3 (3.37)	89 (100.00)
-กลาง	60 (52.63)	39 (34.21)	15 (13.16)	114 (100.00)
-ตะวันออกเฉียงเหนือ	73 (56.59)	41 (31.78)	15 (11.63)	129 (100.00)
-ใต้	43 (56.58)	27 (35.53)	6 (7.89)	76 (100.00)
-กรุงเทพมหานคร	7 (31.82)	7 (31.82)	8 (36.36)	22 (100.00)
รวม	237 (55.12)	146 (33.95)	47 (10.93)	430 (100.00)

4.7.1.2 การปรับตัวของนักเรียน จากการพัฒนาระบบ ICT และการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของอาจารย์ผู้สอน ทำให้มีโอกาสได้ใช้ห้องปฏิบัติการและห้องสมุดอย่างคุ้มค่า การได้รับความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ชอบที่จะมาโรงเรียนเพื่อสืบค้นข้อมูลและสามารถปรับตนเองเพื่อใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนได้มากขึ้น ซึ่งก็คล้ายตามคำกล่าวของนักการศึกษาที่ว่า “เปิดห้องเรียนสู่โลกกว้าง ให้สิ่งรอบข้างเป็นครู”

ในด้านความฉลาดทางอารมณ์นั้นผลจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอกิจกรรมเพื่อรับการประเมินเพื่อการรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่ ก็ได้รับทราบจากอาจารย์ผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและตัวนักเรียนเองว่า

ในกลุ่มนักเรียนมีความสามัคคี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีระเบียบวินัยมากขึ้น เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าสามารถพัฒนาตนให้เป็นที่ยอมรับและมีศักดิ์ศรีไม่ด้อยกว่าโรงเรียนอื่นๆ

4.7.1.3 การปรับตัวของบุคลากรในโรงเรียน ผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้ได้ทำให้ผู้บริหาร คณะครู - อาจารย์ในโรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมอย่างเด่นชัด ในส่วนของผู้บริหารนั้นโดยส่วนตัวแล้วก็ได้ประจักษ์ว่าการบริหารจัดการโรงเรียนในลักษณะในเชิงธรรมาภิบาล ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ร่วมรับผิดชอบดำเนินกิจกรรม รวมทั้งร่วมตัดสินใจทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ผลจากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษา คณะครู - อาจารย์ ล้วนให้ความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันในการปรับตัวของผู้บริหารในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครู - อาจารย์ และระหว่างครู - อาจารย์กับผู้บริหารเป็นไปในทางที่ดี การดำเนินโครงการนี้ทำให้บุคลากรมีความสามัคคี มุ่งมั่น ร่วมคิดร่วมทำและกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ผ่านการประเมินเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็ใกล้ชิดขึ้นเนื่องจากต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โรงเรียนบางแห่งในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้สามารถให้บริการด้าน ICT กับชุมชน

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนก็ส่งผลกระทบต่อให้ครูได้ตระหนักถึงศักยภาพที่หลากหลายของนักเรียน รวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียน และนำมาซึ่งการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน มีกิจกรรมการเรียนและการทำโครงการ ครูผู้สอนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนดังได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.2.2.3

4.7.1.4 การปรับตัวของผู้ปกครองและชุมชน ผลจากการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อพัฒนาเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น ทำให้ชุมชนได้รับทราบปัญหาและให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เห็นได้จากการมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพยากร งบประมาณและแรงงาน รวมถึงการเตรียมตัวเพื่อรับประเมิน ชุมชนมีความศรัทธา และเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนว่ามีคุณภาพ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนไม่ปล่อยให้ภาระการจัดการศึกษาเป็นของโรงเรียนดังที่เคยเป็นมาในอดีต มีความกระตือรือร้นและยินดีจ่ายเงินลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความภาคภูมิใจโรงเรียนได้รับการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันรู้สึกว่าคุณภาพของโรงเรียนดีขึ้น ให้ความไว้วางใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนดังหลักฐานที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.7.1.1

นอกเหนือจากนี้ก็มีความคาดหวังที่จะเห็นโรงเรียนพัฒนาเทียบเท่าโรงเรียนที่มีคุณภาพในตัวเมืองต่อไป

4.7.2 ผลกระทบในด้านที่ไม่พึงปรารถนาจากการดำเนินโครงการ การดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นี้เมื่อพิจารณาแล้วเปรียบเสมือนเหรียญที่มีสองด้านซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสัจธรรมที่ว่า เมื่อใดที่เราได้สิ่งที่ต้องการก็ต้องสูญเสียบางสิ่งไป ปรากฏการณ์ในลักษณะที่ไม่พึงปรารถนาซึ่งเป็นผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างการดำเนินโครงการและหลังจากที่ได้รับการประเมินเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว จำแนกเป็นรายข้อดังนี้

4.7.2.1 การก่อภาระหนี้ผูกพันเนื่องจากงบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอ จากรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ใน การประเมินการดำเนินงานระดับโรงเรียนหัวข้อ 4.2.2.1 และหัวข้อ 4.6.2.1 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากศูนย์บริหารโครงการไม่พอเพียงและส่งผลให้เกิดความล่าช้าไม่ทันการณ์ในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ผนวกกับงบประมาณที่คาดว่าจะได้รับจัดสรรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย ทำให้โรงเรียนต้องระดมสรรพกำลังในการแสวงหาภาคีเครือข่ายในพื้นที่และต้องก่อภาระหนี้ผูกพันกับร้านค้าวัสดุเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในการติดตั้งอุปกรณ์ และพัฒนาห้องปฏิบัติการ การมีหนี้สินเช่นนี้ทำให้ผู้บริหาร คณะครู - อาจารย์มีความเครียดและต้องช่วยกันคิดหาวิธีจัดการงบประมาณให้ลงตัว เช่น การขอผ่อนชำระหนี้ ขอผ่อนชำระค่าสาธารณูปโภค การจัดผ้าป่าการกุศลทางการศึกษา ฯลฯ เป็นต้น การศึกษาเชิงปริมาณที่ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 39 หน้า 118 ได้พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วต้นแบบโรงเรียนในฝันมีหนี้สินประมาณ 1,937,914.22 บาท

4.7.2.2 ภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นในช่วงการพัฒนาโรงเรียนที่ส่งผลต่อสุขภาพทางกายและสุขภาพจิต

ด้านนักเรียน ในการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้แทนนำเสนอกิจกรรมของโรงเรียนต่อคณะผู้ประเมินนั้น นักเรียนต้องสละเวลาเพื่อเตรียมตัวและฝึกซ้อม ทำให้มีภาระงานมากขึ้นนอกเหนือจากการเรียนในเวลาปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาใกล้จะถึงวันประเมินนักเรียนจะมีความเครียดทางอารมณ์เนื่องจากทราบดีว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนผ่านการประเมินหรือไม่ นอกจากนี้ถ้าหากช่วงเวลาที่ทำการประเมินใกล้เคียงกับการสอบเพื่อเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทำให้เกิดสภาวะเครียดหนักยิ่งขึ้น ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้โรงเรียนที่เข้ารับการประเมินในรุ่นหลังๆ นำนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มาเป็นตัวแทนมากขึ้น ในส่วนของนักเรียนที่ไม่ได้รับเลือกเป็นตัวแทน ก็ขาดโอกาสด้าน

ประสบการณ์ทางการศึกษา บางกลุ่มที่ไม่สนใจเรียนอยู่แล้วก็ถือโอกาสหนีโรงเรียนในช่วงที่มีการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมรับการประเมิน

ในด้านการพัฒนา ICT ในการเรียนการสอนนั้น ได้พบว่าบางครั้งนักเรียนใช้ ICT ผิดวัตถุประสงค์ เข้าสู่เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมทำให้เว็บมาสเตอร์ต้องสกัดกั้นเว็บไซต์เหล่านั้น นักเรียนบางส่วนสนใจเกมส์และอินเทอร์เน็ตทำให้เสียการเรียน นอกจากนี้นักเรียนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการใช้ ICT

ด้านครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน ในส่วนของครูผู้สอนนั้น การเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้น ทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้ในช่วงใกล้วันที่จะทำการประเมินเกิดความเครียดซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต เนื่องจากมีความคาดหวังว่าโรงเรียนจะต้องผ่านการประเมิน ในการดำเนินโครงการนี้ส่งผลให้ครูต้องเสียสละเวลาและเงินเพื่อช่วยพัฒนาโรงเรียน ครูมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้องมาทำงานนอกเวลาราชการ การติดตั้งระบบ ICT ทำให้ค่าสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อครูได้รับโบนัสลดลง คณะผู้บริหารและครูทำงานภายใต้ความกดดัน เนื่องจากคณะครูต้องมีการงานในการรับรองผู้มาเยี่ยมโรงเรียน ครูเสื่อมศรัทธาในระบบความเชื่อมโยงระหว่างการวางนโยบายและปฏิบัติกำหนดนโยบายที่มีภาพฝันแต่ไม่รับผิดชอบในการปฏิบัติทำให้ในเขตกรุงเทพมหานครมีครูย้ายไปสอนโรงเรียนอื่นมากขึ้นกว่าเดิม ครูขาดเวลาที่เป็นส่วนตัวและเวลาสำหรับครอบครัวทำให้บางครอบครัวเริ่มมีปัญหา ที่น่าสนใจ คือ ครูเป็นทุกข์กับภาระหนี้สินของโรงเรียน

สำหรับในภาคเหนือ นั้น ครูที่เข้ารับฟังการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแสดงความรู้สึกว่ามี ความคับข้องใจ เมื่อถูกคณะกรรมการประเมินดำเนินในเวลา ดำเนินการรับรองต้นแบบ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ผลกระทบด้านขวัญและกำลังใจ เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้ไม่ต่างจากโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

ด้านผู้ปกครองและชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงแรกของการดำเนินโครงการ คือ การเสียสละเงิน ทรัพยากร และแรงงานเพื่อช่วยให้งานพัฒนาโรงเรียนบรรลุ สำหรับโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจฝืดเคืองทำให้เกิดความเดือดร้อน ผู้ปกครองต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การทำงานล่วงเวลาของนักเรียนที่โรงเรียนโดยเฉพาะนักเรียนหญิงทำให้ผู้ปกครองเป็นห่วงความปลอดภัยและไม่พึงพอใจ

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน ผลจากการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และได้พัฒนากระบวนการพุทธิปัญญาขั้นสูงให้กับผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกันครู - อาจารย์ หลายท่านในโรงเรียน

ที่คณะผู้ประเมินได้ทำการศึกษาในเชิงลึกได้ตระหนักถึงความห่างเหินระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งคุณธรรมของผู้เรียนในกรณีที่มีการส่งงานหรือแบบฝึกหัดกระทำโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง ภาษากายระหว่างครูและศิษย์ที่บ่งบอกวัฒนธรรมไทยที่ห่างหายไป นอกจากนี้ก็มีคำถามของครูที่ข้องใจเกี่ยวกับผลงานที่นักเรียนส่งผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ว่านักเรียนได้ปฏิบัติจริงหรือไม่ ใครคือผู้ส่งงานที่แท้จริง

4.7.2.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียน

ในฝัน จากการศึกษาเชิงลึกได้รับทราบว่าโรงเรียนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค และค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอุปกรณ์เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องเก็บเงินจากนักเรียนเพื่อนำมาช่วยค่าใช้จ่ายเหล่านี้ โรงเรียนบางแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็อนุญาตให้นักเรียนผ่อนชำระได้ ซึ่งโรงเรียนก็ได้ชี้แจงกับผู้ปกครองว่าเป็นการพัฒนานักเรียนและเป็นผลประโยชน์ของนักเรียนโดยตรง

ในส่วนของผู้เรียนนั้นผลจากที่ได้รับการพัฒนาทักษะด้าน ICT ทำให้สามารถท่องอินเทอร์เน็ตและเข้าสู่เว็บไซต์ที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งในการนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้รับทราบและได้จัดสรรงบประมาณเพื่อติดตั้งโปรแกรมประยุกต์ เช่น Plawan Browser เพื่อป้องกันเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมให้ 35,000 โรงเรียน (Sirikul, 2007) เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเป็นเหยื่อของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อย่างไรก็ตามการป้องกันนี้ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตภายนอกโรงเรียน

4.8 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการและต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ในการดำเนินโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้น ปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการนอกเหนือจากงบประมาณอุดหนุนรายหัวแล้ว ก็มีงบประมาณดำเนินโครงการงบประมาณและทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ การจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับการพัฒนาระบบ ICT ในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน การได้รับการติดตามประสานงานจากศูนย์บริหารโครงการศึกษานิตศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว และกลุ่มศึกษานิตศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งกรอบในการประเมินดุลยัตชนนี้ได้เรียกชื่อการดำเนินงานนี้ว่า “3 ตัวช่วย 1 ตัวเชื่อม”

การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้ศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีสภาพคล้ายคลึงกับต้นแบบโรงเรียนในฝันก่อนเข้าร่วมโครงการและอยู่ในบริบททางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันจากจังหวัดเชียงใหม่

สุพรรณบุรี มหาสารคาม และนครศรีธรรมราช ใน 4 ภาคภูมิศาสตร์ ดังรายละเอียดรายชื่อโรงเรียนในตารางที่ 52 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 52 รายชื่อโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการและต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่นำมาเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ภูมิภาค	จังหวัด	รายชื่อโรงเรียน	
		นามสมมติของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ	ต้นแบบโรงเรียนในพื้นที่
เหนือ	เชียงใหม่	ชุมชนบ้านในฝัน	วัดห้วยทราย
กลาง	สุพรรณบุรี	จตุรมิตรวิทยา	บรหารแจ่มใสวิทยา
ตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาสารคาม	บ้านศิลาลาด	บ้านท่าสองคอน
ใต้	นครศรีธรรมราช	กุญชรอุปถัมภ์	นาบอน

ในการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้ คณะผู้ประเมินได้อาศัยดุลยดัชนี (Balanced Scorecard) เป็นแนวทางและได้เลือกประเด็นที่สามารถเปรียบเทียบกันได้อย่างสมเหตุสมผลมา 4 ประเด็น คือ ปัจจัยนำเข้าในการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเข้าสู่ความเป็นมืออาชีพ การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบ E-School และคุณสมบัติของผู้เรียน

4.8.1 ปัจจัยนำเข้าในการบริหารและจัดการศึกษา โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการทั้ง 4 แห่งนี้ เมื่อพิจารณาปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณแล้วก็เป็นที่ชัดเจนว่า ไม่มีงบประมาณอุดหนุนจากโครงการ ซึ่งตามรายงานที่สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เผยแพร่ (ในตารางที่ 4 หน้า 21 ของรายงานนี้) เป็นเงินโดยเฉลี่ยต่อโรงเรียนประมาณ 1,405,000 บาท (หนึ่งล้านสี่แสนห้าพันบาทถ้วน) และเมื่อพิจารณาต่อไปว่างบประมาณจำนวนนี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาหรือไม่ ผลจากการศึกษาเชิงลึกพบว่า โรงเรียนบ้านในฝันในภาคเหนือ แม้จะได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิโคคาโคลา และสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ 22 เครื่อง แต่ก็ไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในหมวดสาระวิชาคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี

สำหรับโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหนึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดการศึกษาก็คืองบประมาณอุดหนุนรายหัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพร้อมของห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

กรณีของโรงเรียนในภาคใต้ นั้นโดยบริบทของชุมชนแล้วได้รับทราบว่าเป็นอดีตนักเรียนมีปัญหาทะเลาะวิวาท ซึ่งเนื่องมาจากประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เมื่อโรงเรียนเข้าร่วมโครงการวิถีพุทธแล้วทำให้นักเรียนปรับตัวได้ดีขึ้น ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นโรงเรียนมีเว็บมาสเตอร์และมีอาจารย์สอนวิชาคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี ซึ่งสำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ มีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี สามารถซ่อมแซมเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ได้รับบริจาคเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียน แต่งบประมาณสำหรับซื้อโปรแกรมประยุกต์ไม่เพียงพอ นอกเหนือจากปัญหาในด้านงบประมาณแล้ว การได้รับการดูแลจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่เพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนแบบสร้างสรรคินิยมก็ยังไม่เข้มข้นเท่าใดนักเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนนาบอนซึ่งเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน

ในส่วนของโรงเรียนในภาคกลางนั้น นับว่าแตกต่างจากทั้งสามโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากได้รับงบประมาณและมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและเป็นศูนย์ ICT ของเขตพื้นที่การศึกษา แต่เมื่อพิจารณาถึงการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เช่น การทำโครงการเพื่อพัฒนากระบวนการปฏิบัติปัญญาในระดับสูงแล้วยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาต่อไป

4.8.2 การพัฒนาบุคลากรเพื่อเข้าสู่การเป็นมืออาชีพ ประเด็นนี้ถือว่าเป็นข้อเปรียบเทียบที่เห็นอย่างเด่นชัด ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” นั้นโอกาสได้รับการอบรมด้าน ICT และด้านวิชาการอื่นๆ ไม่เท่าเทียมกับบุคลากรในต้นแบบโรงเรียนในฝันเนื่องจากงบประมาณสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรไม่เพียงพอ ตามรายงานที่สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เผยแพร่ (ในตารางที่ 4 หน้า 21 ของรายงานนี้) ต้นแบบโรงเรียนในฝันได้รับงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเฉลี่ยโรงเรียนละ 120,000 บาท นอกจากนี้สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ เมื่อได้รับการอบรมแล้วการนำประสบการณ์เรียนรู้ไปปฏิบัติก็แตกต่างกัน บุคลากรของโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ต้องดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ซึ่งในที่นี้ก็มีกรณีเหตุและการติดตามผลเป็นระยะๆ ก่อนที่จะเข้ารับการประเมิน ในขณะที่ครู - อาจารย์จากโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการขาดการกำกับติดตาม และที่เป็นปัญหาสำคัญก็คือความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนในบางพื้นที่ เช่น โรงเรียนกรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีครูที่สามารถสอนวิชาคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีเพียง 1 คน ซึ่งต้อง

รับภาระทั้งด้านการสอนนักเรียนและควบคุมดูแลระบบทั้งโรงเรียนและนอกจากนี้การเยี่ยมชมจากศึกษานิเทศก์เพื่อให้คำแนะนำก็ไม่ค่อยมีบ่อยครั้งนัก ทำให้ประสบการณ์อบรมที่ได้รับไม่มีโอกาสที่จะนำไปพัฒนานักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

4.8.3 การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบ E-School จากกรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างต้นแบบโรงเรียนในฝันและกรณีศึกษาโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเห็นได้ชัดว่าการพัฒนาระบบ ICT ของต้นแบบโรงเรียนในฝัน และการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการทรัพยากรในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อการประเมินในระดับจุลภาคที่ผ่านมา การมีระบบ ICT เป็นตัวเชื่อมได้ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าของผู้เรียนและการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งช่วยพัฒนากระบวนการทางพุทธิปัญญา ในส่วนของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการนั้น แม้ว่าจะได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนพระราชทานดังเช่น กรณีศึกษาในภาคเหนือ โรงเรียนชุมชนบ้านในฝัน ก็ยังมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและคอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการทำโครงงานของนักเรียน

สำหรับกรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนบ้านศิลาลาดได้รับความช่วยเหลือจากโครงการสอนทางไกลของโรงเรียนไกลกังวล แต่อุปกรณ์เหล่านั้นก็ไม่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญคือความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนและภาระการสอนของครูที่รับผิดชอบดังได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 4.8.2

ในส่วนของโรงเรียนในภาคกลางนั้น การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบ E-School อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจโดยที่ห้องสมุดของโรงเรียนก็จัดเป็น E-Library การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดโครงงานของนักเรียนและการแสดงผลงานที่เกิดจากการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับที่ควรพัฒนาเพิ่มขึ้น

4.8.4 คุณสมบัติที่พึงปรารถนาของนักเรียน ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนในกลุ่มกรณีศึกษาที่นำมาเปรียบเทียบกับนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” คณะผู้ประเมินได้รับทราบว่ากลุ่มนักเรียนเหล่านี้ทราบเกี่ยวกับโอกาสในการเรียนการสอนที่นักเรียนในต้นแบบโรงเรียนในฝันได้รับ จึงมีความสนใจอยากจะมีโอกาสเช่นนี้บ้าง

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่า ถึงแม้ว่านักเรียนจะขาดโอกาสด้าน ICT แต่ก็ได้รับความดูแลเอาใจใส่จากครูซึ่งก็ตระหนักถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน

เช่น โรงเรียนในภาคเหนือที่มุ่งหวังให้นักเรียนออกไปประกอบอาชีพ โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เน้นให้โรงเรียนขยายโอกาสโรงเรียนนี้เป็น “หนึ่งโรงเรียนหนึ่งอาชีพ” ซึ่งโรงเรียนก็สามารถพัฒนานักเรียนให้ออกไปประกอบอาชีพได้ในระดับ 1 คน 3 อาชีพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปลูกฝังทักษะในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโรงเรียนมุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุขและพัฒนาศักยภาพทางด้านกีฬา ดังภาพที่ 40 หน้า 179 เพื่อให้สามารถเข้าสู่โรงเรียนกีฬาและเป็นนักกีฬาของจังหวัดหรือระดับเขตให้ได้ ซึ่งสิ่งนี้ก็ป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาในยุคปัจจุบันที่การกีฬา มีบทบาทในสังคมอย่างสูง

โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในภาคใต้ทางโรงเรียนตระหนักถึงปัญหาพื้นฐานของนักเรียนและมุ่งหวังปลูกฝังเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขก็นับว่าเป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนในยุคปัจจุบัน

โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในภาคกลางนั้น ทางโรงเรียนมุ่งหวังอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งส่งผลทำให้นักเรียนได้รับรางวัลในด้านนี้หลายครั้ง และก็สะท้อนให้เห็นถึงการรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาทั้ง 4 หัวข้อนี้เห็นได้ว่ากรณีที่โรงเรียนไม่ได้เข้าร่วมโครงการนั้นทำให้ขาดโอกาสในการได้รับรู้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษาซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อกรมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนที่จะยังผลให้นักเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของครูในเรื่องความดีของนักเรียนในประเด็นดังกล่าวก็ช่วยเสริมพลังศักยภาพด้านอื่น ๆ ของนักเรียนเพื่อให้เข้าสู่สังคมได้ตามอัธยาศัยในการเรียนการสอนระดับอนุบาลของโรงเรียนกรณีศึกษาในภาคเหนือ เห็นได้ชัดว่า ครู-อาจารย์และนักเรียนมีความใกล้ชิดในการเรียนการสอน ดังตัวอย่างภาพที่ 41 หน้า 179 และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครู-อาจารย์มีการอธิบายข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำแบบฝึกหัดมีการประสานสายตาและการใช้ภาษากายเพื่อบ่งบอกคุณภาพงานของนักเรียน ประเด็นเหล่านี้ก็บ่งบอกให้ทราบถึงสิ่งที่นักเรียนกลุ่มนี้ได้รับแม้ว่าจะเสียโอกาสในการเข้าถึงความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี แต่ก็ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครู-อาจารย์ ดังคำพูดของครู-อาจารย์ในโรงเรียนกรณีศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กล่าว ว่า

“แม้เราจะไม่ Hi-Tech แต่เราก็ High Touch”

ภาพที่ 40 นักเรียนชายระดับประถมศึกษาซึ่งมีความสามารถด้านกีฬาฟุตบอล
โรงเรียนบ้านศิลาลาด จังหวัดมหาสารคาม
(กรณีศึกษาโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ)

ภาพที่ 41 แสดงการออกกำลังกายตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล
โรงเรียนบ้านโนนฝั้น จังหวัดลำปาง (กรณีศึกษาโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ)

4.9 การอภิปรายผลจากการศึกษาเชิงประเมิน

การศึกษาเชิงประเมินในครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค เมื่อเทียบกับแผนหลักของโครงการซึ่งได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาการดำเนินโครงการในภาพรวมเห็นได้ชัดเจนถึงความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลักษณะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับมหภาคและจุลภาคเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนไทยให้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพและดำรงชีวิตได้ในสังคมอุดมปัญญาอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งก็ได้ตอบสนองต่อแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือ “ต้นทุนทางปัญญา” ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ของรายงานนี้ และได้ช่วยบรรเทาปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีและสารสนเทศของเยาวชนได้ในระดับหนึ่ง

ในแง่ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่เยาวชนในโรงเรียนที่ห่างไกลนั้น โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ก็ได้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นไปของโลกยุคโลกาภิวัตน์และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและมีทักษะเพียงพอเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผลการดำเนินงานในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการในการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องจัดอยู่ในระดับที่ดี ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากศักยภาพด้านบริหารจัดการของบุคลากรในศูนย์นี้ การได้รับความเอาใจใส่ติดตามกำกับจากผู้บริหารระดับสูง ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ โดยเฉพาะทางฝ่ายการเมืองนั้นก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อรับรองต้นแบบโรงเรียนในฝันด้วยในหลายพื้นที่ การใช้วิธีการบริหารของภาคเอกชน เช่น การใช้กลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วในการให้คำแนะนำและประเมินผลย่อยในกระบวนการดำเนินการพัฒนาของโรงเรียนเพื่อคัดกรองเข้าสู่การประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารติดต่อกับทางโรงเรียนและศึกษานิเทศก์โดยตรงก็ช่วยลดขั้นตอนของระบบราชการทำให้การดำเนินงานสะดวกรวดเร็วทำให้ความสามารถประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันได้ถึง 917 แห่ง จากทั้งหมด 921 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 99.56 ซึ่งการดำเนินงานในสภาพจริงนี้ก็สอดคล้องกับทฤษฎีโครงการที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 2

สำหรับการดำเนินงานในฝ่ายต่างๆ ของศูนย์บริหารโครงการนั้น ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดำเนินการประสานงานผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์กับโรงเรียน และ

ประชาสัมพันธโครงการนี้ได้ในระดับดีมาก ซึ่งปรากฏการณ์นี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในเชิงรุกของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนเป็น E-school ของผู้ดำเนินโครงการ ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค

ในส่วนของฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์นั้น การดำเนินงานระดมทรัพยากรมิได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ทั้งในส่วนของศูนย์บริหารโครงการและโรงเรียน ในที่นี้รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรไปยังโรงเรียนอีกด้วย ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของจำนวนบุคลากรในศูนย์ และความสามารถในการระดมทุน ตามแผนหลักของโครงการ ก็มีการคาดหมายว่าโรงเรียนทั้ง 921 แห่งที่เข้าร่วมโครงการนี้มีสิทธิที่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรอย่างถ้วนหน้า เมื่อพิจารณาสิ่งได้คาดหวังไว้ในแผนหลักและสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยแล้ว ก็เห็นได้ว่ายังห่างไกล ทั้งนี้เนื่องจากผู้อุปถัมภ์ที่เป็นภาคเอกชนรายใหญ่ ก็ต้องการคัดเลือกโรงเรียนเอง นอกจากนี้กิจกรรมการระดมทรัพยากรจากองค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดของรัฐบาล ก็เริ่มมีปรากฏในโครงการนี้อย่างจริงจัง ก็อาจทำให้การตอบรับยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์แผนหลักของโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในเชิงระบบแล้ว เห็นได้ว่า มีการกล่าวถึงความจำเป็นในการดำเนินโครงการ บัณฑิตนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการอย่างชัดเจน และในการวางแผนการดำเนินงานคณะผู้ดำเนินงานก็ประกอบด้วยบุคลากรระดับปฏิบัติการ เช่น ครู-อาจารย์ และศึกษานิเทศก์เป็นส่วนใหญ่ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขั้นตอนของการประเมินความจำเป็น (Needs Assessment) ของการดำเนินโครงการนี้การมีส่วนร่วมของบุคคลในระดับพื้นที่ยังมีน้อยมาก เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในอำเภอต่างๆ ซึ่งสิ่งนี้ก็ส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่คลาดเคลื่อนของภาพลักษณ์ “ต้นแบบโรงเรียนในฝัน” และความไม่ชัดเจนเรื่องงบประมาณที่จัดสรรให้แก่โรงเรียน

นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น แนวคิดในการจัดสรรงบประมาณหรือบัณฑิตนำเข้าให้แก่โรงเรียนนั้นผู้ดำเนินการในระดับมหภาคก็ได้ปฏิบัติตามประเพณีนิยม คือ คำนวณตามจำนวนรายหัวของนักเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ซึ่งฐานมติในการดำเนินงานเช่นนี้ ก็ถือว่าสภาพบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งเท่าเทียมกันแต่ในความเป็นจริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้น ตัวอย่างเช่น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เคยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติมาก่อน มีความพร้อมไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษาในการเตรียมตัวเพื่อพัฒนาเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ฉะนั้นการดำเนินงานในช่วงแรกของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเหล่านี้จึงต้องขวนขวายหางบประมาณดำเนินการโดยก่อภาระหนี้ผูกพัน ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยเชิงประเมินของมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ (2548) ในเรื่องภาระหนี้ผูกพันของโรงเรียน และเมื่อพิจารณาความสมดุลระหว่างกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนและงบประมาณที่ได้รับจัดสรรแล้ว พบว่างบประมาณที่ได้รับนั้นคิดเป็นเพียง 1/3 ของค่าใช้จ่ายดำเนินการจริงในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างไรก็ตาม ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการลงทุนเพื่อพัฒนาต้นทุนทางปัญญาของผู้เรียนสำหรับเข้าสู่การแข่งขันในโลกปัจจุบันและในแง่ของการทดสอบศักยภาพของผู้บริหารระดับโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาท่ามกลางทรัพยากรที่ขาดแคลนแล้ว ปรากฏการณ์เช่นนี้ ก็นับว่าเป็นบทเรียนควรค่าแก่การเผยแพร่สำหรับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์บริหารโครงการในด้านการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการนี้ก็จัดอยู่ในระดับที่ดีมีต้นแบบโรงเรียนในฝันที่ได้รับการรับรองแล้ว 917 แห่ง สำหรับ 4 แห่ง ที่เหลือก็ได้ทำการประเมินแล้วแต่ให้อยู่ในระดับ “รอ” สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการประเมินของคณะกรรมการเมื่อได้ประจักษ์สภาพบริบทของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเชิงพหุซึ่งเป็นทักษะความรู้ที่จำเป็นสำหรับทำความเข้าใจกับกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) นั้นนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ดำเนินงานโครงการในระดับมหภาค เมื่อต้องประสานงานโดยเฉพาะกับกลุ่มโรงเรียนที่มีการนำร่องใช้โปรแกรมอิสลามศึกษาในชายแดนจังหวัดภาคใต้

ผลการศึกษาเชิงประเมินในระดับจุลภาคในส่วนของประสานงานของกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว ศูนย์ประสานงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งทำหน้าที่ประเมินผลย่อยและคัดกรองโรงเรียนเป็นระยะๆ ซึ่งอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจนั้นก็สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะของบุคลากรที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษาในการให้คำแนะนำปรึกษาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ทั้งนี้เนื่องจากแบบจำลองของการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝันก็คล้ายคลึงกับของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อน นอกเหนือจากภาระที่กล่าวแล้วนี้เป็นที่ประจักษ์ว่ากลุ่มศึกษานิเทศก์เหล่านี้ก็ได้ทำหน้าที่ประเมินศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียนที่จะขับเคลื่อนโรงเรียนเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันไปพร้อมๆ กันด้วย การกระจายอำนาจทางการศึกษาลงสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาทำให้อำนวยความสะดวกในการสืบเปลี่ยนบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาดำเนินงานในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังที่ได้รายงานไว้ในหัวข้อ 4.5 ของรายงานนี้

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาการดำเนินงานส่วนนี้เทียบกับแบบจำลองเชิงตรรกของทฤษฎีโครงการในหน้า 31 บทที่ 2 ของรายงานนี้ ในแง่ของปัจจัยนำเข้าแล้วเห็นได้ว่าจำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่นี้ยังไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนที่รับบริการ จึงทำให้เกิดกิจกรรมการดูงานต้นแบบโรงเรียนในฝันและการนิเทศทางอ้อมดังที่ได้รายงานไว้แล้ว

สำหรับผลการศึกษาเชิงประเมินการดำเนินงานในระดับโรงเรียนโดยอาศัยกลยุทธ์นี้เป็นกรอบการศึกษาที่ได้พบว่าบุคลากรในโรงเรียนพึงพอใจผลการดำเนินงานพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นก็บ่งชี้ว่า การเป็นโรงเรียนธรรมาภิบาลที่มีการบริหารจัดการโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานในบรรยากาศกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนไปสู่การเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อใดที่ให้โอกาสโรงเรียนดำเนินการโดยอิสระและคำนึงถึงสภาพบริบทแล้วผลงานจะเป็นที่พึงพอใจ ผลการศึกษาเชิงประเมินในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสภาพร (2549) ที่ได้วิเคราะห์การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของต้นแบบโรงเรียนในฝันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นที่เห็นได้เด่นชัดคือ การพัฒนาระบบ ICT ของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าถึงแหล่งความรู้และการที่ครูแต่ละคนได้ตระหนักว่าตนเองมิได้เป็นเจ้าของข้อมูลแหล่งความรู้เพียงผู้เดียวดังที่เคยเป็นในอดีต ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้โดยอาศัยทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลในชนบทสามารถเป็น **เพื่อนร่วมทาง** ในการศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนในเมืองใหญ่ได้ ซึ่งก็ยังมีผลให้เกิดความเท่าเทียมทางการศึกษาต่อไป

การปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของต้นแบบโรงเรียนในฝันซึ่งได้บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ทำโครงการซึ่งก็เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดสร้างสรรค์นิยม ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองในแง่การพัฒนาระบบการพุทธิปัญญาาระดับการวิเคราะห์และการสร้างองค์ความรู้เท่าที่ค้นพบก็มีเฉพาะในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งอาศัยวิธีการแสวงหาความรู้โดยวิธีการนิรนัยแต่ชิ้นงานก็ยังนับว่ามีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับชิ้นงานของนักเรียนในกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ ที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการสืบค้นมาเรียบเรียงและสรุปเพื่อส่งเป็นชิ้นงานในลักษณะ “ตัด ต่อ แปะ” ซึ่งผลจากการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับรายงานการประเมินโครงการ Intel? Teach to the Future ในประเทศไทย (จรรยา และคณะ, 2550) ที่ศึกษาศักยภาพของครู-อาจารย์ผู้สอนในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสู่กระบวนการสร้างสรรค์นิยม ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนซึ่งไม่ครบทุกสาระวิชาตามที่ได้เสนอไว้ในหัวข้อ 4.2.2.3 และประเด็นปัญหานี้สอดคล้องกับรายงานสรุปของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ในเรื่องสภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในต้นแบบโรงเรียนในฝันในด้าน ICT และด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนทำให้ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมีความตื่นตัวและตระหนักถึงศักยภาพของ

ผู้เรียน และส่งผลให้ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน เมื่อพิจารณาในแง่ของจำนวนผู้สอนที่ผ่านการอบรมแล้วตัวเลขเหล่านั้นก็อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ประเด็นที่สำคัญและติดตามมาหลังจากการอบรมก็คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ประสบการณ์จากการอบรมในการจัดการเรียนการสอนและทำอย่างสม่ำเสมอ การยอมรับศักยภาพของผู้เรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ครู - อาจารย์ และ ผู้เรียน ซึ่งก็จะต้องเป็นประเด็นที่ทางโรงเรียนต้องตระหนักในแง่ของการพัฒนาที่ยั่งยืนหลังจากได้รับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว

ในส่วนของการจัดการงบประมาณและการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ซึ่งได้พบว่าการดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่คาดหวังทำให้เกิดภาระหนี้สินสืบเนื่องมาจากความไม่สมดุลระหว่างการวางแผนกิจกรรมและแผนงบประมาณของโครงการนั้น เมื่อพิจารณาถึงการชวนขยายแสวงหางบประมาณดำเนินการเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนทันการณ์ สำหรับการเข้ารับประเมินเพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบุคลากรในโรงเรียน และสิ่งที่ได้รับเหนือความคาดหมาย คือ ความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนในการดำเนินงาน

ในด้านคุณสมบัติของนักเรียนนั้นจากการที่นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มพัฒนาฐานปฏิบัติการในกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ เพื่อเข้ารับการประเมินนั้นทำให้นักเรียนตระหนักในความสำคัญของบทบาทของตนเองที่จะทำให้โรงเรียนผ่านการประเมิน ประเด็นนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนมีความกระตือรือร้นและใช้วิธีการเรียนในเชิงรุกเพื่อเตรียมรับการประเมิน

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินโครงการนั้นนอกเหนือจากการประสานงานอย่างดีระหว่างผู้ดำเนินโครงการระดับมหภาคและระดับจุลภาคแล้ว การควบคุมกำกับการดำเนินงานจากผู้บริหารระดับสูงเช่นข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำอย่างใกล้ชิดก็เป็นส่วนสำคัญ และที่สำคัญที่สุดก็คือศักยภาพในการจัดการทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการเงินของผู้บริหารโรงเรียนในการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับรากหญ้าเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการดำเนินโครงการไปสู่เป้าหมาย และเป็นผลกระทบก่อให้เกิดพลังศรัทธาจากชุมชนที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น ผลจากการศึกษานี้ก็สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2548) เช่นกัน

สำหรับปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ เช่น ความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายมาดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางก็สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานโครงการที่ยังหลงเหลือวิธีการบริหารจัดการแบบจาก บน - ล่าง ซึ่งคาดว่าต่อไปก็น่าจะมีความคลี่คลายมากขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจไปยังระดับโรงเรียน

ในส่วนของคุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลจากการศึกษาเชิงประเมินได้บ่งบอกว่า ในเชิงวิชาการนั้นความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองของครู-อาจารย์ ในด้าน ICT ยังไม่เท่าเทียมกันกับกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน และในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนก็เสียโอกาสในการที่ได้เข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ แต่การค้นพบเกี่ยวกับการให้ผู้เรียนมีความสุข การพัฒนาผู้เรียนตามอัตภาพ ความใกล้ชิดของครู-อาจารย์กับนักเรียนดังคำกล่าวที่ว่า "แม้เราจะไม่ใช่ Hi-Tech แต่เราก็ High Touch" รวมทั้งการเข้าร่วมโครงการวิถิพุทธเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนได้บ่งบอกถึงจิตวิญญาณของครูผู้สอนในด้านการปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าพิจารณาต่อไปในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

โดยภาพรวมแล้วการดำเนินโครงการนี้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่อาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนในโรงเรียนห่างไกลได้อย่างน่าพึงพอใจ แต่เดิมนั้นครูคือผู้รู้และเป็นแหล่งสรรพวิชาสำหรับนักเรียน แต่ปัจจุบันไม่ได้เป็นเช่นนั้น การมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีทำให้นักเรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้จากผู้รู้คนอื่นๆ ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ อย่างไรก็ตาม ทักษะความรู้ด้าน ICT ที่ได้รับการพัฒนานี้ก็เปรียบเสมือนดาบสองคมซึ่งทำให้ผู้เรียนอาจเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ไม่พึงปรารถนาได้ ฉะนั้นหน้าที่ของครูก็คือ แนะนำให้นักเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยีและมุ่งปลูกฝังด้านคุณธรรมมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาเชิงประเมินและข้อเสนอแนะ

โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งสนับสนุนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่ห่างไกลระดับอำเภอจำนวน 921 แห่ง เพื่อขจัดช่องว่างทางการศึกษา และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพเพื่อเข้าสู่โลกแห่งการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 การศึกษาเชิงประเมินครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการนี้ ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผลผลิตของโครงการ ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินโครงการ และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเมื่อเทียบกับต้นแบบโรงเรียนในฝัน

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาในเชิงปริมาณ คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ทั้งในกลุ่มที่ผ่านการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบแล้ว และกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน เพื่อตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 471 แห่ง แบ่งเป็นกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน 430 แห่ง และโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน 31 แห่ง

สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพหรือการศึกษาเชิงลึกนั้นได้คัดเลือกต้นแบบโรงเรียนในฝันจากจังหวัดที่มีหน่วยศึกษานิเทศก์เคลื่อนที่เร็ว จังหวัดที่มีต้นแบบโรงเรียนในฝันครบทุกอำเภอ จังหวัดที่มีสัดส่วนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินสูง และที่มีสัดส่วนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินต่ำ จำนวนทั้งสิ้น 25 แห่ง จากภาคภูมิศาสตร์เหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ และกรุงเทพมหานคร

นอกจากที่กล่าวข้างต้น มีโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบเป็นกรณีศึกษาคู่กับต้นแบบโรงเรียนในฝันในแต่ละภาคภูมิศาสตร์ 4 แห่ง โรงเรียนที่คณะผู้ประเมินศึกษากระบวนการคัดกรองเพื่อเข้ารับการประเมิน 1 แห่ง โรงเรียนที่ทำการศึกษาระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน 2 แห่ง และโรงเรียนที่ทำการศึกษาในช่วงการศึกษาความเป็นไปได้เพื่อพัฒนาเครื่องมือ 3 แห่ง (ไม่นับโรงเรียนที่ได้

ทำการศึกษาเชิงลึกในเวลาต่อมา 5 แห่ง) รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้นที่คณะผู้ประเมินดำเนินการศึกษาในเชิงลึก 32 แห่ง

เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มแบบมีจุดสนใจร่วม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลและปรากฏการณ์ก็ได้อาศัยวิธีการเชิงอุปนัยเพื่อตรวจสอบความเชื่อมโยงของสาเหตุและผล การวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ขององค์กร การวิเคราะห์ข้ามพื้นที่ และการจัดหมวดหมู่ประเภทเพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ร่วมกับทฤษฎีโครงการเพื่อประเมินการดำเนินงานในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเชิงประเมินครั้งนี้ ผลจากการศึกษาเชิงประเมินและข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการต่อไปนี้มีรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาเชิงประเมิน

ผลจากการประเมินการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ สำหรับการประเมินการดำเนินงานโครงการในระดับมหภาคและระดับจุลภาคสรุปได้ดังนี้

5.1.1 การดำเนินงานบริหารจัดการในระดับมหภาคของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ศักยภาพในด้านการบริหารจัดการและด้านวิชาการของบุคลากรในศูนย์บริหารโครงการทำให้การประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจัดอยู่ในระดับที่ดี ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการให้บริการและการให้คำปรึกษาแนะนำ ศูนย์บริหารโครงการใช้วิธีการบริหารจัดการของภาคเอกชนเข้ามาดำเนินงานในเชิงรุกซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีโครงการที่วิเคราะห์ไว้ ทำให้สามารถประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน ดำเนินการไปได้ถึง 917 แห่ง จากทั้งหมด 921 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 99.56

การดำเนินงานของฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนับว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงในการประชาสัมพันธ์โครงการและประสานงานผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับโรงเรียน สิ่งนี้ทำให้เกิดช่องทางสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนักเรียนจนถึงผู้บริหารระดับสูงของโครงการ

สำหรับฝ่ายที่การดำเนินงานไม่เป็นไปตามความคาดหวังคือ ฝ่ายภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ซึ่งการระดมทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการจัดสรรให้แก่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และมีเสียงสะท้อนจากโรงเรียนในเรื่องความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร อย่างไรก็ตามก็ถือว่าการจัดทำ

รายชื่อผู้อุปถัมภ์ รวมทั้งจำนวนเงินที่บริจาคอย่างเป็นระบบและนำเผยแพร่ต่อสาธารณชน ก็เป็นการสะท้อนถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของฝ่ายนี้

การดำเนินงานประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันของศูนย์บริหารโครงการมีการต่อบริจากระหว่างโรงเรียนในระดับที่พึงพอใจทั้งในด้านคุณสมบัติทางวิชาการและความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมิน ในส่วนของการเข้าใจสภาพบริบทของโรงเรียนนี้ก็มีข้อวิพากษ์จากโรงเรียนในรุ่นแรกที่เข้ารับการประเมิน แต่หลังจากนั้นก็มีการปรับกระบวนการและปรับตัวชีวิตเป็นระยะๆ กระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันมีการทำงานที่เป็นระบบและกิจกรรมในการประเมิน ประกอบด้วย “พิธีการ” และ “พิธีกรรม” ทำให้โรงเรียนที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบประทับใจและพึงพอใจ

สำหรับประเด็นที่ควรตระหนัก คือ การยอมรับในความเท่าเทียมระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และการยอมรับในความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ที่แข็งแรงประเด็นที่อ่อนไหว เช่น การจัดสรรทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ และการจัดสรรงบประมาณในหมวดงบวิกฤต เป็นต้น

5.1.2 ผลการดำเนินโครงการในระดับจุลภาค

5.1.2.1 การดำเนินงานและบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อนมีความเชี่ยวชาญในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 ได้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่โรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝันและคัดกรองโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน ในขณะที่ศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งส่วนใหญ่เคยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีความเชี่ยวชาญในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 ทำหน้าที่ให้ขวัญกำลังใจแก่โรงเรียน แต่ทั้งสองกลุ่มนี้ก็ได้ทำการประเมินศักยภาพของผู้บริหารโรงเรียนไปพร้อมๆ กัน มีการเสนอย้ายผู้บริหารที่มีความสามารถเข้ามาดำเนินงานในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย นับว่ากลุ่มศึกษานิเทศก์เหล่านี้ได้ทำหน้าที่ประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการลดภาระของคณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันในระดับที่พึงพอใจ

5.1.2.2 ผลการดำเนินงานบริหารโครงการในระดับโรงเรียน การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนเมื่อพิจารณาจากกรอบดุลยดัชนีและให้ผู้บริหารต้นแบบโรงเรียนในฝันจัดอันดับกิจกรรมที่ทางโรงเรียนคิดว่าประสบผลสำเร็จเป็นอันดับแรกก็ได้พบการจัดอันดับซึ่งจะกล่าวเรียงตามลำดับดังนี้

- กิจกรรมด้านกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บริหารจัดการให้เป็นโรงเรียนธรรมาภิบาล การบูรณาการการเรียนรู้ การสร้างโอกาสและช่วยเหลือนักเรียนถูกจัดเป็นอันดับแรก พบว่าภาวะการเป็นผู้นำของผู้บริหาร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน การกระจายอำนาจให้ครู - อาจารย์ และนักเรียน เข้าร่วมดำเนินงาน ช่วยฝึกกำลังในการระดมทรัพยากร การดำเนินงานให้ไปสู่ต้นแบบโรงเรียนในฝัน ผลการศึกษาเชิงประเมิณครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร (2549) การปฏิรูปการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อม และการให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและนำเสนอกิจกรรม อธิบายตอบข้อซักถามผู้ประเมินก็เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา แต่เมื่อพิจารณาถึงการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระวิชาได้พบว่าการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่กระบวนการเรียนการสอนแบบสร้างสรรคินิยมยังอยู่ในระดับเริ่มต้น นักเรียนได้มีประสบการณ์ทำโครงการโดยบูรณาการเทคโนโลยีกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการพหุทธิปัญญาาระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ และการสร้างองค์ความรู้เฉพาะในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ที่อาศัยวิธีการแสวงหาความรู้เชิงนิรนัย ผลงานในส่วนนี้ยังมีเป็นจำนวนน้อย ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับรายงานการประเมินโครงการ Intel® Teach to The Future (จรียา และคณะ, 2550) การบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้พบจากโครงการในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ซึ่งก็มีจำนวนน้อยเช่นกัน

- การเพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จเป็นอันดับที่สอง การดำเนินงานพัฒนาระบบ ICT ของต้นแบบโรงเรียนในฝันนั้นเห็นชัดเจนในห้วงปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระความรู้ต่างๆ ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี และมีทักษะความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียน

- กิจกรรมด้านการได้รับจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรจากภาครัฐบาลและเอกชน และการได้รับความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ถูกจัดไว้เป็นลำดับที่สาม การดำเนินงานในส่วนนี้ในช่วงแรกประสบปัญหาทางงบประมาณที่จัดสรรล่าช้า และการระดมทรัพยากรไม่เพียงพอและไม่ทันการณ์ในการเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการประเมินทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณในอนาคตมาใช้ไปก่อนและก่อภาระหนี้ผูกพัน ความไม่สมดุลระหว่างการวางแผนกิจกรรมและแผนงบประมาณของโครงการทำให้บางโรงเรียนมีหนี้สิน ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2548) โดยเฉลี่ยแล้วหนี้สินสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ประมาณ 4,111,886.92 บาท โรงเรียนขนาดกลาง

ประมาณ 2,377,838.22 บาท โรงเรียนขนาดเล็กประมาณ 1,261,932.23 บาท และโรงเรียนขนาดเล็กพิเศษ (จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน) ประมาณ 635,854.20 บาท กิจกรรมที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพื่อระดมทุนมีหลากหลายเช่น การทอดผ้าป่าการกุศลเพื่อการศึกษา เป็นต้น ผู้ที่มีบทบาทในการบริจาคทรัพยากร คือ ผู้ปกครอง ชุมชน อบต. เทศบาล และ อบจ.

- กิจกรรมด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ความเป็นมืออาชีพและการได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงถูกจัดไว้เป็นอันดับที่สี่ ผลการพัฒนาศักยภาพของครู-อาจารย์ ในด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ ICT และโปรแกรมประยุกต์ พบว่า ในกลุ่มต้นแบบโรงเรียนในฝัน และกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 394 โรงเรียน มีครูที่ได้รับการอบรมด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 15,828 คน ด้านการประยุกต์ใช้ ICT 17,284 คน และกลุ่มครู-อาจารย์ มีความสามารถในการใช้ ICT พัฒนางานได้จำนวน 15,111 คน ในส่วนของความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาใกล้เคียงกันก็ได้มีการประสานงานในระยะแรกแต่ไม่มีการดำเนินกิจกรรมเป็นรูปธรรม

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินโครงการนี้ในระดับโรงเรียนเทียบกับปณิธานของโครงการที่ว่า “พลิกระบบการศึกษา หยุดวงจรความยากจน” ผู้บริหารต้นแบบโรงเรียนในฝันทุกแห่งที่ได้ทำการศึกษาในเชิงลึก ให้ความเห็นว่าโรงเรียนสามารถพลิกระบบการศึกษาให้ปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถหยุดวงจรความยากจนได้ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏผลเป็นรูปธรรมในช่วงเวลาระยะสั้น ต้องคอยเวลาเมื่อนักเรียนที่เป็นผลผลิตของต้นแบบโรงเรียนในฝันออกไปประกอบอาชีพในสังคมต่อไป

5.1.3 ความสอดคล้องระหว่างการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝันและแนวทางการดำเนินงานที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาเชิงประเมินได้ประจักษ์ว่า โครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้บูรณาการแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด ๔ แนวทางการจัดการศึกษา หมวด ๘ ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และหมวด ๙ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่ห่างไกล สำหรับผลจากการศึกษาเชิงประเมินโดยสรุปในประเด็นนี้ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 5.1.2.2 ซึ่งเป็นการดำเนินงานระดับจุลภาคในระดับโรงเรียน

5.1.4 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงาน ผลผลิตกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ผลการศึกษาเชิงประเมินพบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อเข้าสู่การเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน คณะกรรมการประเมินได้รับรองต้นแบบ

โรงเรียนในฝันไปแล้ว 917 โรงเรียนจากทั้งหมด 921 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 99.56 สำหรับที่เหลือ 4 โรงเรียนก็ได้รับการประเมินแล้วและติด “รอ” การดำเนินงานประเมิน เริ่มต้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547 จนถึงวันที่ 30 มีนาคม 2550 ใช้เวลา 2 ปี 3 เดือน ซึ่งล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ 3 เดือน

สำหรับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพที่ต้องการให้เป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัดและระดับประเทศหรือเขตตรวจราชการนั้นไม่มีการดำเนินงานในประเด็นดังกล่าว

ในส่วนผลผลิตของโครงการนอกเหนือจากจำนวนต้นแบบโรงเรียนในฝันแล้ว คุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้เรียนตามความคาดหวังของโครงการก็เป็นผลผลิตที่สำคัญ ผลจากการศึกษาเชิงประเมินพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน และการเป็นผู้แทนเพื่อเข้ารับการประเมินมีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนมีการปรับตัว รวมทั้งการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนมีส่วนที่ทำให้ให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีมารยาททางสังคมในการต้อนรับแขก การมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้นักเรียนทันต่อเหตุการณ์ นักเรียนมีความภูมิใจที่ตนเองสามารถช่วยให้โรงเรียนยกระดับมาตรฐานการศึกษาเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันได้

5.1.5 การพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายเป็นต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ ผลการศึกษาได้พบปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำเนินงาน เช่น ความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเกิดจากการได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากศึกษานิเทศก์ ภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและความสามารถในการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องของผู้อำนวยการ ความเข้มแข็งของชุมชนและภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ในการพัฒนาโรงเรียน และความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างโรงเรียนกับศึกษานิเทศก์

5.1.6 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จประกอบด้วย ศักยภาพในการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” และการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ผลการศึกษาเชิงประเมินสอดคล้องกับการศึกษาของ นภสร (2548) สภาพความพร้อมของโรงเรียนซึ่งก่อนเข้าร่วมโครงการคล้ายคลึงกับแบบจำลอง การจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับข้าราชการการเมือง และข้าราชการประจำระดับสูง และการให้คำแนะนำปรึกษาและการประเมินผลย่อยของกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว

5.1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ สำหรับปัญหาท้าทายที่เป็นอุปสรรคการดำเนินงานคือ ความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายมาดำเนินงานในเชิงปฏิบัติทำให้ต้องก่อภาระหนี้ผูกพัน และมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของภาพลักษณ์ต้นแบบโรงเรียนในฝันทำให้

ต้องมีการปรับปรุงบ่อยครั้ง การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางทำให้ผู้ดำเนินงานในระดับพื้นที่ขาดความเป็นอิสระ รวมทั้งการนำแนวคิดของวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ไปใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างในการประสานงานโครงการ การเข้าร่วมโครงการด้วยภาวะจำยอมของโรงเรียน และสภาพบริบทที่ไม่พร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส นอกจากนี้ภาวะวิกฤตของสถานการณ์ในเขตชายแดนภาคใต้ก็ส่งผลกระทบต่อทั้งการดำเนินโครงการทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน ความปลอดภัยในการดำเนินงานของคณะกรรมการประเมิน และประเด็นสุดท้าย คือ การประวิงเวลาเพื่อถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของโรงเรียนที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษามาก่อนทำให้การเข้าสู่กระบวนการประเมินเพื่อรับรองการเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันล่าช้า

5.1.8 ผลกระทบของการดำเนินโครงการที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในด้านที่ดีก็คือ ภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และส่งบุตรหลานเข้าเรียนเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาเชิงประเมินสอดคล้องกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2548) และสามารถสกัดกั้นนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ให้เรียนต่อในต่างพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง นักเรียนมีการปรับตัว มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความฉลาดทางอารมณ์ ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีการปรับตัว มีความสัมพันธ์กันมากขึ้นและร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน

สำหรับผลกระทบในด้านที่ไม่พึงปรารถนาก็คือการก่อภาระหนี้ผูกพันเนื่องจากงบประมาณดำเนินการที่จัดสรรให้โรงเรียนล่าช้าและไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมพัฒนาภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นในช่วงการพัฒนาโรงเรียนส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตของครู-อาจารย์ และนักเรียน ในช่วงเริ่มแรกโครงการ ผู้ปกครองจากชุมชนที่มีฐานะฝืดเคืองต้องเดือดร้อน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเริ่มห่างเหินเนื่องจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้รับการรับรองเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝันก็คือ ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคและค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอุปกรณ์เพิ่มขึ้น นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะด้าน ICT ใช้ความสามารถนี้เข้าสู่เว็บไซต์ที่ไม่พึงปรารถนา

5.1.9 ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของต้นแบบโรงเรียนในฝัน โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” แตกต่างจากโรงเรียนอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการในแง่ของการเตรียมบุคลากรเพื่อดำเนินโครงการซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนได้ร่วมรับรู้และเตรียมตัวเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย คือ การเป็นต้นแบบโรงเรียนในฝัน นอกจากนี้การได้รับงบประมาณจากศูนย์บริหารโครงการเพื่อดำเนินงาน รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและแรงงานจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรใน

โรงเรียนนับตั้งแต่นักเรียน ครู-อาจารย์ไปจนถึงผู้บริหาร และการพัฒนาตนของครูอาจารย์ ด้าน ICT และด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความสะดวกในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนหรือที่เรียกว่า E-school ความพร้อมในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และห้องปฏิบัติการในกลุ่มสาระวิชาสำคัญๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ทำให้มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อมุ่งสู่กระบวนการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์นิยม

เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดการศึกษากับโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการแล้ว ผลจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 แห่ง จาก 4 ภาค มีปัญหาเรื่องความพร้อมของห้องปฏิบัติการในกลุ่มสาระวิชาสำคัญๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนพบเฉพาะในโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลาง ICT ในภาคกลาง แต่โรงเรียนอื่น ๆ ที่ไม่มีงบประมาณด้านนี้นักเรียนก็มีโอกาสจำกัด นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพของครู-อาจารย์เป็นไปอย่างจำกัด เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งสิ่งนี้ก็ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน แต่ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือครู-อาจารย์และนักเรียนต่างทราบถึงข้อดีของโอกาสนี้ก็ได้พยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพด้านกีฬาของผู้เรียน และเข้าโครงการวิถีสันทนาการ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

5.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

ตามแผนหลักโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งได้วางเป้าหมายไว้ว่า ระยะเวลาของการดำเนินโครงการเป็นการพัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอทุกอำเภอ ระยะเวลาที่สองจะกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ระดับตำบล และระยะที่สามขยายเครือข่ายครอบคลุมไปทุกหมู่บ้านนั้น ในความเป็นจริงหลังจากที่การดำเนินงานโครงการระยะแรกเสร็จสิ้นแล้วได้มีการปรับเปลี่ยนแผนในระยะเวลาที่สองให้เป็นการพัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอภายใต้ชื่อโครงการ “โรงเรียนดีใกล้บ้าน” เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะช่วงชั้นที่ 1-2-3 หรือเฉพาะช่วงชั้น 3-4 ให้มีการจัดการศึกษาครบวงจรตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1-4 โครงการนี้มีชื่อเรียกขานทั่วไปว่าโครงการ “๑ ประถม ๑ มัธยม” การดำเนินงานครอบคลุมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,800 แห่ง

สำหรับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการนี้ในระยะเวลาที่สองได้รวบรวมจากประสบการณ์ภาคสนามของคณะผู้ประเมินและจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานโครงการ “๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมมนาระดมความคิด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดสัมมนาเสนอผลการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2550 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้องในประเด็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในฝันให้ยั่งยืน ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ครู ผู้บริหารโรงเรียนในฝัน สื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 152 คน ซึ่งจากการอภิปรายได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในฝันยั่งยืนต่อไป สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนในฝัน เป็นกลยุทธ์ที่สนองแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในยุคเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบ กระบวนการและผลผลิตที่แตกต่างไปจากเดิม ทุกคนได้ค้นพบกระบวนการคิดของตนเอง เกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์ ทั้งครูและนักเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและการจัดกิจกรรมมุ่งสู่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระบบอินเทอร์เน็ต มีทักษะในการดำรงชีพ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย กล้าแสดงออกและรักโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนร่วมแรงร่วมใจพัฒนาโรงเรียนจนผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในฝัน
2. โครงการโรงเรียนในฝันมีนวัตกรรมที่ดีในหลายเรื่อง อาทิ การอาศัยภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษา การคัดสรรผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสามารถบริหารจัดการและการให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนงบประมาณ
3. ความสำเร็จของโครงการปรากฏชัดเจน คือโรงเรียนในฝันเป็นที่ยอมรับของชุมชน ทำให้มีนักเรียนเข้ามาเรียนมากขึ้น เด็กมีความสุขในการเรียน อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและได้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน หากต้องการให้เกิดความยั่งยืนและมีการสานต่อการดำเนินงานควรทำเป็นโครงการพิเศษ บนพื้นฐานของการดำเนินงานปกติ โดยไม่ต้องมีแรงผลักดันจากการเมือง
4. โครงการนี้ควรขยายผล แต่ยุทธศาสตร์ในการขยายผลจะต้องมีเงินสนับสนุนการดำเนินงาน มีผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม และมีการบริหารจัดการที่ดี โดยต่อยอดการพัฒนาขยายผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และคงคุณภาพให้ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานในความพอเพียงของบริบทแต่ละโรงเรียน รวมทั้งควรขยายเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งโรงเรียนในฝัน
5. การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนในฝันไม่ควรมุ่งเน้นการระดมเงินเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีการระดมในด้านพหุปัญญา และพหุภาคี

6. ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ควรสรุปบทเรียนจากกระบวนการที่โรงเรียนดำเนินการประสบความสำเร็จ เพื่อเสนอเป็นแนวทางการปฏิบัติให้โรงเรียนอื่นๆ นำไปใช้ นอกจากนี้ ควรสรุปกลยุทธ์ในการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการฯ ซึ่งทำร่วมกับกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Roving Team) ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป และควรสานต่อในด้านนวัตกรรม เพื่อความยั่งยืนของโครงการ

7. เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของโรงเรียนในฝัน ควรมีแผนการดำเนินงานตามกลยุทธ์หลัก 5 ประการ ของโครงการ ฯ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน โดยใช้วิธีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาดำเนินการกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง แล้วถอดบทเรียนออกมาเป็นความรู้ที่ปฏิบัติ รวมทั้งควรมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพตลอดเวลา จนเป็นวัฒนธรรมองค์กร

8. กระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาครูต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้โรงเรียนพัฒนา

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมมนาระดมความคิด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดสัมมนาเสนอผลการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนในฝัน เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2550 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้องในประเด็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในฝันให้ยั่งยืน ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ครู ผู้บริหารโรงเรียนในฝัน สื่อมวลชนและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 152 คน ซึ่งจากการอภิปรายได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในฝันยั่งยืนต่อไป สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนในฝัน เป็นกลยุทธ์ที่สนองแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในยุคเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบ กระบวนการและผลผลิตที่แตกต่างไปจากเดิม ทุกคนได้ค้นพบกระบวนการคิดของตนเอง เกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์ ทั้งครูและนักเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและการจัดกิจกรรมมุ่งสู่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระบบอินเทอร์เน็ต มีทักษะในการดำรงชีพ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย กล้าแสดงออกและรักโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชนร่วมแรง ร่วมใจพัฒนาโรงเรียนจนผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนในฝัน

2. โครงการโรงเรียนในฝันมีนวัตกรรมที่ดีในหลายเรื่อง อาทิ การอาศัยภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษา การคัดสรรผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสามารถบริหารจัดการและการให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนงบประมาณ

3. ความสำเร็จของโครงการปรากฏชัดเจน คือโรงเรียนในฝันเป็นที่ยอมรับของชุมชน ทำให้มีนักเรียนเข้ามาเรียนมากขึ้น เด็กมีความสุขในการเรียน อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและได้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน หากต้องการให้เกิดความยั่งยืนและมีการสานต่อการดำเนินงานควรทำเป็นโครงการพิเศษ บนพื้นฐานของการดำเนินงานปกติ โดยไม่ต้องมีแรงผลักดันจากการเมือง

4. โครงการนี้ควรขยายผล แต่ยุทธศาสตร์ในการขยายผลจะต้องมีเงินสนับสนุนการดำเนินงาน มีผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม และมีการบริหารจัดการที่ดี โดยต่อยอดการพัฒนาขยายผลการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง และคงคุณภาพให้ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานในความพอเพียงของบริบทแต่ละโรงเรียน รวมทั้งควรขยายเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งโรงเรียนในฝัน

5. การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ไม่ควรมุ่งเน้นการระดมเงินเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีการระดมในด้านพหุปัญญา และพหุภาคี

6. ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ควรสรุปบทเรียนจากกระบวนการที่โรงเรียนดำเนินการประสบความสำเร็จ เพื่อเสนอเป็นแนวทางการปฏิบัติให้โรงเรียนอื่นๆ นำไปใช้ นอกจากนี้ ควรสรุปกลยุทธ์ในการดำเนินงานของศูนย์บริหารโครงการฯ ซึ่งทำร่วมกับกลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Roving Team) ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป และควรสานต่อด้านนวัตกรรม เพื่อความยั่งยืนของโครงการ

7. เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของโรงเรียนในฝัน ควรมีแผนการดำเนินงานตามกลยุทธ์หลัก 5 ประการ ของโครงการ ฯ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่แสดงผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน โดยใช้วิธีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาดำเนินการกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง แล้วถอดบทเรียนออกมาเป็นความรู้ที่ปฏิบัติ รวมทั้งควรมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพตลอดเวลา จนเป็นวัฒนธรรมองค์กร

8. กระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาคู่มือต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้โรงเรียนพัฒนา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2549. **รายงานการศึกษาเบื้องต้นการวิจัยและประเมินโครงการ "หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน"**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. **การคิดเชิงวิพากษ์**. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545. **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546. **การคิดเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2548. **คลื่นลูกที่ 5 ปราชญ์สังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- จริยา เสถบุตร. 2539. **หลักการประเมินทางการศึกษา**. เอกสารคำสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จริยา เสถบุตร และคณะ. 2550. **การประเมินการดำเนินงานโครงการ "Intel® Teach To the Future" และผลกระทบที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน**. รายงานการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2548. **แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์.
- ชนิตา รัชพัลเมือง. 2548. **รายงานสรุปสภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ชุดรายงานการวิจัยเล่มที่ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค.
- นภสร ต้นปัทมดิลก. 2548. **การดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ : การศึกษาแบบข้ามกรณี**. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัตร นาคะเวช. 2548. **การดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบในโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน**. (รายงานการวิจัย). www.labschools.net สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2550.
- ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ศูนย์บริหารโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **การสร้างระบบ e-learning ด้วยโปรแกรม Moodle : LMS**. กรุงเทพมหานคร.

- พระประชา ปสนนธมโม, พระไพศาล วิสาโล, สันติสุข โสภณศิริ และรสนา โตสิตระกูล. 2528. **จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ : ทศนะแม่บทเพื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมไทย.** แปลจาก The Turning Point โดย Fritjob Capra. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พิพัฒน์ ก่องกิจกุล และณัฐยา สินตระการผล. 2549. **Balanced Scorecard วิธีสร้างสมดุลระหว่างกลยุทธ์และการควบคุม.** กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ไพฑูรย์ วงศ์ภักดี. 2548. **การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.** รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุค ศรีอาริยะ. 2542. **ภูมิปัญญาบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- วีรภูธ มาชะศิริานนท์ และณัฐพันธ์ เขจรนันท์. 2546. **การพัฒนา Balanced Scorecard.** แปลและเรียบเรียงจาก Performance Drivers : A Practice Guide to Using the Balanced Scorecard. โดย Nils-Goran Olve, Jan Roy และ Magnus Wetter. กรุงเทพมหานคร : ธรรมมล.
- ศูนย์บริหารโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **บูรณาการอย่างไร...ให้ถึงฝัน.** กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- ศูนย์บริหารโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **ปฏิรูปครู...สู่ฝัน.** กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- ศูนย์บริหารโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **๑ ปี ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน นโยบายสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : วุฒิวัฒน์.
- สถาพร หยองอ่อน. 2549. **โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน : การวิเคราะห์การนำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.** ปริญญาโท ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. 2550. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔.**

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. แผนหลักโครงการ
“หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน.” กรุงเทพมหานคร : ศูนย์กลางคพรว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. แนวทางการพัฒนา
หลักสูตรสำหรับสถานศึกษาในโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน.
กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. เพื่อนร่วมทาง
สู่ฝันต้นแบบโรงเรียนในฝัน. กรุงเทพมหานคร : มปป.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2545. พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และสำนักงานมาตรฐาน
อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. กรุงเทพ
มหานคร : ทัศนทอง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. มาตรฐานการศึกษาของชาติ.
กรุงเทพมหานคร : สหายบล็อกและการพิมพ์.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546.
๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน. Powerpoint. <http://www.labschools.net>.
สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2549.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550.
ผลการดำเนินงานโครงการ หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ระหว่างปี
งบประมาณ 2547 - 2549. <http://www.labschools.net>. สืบค้นเมื่อ
8 พฤษภาคม 2550.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2537. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berg, Bruce L. 2001. **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. 4th
edition. Singapore : Allyn and Bacon.
- Chen , Huey Tsyh. 1990. **Theory - Driven Evaluations**. Newbury Park, California
: SAGE.
- Gardner, Howard. 1999. **Intelligence Reframed : Multiple Intelligences for
the 21st Century**. New York : Basic Books.
- Goleman, Daniel. 1997. **Emotional Intelligence**. New York : Bantam Books.

- Green , Jennifer C. and Others. 2006. **An Educative, Values – Engaged Approach to Evaluation.** A Paper Presented at the International Conference on New Direction of Educational Evaluation. Junly 6–7, 2006. Naresuan University : Phitsanulok, Thailand.
- Intel® Coporation. 2006. **A Worldwide Communication to 21st Century Learning.** www. Intel. Com/education. Retrieved on April 25, 2007.
- Intel® Innovation Education. 2548. **คู่มือการอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู.** กรุงเทพมหานคร : องค์การส่งเสริมการค้าและพัสดุภัณฑ์.
- Israel, Glenn D. 2007. **Using Logic Models for Program Development.** University of Florida. <http://edis.ifas.ufl.edu/wc041>. Retrieved on May 20, 2007.
- Kaplan, Robert S. and Norton, David P. 1966. **The Balanced Scorecard.** Boston : Harvard Business School Press.
- Khanthong, Thanong. 2005. "Widening the Meaning of Intelligence : Keep in Mind the Advice of Dr. Gardner ; It's a Smart Move." An Article in Section of a Newspaper. **The Nation.** February 21, 2005. p. 1B.
- Kirk, Jerone and Miller, Marc L. 1990. **Reliability and Validity in Qualitative Research Methods.** Volume 1. London : SAGE.
- Massey, Oliver T. 1996. **Evaluating Human Resource Development Program : A Practical Guide for Public Agencies.** Boston : Allyn and Bacon.
- Newcomer, Kathryn E. ; Hatry, Harry P. Wholey, Joseph S. 1994. "Meeting the Need for Practical Evaluation Approaches : An Introduction." in **Handbook of Practical Program Evaluation.** San Francisco, California : Jossey : Bass :
- Patton, Michael Quinn. 1980. **Qualitative Evaluation Methods.** Beverly Hills : SAGE.
- Patton , Michael Quinn. 1987. **How to Use Qualitative Methods in Evaluation.** California : SAGE.
- Roman, Leslie G. 1992. "The Political Significance of Other Ways of Narrating Ethnography : A Feminist Materialist Approach." in **The Handbook of Qualitative Research in Education.** edited by Magaret D. Lecompte, Wendy L. Millroy and Judith Preissle. New York : Academic Press.

- Rossi, Peter H. 1991. "Comprehensive, Tailored, Theory – Driven Evaluations – A Smorgasbord of Options." in **Foundations of Program Evaluation : Theories of Practice**. Edited by William R. Shadish Jr., Thomas D. Cook and Laura C. Leviton. London : SAGE.
- Sirikul, Bunnang. 2007. "Government to Supply Censorship Software to School." An Article in a Section of a Newspaper. **Bangkok Post**. June 15, 2007. p. 2.
- Stake, Robert E. 2006. **Case Studies. A Paper Presented at the International Conference on New Direction of Educational Evaluation**. July 6–7, 2006. Naresuan University : Phitsanulok. Thailand.
- Sullivan, Thomas J. 2001. **Methods of Social Research**. New York : Harcourt College.
- The Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. James R. Sanders, Chair. 1994. **The Program Evaluation Standards : How to Assess Evaluations of Educational Program**. 2nd edition. Thousand Oaks : SAGE.
- The W.K. Kellogg Foundation. 2007. **Developing a Theory-of Change Logic Model For Your Program**.
<http://www.publichealth.arizona.edu/chwtoolkit/PDFs/Logicmod/chapter3.pdf>. Retrieved on May 12, 2007.
- Thorndike, R.M. 1997. **Measurement and Evaluation in Psychology and Education**. 6th edition. Upper Saddle River , New Jersey : Merrill.
- Weiss, Carol H. 1998. **Evaluation : Methods for Studying Programs and Policies**. Upper Saddle River, New Jersey : Prentice Hall.
- Wholey, Joseph S. 1994. "Assessing the Feasibility and Likely Usefulness of Evaluation" in **Handbook of Practical Program Evaluation**. Edited by Joseph S. Wholey, Harry P. Hatry, and Kathryn E. Newcomer. San Francisco : Jossey– Bass.
- Wilder Research Center. 2007. Program Theories and Logic Models.
<http://chicano.umn.edu/pdf/resourcesProgram%20Theories%20Example%20Logic%20Model.pdf>. Retrieved on May 12, 2007.

- Woods, Peter. 1992. "Symbolic Interactionism : Theory and Method" in The **Handbook of Qualitative Research in Education** : edited by Magaret D. Lecompte, Wendy L. Millroy and Judith Preissle, New York : Academic Press.
- Worthen, Blaine R. ; Sanders, James R. and Fitzpatrick, Jody L. 1997. **Program Evaluation : Alternative Approaches and Practical Guidelines**. 2nd edition. New York : Longman.

ภาพรวม

ตารางที่ 53 แสดงงบประมาณอุดหนุนอื่นๆ โดยเฉลี่ยต่อโรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง	ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย	จำนวนโรงเรียน	งบประมาณโดยเฉลี่ย
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน								
เหนือ	7	410,716.30	9	417,771.22	18	873,096.24	11	365,947.73
กลาง	5	413,066.40	10	828,976.80	16	732,346.75	15	1,212,481.13
ตะวันออกเฉียงเหนือ	13	424,539.15	15	437,110.93	17	642,328.51	18	523,250.83
ใต้	6	338,413.17	10	241,944.80	10	281,747.55	10	914,545.90
กรุงเทพมหานคร	1	200,000.00	1	500,000.00	1	200,000.00	-	-
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	32	396,557.32	45	478,351.58	62	667,263.56	54	755,122.52
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน								
เหนือ	-	-	-	-	-	-	-	-
กลาง	-	-	-	-	1	990,000.00	1	100,000.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1	255,000.00	1	55000.00	4	522,432.25	4	218,202.50
ใต้	-	-	-	-	-	-	-	-
เฉลี่ยต่อโรงเรียน	1	255,000.00	1	50,000.00	5	615,945.80	5	194,562.00

ตารางที่ 54 แสดงความคิดเห็นของทางโรงเรียนที่มีต่อการช่วยเหลือของชุมชนและผู้ปกครอง
ของนักเรียนด้านแรงงาน จำแนกตามประเภทของการรับรองและ ภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง	ระดับความคิดเห็น						
	ไม่มี จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	รวม จำนวน (ร้อยละ)
ภาคภูมิศาสตร์							
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน							
- เหนือ	5 (5.75)	6 (6.90)	19 (21.84)	25 (28.74)	20 (22.99)	12 (13.79)	87 (100.00)
- กลาง	2 (1.75)	11 (9.65)	31 (27.19)	35 (30.70)	24 (21.05)	11 (9.65)	114 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	4 (3.10)	10 (7.75)	26 (20.16)	42 (32.56)	25 (19.38)	22 (17.05)	129 (100.00)
- ใต้	1 (1.32)	6 (7.89)	16 (21.05)	22 (28.95)	25 (32.89)	6 (7.89)	76 (100.00)
- กรุงเทพมหานคร	- (-)	2 (9.09)	1 (4.55)	12 (54.55)	6 (27.27)	1 (4.55)	22 (100.00)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน							
- เหนือ	- (-)	- (-)	- (-)	1 (33.33)	1 (33.33)	1 (33.33)	3 (100.00)
- กลาง	- (-)	- (-)	2 (33.33)	2 (33.33)	2 (33.33)	- (-)	6 (100.00)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	3 (11.54)	2 (7.69)	2 (7.69)	9 (34.62)	5 (19.23)	5 (19.23)	26 (100.00)
- ใต้	- (-)	- (-)	2 (40.00)	2 (40.00)	- (-)	1 (20.00)	5 (100.00)
- รวมเฉลี่ย	3 (7.50)	2 (5.00)	6 (15.00)	14 (35.00)	8 (20.00)	7 (17.50)	40 (100.00)

ตารางที่ 55 แสดงค่าเฉลี่ยโดยประมาณของความถี่ในการมาเยี่ยมชมศึกษาดูงานที่ต้นแบบโรงเรียนในฝันและโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินต่อภาคการศึกษา จำแนกตามประเภทของการรับรองขนาดของโรงเรียนและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความคิดเห็น			
	ใหญ่	กลาง	เล็ก	เล็กพิเศษ
ต้นแบบโรงเรียนในฝัน				
- เหนือ	9 (10)	5 (17)	4 (22)	3 (14)
- กลาง	12 (17)	5 (23)	4 (25)	5 (23)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	6 (24)	4 (28)	4 (40)	4 (12)
- ใต้	3 (14)	2 (12)	2 (16)	2 (19)
- กรุงเทพมหานคร	6 (8)	1 (3)	1 (4)	2 (2)
ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน				
- เหนือ	-	5 (1)	-	-
- กลาง	-	-	-	2 (3)
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	1 (1)	3 (6)	2 (6)
- ใต้	-	-	-	1 (3)

ตารางที่ 56 แสดงระดับความพึงพอใจของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีต่อการปรับสภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียน จำแนกตามประเภทของการรับรองและภาคภูมิศาสตร์

ประเภทของการรับรอง ภาคภูมิศาสตร์	ระดับความพึงพอใจ					รวม	ค่าเฉลี่ย
	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	ปานกลาง 3	มาก 4	มากที่สุด 5		
<u>ต้นแบบโรงเรียนในฝัน</u>							
- เหนือ	-	-	2	33	53	88	4.58
- กลาง	-	1	6	57	50	114	4.37
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	9	54	66	129	4.44
- ใต้	-	-	4	34	37	76	4.44
- กรุงเทพมหานคร	-	-	2	12	8	22	4.27
รวม	-	1	23	190	214	428	4.44
<u>ยังไม่ได้เข้ารับการประเมิน</u>							
- เหนือ	-	-	1	-	2	3	4.33
- กลาง	-	-	1	4	1	6	4.00
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	1	3	14	9	27	4.15
- ใต้	-	-	1	2	2	5	4.20
รวม	-	1	6	20	14	41	4.15

ตารางที่ 57 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามปณิธานของโครงการ จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

รุ่น ภาคภูมิศาสตร์	การดำเนินกิจกรรมตามปณิธานของโครงการ					
	น้อยกว่า 50 %	50-60 %	61-70 %	71-80 %	81-90 %	91-100 %
รุ่นที่ 1	3 (2.83)	1 (0.79)	1 (1.92)	4 (7.27)	0 (0.00)	1 (8.33)
รุ่นที่ 2	9 (8.49)	15 (11.81)	7 (13.46)	7 (12.73)	2 (8.70)	1 (8.33)
รุ่นที่ 3	9 (88.68)	111 (87.40)	44 (84.62)	44 (80.00)	21 (91.30)	10 (83.33)
รวม	106 (28.26)	127 (33.86)	52 (13.86)	55 (14.66)	23 (6.13)	12 (0.03)
ภาคเหนือ	21 (19.81)	29 (22.83)	8 (15.38)	17 (30.91)	5 (21.74)	1 (8.33)
ภาคกลาง	28 (26.42)	30 (23.62)	17 (32.69)	19 (34.55)	3 (13.04)	2 (16.67)
ภาคตะวันออก	27 (25.47)	37 (29.13)	18 (34.62)	13 (23.64)	10 (43.48)	8 (66.67)
ภาคใต้	21 (19.81)	26 (20.47)	8 (15.38)	5 (9.09)	2 (8.70)	1 (8.33)
กรุงเทพมหานคร	94 (8.49)	5 (3.94)	1 (1.92)	1 (1.82)	3 (13.04)	0 (0.00)
รวม	106 (28.27)	127 (33.87)	52 (13.87)	55 (14.67)	23 (6.13)	12 (3.20)

ตารางที่ 58 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ของโครงการ จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

รุ่น ภาคภูมิศาสตร์	การดำเนินกิจกรรมตามปณิธานของโครงการ					
	น้อยกว่า 50 %	50-60 %	61-70 %	71-80 %	81-90 %	91-100 %
รุ่นที่ 1	2 (4.44)	2 (3.08)	1 (1.79)	4 (3.28)	2 (3.70)	2 (4.55)
รุ่นที่ 2	3 (6.67)	5 (7.69)	3 (5.36)	18 (14.75)	8 (14.81)	4 (9.09)
รุ่นที่ 3	40 (88.89)	58 (89.23)	52 (92.86)	100 (81.97)	44 (81.48)	38 (86.36)
รวม	45 (11.66)	65 (16.84)	56 (14.51)	122 (31.61)	54 (13.99)	44 (11.40)
ภาคเหนือ	15 (33.33)	12 (18.46)	13 (23.21)	27 (22.13)	8 (14.81)	9 (20.45)
ภาคกลาง	11 (24.44)	20 (30.77)	11 (19.64)	35 (28.69)	15 (27.78)	10 (22.73)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10 (22.22)	17 (26.15)	13 (23.21)	33 (27.05)	21 (38.89)	21 (47.73)
ภาคใต้	7 (15.56)	10 (15.38)	15 (26.79)	21 (17.21)	10 (18.52)	2 (4.55)
กรุงเทพมหานคร	2 (4.44)	6 (9.23)	4 (7.14)	6 (4.92)	0 (0.00)	2 (4.55)
รวม	45 (11.66)	65 (16.84)	56 (14.51)	122 (31.61)	54 (13.99)	44 (11.40)

ตารางที่ 59 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจของโครงการ จำแนกตามรุ่นที่ได้รับการรับรอง และภาคภูมิศาสตร์

รุ่น ภาคภูมิศาสตร์	การดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจของโครงการ					
	น้อยกว่า 50 %	50-60 %	61-70 %	71-80 %	81-90 %	91-100 %
รุ่นที่ 1	0 (0.00)	2 (2.60)	3 (4.17)	3 (2.42)	2 (3.28)	3 (11.11)
รุ่นที่ 2	1 (2.86)	8 (10.39)	6 (8.33)	17 (13.71)	8 (13.11)	3 (11.11)
รุ่นที่ 3	34 (97.14)	67 (87.01)	63 (87.50)	104 (83.87)	51 (83.61)	21 (77.78)
รวม	35 (8.84)	77 (19.44)	72 (18.18)	124 (31.31)	61 (15.40)	27 (6.82)
ภาคเหนือ	9 (25.71)	20 (25.97)	11 (15.28)	28 (22.58)	12 (19.67)	4 (14.81)
ภาคกลาง	11 (31.43)	19 (24.68)	26 (36.11)	28 (22.58)	16 (26.23)	6 (22.22)
ภาคตะวันออก	7 (20.00)	19 (24.68)	15 (20.83)	41 (33.06)	23 (37.70)	15 (55.56)
ภาคใต้	8 (22.86)	12 (15.58)	16 (22.22)	19 (15.32)	9 (14.75)	2 (7.41)
กรุงเทพมหานคร	0 (0.00)	7 (9.09)	4 (5.56)	8 (6.45)	1 (1.64)	0 (0.00)
รวม	35 (8.84)	77 (19.44)	72 (18.18)	124 (31.31)	61 (15.40)	27 (6.82)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อรรุข จันทวานิช	เลขาธิการสภาการศึกษา
นายณพพร สุวรรณรุจิ	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางสุรางค์ โพธิ์พฤกษาวงศ์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้พิจารณารายงาน

นางสุรางค์ โพธิ์พฤกษาวงศ์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.นงราม เศรษฐพานิช	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สวัสดิ์ ตีชีน	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คณะผู้วิจัย

ศ.ดร.บุญเสริม วิสกุล	ที่ปรึกษาคณะวิจัย
รศ.ดร.จริยา เสถบุตร	หัวหน้าคณะวิจัย
นายวินัย วิไลลักษณ์	นักวิจัย
ผศ.กฤษทิพย์ ศาสตระรุจิ	นักวิจัย
ดร.สมหวัง บุญสิทธิ์	นักวิจัย
ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย	นักวิจัย
นางสาวนันทวัน รามเดชะ	นักวิจัย

ผู้รับผิดชอบพัฒนากรอบแนวคิดเบื้องต้น ประสานงาน และร่วมรวบรวมข้อมูล บริหารและประสานการดำเนินงานโครงการ

นางโสภณา ตาแก้ว	หัวหน้าโครงการ
นางฉลวยลักษณ์ สิ้นประเสริฐ	นักวิชาการศึกษา 8ว
นายสมชาย บัวเล็ก	นักวิชาการศึกษา 7
นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน	นักวิชาการศึกษา 6
นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	นักวิชาการศึกษา 5

บรรณาธิการ

นางโสภณา ตาแก้ว
นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน